michel de saint pierre

acuzata

un ivrogne

MICHEL DE SAINT PIERRE

●

ACUZATA

MICHEL DE SAINT PIERRE

ACUZATA

Traducere de *Antoaneta Gelep*

Prefață de *Dolores Toma*

București, 1983
Editura Univers

PREFAȚĂ

Născut în 1916 la Blois, Michel de Saint Pierre debutează în literatură după ce a acumulat o sumă de experiențe existențiale dintre cele mai variate : a părăsit la optsprezece ani o familie aristocrată și studii în colegii religioase ori la Sorbona pentru a se angaja ca muncitor necalificat la șantierele navale din Saint-Nazaire, apoi ca marinar, a luptat în război și, în 1942, în Rezistență, primind pentru aceasta diverse ordine și medalii. După debutul în 1948 cu *Ce monde ancien*, cîștigă curînd notorietatea (Marele Premiu al Societății Oamenilor de Litere în 1954, Marele Premiu pentru roman al Academiei franceze în 1955, Marele Premiu pentru nuvelă în 1956). Scrierile sale, care însumează la ora actuală peste treizeci de titluri, se înscriu în direcția unui nou tip de realism, caracterizat, după cum afirmă R.-M. Albérès, de faptul că „nu mai pornește de la «mediu», ci, paradoxal, de la individ", constituind „expresia romanțată a unei experiențe"[1] ; la Michel de Saint Pierre, Hervé Bazin, Jean Hougron și alții, arată celebrul critic, „realitatea socială și umană nu mai este privită ca un tablou obiectiv", ci prin prisma experienței unui personaj.

Această definiție se verifică întru totul în *Acuzata*, unde este relatată experiența traumatizantă a unei tinere femei ce se vede adusă în fața justiției, prima dată complet pe nedrept, pentru o părăsire justificată a domiciliului conjugal și un adulter pe care nu-l comisese, a doua oară, după ce nedreptatea de a i se fi luat copiii o împinsese la crimă, ca vinovată de fapt și nevinovată în intenție. Fără să neglijeze dimensiunea personală, subiectivă, a unei asemenea experiențe, romanul o aduce în prim plan pe cea socială ; mai mult decît de psihologia persoanei care o suferă, el se arată interesat de aceea a grupului uman care ia parte la ea și de instituția în cadrul căreia se desfășoară. Nu etalează, ci relatează cu discreție uimirea și spaima eroinei, prinsă într-un angrenaj

---

[1] *Istoria romanului modern*, București, Editura pentru literatură universală, 1968, p. 286.

oprimant, umilințele și suferința îndurate în postura de acuzată, punînd sub semnul criticii mentalitatea și instituția care fac posibilă o situație cum este cea prezentată în carte.

Mentalitatea apare ca o cauză efectivă prin anatema pe care o aruncă *a priori* asupra eroinei, pentru că este femeie. În calitate de reprezentantă a acestei categorii bio-sociale interesează ea romanul și nu ca persoană particulară. Ceea ce i se întîmplă are o semnificație care o depășește, de caz care dovedește cît de disprețuită și de persecutată continuă să fie într-o anumită mentalitate femeia (nu întîmplător cuvîntul apare în carte de cele mai multe ori subliniat). Asupra ei se defulează nu numai tendința de a judeca și condamna, pe care autorul o consideră generală și care rămîne de obicei latentă sau care ia forma ușoară a bîrfelii, dar și violența sau cruzimea. În loc să reprime aceste porniri, cadrul instituțional care este acela al sistemului judiciar prezentat în roman le consfințește sau chiar favorizează. Dacă se ajunge la ceea ce ne apare ca o replică modernă a vînătorii de vrăjitoare e din cauză că „femeia nu și-a găsit adevăratul ei loc nici în fața legii... nici în fața cetățenilor" și „pentru ei femeia nu are drepturi".

În ultimă analiză conflictul angajează două concepții asupra drepturilor și obligațiilor acestei categorii bio-sociale, asupra *rolului* său, în sensul pe care-l are cuvîntul în *psihologia socială*, de model de comportament legat de un anumit statut (familial, de sex, de vîrstă, profesional etc.). Se poate spune dealtfel că aceasta este problematica generală a tuturor romanelor lui Michel de Saint Pierre. Centrul de interes îl constituie într-adevăr în ele, după cum afirma R.-M. Albérès, indivizi prin prisma experienței cărora transpare o anumită imagine a realității, dar trebuie precizat că aceștia nu apar niciodată cu titlu personal, ca să spunem așa, ci în calitate de reprezentanți ai unor roluri. Așa sînt de exemplu numeroșii tineri cu care Michel de Saint Pierre își populează romanele, supunînd rolul lor unei multiple focalizări : îl redă printr-o viziune din interior, omogenă dar nuanțată în funcție de personalitatea diferită a membrilor săi, și printr-o viziune din exterior, atribuită de obicei părinților și profesorilor ; îl expune în conținutul său specific de idei, credințe, sentimente, aspirații, atitudini. valori, refuzuri etc. ; îl diversifică după ipostaza sa biologică, familială, de clasă socială, de grup etc. (*Les Nouveaux Aristocrates*, *Laurent*, *La Mer à boire*, *Le Milliardaire*, *Les Aristocrates* etc.). Personajele adulte nu formează în romanele lui Michel de Saint Pierre o categorie omogenă în funcție de rolul de vîrstă, similară

aceleia a tinerilor, ci se diferenţiază în funcţie de rolul profesional : judecători şi avocaţi în *L'Accusée*, patroni în *Le Milliardaire*, profesori în *Les Nouveaux Aristocrates* şi *Laurent*, preoţi în *Les Nouveaux Prêtres*, scriitori în *Les Ecrivains* (după cum se vede, titlul este de multe ori semnificativ în această privinţă). Aceştia sînt reprezentaţi conform cu *imaginile* pe care şi le formează în privinţa lor mentalitatea comună, de la care porneşte şi căreia i se adresează scriitorul. Ilustrînd-o, precizînd-o, îmbogăţind-o, el o confirmă în general, dar îi şi revelă uneori pre-judecăţile, figurînd chiar, ca în *Acuzata*, o *judecată* — în ambele sensuri ale cuvîntului — care să ducă la schimbarea ei.

Dar în *Acuzata* personajele sînt descrise nu numai în funcţie de rolul bio-social pe care-l reprezintă, dar şi, la un palier superior de generalizare, de *genul* căruia aparţin, din cele două — al celor buni şi al celor răi — existente în carte. Criteriul de departajare îl constituie atitudinea faţă de cei acuzaţi, faţă de Carol Mansigny în special : unii le arată înţelegere, milă şi iertare, ceilalţi îi fac să sufere, îi dispreţuiesc, îi condamnă. În cea mai pură manieră dickensiană sau hugoliană, romanul reprezintă un univers uman polarizat clar şi definitiv, precum sarcinile electrice pozitivă şi negativă, în inocenţi şi persecutori. Primii sînt, la propriu şi la figurat, copii ataşanţi şi angelici, a căror situare în postura de victime a obţinut totdeauna un efect puternic şi imediat asupra cititorului. Acuzata Carol Mansigny, senină şi nevinovată ca un copil (toţi îi spun dealtfel „micuţa mea"), îl ucide pe „machiavelicul" ei soţ, Laurent, nu pentru că o umilea şi chinuia de multă vreme, cu o adevărată „cruzime mentală", ci pentru a-şi apăra copiii de influenţa lui nefastă, imposibil de înlăturat altfel, căci îi fuseseră daţi în tutelă printr-o evidentă nedreptate. Crima apare astfel ca necesară şi justificată, adică tragică : eroina face într-adevăr o faptă interzisă, dar o face obligată de un imperativ — care, în plus, este *bun* şi din punctul nostru de vedere —. Dar tragicul se resoarbe aici în dramă, pe de o parte pentru că imperativul este ignorat sau neacceptat de cei mai mulţi, fapta eroinei ajungînd astfel să fie redusă la latura ei infracţională, pe de altă parte pentru că fapta aceasta este judecată într-un proces, adică adusă la un nivel de înţelegere şi apreciere comună.

Cum „răii" nu înţeleg, deci, necesitatea uciderii lui Laurent şi cum Carol, dintr-o nobilă „generozitate", refuză să dezvăluie în

fața tribunalului adevărul despre caracterul și comportamentul lui, condamnarea o va amenința pînă la ultima pagină a cărții. Desigur, are de partea ei iubirea curată și devotamentul prietenului René Damiens și pe acelea ale avocatului stagiar Michel Le Hucheur, ce fac figură de copii mai mari, de cavaleri servanți. Polițiștii și judecătorii o simpatizează spontan și o compătimesc aproape fără voia lor (cu condiția expresă să facă parte din tabăra celor buni). Ca în imaginile cu Cenușăreasa sau Albă ca Zăpada, păsărelele se adună în preajma ei, căci „nici unei ființe vii nu-i fusese vreodată teamă de Carol". Dar forțele adverse par pînă în ultima clipă mai numeroase și mai puternice, în demonismul și monstruozitatea lor absolute. „Suflete reptile", cum ne amintim că metaforiza Hugo, se îngroașă aici în comparație-refren sau chiar se literalizează. Un martor al acuzării este „veninos și umflat ca o cobră", iar după ce vorbește „își bagă limba în gură și se retrage ca o reptilă după ce a mușcat", altul „își împroașcă veninul", iar un al treilea „scuipă foc, flăcări și fum" ; gardiana șefă are părul „încolăcit în șerpișori", iar o psihiatră „veninoasă" apare ca o „sinteză a Erinilor" sau ca o „zgripțuroaică".

Maniheismul acesta, nu lipsit de farmecul pe care-l are regăsirea unei mitologii și a unei imagistici fixate în istoria literaturii și în aceea a lecturilor fiecăruia dintre noi, se manifestă și în caracterizarea personajelor care ilustrează rolul profesional de judecător-avocat. Cele incluse în genul *bonus*, cum sînt judecătorii Thirel și Saint-Galaix, avocații Sénard-Balivière și Le Hucheur, au suflet, sînt drepte, integre, non-conformiste, reformatoare ; le place „să se hrănească cu viață și cu fapte", și nu cu dosare, dovedesc „independență de caracter, spirit critic, mîndrie"... Despre toate aceste caracteristici, cu excepția primeia, ni se sugerează numai că ar fi absente sau chiar negativizate — conform opoziției simple în termenii căreia ne obișnuiește romanul să gîndim — la *contratipul* care este Rennenski, avocatul acuzării. *Explicit* valorizată ca trăsătură distinctivă apare doar prima : lipsa de suflet ia la acest personaj formele monstruoase specifice congenerilor săi. „Îi place să pedepsească", „răutatea lui naturală", jubilînd ori de cîte ori „știe că încă o femeie în lume va fi definitiv distrusă, pîngărită, marcată" ; este un „sadic", un „agent al Inchiziției", o „fiară", un „simbol al pedepsirii" sau chiar „Diavolul" în persoană (o astfel de lectură acumulativă concordă, credem, cu spiritul cărții, punînd în relief punctele deja îngroșate și rețeaua lor de ansamblu). Așa

încît, dacă Thirel și Saint-Galaix erau reprezentativi pentru un anumit tip de judecător în special și pentru oamenii buni în general, comportamentul lui Rennenski, explicat exclusiv prin răutate, nu poate fi semnificativ pentru tipul opus, ci numai pentru genul malefic în care e încadrat personajul. El este dedus din acest gen și induce direct de la particularitatea sa la generalitatea lui, conform echivalenței tautologice instituite : Rennenski e rău, prin natură, deci va condamna și va pedepsi ; Rennenski condamnă și pedepsește, deci este rău. Această calificare, ca și cele citate mai sus, stimulează desigur puțin interpretarea, dar creează certitudini, impresii pregnante prin care se obține o participare sentimentală intensă.

Romanul ridică o serie de probleme importante, referitoare la starea puterii judiciare în Franța. Saint-Galaix proiectează chiar o reformă, care urmărește consolidarea acestei puteri, în raport cu altele ce tind s-o subordoneze. Pentru a intra într-o „eră legală", de natură să asigure libertatea și demnitatea cetățeanului, ar fi necesară și suficientă, în concepția lui Saint-Galaix ca și a lui Thirel, o ameliorare a procedurii și a condițiilor în care se exercită justiția: scurtare a perioadei de detenție anterioară judecării, sprijinire a apărării, studiere mai atentă a cazurilor, mărire a numărului de magistrați, renovare a penitenciarelor, schimbare a mentalității supraveghetorilor etc. Ultimele două aspecte își au desigur importanța lor, dar dacă Michel de Saint Pierre le aduce în prim plan e poate pentru că îi par mai capabile decît altele să-l sensibilizeze pe cititor la situația acuzaților. Neajunsurile acestor aspecte sînt mai vizibile, efectele mai directe : descrierea inumanității supraveghetoarelor și a mizeriei din pușcărie, cu hrana stricată și mirosurile insuportabile, cu hainele care zgîrie și promiscuitatea celulelor, a efectului lor degradant și traumatizant este făcută să-l impresioneze puternic pe cititor și, mai mult, să-i trezească o reacție imediată de milă și spaimă și o atitudine de refuz. Scriitorul nu neglijează nici unul din procedeele ce puteau fi eficiente în sensul acesta. În primul rînd face descrierea din punctul de vedere al eroinei, pe care groaza și dezgustul o fac să hiperbolizeze. Folosește apoi, în această descriere impresionistă și hiperbolică, *figuri* capabile să-i dea caracterul frapant al unui *tablou literar* : „Zilele de pușcărie treceau ca valurile unei furtuni înspumate și dezgustătoare, încărcată de suferință și de umilință. O deținută începea într-o bună seară să urle — zgîriind cu unghiile, însîngerîndu-și mîinile, în ușa celulii sale. Alte captive începeau brusc o luptă pri-

mejdioasă, în care toate loviturile erau permise. [...] Şi pe fiecare scenă a acestui teatru prăpădit şi amar domnea suveran mirosul de varză, de sudoare, de urină şi de şobolan mort".

Reacţia pe care Michel de Saint Pierre urmăreşte să o provoace la cititorul său este de natură afectivă. Considerînd că în structura omului modern s-a creat un dezechilibru „între o inteligenţă solicitată pînă la absurd şi o afectivitate subdezvoltată" *(Laurent)*, el pune în evidenţă prin toate romanele sale importanţa celei din urmă şi încearcă să o activeze la cititorul său. Aduce în scenă personaje — tinere, mai ales — care nu ştiu ce să iubească şi în ce să creadă şi care ajung din cauza acestei estompări sau chiar dispariţii a valorilor angajante, la care individul să adere cu toată fiinţa şi cărora să se consacre, la o adevărată derută sufletească. Elementul dezvoltat — inteligenţa — nu numai că nu o poate atenua sau remedia, dar chiar o agravează, pentru că provoacă îndoieli şi contestări, blazare şi scepticism. E vizibil în *Acuzata* că, după părerea lui Michel de Saint Pierre, exacerbarea şi extinderea acestui element în detrimentul afectivităţii, care dispare, are consecinţe pernicioase. O inteligenţă deosebită, dar diabolică în lipsa oricăror sentimente, îl transformă pe Laurent într-un monstru ce se delectează practicînd „martirajul mental".

Afectivitatea ar avea în schimb puterea să găsească de lucru unei „generozităţi şomere" *(Laurent)*, să-i dea un obiect demn, transformînd vidul sufletesc în „vocaţie", în „chemare" şi conducînd la acea fericită stare de „blindaj interior şi exterior", specifică sufletelor puternice din scrierile lui Michel de Saint Pierre. Afectiva Carol Mansigny este unul dintre acestea şi cunoaşte o asemenea stare împotriva căreia se îndrepta de fapt sadismul lui Laurent. El vrea să tulbure un echilibru sufletesc, să provoace o derută sentimentală şi reuşeşte după cincisprezece ani de eforturi zadarnice : Carol nu mai ştie bine ce sentimente are pentru soţul ei („împărţită între dorinţa de a-l blestema şi nevoia pe care o avea de el"), ce sentimente au copiii pentru ea după gestul făcut. Acordul ei sentimental cu lumea pare iremediabil rupt. Se vede detestată, nedreptăţită, acuzată, iar ea, la rîndul ei, se simte cuprinsă de „dezgust", văzînd „alianţa dintre un escroc şi o societate făcută pentru el".

Dar după eliminarea elementului perturbator („însuşi echilibrul ei impunea moartea lui Laurent") şi după consumarea crizei pe care acesta o provocase, acordul revine la plenitudinea ante-

rioară. El și-a cîștigat chiar un sprijinitor sigur în persoana cititorului, întru atragerea căruia pare a se desfășura, dealtfel, procesul din carte. De fapt, cum calificarea personajelor precede înfruntarea lor, cititorul se situează de la început de partea celor buni și nevinovați. Pe parcurs însă, cînd aceștia sînt persecutați de „sufletele reptile", el nu numai că este solidar cu ei, dar ar vrea chiar să-i ajute ; i se trezește un reflex de protecție față de victimele neajutorate, devine adjuvant, asumînd deci o funcție narativă alături de personajele care o îndeplinesc în carte. El „ține" cu Carol Mansigny și face apel pentru apărarea ei la o adevărată logică a sentimentelor : acceptă imediat circumstanțele atenuante aduse în favoarea ei, o justifică și o dezvinovățește întru totul, în timp ce pe opozanți îi denigrează și îi consideră detestabili, așa cum i se spune că sînt. Participă cu emoție, așa cum este sugestionat să o facă prin explicitarea reacțiilor analogonului său din carte care este mulțimea ce asistă la proces : tensiunea crește de la „foșnetul surd" și „oprirea respirației" pînă la formele paroxistice ale „disperării", „insuportabilului" și „încremenirii", depășind „limitele permise" și trecînd în „imposibil și absurd". Mulțimea compătimește cu acuzata, o îndrăgește și o iartă, avînd lacrimi în ochi la sfîrșitul procesului, precum la acela celebru al lui Julien Sorel. Michel de Saint Pierre descrie la ea reacția pe care vrea să o obțină și de la cititorul său, dar trebuie spus că aceasta nu este decît de natură instinctuală. El nu își propune decît să-l cultive pe ultimul din „cele două instincte care își împart mulțimea : sadismul și mila".

Autorul uzează în *Acuzata* de o retorică evidentă, adecvată *persuasiunii*, în sensul consacrat, care o definește pe aceasta ca tehnică de a obține adeziunea sufletească, față de co*nvingere*, care se adresează rațiunii, folosind dovezi. Apar frecvent în roman acumulări sinonimice, care vin să îngroașe liniile, să insiste asupra împărțirilor și calificărilor tranșante, și hiperbole, figuri de insistență prin care se face o prezentare în funcție de sentimente a personajelor și obiectivelor, ca atare exagerată într-un sens sau altul, potrivit valorizărilor acestora. Căminul conjugal devine „vizuina conjugală", soția „sclavă", soțul „dușmanul", palatul de justiție „un fabulos animal de piatră", închisoarea „cavernă de putreziciune" unde „șobolanii, de cu zori, începeau aprige și stridente bătălii cu corbii".

Hiperbola se bazează adesea pe o comparație, figură în care autorul excelează : „intră ca o săgeată", „tăcut ca un mormînt" etc.

Se poate remarca în legătură cu ultimele exemple că hiperbolele și comparațiile au de cele mai multe ori la Michel de Saint Pierre o *structură idiomatică*, referindu-ne prin aceasta atît la idiomul francez în general, cît și la cel literar în special. Scriitorul preia frecvent imagini intrate în uzajul comun : Carol se pierde într-un birou „ca o copilă în pădurea sălbatică și fără margini", o tentație îi luminează spiritul „ca un fulger într-un peisaj de noapte", curiozitatea i se trezește „precum flacăra tremurătoare a unui chibrit". Uneori comparațiile acestea sînt dezvoltate sau multiple („Carol se afla în secretul ei ca soldatul în tranșee, ca vulpea în vizuină, ca mortul în mormînt"), semnificînd astfel cu evidență și intensitate, moduri pe care Michel de Saint Pierre le cultivă cu predilecție.

Această literatură, făcută cu cuvinte și imagini de toate zilele, pentru o lectură de toate zilele și cititori de toate tipurile, impune la ora actuală, fie și numai pentru audiența de care se bucură, să fie luată în considerație.

DOLORES TOMA

PARTEA ÎNTÎI

Raţiunea femeii
este iubirea ei.

SCHILLER

CAPITOLUL I

Vechiul cartier Cité Montespan era năpădit de frunzișuri și de flori iar păsările stîrneau obișnuita zarvă a lunii aprilie. Una dintre ele intră ca o săgeată pe fereastra bucătăriei în care Caroline, căreia i se spunea Carol, imbrăcată într-o rochie azurie cu guler răsfrînt, își prăjea tartinele. Vrabia se cocoță pe frigider, fremătînd din pricina minusculelor sale mișcări mecanice și sfredelind lumea înconjurătoare cu mărgelele negre ale ochilor. Nu-i era teamă. Niciodată vreunei vieţuitoare nu-i fusese teamă de Carol.

Ea o trata ca pe o prietenă, ca pe obișnuiții casei ; continua adică să-și prăjească feliile de pîine pentru sandvișuri al căror miros o învăluia ca un șal. Pe masa dintr-un colţ al bucătăriei, care avea pereții acoperiți cu un strat de lac alb, erau presărate întotdeauna diferite grăunțe ; și păsările lacome, cu pîntece rotofeie, cu căutătura vioaie, intrau și ieșeau țopăind, ciugulind, trăindu-și vieţile mărunte în care imagini fugare alternau cu mișcări sacadate, atît de iuți încît nu-i era cu putință ochiului omenesc să le perceapă.

— Bună, tinere ! îi spuse Carol vrabiei.

Își savura tartinele, cu buzele spoite de unt, receptivă la micile bucurii ale vieții, rememorînd cu meticulozitate programul zilei :

„Ora nouă. În continuare o să mai zăbovesc puțin, voi mai mînca una sau două tartine, o să citesc niţel, o să fac tîrguieli...

Dar unde să fi pus oare lista ? E sîcîitor, notasem acolo totul... A ! Oi fi lăsat-o în baie... Copiii se dau în vînt după pepene galben și șuncă afumată. Mai trebuie să prepar haşe Parmentier cu carne de vacă rămasă de ieri și o să cumpăr salată. Lui Dominique nu-i place să mănînce haşe Parmentier, asta-i acum ! N-are decît ! La vîrsta lor mîn-

cam orice... Lui Geoffroy nu-i place peştele... Barem dacă tatăl lor n-ar mai fi scornit şi această supralicitare demagogică, prefăcîndu-se că nu le-ar refuza niciodată nimic. Acum n-o mai pot scoate la capăt cu ei. Barem dacă..."

Regăsi astfel gîndul profund pe care voia să-l înlăture, căci suferinţa pe care o înfrînase era gata să sară şi să muşte.

— Laurent !

Îi rosti numele iar vrabia zburătă. Sfîşiată între pornirea de a-l blestema şi dorinţa de-a fi cu el, pronunţa în van numele soţului său. Dar nici o schimbare nu se făcea observată în acest timp pe chipul ei, pe acest chip de „fetiţă exemplară", cum zicea Laurent. Faţa ovală, fără cusur, tenul proaspăt, părul blond tuns scurt, cu breton pe frunte, gura cu buzele uşor împlinite, toată această alcătuire ce părea de neschimbat disimula, sub o mască de frumuseţe ingenuă, sentimentele foarte vii, pasiunile, mîniile pe care Carol şi le stăpînea pînă la urmă în mod desăvîrşit, păstrîndu-şi cumpătul, înfrînîndu-se pînă peste poate, pentru ca Laurent să nu se mai desfete de fiecare dată văzîndu-i descurajarea şi amărăciunea. Starea ei de spirit nu-i era trădată decît de nasul mic ale cărui nări se dilatau fremătînd de emoţie, ceea ce nu puteau remarca însă decît cei care o cunoşteau foarte bine. Ochii Carolei erau mari, puţin alungiţi spre tîmple, ochi limpezi avînd acea culoare albastră-verzuie care pare să îmbine două fluiduri, exprimînd un fel de austeritate pură şi liniştită, ochi care nu se ascundeau sub pleoape şi pe care nimic nu-i adumbrise.

Carol se întoarse la preocupările ei gospodăreşti, la tartine, la păsări. Afară soarele isca un murmur şi, darnic, pătrundea în bucătărie răspîndind prodigioase lumini, străpungînd cu tăişul razelor sale umbrele şi împrăştiind aromele frunzelor călduţe şi piuitul nesfîrşit al păsărilor. În ciuda amărăciunii sale, Carol, care avea o fire predispusă la voioşie, se lăsă asaltată de această dărnicie pariziană a lunii lui Prier. O muscă imensă cu pîntece de un albastru abject, însemnînd o adevărată înjosire pentru toate nuanţele acestei culori, rătăci în jurul ei mai înainte de a se aşeza pe unt, ca un diavol pe sufletul cuiva. Fără să o vatăme, cu mişcări uşoare, măsurate şi precise, Carol o izgoni afară, unde această muscă ar fi putut găsi pînă la urmă

un stîrv sau un gunoi din cele care sînt răspîndite chiar şi prin umbrele lunii aprilie.

„După-amiază (Carol vorbea în sinea ei silenţios, aşa cum obişnuiesc toţi cei care sînt părăsiţi) voi spăla cîte ceva, voi călca. De n-ar mai fi şi şosetele astea ! Aş merge să mă plimb, să simt miresmele, să privesc copiii jucîndu-se în scuar... Aş fi vrut să mai am şi alţi copii, prunci, simt nevoia să am un prunc... De ce Laurent n-a fost de acord ? Dominique are acum unsprezece ani şi jumătate. Este o fetiţă aproape formată, cu sînii ei micuţi... În curînd Geoffroy va fi băiat mare. La treisprezece ani nu-i mai place să-i spun «copilaşul meu». Nu mai am copilaşi. N-o să mai am niciodată..."

O clipă se lăsă în voia visurilor.

„Cînd mă gîndesc că multe femei detestă perioada de aşteptare ! Pe mine mă încîntă să fiu însărcinată ! prezenţa, căldura lăuntrică, toropeala aceea minunată... Să mai am certitudinea că-mi îndeplinesc menirea de femeie, că realizez acel ceva pentru care am fost, la drept vorbind, adusă pe lume... Femeia este născută pentru a procrea la rîndul ei, şi toate vorbele, toate manifestaţiile sufragetelor, cele mai frumoase teorii despre «emanciparea femeii» sau «egalitatea între sexe» nu pot duce la nimic. Egalitatea între sexe nu există. Eu sînt aceea care şi-a purtat cei doi copii în pîntece, *numai eu*".

Gîndurile i se schimbau după soare, pendulînd alternativ în direcţii opuse, cînd spre vocaţia sa feminină către contemplare, cînd spre detaliile practice ale vieţii.

Două vrăbii zburînd înăuntru aruncară o scurtă privire protestatară : nu se mai aflau grăunţe în locul obişnuit, aşa că făcură o larmă de pomină ! Grijulie, cu toată seriozitatea, Carol căută punga şi o goli în adîncitura vasului de porţelan galben, care le era păsărilor prea bine cunoscut. Lacome, obraznice, cele două vrăbii se îndopară cu frenezie mai înainte de a se cocoţa pe frigider, netezindu-şi aripile şi umflîndu-şi satisfăcute micuţele lor pîntece de burghezi cu fulgi.

„După ce voi face tîrguieli şi voi hoinări, îmi vor mai rămîne două ceasuri bune pentru a lucra, înainte de întoarcerea copiilor".

A lucra, în sensul atribuit de Carol, însemna să sculpteze. Deprinsese de foarte tînără secretele acestei meserii care este o artă — ale acestei arte care este o meserie — de la unchiul ei, din partea mamei, un om de treabă, original şi total ignorat. Lipsit de ambiţie, mistuit de pasiunea sa pentru formele robuste, bătrînul murise fără să atragă atenţia asupra sa. Tăcerea criticii şi a publicului l-a afundat într-o uitare mai adîncă decît pămîntul. Dar scînteia vocaţiei a lăsat-o aprinsă în sufletul nepoatei sale. La vîrsta de optsprezece ani, Carol ajunsese să-şi însuşească tainele artei lui. Ea sculpta forme primitive, corpuri simple şi muşchiuloase, chipuri austere cu trăsături accentuate, riduri în care se puteau citi durerile omeneşti ca într-o carte deschisă şi mîini impresionante, fibroase, cu vene răsucite. „Cum ne-am putea închipui atîta forţă de exprimare la o femeie de-o şchioapă, care abia de cîntăreşte cincizeci de kilograme ?“ Scrisese despre ea Martin Hasard, critic de artă renumit, prezicîndu-i o carieră extraordinară. Apoi Carol se îndrăgostise de Laurent Mansigny, dragoste pătimaşă împinsă pînă la stupiditate. Şi Mansigny o luă în căsătorie cu toate că ea nu i-o ceruse, aşa cum dealtfel nu-i ceruse niciodată nimic. „Căsătorie de legalizare a relaţiei amoroase“, spuseseră gurile rele. Dar chiar din vremea aceea Carol nu mai credea în nimic mai presus de iubirea ei, uitînd pentru Laurent de întreg universul. Nu mai privea decît prin ochii lui, aşteptîndu-i sărutările, îmbrăţişarea, mîngîierile, ca pe singurele izvoare de care era însetată.

Foarte curînd, soţul ei încercase s-o îndepărteze de sculptură. În ceea ce-l privea, el făcea parte din colectivul de conducere al unei bănci. Dar gustul său fantast, cunoştinţele artistice uimitoare pentru un om al cifrelor, mintea sa ascuţită, facultatea de a critica în mod implacabil şi verva sa o nimiceau pe Carol, uluită, subjugată, sleită, docilă ca o sclavă. Avea dealtfel unsprezece ani mai mult decît ea — treizeci de ani faţă de nouăsprezece în momentul căsătoriei lor — şi, chiar de la începutul căsniciei, Carol nu-i opusese nici cea mai mică rezistenţă. Se plecase în faţa maturităţii acestui om, se supusese capriciilor sale sexuale, aplombului datorit unui farmec înnăscut, unei sălbatice experienţe de viaţă şi în privinţa femeilor, îi

acceptase minciunile cu aparenţă de autenticitate cuprinse în multiplele sale proiecte, unul mai irealizabil şi mai seducător decît altul, cucerind prin acest fel de a fi *aura* de admiraţie a persoanelor de care îi plăcea să se înconjoare, bărbaţi şi femei, îndurase nerușinatele lui trădări, ba chiar şi incomensurabila sa capacitate de a dispreţui.

— Oh ! Poţi continua să „sculptezi“, dacă tu numeşti asta sculptură, căprioara mea ! spunea Laurent. Ne vei face drăgălaşe lucrări de factură sub-Maillol, cîteodată sub-Bourdelle, mai adesea chiar sub-sub-Rodin... De ce nu ? Cît despre venerabilul şi veneratul tău unchi, în ceea ce mă priveşte, nu văd nimic rău în bucăţile sale de marmură şi nici în bucăţile sale de lemn. Dar era un executant lipsit de har, de rafinament, un artizan al secolului al XIX-lea în declin... Lipschitz, Arp, Knoll, Giacometti, Czaky, Henry Laurens, ai auzit de ei ? Iată creatori pasionaţi de forme noi şi care de multă vreme au aruncat cît colo şabloanele ! Îţi mai aminteşti ce spunea André Breton : „*Am luat hotărîrea eroică să lăsăm, în mod sistematic, să ne scape prada urmărind umbra*“ ? În fine, vei face cé vei dori. Îţi voi cere doar să ne scuteşti puţin acasă de zgomotele pe care le faci cu ciocanul, raşpelul şi cu rindeaua. De acord ?

Încercase atunci pentru prima dată o mare amărăciune solitară, dar de unelte nu s-a mai atins. Le păstrase însă cu grijă, ca pe o rezervă tainică, însufleţită de speranţa că le va regăsi cîndva.

„E rău şi nici n-o ştie. Dar e atît de inteligent în comparaţie cu mine ! Poate că are ceva mai puţin gust. Sînt stupidă cu veleităţile mele artistice...“

La ora actuală, după trecerea a cincisprezece ani, singură în clădirea mică din Cité Montespan — această casă pariziană pe care una dintre prietenele sale îi îngăduise s-o ocupe, împreună cu cei doi copii, pe o perioadă nelimitată — Carol îşi regăsise definitiv uneltele de sculptat. Dar folosindu-se de ele o mai încerca o urmă din acea stinghereală ascunsă şi din neliniştea înjosirii cu care Laurent îi infestase conştiinţa, aşa cum o muscă şi-ar fi depus ouăle pe o rană.

„Laurent...“

Gîndurile i se întorceau mereu la el, în ciuda unei hotărîri irevocabile. Își închipuia trupul, vocea lui, mirosul, tenul bronzat, privirea ageră, poruncitoare ; și asociațiile lui de idei care-l determinau să abordeze teme dintre cele mai diverse, acel amestec de simț practic în afaceri și de necontenită fabulație, inteligența sa cu atîtea fațete și sclipiri. Laurent, care o copleșise pe de-a întregul, care o acaparase timp de unsprezece ani și care perseverase în a o distruge în așa fel încît se simțea nimicită pentru totdeauna, căci nu mai credea într-un paște al reînvierii. Laurent, care se pricepea atît de bine, în sensul opus lui Pygmalion, să prefacă în praf și pulbere statuile plămădite din carne și din sînge.

După cîteva luni de amăgire pe care abia de și le mai amintea, mult prea repede, chiar de la începutul căsniciei lor, a trebuit să cerșească firimiturile iubirii, ale unei iubiri pe care chiar de pe atunci el începuse să și-o drămuiască meschin, cu cea mai calculată, mai profundă cruzime bărbătească. Și acolo, în acea bucătărie de lac alb pe unde treceau păsări înfierbîntate de soare, ea tot se mai gîndea la Laurent, la trupul său suplu, subțire, neliniștit, pe care-l iubea, la servitutea sexuală pe care o îndurase cu desfătare și care-i dubla, agravîndu-i, lungul martiraj al spiritului. Dar se mai gîndea și la acel surîs pe care nu-l iubea.

★

Judecătorul de instrucție Thirel închise dosarul pe care-l studiase, oftă și se întoarse către grefier :

— Ei bine, Honoré, iată o afacere urîtă !

Honoré Ponthieux ridică nasul, lăsînd la o parte mașina de scris al cărei zdrăngănit continuu făcea parte din tăcere. Observă figura aprigă a șefului său, părul cărunt tuns scurt și drept ca o perie, ochii mici, negri, a căror căutătură îi făcea pe cei vinovați ca și pe cei nevinovați să nu se simtă în largul lor.

— Vă referiți, fără îndoială, la scandalul de la „Societatea franceză de investiții".

— Întocmai. Dar de unde-ai știut că-i vorba despre afacerea asta ? întrebă judecătorul arătînd cu mîna do-

sarele care se îngrămădeau pe biroul lui în teancuri amenințătoare.

— Așa...

Judecătorul și grefierul se înțelegeau de minune. Comunicau între ei printr-un semn, printr-un freamăt al pleoapelor, prin tăceri mai mult sau mai puțin prelungite. Magistratul, care se destăinuia arareori, făcea uneori confidențe dar numai adresîndu-i-se lui Honoré.

Oftă din nou.

— Da, spuse judecătorul, e o afacere urîtă, bietul meu prieten ! Membrii numitei societăți tocmai s-au constituit fiecare parte civilă. Adunarea lor l-a ales pe avocatul Sénard-Balivière pentru a-i reprezenta. Chiar el va veni să ne vadă, în această după-amiază, însoțit de un consilier financiar. Mi-a spus ieri procurorul. Acest dosar se ramifică, se complică, se deșiră, un adevărat labirint și în plus, doar o știi, toate astea m-au extenuat pînă la urmă. Cu toate că sînt și eu însumi de specialitate, mă simt, orice s-ar spune, în stare de inferioritate cînd dezbat cu experți probleme de „verificare a societăților“ și de „complicitate la abuzurile comise contra bunurilor sociale“. Fără să mai vorbesc de rapoartele întocmite de experții contabili cu privire la conturi... O adevărată tortură ! Honoré, știi mai bine decît mine cît de diferite au fost cazurile care ne-au căzut pe cap, în ultimul timp. Și pe urmă, vezi și dumneata, pentru cel „în cauză“ mă aștept acuma la discrete presiuni...

— Uitasem tocmai să vă spun, domnule judecător...

— Cum ? Ministerul de Justiție ?

— Da... În fine, un membru al cabinetului s-a anunțat pentru după-amiază împreună cu un substitut. Nu-l cunoaștem. I-am notat undeva numele...

— Încă un oaspete de seară, observ !

Judecătorul clătină ușor din capul său colțuros.

— Observ, repetă privind pe deasupra grefierului peretele de un cenușiu tern. Sînt amestecați în această afacere membri ai parlamentului. Rechizitoriul Parchetului ordonînd deschiderea acțiunii penale îi va implica, mai mult sau mai puțin. Fără să fi devenit foarte limpede, situația mi se pare îndeajuns de conturată. Dar nu va fi ușor. Îmi închipui că voi fi invitat în sfere înalte pentru a

„informa cu prudență". Și sînt foarte sigur că în fața completului de judecată — Dumnezeu știe cînd vom ajunge acolo, Dumnezeu știe cînd — Procuratura nu va avea mînă liberă. În timp ce lipseai, am și refuzat eliberarea provizorie a mai multora, inculpați în această afacere, pe care îi protejează însă „personalități", cum se spune prin ziare. *Si omnes, ego non.* [1] Avocații lor m-au avertizat că vor face imediat recurs, atacînd decizia mea în fața Camerei de punere sub acuzație. Era de așteptat... În definitiv, noi judecătorii ne găsim aproape dezarmați în fața delincvenței financiare, adevăratul flagel al societății contemporane ! Și cînd ni se pomenește de „reforma judiciară" despre ce este vorba ? Nu de a se îngădui magistraților libertatea exercitării meseriei lor, ci pur și simplu de a prejudicia întrucîtva profesiunea de avocat...

Judecătorul, vădit iritat, vorbea ca de obicei în fraze scurte, trunchiate. Ochii săi mici ca de mangustă străluceau în penumbra cabinetului. Tot vorbind, izbea ușor pielea de pe vechiul birou de mahon cu un cuțit de tăiat hîrtie, din imitație de baga, pe care era imprimată o reclamă. Își aprinsese o țigară, reușind să înalțe un remarcabil rotocol de fum.

— Cînd mă gîndesc, Honoré, că tinerilor pletoși și nepăsători li se predă, în continuare, formula de bază : *„Există trei puteri : executivă, legislativă și judecătorească"*... Ei ? Cunoști cumva *„puterea judecătorească" ?* E o minciună sfruntată să vorbești despre existența acesteia. Dealtfel, opinia publică nici n-o crede. Bravii cetățeni au văzut guvernul acționînd fățiș în procesele privitoare la epurările anilor 1944—5, apoi în afacerea algeriană. Ceea ce, desigur, n-a fost de natură să mențină prestigiul magistraturii noastre. Haide zău ! Chiar lăsînd la o parte aceste proceduri excepționale, fiecare știe că în nici o privință magistratura nu este liberă, autoritatea politică putînd interveni în numirea și avansarea magistratului, într-un cuvînt, în toate etapele carierei sale ! Și fapt este că intervine. Un judecător a fost acela care a scris : *„Guvernul tinde mult prea mult să ne considere simpli*

[1] Chiar dacă toți vor ceda, eu nu voi fi de acord (lat.).

funcţionari !“ Desigur că este onorabil să fii funcţionar. Dar nu este deloc rolul nostru.

Thirel oftă :

— Dragul meu Honoré, îţi voi spune îndată ceva ce poate că nu ştii : protocolul francez ilustrează destul de bine dispreţul care planează la noi asupra magistraturii. Ai idee care este, după însuşi conducătorul ţării, cea de-a doua personalitate în Statele Unite ale Americii ? Preşedintele Curţii Supreme ! În Franţa, magistratul numărul unu, care este primul preşedinte al Curţii de Casaţie, trece în mod oficial după şeful guvernului, miniştri, parlamentari şi nu mai ştiu cîte alte persoane. Nu găseşti că este edificator ?

Suspină iar. Apoi Thirel reveni, parcă în silă, la dosarul care-l sîcîia :

— În ceea ce mă priveşte, nu cer decît să fiu lăsat să-mi exercit profesiunea în conformitate cu propriile mele convingeri. Dacă voi găsi pe cineva cu o poziţie importantă vîrît în această afacere dubioasă care este „Societatea franceză de investiţii“, n-am să-l las să scape, şi ordinul meu de trimitere în judecată va fi clar. Nu am calitatea să consemnez temeiurile, nici să formulez concluzii de fond, sînt de acord, iar uneori în faţa unor evidenţe neluate în seamă o regret. În tot cazul, investigaţia pe care o voi face va fi prea riguroasă pentru a nu fi luată în seamă. *Ei o ştiu*. Şi mi-e tare teamă, desigur...

La rîndul său, grefierul dădu din cap. Înţelegea. Judecătorul Thirel voia să spună : „În ciuda părului meu cărunt şi a statelor de serviciu, mi-e tare teamă c-o să mai aştept multă vreme pînă să fiu înscris pe tabel [1]“. Dar pentru nimic în lume n-ar fi acceptat să-şi formuleze temerea prin viu grai.

*

Cité Montespan, reunind vile agreabile şi grădini împrejmuite, străbătută de alei smălţuite cu flori, umbrită de arbori seculari şi cu o piaţetă în spaţiul verde, reprezenta una dintre acele oaze care se mai găsesc încă la Paris. Dar unele năravuri provinciale se manifestau aici din plin, mai

[1] Tabel de avansare întocmit periodic pentru cadrele juridice.

ales calomnia și cleveteala. Numeroase matroane, mai mult sau mai puțin ghiftuite, își ofereau plăcerea de a sta la pîndă în așteptarea desfătării de a trăncăni. Cît despre bărbații din cartier, cei mai mulți erau oameni în puterea vîrstei, care se întorceau de la serviciu între șase și șapte seara, șefi de importanță minoră, merituoși, de nădejde, prevăzuți cu trupuri și suflete prea puțin vulnerabile, siguri de conduita lor, supuși legii sau nevestei, iar cîte-odată și uneia și alteia, mari amatori de situații scandaloase petrecute îndărătul ușilor închise, pe care în mod inevitabil le descopereau prin vecini. Acești burghezi, aceste mobile ale ordinii sociale, aveau convingerea că reprezintă elementele de bază ale unei societăți armonioase și că în calitatea lor de mobile gînditoare nu trebuie, în nici un caz, să fie subestimați. În fiecare om, la orice vîrstă, dormitează un judecător. Acesta, la douăzeci de ani judecă idei, pe care le achită sau pe care le condamnă fără drept de apel ; între patruzeci și cincizeci de ani el își judecă semenii, cu băgare de seamă și cu prejudecăți, înverșunîndu-se cu precădere contra greșelilor care-i sînt prea bine cunoscute și pe care n-ar mai îndrăzni să le comită, mîndrindu-se că lasă apărarea să vorbească dar ascultînd cu o plăcere morbidă rechizitoriul procurorului. Aici, în ambianța din Cité Montespan, procuror era nevasta și pedeapsa cerută cel mai adesea, cu strășnicie, era țintuirea la străvechiul stîlp al infamiei.

Carol resimțea confuz toate acestea, dar nu cunoștea pe nimeni în Montespan. Retrasă de mai multe săptămîni în cocheta casă a prietenei sale, înlănțuită cum era de propria sa discreție și hrănită cu propria sa amărăciune, nu intra în vorbă nici cu vecinii, nici cu vecinele sale ci doar le adresa, cînd se întîlneau din întîmplare, cu vocea sa limpede, fără măcar să surîdă, cîte un salut : „bună ziua, doamnă“ și „bună ziua, domnule“. O asemenea reținere părea, în ochii locuitorilor din Cité, cea mai insuportabilă jignire. Și n-au întîrziat să-și spună : „Mititica asta are cu siguranță ceva de ascuns“.

★

În ziua aceea către sfîrșitul după-amiezii, puțin mai înainte de întoarcerea copiilor, ultima corespondență adusă

conţinea o „recomandată“ pentru Carol. Păli văzînd scrisul de pe plic şi murmură.

— Din nou Laurent !

Desfăcu plicul cu o mînă tremurătoare şi descifră, dintr-o ochire, rîndurile în care se înşiruia scrierea ascuţită şi dificilă a lui Laurent, grafia trufaşă de o închistare feroce, cu semne încolăcite în jurul lor însele, încrîncenîndu-se în a nu oferi nimic.

„Carol dragă,

Iată cea de-a doua scrisoare pe care ţi-o adresez de la inexplicabila ta fugă : de ce nu mi-ai răspuns pînă acum ? Ştii prea bine că sufăr departe de tine şi de copii. De ce, Carol scumpă, m-ai lipsit de copiii mei, de Dominique şi de Geoffroy ? Nu pricep şi persist în a dori să pun plecarea ta bizară pe seama unei aberaţii trecătoare, datorită poate obsesiilor, mizantropiei şi geloziei tale morbide, care nu are nici cel mai mic temei.

Pentru nimic în lume, draga mea Carol, n-aş vrea să te judec şi nici să mă las tîrît de ură împotriva ta. Am îndurat destule de cînd ne-am căsătorit pentru că te iubesc. Dar de data asta sufăr prea mult. Nu mai pot continua să trăiesc fără tine, nici să fiu lipsit de copiii mei...

Revino acasă, Carol, te rog ! Te iert din toată inima şi fără nici un gînd ascuns. Chiar dacă mă înşel, chiar dacă ar trebui să caut motivele absenţei tale în sentimentele pe care le nutreşti faţă de un alt bărbat, nu-ţi port duşmănie. Dacă mi te întorci, n-o să-ţi pun întrebări şi n-o să mai vorbim despre ce a fost. Dar îţi scriu în această dimineaţă pentru că îmi este prea greu, pentru că am ajuns să nu mai suport şi pentru că departe de familia mea mă simt profund descumpănit...

Crede, iubito, în dragostea foarte tristă şi solitară a celui care este al tău

Laurent.

P.S. : Îmi permit să-ţi expediez recomandat această scrisoare ţinînd seama de actualele dezordini care există în sectorul poştelor.“

Carol lăsă scrisoarea din mînă. Nările îi fremătau. O lacrimă i se rostogoli pe obraz.

— Cum poate fi cineva atît de mincinos ? „Carol scumpă !“ „Am îndurat destule de cînd ne-am căsătorit !“ „Pentru că te iubesc !“ „Te iert din toată inima...“

Reflectă o clipă.

— Pariez că Laetitia aceea se mai află şi acum acasă ! Cu minijupele ei şi cu ochii încercănaţi. Avea un fel de a-şi risipi firele de păr negru pe toate hainele lui Laurent ! „Gelozia ta morbidă...“ Cum spune el, mai exact ?

Parcurse scrisoarea din priviri :

— *„Gelozia ta morbidă care nu are nici cel mai mic temei...“* Te cunosc, Laurent. Şi totuşi nu mi-aş fi imaginat acest... tartufism[1] în stare pură ! De ce ţi-ai mai dat osteneala să-mi scrii ? Doar nu gîndeai că o să muşc imediat dintr-o astfel de nadă prinsă grosolan de un cîrlig ca de măcelărie. *Ce altceva urmăreşti, decît să mă mai chinuieşti încă o dată !*

Mototoli încet foile între degete mai înainte de-a forma un ghemotoc pe care-l aruncă în căldarea de gunoi din bucătărie.

„Ticălosul ! Mizerabil ticălos...“

Pe urmă, rosti pentru sine însăşi încordată, cu vocea înăbuşită, numele care concentra în conştiinţa ei toată dragostea şi toată amărăciunea din lume :

— *Laurent.*

*

Geoffroy şi Dominique intrară în vilă făcînd multă hărmălaie. Purtau ghiozdane peste măsură de încărcate, umplute cu cărţi, truse şi diverse caiete, indispensabile îndeplinirii supraîncărcatului program de învăţămînt. Se certau în gura mare şi strigătele lor răzbătură dincolo de uşile închise ale atelierului de la primul etaj în care Carol, cu fruntea asudată şi cu sprîncenele încruntate, sculpta şi modela chipul unui bărbat, figură încă imprecisă dar

---

[1] Numele propriu, Tartuffe a devenit comun pentru a exprima ipocrizia. Provine din galeria de personaje create de Molière (1622—1673).

care sugera, în mod indubitabil, fizionomia sardonică a lui Laurent.

Dominique era o fetiţă de unsprezece ani, cu membre lungi şi subţiri, graţioasă, cîrnă, cu ochi negri, păr lung, plină de viaţă şi de melancolie, de inocenţă şi de feminitate. Dar avînd, ca majoritatea copiilor de aceeaşi vîrstă, un simţ al umorului foarte limitat, nu prea făcea faţă ironiilor fratelui ei Geoffroy, mai evoluat, mai abil şi, cu diferenţa a doi ani, mai năstruşnic. În lipsă de argumente, Dominique strigă de pe scară :

— Scîrnăvie, pînă la urmă, eşti un soi de...

— Sînt ce ?... întrebă Geoffroy cu o voce provocatoare.

— Un soi de imbecil, poftim !

— Scîrnăvie eşti tu, spuse încetişor Geoffroy.

Mama lor se ivi în uşa atelierului, care se întredeschise pe neaşteptate.

— Crezi că nu te-am auzit, Dominique ?

Surprinsă asupra faptului, mititica protestă :

— Bine, dar acest soi de... în fine, Geoffroy nu încetează să mă sicti... în fine să mă sîcîie, de cînd am ieşit de la şcoală !

— El cel puţin n-a spus cuvinte grosolane ! răspunse Carol. Vei fi pedepsită, Dominique.

Fetiţa îşi încrucişă braţele iar privirea i se posomorî din cauza nedreptăţilor vieţii.

— N-a spus... Asta chiar că-i cea mai grozavă ştire a anului !

Carol se uită fix la Geoffroy, care se îmbujoră şi-şi întoarse privirile. Înţelese că-şi ascundea astfel fătărnicia.

— Bine. Veţi fi amîndoi pedepsiţi. Geoffroy aruncă surorii sale o privire insistentă mai înainte de a-i azvîrli, cu un strivitor dispreţ.

— Pîrîcioaso !

Adăugînd cu o voce pe care şi-o dorea încărcată de cele mai grave ameninţări :

— O să vezi tu, o să vezi ce-o să păţeşti...

După cinci minute, în picioarele goale, ghemuiţi pe covorul din atelier, se înfruntau într-o bătălie navală

rîzînd în hohote. Şi Carol, care renunţase le gîndul oricărei pedepse, tînjea nostalgic după vremurile copilăriei.

*

Cam pe la aceeaşi oră, consilierul Saint-Galaix, preşedinte al Curţii cu juri din Paris, instalat cu ţigara între buze în micul său birou din Palatul ornamentat cu muluri, stil „Banca Franţei", deschidea cu osteneală şi curiozitate dosarul pe care Camera de punere sub acuzare i-l trimisese recent... Din faptele expuse rezulta că o prostituată bolnavă a fost ucisă de către amantul ei cu lovituri de cuţit, într-un hotel deocheat, cu un an jumătate în urmă. Omorul era calificat drept „crimă cu premeditare".

După ce aruncă o privire de ansamblu, preşedintele îşi concentră atenţia asupra rapoartelor poliţiei, redactate cu ocazia numeroaselor comisii rogatorii. „Într-adevăr, poliţia este aceea care anchetează, în prezent, majoritatea cazurilor", îşi spuse încet Saint-Galaix. Citi scurtul rechizitoriu introductiv al procurorului şi parcurse, pe nerăsuflate, rechizitoriul final. Surîse. „Procuratura are colţii ascuţiţi anul ăsta." Procedînd în mod deliberat fără respectarea unei ordini stricte, studie problemele de fond ale mai multor interogatorii luate de judecător. „Ia te uită, cazul i-a fost repartizat lui Thirel !" murmură dînd aprobator din cap. „Dosarul este, fără nici o îndoială, bine întocmit. Oricum afacerea, în sine, pare ciudată !"

De la bun început, împrejurările asasinatului stîrniră imaginaţia fecundă a magistratului, imaginaţie temperată de o vastă experienţă. La cincizeci şi cinci de ani preşedintele Saint-Galaix avea în urma sa o activitate îndelungată ; cu precădere ca judecător de instrucţie, timp de şaptesprezece ani în cadrul mai multor sectoare şi alţi cinci ani încheiaţi în completele pariziene ale Curţii cu juri pe care le prezidase. Da, acest asasinat neobişnuit îl intriga. Era vorba de un anume Le Beignet Ludovic, zis Lulu, pe care dosarul îl caracteriza ca fiind pe jumătate proxenet, pe jumătate gentilom, puţin idealist, puţin escroc, abil în apărare, apoi tulburat brusc de o întrebare ce părea lipsită de importanţă, tăcînd cîteodată ca mormîntul iar alteori cuprins de o irezistibilă diaree verbală, cînd plîngăreţ, cînd

scorţos. Practicase toate meseriile posibile şi imposibile şi trăia de pe urma femeilor, după ce se ruinase din pricina lor. Şi ce fel de femei ! Numai prostituate. „Nu-mi place să fac dragoste cu individe lipsite de experienţă, mărturisise cu ingenuitate Lulu la unul dintre interogatorii. Aş fi dealtfel incapabil. Doar tîrfele ştiu să mă facă...“ Spus pe şleau, cuvîntul figura în procesul verbal. Lulu îşi ucisese victima pentru a o smulge influenţei unui alt amant care o domina. „Mie îmi aparţinea ! Celălalt a fost un adevărat peşte, un nemernic care era pe punctul s-o facă nefericită. N-am vrut s-ajungă o amărîtă, mă înţelegeţi...“ În privinţa acestui om — dacă preşedintele Saint-Galaix da crezare dosarului — judecătorul de instrucţie Thirel dovedise o mare tenacitate, care constituia poate chiar caracteristica sa.

Se înnoptase. „S-a şi făcut ora şapte şi jumătate !“ murmură Saint-Galaix. Şi suspină :

— Cu astfel de pricini mi-am mîncat zilele...

Ar fi trebuit ca vechiul Palat să fi fost cufundat în somn ; umbrele invadaseră demult sala paşilor pierduţi, ca şi coridoarele imense, atenuînd auriul grilajelor şi estompînd culoarea albă a locului denumit „la cour du Mai“[1]

— Optsprezece luni ! Nenorocitul ăsta e de optsprezece luni în închisoare preventivă. A avut de aşteptat deci un an şi jumătate favoarea de a fi judecat. Cîte hîrţoage, ce tărăgăneli, ce sistem care scîrţîie, ce maşinărie depăşită...

Preşedintele ridică din umeri, chipul său, cu ochi arzători sub sprîncenele bine conturate, se destinse. Din nou clătină din cap.

— Şi-apoi, ce idee să-ţi ucizi amanta cînd te numeşti clătită[2] !

---

[1] Curte aparţinînd tribunalului şi în care se obişnuieşte ca anual juriştii să planteze un arbore denumit tot „mai“.

[2] Substantivul comun din care provine numele propriu, Le Beignet, înseamnă clătită.

CAPITOLUL II

Carol coborî fredonînd în obscuritatea grădinii, pentru a-l întîmpina pe vizitator. Îi deschise poarta.

— Așadar, nu poți intra și singur ?

— Ba da, dar...

— Dar ți-a fost teamă să nu fii indiscret. Suni ca să mă deranjezi de fiecare dată !

Tînărul, un ins înalt, deșirat, cu păr lung și blond, pomeții obrajilor proeminenți, și la care mărul lui Adam se mișca întocmai ca un ludion, o învăluia pe Carol cu o privire posesivă și supusă în același timp. Purta o mustață stufoasă și lăsată în jos, îngrozitor de pleoștită. Așa cum era îmbrăcat, în pantaloni de catifea maro și cămașă în carouri roșii, avea aerul unui vagabond melancolic.

— Te pot ajuta ?

— În nici un fel, declară Carol fără să surîdă.

Îi era imposibil să nu-l găsească puțin enervant, cu felul lui de a o adora. „La douăzeci și opt de ani n-ar trebui să se mai joace de-a puștiul dojenit. S-ar zice că-l anihilez ! Așa cum mă anihila pe mine Laurent !“

— Du-te în salon să te servești cu puțin whisky sau cu o votcă, îl îndemnă ea. Vin și eu îndată. Astă-seară n-avem decît o cină rece. Rămîi peste noapte ?

— Aș... aș putea fără să te deranjez ?

— Locuiești la dracu-n praznic, așa că n-o să te expediez totuși în plină noapte ! Și dealtfel, o știi prea bine, îmi face plăcere, spuse ea.

Cîteva minute mai tîrziu, după ce rînduise cina pe masă, veni și ea, își turnă în pahar și, relaxată, întinse picioarele mici, desculțe, în formă de volută.

— Nimic nou, René ?

O sorbea din ochi.

— Nu... În afară de faptul că am făcut o oră şi jumătate pe drum ! Mi-am pus la adăpost maşinuţa, D.C.-ul meu, în curte, lîngă zidul de alături.

— La adăpost de ce ?

Surîse şi mărul lui Adam îi zvîcni.

— De priviri indiscrete, ce mai ! Cum se numeşte cumătra cea mai apropiată de tine — cea din vila de pe stînga, cum ieşi — o blondă masivă, destul de bine făcută, sulemenită de parcă ar avea o mască ?

Carol izbucni în rîs.

— Aceea ? O, să ştii că habar n-am cum o cheamă ! Cred că nu mă place din cale-afară. Nu prea are cu ce-şi pierde timpul şi cînd îi spun în treacăt „bună ziua", îmi zîmbeşte cam fără tragere de inimă. E soţia unui funcţionar superior care lucrează la nu ştiu ce companie de asigurări. Chiar ea mi-a spus-o. Într-o dimineaţă m-a poftit să stăm la o şuetă bînd cafele reci. Ar fi fost plăcut, o dată, treacă-meargă, dar i-am răspuns că mă grăbesc.

— Rău ai făcut.

— A, da ? De ce, micul meu René ?

— Pentru că femeiuştile de acest fel sînt susceptibile şi primejdioase !

Carol îşi scutură şuviţele blonde.

— Şi-atunci ? Ce-ai vrea tu să fac ? Am atîta nevoie să fiu singură. Cu totul singură împreună cu copiii de care să mă pot în sfîrşit bucura...

Surprinse o expresie de întristare pe chipul oaspetelui ei şi, îmbujorîndu-se, încercă să-şi retragă cuvintele.

— N-o spun pentru tine, René ! Cu tine...

— Cu mine, spuse el cu gravitate, păstrezi în continuare sentimentul că eşti singură.

Carol nu ştia să se prefacă. Nu răspunse nimic. Dar întrerupse tăcerea, cam apăsătoare, trecîndu-şi uşor mîna peste fruntea băiatului.

— Nu-ţi face sînge rău pentru nimica toată, René ! Nu te pot suporta decît pe tine. Ca dovadă...

— Dovada este că mă inviţi să-mi petrec sfîrşitul de săptămînă aici ! Sînt fericit. Dar, Carol, numai dacă...

Băieţandrul slăbuţ îşi scutură buclele de un blond spălăcit. Semăna cu un sfînt Sebastian bizar şi mustăcios, alungit de o oglindă deformantă. Chipul său prelung, osos,

cu gura sensibilă și ochii negri, gravi, nu era lipsit de frumusețe. Părea de-o excesivă tinerețe de care Carol nu se lăsa impresionată. Îi era doar milă de el, însă René, cu stînjenitoarea lui luciditate, îi declarase cîndva : „Între un bărbat și o femeie, mila e ceva ce nu iartă".

— Cum îți merg treburile ? întrebă Carol.

— Destul de bine... mi-e însă la fel de lehamite. Dacă ai putea să-mi spui și mie de ce am urmat științele economice ! Și cum de-am ajuns agent de asigurări ! Dar ce-ai vrea să i se propună unui băiat de felul meu care vine fluturînd o biată diplomă, relativ depreciată, fără relații, fără entuziasm, fără vreo vocație specială ? Eu nu iubesc pe lume decît trei lucruri : călătoriile, instrumentele de percuție și pe tine.

N-avu curajul să-l ia în rîs. Fixîndu-l cu privirea pură și sobră a ochilor ei limpezi spuse :

— Nu te lăsa, René ! Vreau să nu te lași.

Și Carol știu că i-a făcut un bine. „Barem o dată, gîndi ea, să-i pot fi cuiva folositoare..."

Mulțumită într-un fel nedeslușit, prelungea această întrevedere, între patru ochi, mai înainte de a-și chema copiii la masă.

— Știi, chiar acum am primit o altă scrisoare de la Laurent.

René Damiens tresări :

— Carol, dacă poți, arată-mi scrisoarea.

Ea ezită :

— Desigur, puteam să ți-o arăt, doar ți-am arătat-o și pe cealaltă. Dar uite ce-i : probabil că am aruncat-o...

— Ești nebună ! În momentul de față trebuie să păstrezi totul.

— De ce ?

Nu mai era femeia gînditoare, maturizată în profunzimile frămîntărilor și singurătății ei. Dintr-o dată devenea *altcineva,* un fel de puștancă aiurită — de-o incorigibilă naivitate — și asta ca întotdeauna cînd căsătoria ei și personalitatea ciudată a lui Laurent erau puse în discuție. Damiens vedea însă prefigurîndu-se o dramă, iscîndu-se la orizont furtuna, urzindu-se o acțiune nefastă și, în acest timp, Carol nu părea să aibă nici urmă de presimțire.

— Mi-ai spus că ai primit scrisoarea „chiar acum". Dacă ai aruncat-o undeva, n-ar putea fi decît în căldarea de gunoi din bucătărie. O caut imediat.

Reveni după o clipă, aducînd cele două foi de hîrtie murdărite cu pete de grăsime :

— Iată-ţi scrisoarea ! Miroase a sos sleit. Tocmai am citit-o. S-o păstrezi. Şi du-te fără întîrziere să consulţi un avocat. Nu ştiu ce unelteşte Laurent dar, vezi bine, ai remarcat şi tu, scrisorile au fost recomandate. Asta spune ceva. Prima scrisoare...

— Tot recomandată era. Doar ştii că mereu sînt greve la oficiile poştale...

— Te rog nu face pe naiva ! La treizeci şi patru de ani ai tăi, ai putea să şi gîndeşti puţin. Măcar pentru copii, dacă-i iubeşti.

— Pleacă, René !

Carol se ridicase în picioare. Chipul îi rămăsese însă calm şi neted ca o mască. Ochii ei măriţi erau atît de limpezi încît păreau ai unei oarbe. Dar glasul îi tremura.

— Te rog, pleacă !

Atunci băiatul sfios se înfurie. Foarte palid, îşi scutură pletele, o prinse pe Carol de umeri şi scuturînd-o îi strigă în plin obraz :

— Dar nu înţelegi odată că între tine şi Laurent, între voi doi, s-a sfîrşit ? O să dureze încă multă vreme acest romantism prostesc ? Nu-ţi dai seama că e încîntat de plecarea ta, biată neghioabă ce eşti ? Că a cîntărit, a calculat totul ? Că tu te laşi dusă cu preşul ca o idioată şi că pînă la urmă îţi va lua copiii ? Mă-nţelegi : copiii-tăi !

Uimită, dînd înapoi din pricina acestei dezlănţuiri, privea un nou René pe care nu-l ştia. Revenindu-şi, Carol se nelinişti. Vocea îi era schimbată :

— Ce vrei să spui mai precis, René ?

El se calmă. O privea în tăcere. Apoi căută într-unul din buzunare cîteva foi de hîrtie pe care le despături. Citi cu voce fermă :

— *„Articolul 357 din Codul penal :* se va condamna la închisoare de la trei luni la un an şi cu amendă de trei sute pînă la şase sute de mii de franci tatăl de familie sau mama care abandonează, timp de peste două luni, fără să existe un motiv grav, domiciliul familial, sustrăgîndu-se

parţial sau în totalitate de la obligaţiile de ordin moral sau material ce decurg din autoritatea părintească sau din tutela legală. Termenul de două luni nu se va considera întrerupt decît printr-o revenire în cămin, implicînd hotărîrea de a relua în mod definitiv viaţa de familie..." Carol, cît timp a trecut de cînd ţi-ai părăsit soţul şi ai venit aici împreună cu copiii ?

Răspunse fără ezitare :

— Se vor împlini şaizeci de zile, luni. Peste trei zile... Dar n-are nici o legătură.

— Adevărat ?

Despături o altă hîrtie :

— „*Articolul 213 din Codul civil :* Soţii asigură deopotrivă condiţia morală şi materială a familiei. Ei răspund de educaţia copiilor şi le asigură viitorul. *Articolul 215 :* Soţii se obligă mutual la coabitare. Domiciliul conjugal este ales de comun acord ; în lipsa unui astfel de acord, domiciliul va fi ales de soţ. Totuşi, dacă domiciliul ales de soţ prezintă inconveniente grave, femeia poate fi autorizată de tribunal..." Ei bine, Carol, de data asta ai înţeles ? Vrei să-mi spui ce „inconveniente grave" o să poţi invoca împotriva lui Laurent ?

Din cauza furiei, vocea băiatului redeveni stridentă. Carol îşi muşca buzele. El remarcă, lîngă buza de sus, mai proeminentă, aluniţa pe care ea şi-o detesta şi pe care el ar fi vrut să i-o sărute. Mai zări un mic strop de sudoare care i se ivise deasupra buzei.

— René, nu pricep nimic din şurubăriile astea. Arată-mi...

Apucă hîrtiile, le reciti cu atenţie, îşi încruntă sprîncenele.

— De acord, bietul meu băiat ! Codurile tale au prevăzut unele situaţii, desigur. Dar e vorba de cu totul altceva.

Îi luă hîrtiile din mîini şi se înfurie din nou dar, stăpînindu-se, îi spuse în surdină, cu dinţii încleştaţi :

— E vorba de cu totul altceva ! Nu ştii să spui decît asta... Să fie vorba într-adevăr de cu totul altceva ? Nu-ţi dai seama că este prevăzut exact cazul tău, nu ? Prea priceput nu sînt în probleme juridice dar am prieteni care sînt încă la facultate. M-au lămurit în doi timpi şi trei

mişcări. Fără îndoială, toanta mea : dacă o s-o tot ţii aşa în continuare, te dai prinsă ca un şobolan. Bărbatul tău a avut grijă să trimită două scrisori revendicînd copiii şi pretinzîndu-ţi să revii. Scrisori bine ticluite, profund îndurerate, pline de drăgălăşenii. Scrisori recomandate ale căror mici recipise le-a ataşat cu atenţie, la fotocopii... Tu ai încălcat atît legile codului penal cît şi pe cele ale codului civil. Nu rezolvi nimic numindu-le „şurubării". Bărbatului tău nu-i mai rămîne decît să-ţi trimită somaţie prin portărel, pe urmă să depună o plîngere pentru abandonarea familiei şi nerespectarea intereselor copiilor... În cazul unei anchete suplimentare, blondina de alături va reuşi, pe deplin, să te înfunde. Tocmai am văzut-o : vorbea de la fereastră la fereastră cu vecina ei, o cumătră grasă, care probabil se vopseşte şi căreia nu-i scapă nimic. Poate crezi că nu m-au zărit intrînd la tine ?

Carol îl privea cu gravitate.

— Din punct de vedere teoretic, tu trebuie să ai dreptate, René. N-am studiat niciodată nici pe departe aceste probleme juridice. Numai că în afara codurilor există cazuri deosebite. Ţi-am povestit din ce motive am „abandonat domiciliul conjugal", cum îl numesc ei. Nu mi-ar rămîne decît să relatez toate astea judecătorului sau celor de la poliţie...

— Poţi dovedi ceea ce declari ?

Se uita la Carol admirîndu-i frumuseţea pură, ochii albaştri-verzui care priveau fără să clipească, expresia de-o gravitate copilărească :

— Poţi dovedi că bărbatul tău întreţinea „o amantă la domiciliul conjugal" ?

— N-o pot dovedi, dar pot să le spun...

Se gîndi :

— Dealtfel, *nici nu vreau să declar nimic*. Nu vreau să tîrăsc nefericita noastră poveste în faţa unui judecător sau a unui poliţist. Mama zicea întotdeauna : „Nu trebuie niciodată să-l învinuieşti pe tatăl copiilor tăi". Ştii, în fond Laurent este mai puţin calculat decît ai crede. Era sătul de mine pînă peste cap, m-a înşelat cu fata aceea, cu multe altele... Dar o făcea din cauza năravului lui înnăscut. Laurent simte nevoia să seducă. Cît despre copii...

Își prinse bărbia în mîini observîndu-l pe René printre gene, cu ochii întredeschiși.

— Laurent vrea să-i vadă pe micuți și e firesc, din moment ce-i iubește. Vrea să mă recîștige pentru că și-a pierdut calul de bătaie, iar asta îi rănește amorul propriu. În plus, e gelos fără s-o arate, grozav de gelos. Dar niciodată n-o să caute să-mi ia copiii !

Visătoare, repeta cu glasul ei limpede, privindu-și interlocutorul drept în ochi :

— Niciodată.

René împături hîrtiile și le băgă din nou în buzunar. După aceea își ridică brațele într-un gest bizar, un gest de invocație, prin care parcă ar fi adresat o rugă stăruitoare destinului.

— Ești totuși o fată inteligentă, o fată dotată, Carol. Sincer vorbind, din seara asta nu mai există nici o îndoială : nu vrei să vezi nimic rău, deși răul îți sare în ochi. Laurent a pregătit totul, a combinat totul pentru a te aduce la cheremul lui, iar tu, tu continui să-i găsești scuze... Cum poate fi cineva atît de stupid ?

Acest copil mare avea aerul că imploră pe cineva. Fața sa slabă și prelungă, încadrată de bucle gălbui, amintea chipul unui Hrist, un Hrist căruia, datorită unei glume proaste, i s-ar fi adăugat mustățile lui Vercingetorix. Și Carol, de astă dată, izbucni în rîs :

— Ești foarte nostim, René, cînd te lași cuprins de furie.

Apoi, brusc, redeveni gravă :

— Acum, dacă ții să-ți petreci sfîrșitul de săptămînă aici, vom vorbi despre altceva. Dealtfel e timpul să chem copiii la masă. Privirea Carolei, al cărei chip era pur și plin de prospețime, exprima o neclintită blîndețe. René știu atunci că nimic — nimic în afara faptului în sine — n-ar zdruncina această naivă încredere. Exista în Carol ceva tainic, ceva ascuns care acum ieșea la iveală : o voință șlefuită ca un diamant, pe care nici chiar Laurent n-o putea șterbi. „Este mai pură și mai îndărătnică decît o mie de îngeri și o sută de mii de catîri ! O iubesc și n-o cunosc. Și pot spune că nimeni n-o cunoaște pe Carol. Nimeni, și cu atît mai puțin mîrșavul de Laurent care se laudă că înțelege psihologia feminină și care se înșală în privința femeilor în mod grosolan, ca toți seducătorii.“

Își reamintea de Laurent Mansigny, pe care-l întîlnise adesea. Evoca acel spirit pervers și fascinant ; glasul lui de neobosit povestitor ; silueta care sugera așteptarea și pînda ; figura mată și ciudat de asimetrică : nasul deformat, obrajii scobiți, maxilarele uscățive, figura lui în reliefuri osoase dar de-o osatură delicată, fruntea marcată de riduri profunde, caracteristică amatorilor de plăceri, ochii puțin prea apropiați, rotunzi și sălbatici ca ochii de șoim. O privire rapace într-un chip rapace.

★

Seara care a urmat cinei a fost veselă. Copiii spuneau vrute și nevrute. Geoffroy îi semăna mamei sale la ten, la părul bălai și la ochi. Chipul îi era fraged și rotund, încadrat de șuvițe rebele. Micuța Dominique avea ochi de felină, maliții și, ten mat, figura ovală și păr foarte lung, închis la culoare. Era înzestrată cu însușirea de a plăcea, ceea ce de pe acum constituia pentru ea o preocupare constantă, instinctivă și profundă.

Pentru acești copii René era un fel de idol și, în același timp, o victimă de care voiau să profite din plin.

El nu se da în lături. Dar, în ciuda bunei dispoziții afișate, mîhnirea i se accentuase în cursul serii. Fiind acolo, atît de aproape de el, Carol era mai inaccesibilă decît o moartă. Și totuși miresmele feminității ei îl tulburau prin emanații atît de vii, încît stîrneau în sinea lui freamătul unor emoții cît se poate de intime. Suferea fără nici o urmă de speranță. „O iubesc și nu sînt în stare nici s-o cuceresc, nici s-o apăr...“

Puțin mai tîrziu, după culcarea copiilor, Carol și René rămaseră singuri față-n față, singuri în plină noapte. Vag, băiatul îi intuia pornirea de a i se destăinui. Se mulțumi să se așeze în imediata ei apropiere și așteptă. Aplecîndu-și într-o parte capul bălai, Carol îl privea cu tandrețe :

— Știi, dragul meu, nu sînt atît de proastă pe cît îți închipui. Dar mi-e îngrozitor de greu să fac vreo deosebire între viață și dragoste. Mama spunea că ar trebui să dai totul celorlalți și în primul rînd să le acorzi încredere. Nu reușim niciodată să dăruim totul ; eu însă mai încerc. Poate că aș fi suportat chiar și prezența acestei Laetitia la

mine acasă dacă n-ar fi fost copiii, extrem de lucizi faţă de problemele noastre, ale adulţilor. Fetiţa şi-a dat seama foarte repede care-i situaţia aşa-zisei secretare ; a ştiut-o înaintea lui Geoffroy care, deşi observă şi el, e doar un băieţaş. Vezi şi tu, am stat în umbra lui Laurent timp de cinsprezece ani, am pus cruce sculpturii — şi credeam că pentru totdeauna -- dar cînd la mijloc sînt copiii devin cu totul altă femeie. Am plecat, l-am lăsat pe Laurent din pricina copiilor. Mai întîi şi mai presus de orice pentru că atmosfera din casă le era dăunătoare. Îmi dau seama că va trebui să găsesc o soluţie şi m-am hotărît să-l văd pe Laurent pentru a-i vorbi.

Atinse uşor mîna amicului ei. Vocea sa clară deveni mai tristă.

— Ascultă, René ! Sînt sigură că influenţa lui Laurent a devenit dăunătoare pentru micuţi. Dar n-am spus-o pînă acum nimănui, pentru că este tatăl copiilor mei. Ţi-o spun numai ţie.

Prin fereastra deschisă rumoarea Parisului nocturn pătrundea în acelaşi timp cu miresmele grădinii.

— Carol, răspunse după un anumit timp René, nu mi-au plăcut niciodată şi nu ţi-am înţeles modestia nici înjosirea la care te-ai supus de bunăvoie şi care nu ţi se potrivesc. Dar Dumnezeu mi-e martor că totuşi te admir...

Îşi clătină cu violenţă capul.

— Nu vreau să mă admiri ! Ar fi prea convenabil... Vreau să spun : prea convenabil pentru mine. Ştii, nu sînt tocmai mîndră de rolul pe care l-am jucat pînă acum în viaţă. Ceea ce iubeam la Laurent nu era latura cea mai bună a fiinţei lui, oh nu !

— Te-a subjugat întrucîtva, aşa-i ?

Respiră profund, ca mai înainte de-a plonja.

— Da. Fizic. Cum să-ţi spun ? Mă simţeam în acelaşi timp nesăţioasă şi nefericită. Nu trăiam decît în aşteptarea... a ceea ce binevoia să-mi ofere. Nu vorbeam cu nimeni de sentimentele mele profunde, şi în nici un caz cu el. Mi-era prea teamă de expresia lui sarcastică ; sprîncenele în formă de accent circumflex, vocea mieroasă şi ochii scrutători, ridiculizînd întotdeauna cea mai măruntă mărturisire, cea mai mică emoţie. Ştii tu că, după puţin timp, n-am îndrăznit nici măcar să-i mai spun că-l iubesc ?

René preferă să tacă. După o clipă, Carol reluă firul destăinuirilor :

— Cred că Laurent se desfată atunci cînd cucereşte, posedă, distruge şi cînd vede că a întinat. Cu toate acestea, el însuşi n-a înţeles niciodată cît de total se poate dărui trupeşte o femeie. Nici un bărbat nu va înţelege asta vreodată. M-am convins de multă vreme că pentru bărbaţi nu-i decît o problemă de vanitate, ca orice dealtminteri. Pentru femeie însă, există în voluptate ceva care ucide, şi eu am acceptat totul, totul pînă la degradare. Cîteodată, atunci cînd mă gîndesc, mă simt scîrbită de mine însămi, René. Iată ! Taci la nesfîrşit şi apoi, într-o seară, mărturiseşti mult prea mult. Ajungi odată şi odată să te destăinui cuiva. Eu, doar mă ştii, nu sînt de felul celor care fac confidenţe altor femei. Îmi pare rău că au picat sorţii tocmai pe tine.

René, ceva mai palid decît de obicei, fixa peretele peste capul tinerei femei. Îl cutremură un scurt hohot de rîs amar :

— Desigur, Carol ! Preferam să fi tăcut. Dar ce ai spus nu corespunde pe deplin realităţii. Dacă Laurent te-a subjugat şi te-a stăpînit n-ai pentru ce să te simţi umilită, fiindcă ai rămas cu mult mai integră decît îţi închipui. Chiar dacă n-ar fi fost copiii, chiar fără spectacolul oferit de secretara instalată în propria ta casă, tot l-ai fi părăsit pînă la urmă pe dementul ăsta. Laurent este un călău, un depravat. L-am văzut cum procedează. Dacă n-ar fi existat în firea ta această onestitate bizară, care-ţi impune nu ştiu ce sacrificii, nu ştiu ce obligaţii faţă de „tatăl copiilor tăi", ai fi cumpănit lucrurile după valoarea lor reală, mult mai devreme şi cu mult mai bine. Numai că iată : eşti o romantică întîrziată, fidelă ca o gîscă sălbatică şi prea onestă. Aşa că montezi un adevărat film... De-ai şti cît mă agasează această onestitate a ta ! Eu n-am avut niciodată încredere în tipii prea oneşti, despre care nu mai ştiu cine spunea că situaţia lor nu-i prea limpede.

Carol nu-i răspunse şi tăcerea se prelungi. René o asculta cum răsuflă închipuindu-şi aroma pe care o răspîndea respiraţia ei.

Apoi, înclinîndu-se către el, Carol îl sărută pe ochi.

— E timpul să mergem la culcare, René. Du-te mai întîi tu la baie. Va mai trebui să fac puţină ordine. Pe mîine dimineaţă, dragul meu...

Odaia Carolei era lîngă camera de oaspeţi, în care René urma să se culce pentru a doua oară. „Bietul băiat !“ murmură Carol cuibărindu-se, puţin mai tîrziu, în patul în care dormea singură. „Cu el nu simt nici o ispită !“

Se ridică apatică şi-şi alese una dintre cărţile aşezate într-un mic teanc la căpătîi. Cultura ei literar-artistică era bogată şi variată. De mult timp aprofunda operele maeştrilor gustînd bucuria de a cunoaşte şi de a admira, care-i compensa anumite neîmpliniri. Fantome sprintene, fluturii de noapte îşi proiectau umbrele pe pereţi. Carol începu să citească poeme în proză, fără vîrstă, fără forme fixe, libere şi rătăcitoare prin întuneric, apropiindu-se întrucîtva de starea ei psihică.

„Tenebrele mi se par mai luminoase decît revărsarea soarelui din miezul zilelor obişnuite. De-acolo aud chemări care trec ziua neobservate, chiar atunci cînd le caut. Văd zîne, văd îngeri, văd suflete care se dezvăluie privirii neliniştite doar cîteodată, într-o frîntură de secundă, văd fiinţe care se roagă, îi văd pe cei deznădăjduiţi, urînd sau abandonîndu-se beţiei iubirii... Şi atunci trăiesc la limita unei vieţi pe care abia de-o ating, în trecere, îngerii şi făpturile simple, singura care merită să fie trăită....“

Noaptea de aprilie aducea necontenit, celor ce vieţuiau, şopote străvechi şi Carol îşi regăsi, încetul cu încetul, sentimentul eliberării. Pe urmă lămpile se stinseră iar casa se cufundă în somn.

*

— Carol, bate la uşă, n-auzi ?

Deschizînd cu greutate ochii, pentru că dormea profund, Carol îl văzu pe René, în pijama bleu cu dungi albe, stînd în picioare lîngă patul ei.

— Haide, vezi cine este, spuse automat.

— Dar nu-i decît şase dimineaţa !

Căscînd ea repetă :

— Du-te să vezi, te rog.

Pe urmă se întoarse pe cealaltă parte, oftînd.

Îi dădu ascultare toropit de somn, fără să se gîndească deloc. Traversă scurtul culoar şi deschise uşa de la intrare.

Împingînd uşa batantă şi înghesuindu-l puţin pe René, doi oameni năvăliră în casă. Unul dintre ei era îmbrăcat în gri-deschis şi avea un papion roşu, celălalt purta o haină-sport de culoare maro. Se scuzară şi făcură cuviincios prezentările.

— Ferronnet, Pernelle, ofiţeri ai poliţiei judiciare. Avem un mandat.

Arătînd o hîrtie, pe care René nici măcar n-o privi, bătură la uşa Carolei şi intrară în cameră. Dîndu-se jos din pat, ea îşi îmbrăcase un halat de baie.

— Actele dumneavoastră de identitate, domnule şi doamnă, vă rog.

Făcură însemnări, cercetară locurile, se aplecară peste sulul de la capătîi (Carol nu suporta pernele).

— Sînteţi deci doamna Mansigny, soţia legitimă a domnului Mansigny Laurent, locuind în...

Uluită, Carol răspundea întrebărilor cum putea mai bine, în timp ce René se simţea foarte stingherit în pijamaua sa alb-albastră, se înroşea şi se bîlbîia.

— M-am culcat în camera de oaspeţi, alături, spuse el în sfîrşit cu o voce care devenise mai fermă. Sper că nu vă îndoiţi !

Inspectorul îmbrăcat în gri, cam rotofei, cu faţa albicioasă ca a unui cofetar, nici nu-şi dădu măcar osteneala să zîmbească.

— Desigur, desigur, spuse cu o falsă bunăvoinţă.

Celălalt ofiţer de poliţie, bronzat ca un yacht-man [1], arătînd robust în vestonul său maro, inspectă camera de oaspeţi, descoperi în baie lenjeria de corp a Carolei alături de cea a lui René, reveni în odaia ei, pipăi cu vîrful degetelor sulul de la căpătîi, adulmecă, dezveli pe jumătate aşternutul din care se ridica o caldă mireasmă nocturnă, îi cuprinse cu o privire profesională, îngheţată, pe cei doi tineri, se înclină şi spuse la rîndul său :

— Bine. Ne-am îndeplinit misiunea. Vom raporta cele constatate şi faptul că a trecut timp pînă să ni se deschidă. Mult timp. Scuzaţi-ne, doamnă.

---

[1] Sportiv care foloseşte ambarcaţia cu vele (iaht).

CAPITOLUL III

Aşezată pe banca din „sala de aşteptare rezervată femeilor“, Carol aştepta aşadar să-i vină rîndul. Un fel de tăcere încărcată de murmure confuze stăpînea la acea oră vechiul Palat de Justiţie, în care ea parcursese interminabile coridoare şi suise anevoie scările pentru a ajunge aici, în această încăpere prin care se pătrundea în „culoarul divorţurilor“. Vreo douăzeci de femei, cu chipuri neliniştite şi încordate, se aflau împreună cu Carol la începutul acestei după-amiezi. Căldura lunii iunie se aşternea apăsătoare peste starea lor de nelinişte. Un uşor curent de aer făcea să se vînture, din cînd în cînd, un amestec de miasme şi de parfumuri, de calitate mai bună sau mai proastă, care se îmbina cu mirosul trupurilor. Carol aruncă o scurtă privire asupra citaţiei, o hîrtie albăstruie, prin care era somată să se prezinte *la ora 14, la Palatul de Justiţie, sala de concilieri*...

Neavînd nimic de făcut, nervoasă, îşi amintea cum decursese, cu mai mult timp în urmă, prima sa vizită la domnul Hesbert, un avocat însărcinat cu întocmirea procedurilor, pe care îl cunoştea René Damiens. Carol îi expusese situaţia : Da, plecase de bunăvoie, fără să-şi anunţe soţul, luîndu-i cu ea pe cei doi copii... Da, lipsea încă din luna februarie... Nu, nu răspunsese celor două scrisori recomandate trimise de Laurent... Bineînţeles că nu, nu-şi angajase un avocat pledant, ce rost ar fi avut ? Era însă hotărîtă să divorţeze. Da, refuzase cu înverşunare să-şi întîlnească soţul. În nici un caz nu va relua viaţa în comun, orice s-ar întîmpla. Nu credea nici o clipă că i s-ar putea lua copiii.

Carol nu acceptase ca René s-o însoţească la avocat. Se ferise să-i vorbească domnului Hesbert despre vizita matinală a poliţiştilor, rămînînd ca ea însăşi să-l lămurească pe judecător în privinţa propriei sale nevinovăţii, în cazul

în care va fi pus în discuţie acest incident. În rest, aruncase dintr-odată cărţile pe faţă :

— Nu mi-am înşelat niciodată soţul. El m-a înşelat de la... de la începutul căsătoriei noastre. Dealtfel, nu vreau să se vorbească despre asta. Ceea ce doresc este divorţul...

— Am înţeles prea bine, răspunsese avocatul. Dar copiii ?

— Rămîn la mine, bineînţeles.

— Conform legislaţiei actuale, doamnă, foarte rar este despărţită o femeie de copiii ei, dacă aceştia sînt foarte mici. Dar ai dumneavoastră au în prezent unsprezece şi treisprezece ani. Şi în plus ar trebui să invocăm unele argumente ! O expresie de îngrijorare apăruse pe chipul avocatului atunci cînd Carol îl informase că n-avea nici dovezi, nici martori.

— De fapt nu posedaţi nici cea mai mică dovadă, doamnă ?

— Nu, maestre. O femeie nu se măritä pentru a alcătui, în decursul timpului, un dosar contra soţului ei. Vă repet că nu-i cer nimic, nimic altceva decît să plec...

— Cu copiii !

— Da, maestre. Cu copiii.

La cererea stăruitoare a Carolei, juristul luă direct legătura cu Laurent, care era asistat de avocatul lui. Reveni mai optimist după această scurtă întrevedere.

— Soţul dumneavoastră, doamnă, se arată animat de cele mai bune intenţii. Declară că vă iartă, că acceptă să reia viaţa în comun, neluînd în seamă faptul că aţi fugit de-acasă. Pare-se chiar că ar dori din toată inima să reveniţi. Şi-apoi, vrea să-şi recapete copiii.

Mai întîi tăcuse gîtuită de indignare : „Laurent animat de cele mai bune intenţii !“ — „Laurent care mă iartă !“ Pudoarea o împiedica să facă mărturisiri complete acestui om al legii, binevoitor, pe care însă nu-l cunoştea. „Nu-i voi spune nimic în plus. Ştie tot ceea ce era necesar să ştie. Iar Laurent nu poate totuşi să se opună divorţului dacă accept de la început tot ce-mi va pretinde, cu excepţia copiilor...“

— Maestre, vă repet, s-a sfîrşit ! Nu voi reveni niciodată la Laurent. Şi nu vreau cu nici un preţ ca el să se ocupe de Dominique şi de Geoffroy. El vatămă tot ceea ce

atinge. Cer divorţul, să mi se încredinţeze copiii, bineînţeles fără să mă opun vreodată să-i vadă. Laurent va rămîne întotdeauna, pentru mine, *tatăl lor.*

Domnul Hesbert îşi dădu silinţa să-i explice Carolei, cu cea mai prietenească răbdare, că ar putea „să existe obstacole serioase între dorinţele sale şi realitate" ; că din punct de vedere legal era dezarmată în faţa soţului ei ; că Laurent afirma c-ar deţine dovezi zdrobitoare.

— Încă o dată caută să arunce praf în ochi ! strigase Carol. Sigură de dreptatea ei, îndîrjită aşa cum pot fi femeile, ostilă perspectivei de a continua să-şi etaleze nefericirile, se opusese, în mod deliberat, aprofundării situaţiei sale. Atitudinea avocatului, îndemnul său la moderaţie, o surprinseseră. „Nu stă deloc în atribuţiile lui să-mi explice ce trebuie să fac în viaţă !" Lui René nu-i spusese mai nimic despre necazurile ei, pentru a nu fi nevoită să-i suporte pesimismul. Şi avocatul, fără a continua să se mai zbată, întocmi procedura de divorţ invocînd pentru Carol o „gravă izolare morală" şi „divergenţe esenţiale de principii, în privinţa educării copiilor". Noi hîrţoage, noi semnături care avuseseră ca rezultat prezenta convocare în faţa judecătorului.

Carol se plictisea. Căldura devenea din ce în ce mai înăbuşitoare şi, puţin cîte puţin, o somnolenţă uşoară se aşternu peste îngrijorările şi tristeţea sufletelor. Avocaţii plecau şi veneau, ca nişte dominouri însufleţite, într-o mişcare furişă de robe negre şi plastroane albe ; vorbeau între ei sau se întreţineau cu clienţii. Din cînd în cînd aprodul în costumul său uzat, cu riduri la ochi şi figura îmbătrînită, simpatică, deziluzionată, striga un nume. Şi una dintre femeile prezente încremenea pentru o scurtă clipă mai înainte de a-l urma, mai înainte de a se îndrepta către judecător şi către destin. Iritată de rotirea în cercul aceloraşi gînduri, Carol îşi propuse să calculeze, privindu-şi din cînd în cînd ceasul, intervalul dintre două strigări : în medie de la opt la unsprezece minute. Una dintre femei a trebuit să zăbovească la magistrat peste o jumătate de ceas. Şi a fost de ajuns pentru a stîrni, în sala de aşteptare, un torent de nelinişti.

„Audierea noastră a şi întîrziat pînă acum trei sferturi de ceas, gîndea Carol puţin enervată. Dacă cel puţin m-aş

lecui de obiceiul de a veni întotdeauna mai devreme ! Şi Laurent, care n-a sosit încă...“

Un avocat cu ochi ageri, cu tîmple argintii şi păr brun pieptănat cu eleganţă spre spate îşi făcu apariţia în sală, căută din ochi pe cineva, şi Carol nu se putu împiedica să nu-i observe frumuseţea, distincţia, romantismul palorii care apărea mai evidentă în contrast cu roba de culoare neagră. O fixă pe Carol cu privirea sa întunecată, apoi veni la ea fără să mai ezite.

— Doamna Mansigny, nu-i aşa ? Omagiile mele, doamnă. Sînt maestrul Rennenski, avocatul soţului dumneavoastră... Nu vă deranjaţi ! Domnul Mansigny avea de rezolvat o treabă urgentă, înaintea audierii şi eu l-am asigurat că numărul proceselor este foarte mare în această perioadă. După informaţiile mele, va mai dura cel puţin o jumătate de ceas pînă să ne vină rîndul. Soţul dumneavoastră nu va zăbovi, desigur, mai mult. M-a însărcinat să vă prezint scuzele sale pentru întîrziere.

Intimidată, Carol nu spusese nimic. Surîse avocatului care-i zîmbi la rîndul său luînd loc alături, pe bancă.

— Îmi permiteţi, doamnă ? Numai pentru o clipă. Mulţumesc... Ştiu chiar de la domnul Hesbert că i-aţi cerut să nu vă însoţească. Mi-a îngăduit să vă spun cîteva cuvinte...

Carol îşi rugase într-adevăr avocatul să n-o asiste la audiere. Îl suspecta că ar fi vrut cu orice preţ să aranjeze lucrurile, că ar fi pus sub semnul îndoielii puţinul pe care i-l destăinuise în privinţa decepţiilor ei conjugale, că ar bănui-o stăpînită, mai mult sau mai puţin, de rea-credinţă dacă nu chiar de mania persecuţiei. „Nu l-a văzut pe Laurent decît un singur ceas şi l-a şi făcut să creadă tot ce-a vrut el. Prefer să mă adresez singură judecătorului. Domnul Hesbert s-ar arăta nehotărît, ar oscila, ar tergiversa, mi-ar arunca poate priviri rugătoare. Ce i-a apucat pe toţi de se înverşunează în dorinţa de-a mă vedea redevenind soţia lui Laurent ? Sînt sătulă pînă peste cap de învinuirile lor tacite, de mutrele lor indulgente, de sfaturile lor popeşti.“

În timp ce tăcerea se prelungea, ea se gîndea la vizitele pe care le primise de cîteva zile încoace. Veniseră unchi şi mătuşi, rude pe care nu le vedea mai niciodată, membri

mai îndepărtaţi ai familiei lui şi trei dintre cele mai bune foste prietene, care nici nu încercaseră s-o mai întîlnească după ce se căsătorise. Toată această lume măruntă, ignorînd cu desăvîrşire ceea ce o determinase să se îndîrjească împotriva soţului ei, i-a vorbit despre „marea responsabilitate pe care şi-o asumase“. Bărbaţii, ca şi femeile, se străduiseră să trezească în sufletul Carolei simţul matern, arătînd „ce va însemna viaţa copiilor împărţiţi între un tată şi o mamă care s-au despărţit“. Ce va deveni ea însăşi „fără nici o meserie, fără avere, fără experienţă ?“ Au uzat de un întreg arsenal de considerente, cuprinzînd bineînţeles şi argumente de ordin sentimental, pentru a o readuce pe Carol în bîrlogul conjugal. Dintre ei nu numai unul singur, nu numai una, au scos în evidenţă însemnătatea socială a familiei, obiceiurile statornicite, ca şi „ce-o să zică lumea“. Nimeni dintre povăţuitori nu şi-a dat osteneala s-o întrebe pe Carol ce motive avea şi nici să reconstituie din fragmente situaţia la care s-a ajuns. Iar Carol n-a făcut nimic pentru a-i lămuri. „Nu mai pot suporta aceste intervenţii stupide, nici aceste fiinţe care judecă fără a şti nimic, amestecînd convenienţele cu smerenia, răsucind zeloşi fierul în rană, aceste suflete binevoitoare !“

Carol se trezi brusc din meditaţiile sale. Avocatul lui Laurent, care stătea alături pe bancă, tocmai i se adresase, dar ea nu-i percepea decît cuvintele fără să le poată pătrunde înţelesul.

— Îmi permit să vă întreb, doamnă, dacă aveţi intenţia să persistaţi în... în actuala dumneavoastră atitudine ?

Se afla atît de aproape de ea încît îi simţea răsuflarea de bărbat sănătos, care răspîndea o uşoară aromă de tutun. Carol îl fixă cu privirea ochilor mari, puri şi austeri.

— Mă întrebaţi, maestre, dacă vreau să divorţez ? Răspunsul este : Da.

— Hotărîrea dumneavoastră este irevocabilă ?

— Da, maestre.

Oftă, se ridică în picioare, o învălui cu plăcuta sa privire întunecată, în care Carol putu să deslușească un fel de mîhnire.

— Aş vrea să vă spun că soţul dumneavoastră încearcă o mare amărăciune la gîndul despărţirii definitive.

Locul meu nu este desigur, alături de dumneavoastră, cu toate acestea... Aș vrea să vă mai spun, doamnă, că domnul Mansigny nu înțelege, pare-se, motivele care vă determină să-l părăsiți.

— Ba da, maestre ! (vocea Carolei tremura de indignare.) Laurent știe foarte, foarte bine despre ce este vorba. Dar n-o să v-o spună dumneavoastră. N-o s-o spună nimănui. Prefer să nu mai adaug nimic, sînteți de acord ? Ar trebui răscolite atîtea și atîtea iar eu nu cer altceva decît să fiu lăsată să plec.

Maestrul Rennenski își înclină statura înaltă, pentru a o saluta, apoi părăsi sala, nu mai înainte de a-i arunca, peste umăr, o ultimă privire. Și în ochii omului în negru Carol nu mai regăsi simpatia pe care o căuta.

Cîteva minute mai tîrziu Laurent intră în „sala de așteptare a femeilor".

— Bună ziua, draga mea ! spuse fremătînd de simpatie, suferință și afecțiune.

Sărută mîna soției sale.

— Bună ziua, Laurent, răspunse Carol cu vocea înăbușită.

El îi făcu semn să se ridice.

— Nu arăți prea bine, iubito... Haide ! Aici e un harem și eu n-am voie să stau în sala rezervată femeilor !

Ieșiră de acolo și se întîlniră cu avocatul lui Laurent pe culoar. Carol observa chipul bronzat al lui Laurent, asimetric, privirea fixă a ochilor de fiară, puțin cam adînciți, extrem de inteligenți, fruntea lată și părul negru destul de lung, care se rărise în creștetul capului. Pînă acum nu-și putuse înfrîna emoția pe care o resimțea de fiecare dată cînd își fixa asupra ei ochii de pradă sau cînd surîsul cald, prea binecunoscut, îi lumina chipul tulburător. Dar de astă dată, nimic asemănător n-o mai neliniști. Deși nu-l văzuse pe Laurent decît într-o singură împrejurare de cînd îl părăsise, era în stare să-i înfrunte cu dezinvoltură privirea, să-i asculte glasul, să-i observe cel mai însuflețit surîs, fără să se simtă impresionată. „Într-o zi voi fi complet eliberată, *eliberată !*" Îl cerceta pe Laurent cu privirea ei limpede, pură — ca recea limpezime a izvoarelor — așteptînd să vorbească în continuare, să-și compună sceneta.

— Vrei să iei masa cu mine astă seară, Carol ? Te-aș putea duce la...

Ea clătină ușor din cap.

— Nu, mulțumesc. Voi lua masa în Cité Montespan. Am și pregătit totul.

Zîmbind își așează mîna caldă pe brațul soției sale.

— Nu fi copil. Va trebui să stăm neîntîrziat de vorbă în privința viitorului.

Mîna deveni mai apăsătoare.

— Carol, eu n-am distrus nici o punte. Nu știu nici măcar cum voi proceda în actuala situație ! Trebuie să te întorci acasă. În acest caz nu vor mai exista urmări, se-nțelege...

Ea i se adresă cu o voce care nu mai era sugrumată de sfială.

— Ia mîna, te rog ! Nu se poate discuta aici. Nu-ți voi mai vorbi în lipsa domnului Hesbert. Pot să-ți spun însă că în nici un caz nu voi reveni asupra hotărîrii mele, orice s-ar întîmpla. Dealtfel, nu vreau să-ți mai stînjenesc obiceiurile și cred că secretara n-ar fi prea încîntată de întoarcerea mea.

Laurent își retrase mîna. De pe buzele sale expresive, puțin cam subțiri, surîsul îi dispăru brusc.

— Laetitia Matelli, dacă la ea te referi, a părăsit casa, draga mea, a doua zi după ce ai plecat. A considerat, ca și mine, că ar fi comis o incorectitudine continuînd să stea în apartamentul unui bărbat... unui bărbat care a rămas singur.

— Îmi dau seama, spuse cu gravitate Carol, ți-ai luat toate măsurile de precauție.. Ei bine, în ceea ce mă privește știi că nu mi-am luat nici una. Presupun că ai pus un detectiv particular să mă supravegheze, mai înainte de a provoca descinderea, de acum două luni, în Cité Montespan. Vream să-ți vorbesc despre copii. Vei înțelege că după mica vizită la domiciliu a acelor domni n-am prea multe de spus.

O străfulgerare străbătu ochii sălbatici ai lui Laurent.

— Cred că nu vezi situația așa cum se prezintă, Carol. Dacă n-ar fi vorba decît de noi doi, n-aș acționa în același fel. Dar datoria mea cea mai elementară, după ce-ai

fugit, a fost să mă lămuresc. Aşadar, acest concubinaj cu René Damiens — o spun deşi n-aş vrea să te ofensez — putea să le provoace copiilor cel mai mare rău, să-i traumatizeze...

Carol păli.

— Concubinaj ? Tu eşti acela care vorbeşti de concubinaj... Tu !

Mîna fermă a lui Laurent îi prinse braţul, cu toată vigoarea.

— Carol, te rog ! Stăpîneşte-te ! Să nu ne dăm în spectacol.

Carol îşi scutură braţul pentru a se elibera din strînsoarea bărbatului ei.

— Nu vreau să mă atingi ! spuse printre dinţi.

Îi dădu drumul aproape imediat. O expresie bizară trecu peste chipul lui de brun rasat. În sfîrşit, Carol resimţi emoţia care o năpădea întotdeauna cînd Laurent lua asemenea înfăţişare, emoţie de care se crezuse descătuşată.

— Iartă-mă, spuse foarte încet. Sînt atît de nefericită...

Ridicînd ochii spre el, surprinse deodată flacăra unei crude izbînzi care-i lumina faţa, aşa cum licărirea unui chibrit, imediat stinsă de vînt, dezvăluie un chip în noapte. Ştiu, odată pentru totdeauna, că el era *duşmanul*, şi se simţi ca şi cum ar fi fost străpunsă de o nouă lovitură de pumnal.

Avocatul lui Laurent, care se îndepărtase cu discreţie, reveni. Tuşi uşor.

— Vreţi să discutăm puţin toţi trei ? O să ne vină rîndul în curînd şi aş vrea să profit de timpul care ne-a mai rămas pentru a pune lucrurile la punct.

Laurent făcu un semn de încuviinţare şi Carol de asemenea. Alături de ei maestrul Rennenski îşi sprijinea de perete umerii săi largi. Vorbea în şoaptă, dar într-un fel perfect inteligibil :

— Aşadar, doamnă Mansigny, presupun că dumneavoastră ştiţi cum se prezintă situaţia, cel puţin în linii mari. Audierea de azi va fi scurtă şi n-aş vrea să fiţi luată prin surprindere, cu atît mai mult cu cît n-aţi crezut de cuviinţă să fiţi asistată de un avocat. Ne vom prezenta în

faţa judecătorului Ferron, un bun magistrat dar un magistrat grăbit, hărţuit de un număr inimaginabil de cazuri care aşteaptă să fie soluţionate. Dar, s-o spunem pe şleau, argumentele pe care domnul Hesbert mi le-a putut comunica sînt mult prea vagi, în timp ce ale noastre sînt concludente. Să rezumăm. Soţul dumneavoastră vi s-a adresat de mai multe ori, recurgînd în cele din urmă chiar şi la sprijinul autorităţilor, pentru a vă determina să reluaţi viaţa în comun şi deci pentru a-şi redobîndi copiii. N-aţi acceptat să-l vedeţi nici măcar o singură dată ! În ceea ce mă priveşte am luat legătura cu avocatul dumneavoastră. El v-a expus, desigur, aspectul juridic al situaţiei, pentru care se pare că aveţi — daţi-mi voie să v-o spun — un dispreţ nespus. V-a prevenit. Ştiţi că dacă persistaţi...

Avocatul contempla privirea pură a Carolei şi tonul său deveni, împotriva voinţei sale, mai blînd.

— Nu trăim într-o lume ideală, doamnă. Trăim într-o societate dirijată de legi care se dovedesc uneori complexe dar care au, în speţă, meritul de a fi foarte clare, bazate pe experienţe trainice.

Ea îşi ridică mîna.

— Nu văd ce crimă am putut comite împotriva unei societăţi, ideale sau nu ! Laurent ştie : vreau să divorţez, să-mi asum responsabilitatea copiilor mei, să las tatălui lor toată libertatea de a-i revedea, obligîndu-mă să nu pun nici un obstacol între el şi ei, niciodată... să-i redau o libertate pe care şi-o doreşte mai mult ca orice !

Îşi mușca buzele şi îi scruta cu privirea sa clară, cînd pe Laurent, cînd pe Rennenski.

— Poate că nu v-a spus-o, maestre. Mie în schimb mi-a spus-o de sute de ori. Dealtfel, a făcut exact ceea ce trebuia pentru a se descotorosi de mine...

Avocatul nu se putu stăpîni să nu ridice din umeri.

— Doamnă, sînt dezolat, dar soţul dumneavoastră şi-a manifestat neîncetat intenţia de a relua viaţa în comun. Înţelegeţi-ne odată ! Vă cred desigur sinceră, numai că în sinea dumneavoastră există ceva ce-mi scapă. Ieri, la mine în cabinet, domnul Mansigny şi-a exprimat dorinţa de a vă adresa cîteva cuvinte, de a vă sfătui înaintea audierii de astăzi. Deoarece domnul Hesbert mi-a dat

la rîndul său încuviinţarea, îmi iau această permisiune. În Franţa, justiţia cere să existe un motiv întemeiat pentru a se acorda imediat divorţul, chiar interpretînd cu toată larghețea articolul 232 din Codul Civil. Soţul dumneavoastră este însă acela care se pare că ar avea toate motivele, iar în ceea ce vă priveşte nu văd nici unul. În aceste condiţiuni nu pot decît să vă sfătuiesc, cu toată fermitatea, să reveniţi la domiciliul conjugal. *În caz contrar vă asumaţi marele risc de a vă pierde drepturile asupra copiilor dumneavoastră.*

Urmă o tăcere penibilă. Carol respira anevoie. Laurent îşi clătina capul, arătînd în acest fel ce mult aprecia scurta expunere făcută de avocatul său. O privea pe Carol zîmbind.

— Haide, draga mea ! Calmează-te ! Va trebui să părăsim acest loc — puţin sinistru, sînt de acord — braţ la braţ, ca doi prieteni care s-au regăsit. N-am o dorinţă mai arzătoare...

Atunci îşi făcu apariţia aprodul, mai solemn ca niciodată, anunţînd cu vocea sa bătrînească, înăbuşită :

— Domnul şi doamna Mansigny, vă rog !

Carol, care avea un foarte dezvoltat simţ al punctualităţii, nu se putu stăpîni să nu-şi consulte ceasul, nici să nu spună cu glas scăzut :

— O oră şi douăzeci de minute întîrziere !

— Ei da ! răspunse aprodul care o auzise foarte clar. Vine din ce în ce mai multă lume şi nu prididim...

Deschise o uşă prin care se ajungea într-o încăpere caldă şi întunecoasă. Cu inima strînsă, însoţită numai de Laurent, Carol intră în cabinetul judecătorului. Remarcă un birou modest cu ornamente foarte vechi şi cu un uşor miros de mucegai. Două mese formau un unghi obtuz. În spatele uneia dintre ele se afla un grefier cu faţa roşie, care părea conservat într-un borcan ; la cealaltă, un personaj slab, cu părul rar, cu ochi cenuşii, obosiţi, îmbrăcat într-un costum sobru. El îi salută pe noii veniţi, care mai ezitau lîngă uşă.

— Intraţi vă rog ! Luaţi loc.

Grefierul le ceru să-şi declare identitatea, consemnînd toate datele. Dăinuia o anumită plictiseală, în timp ce maşina de scris a omului legii înregistra răspunsurile. Carol

întîlni privirea magistratului care părea iritabil, competent şi extenuat.

— Doamnă, spuse el, deci dumneavoastră intentaţi divorţul. Care sînt motivele ?

Carol se simţea supusă unui supliciu. „Din nou această oribilă exhibiţie, gîndi. Luînd o înfăţişare pe jumătate tristă, pe jumătate compătimitoare, Laurent o observa.

— M-am măritat acum cincisprezece ani, declară Carol cu voce calmă. La nouăsprezece ani. N-aş vrea să mă transform în acuzatoare dar este imposibil de trăit cu un om ca Laurent.

— Nu exprimaţi astfel decît un sentiment subiectiv, doamnă. Aici contează numai faptele. Căsătoria nu este o bagatelă de care să te lepezi ridicînd din umeri, într-un impuls necugetat. Pentru a divorţa trebuie să existe motive grave... Poftim, vă ascult.

Judecătorul îşi privi maşinal, ceasul. Carol roşi.

— Cum vreţi să rezum cincisprezece ani de viaţă în aşa de puţin timp ?

— Eu nu vreau nimic, doamnă. Văd, din dosarul dumneavoastră că vă plîngeţi „de-o izolare morală“ şi de „divergenţe de păreri cu privire la educaţia copiilor“. Vă ascult.

Supliciul Carolei lua proporţii. O discreţie de neînvins o oprea să-şi dezvăluie suferinţele în faţa unor oameni pe care nu-i cunoştea. Spuse, ezitînd în vreme ce-şi alegea cuvintele :

— Ştiţi, domnule judecător, nu se poate explica lesne, ceea ce se întîmplă în viaţă. Eu, cel puţin nu pot. Iertaţi-mă dacă sînt lipsită de abilitate. Să zicem că Laurent se comportă cu mine tiranic şi crud... şi că el... mă desconsideră făţiş în prezenţa copiilor. Nu cer decît un singur lucru : să divorţez şi să plec împreună cu Geoffroy şi Dominique.

La un semn al magistratului, grefierul bătu cîteva cuvinte la maşina de scris. Apoi acesta îşi îndreptă spre Carol chipul stacojiu. Bătrînicioasa lui gură lacomă era împodobită de-o mustaţă cenuşie, zburlită.

Laurent, demn şi trist, tăcea. Judecătorul izbi cu latul palmei vechea piele verde a biroului său.

— Justiţia este în măsură să hotărască, doamnă, nu dumneavoastră. Punem carul înaintea boilor. Vreau să în-

cerc să vă ajut. Soțul dumneavoastră v-a bătut ? Se manifesta uneori violent ?

— Nu, niciodată, domnule judecător. Dar el...

— Răspundeți la întrebările mele, doamnă. Altfel vom rămîne aici pînă mîine. Își neglija îndatoririle părintești ?

Carol roși.

— Laurent își iubește copiii și copiii îl iubesc. Ceea ce nu înseamnă că...

Mîna judecătorului se ridică :

— Bine. Vom mai vorbi despre copii și despre divergențele de păreri în privința lor. Să continuăm, doamnă. Vreți să părăsiți, după cincisprezece ani de conviețuire, un soț care nu este nici brutal, nici rău ca părinte... dar care s-ar fi arătat „tiranic și crud". Sînt propriile dumneavoastră cuvinte, cred ? Pot să vă întreb în ce constă această „tiranie" și această „cruzime" ?

Treptat, o iritare stăpînită se insinua în tonul magistratului, ceea ce nu scăpă Carolei. „Nu știe nimic despre mine, despre noi ; nu e rău dar ce amestec poate avea «*justiția*» în miezul unor astfel de probleme ? Acest om a «judecat» poate o duzină de cazuri înaintea cazului nostru luînd, în cîteva minute, decizii dintre cele mai grave, care vor angaja de acum înainte, pentru ani întregi, viața unor oameni și care ar putea să-i arunce pe unii dintre ei într-o stare de disperare de neuitat. După noi va continua să judece, în serie, pînă la ora opt seara și chiar pînă mai tîrziu ! De pe acum se arată zdrobit de oboseală, cu chipul ăsta de om hărțuit..."

O ușoară lovitură, dată cu latul palmei de judecător, răsună din nou pe pielea care acoperea biroul, și Carol tresări.

— Deci, doamnă ?

Se simți tulburată. „Se joacă aici o comedie, gîndi descumpănită. O sinistră comedie. Nu-i pot depăna cincisprezece ani de profundă suferință acestui tip, acestui om istovit care se grăbește, judecînd contra cronometru."

Carol rămase tăcută. Magistratul, care se străduia vădit să-și păstreze cumpătul, făcu un ultim efort :

— Ei bine, spuse el, voi lua contact cu avocații pentru a revedea împreună dosarul.

Carol mărturisi, și expresia ei semăna cu a unei fetițe vinovate :

— Am venit de una singură, domnule judecător.

— Credeți-mă că-mi pare rău pentru dumneavoastră, doamnă.

Atunci Laurent declară că rămîne la dispoziţia judecătorului pentru orice lămurire ar dori, declarînd că, din moment ce soţia sa nu are apărător, în ceea ce îl privește renunţă să fie asistat de al său.

Judecătorul profită de această ocazie :

— Vă mulţumesc, domnule. Vom merge deci direct la ţintă.

Își fixă privirea obosită în ochii clari al Carolei.

— Doamnă, pretindeţi că soţul dumneavoastră vă înșală ? Deși discretă, declarația dumneavoastră scrisă privind acest „abandon moral“ ar putea fi astfel interpretată.

Întrebarea izbise ca un șfichi de bici. Carol văzu cum grefierul se întrerupe, rămînînd cu degetele suspendate deasupra mașinii de scris ; apoi cu o mînă strecurată între guler și vechea sa vestă neagră își scărpină cu violenţă spatele. Privirea ei fugară îi mai dezvălui un Laurent care-și uitase rolul, în fine pe măsura lui, închis în sine, cu ochii strălucitori : un erete la pîndă. Își recăpătă stăpînirea de sine și, cu voce stranie, lipsită de timbru, spuse :

— Aș vrea mai întîi să vă explic ceva, domnule judecător. Dacă n-ar fi fost copiii n-aș fi venit aici... Poți muri în sclavie, la urma urmei. Dar situaţia creată de soţul meu, zi după zi, cu... cu o artă perfectă, dacă vreţi, căci este... în fine, această situaţie face ca însăși atmosfera din cămin să devină de nerespirat pentru copii ! Iată de ce mi-am dat, pînă la urmă, seama. Pentru acest motiv am plecat și i-am luat cu mine. Niciodată Laurent nu va fi capabil să-i crească singur, imprimînd educaţiei lor un minimum de perseverenţă în efort. Viața lui va continua să fie dezordonată, nesăbuită. Aventurile erotice ale lui Laurent nu reprezintă decît un aspect al problemei. Din această cauză prefer să mă rezum la ceea ce este esenţial : copiii au nevoie de ordine și de liniște. Ceea ce reluarea vieţii noastre în comun n-o să le poată oferi niciodată. Știu ce mă așteaptă dacă revin acasă ! Laurent se va răzbuna pe mine în fel și chip, cu rafinamentul care-l carac-

terizează. Din cauza acestui climat de răzbunare și de ură vor avea de suferit în primul rînd copiii noștri. Au suferit și așa prea mult...

Judecătorul nu mai izbutea să-și ascundă enervarea.

— Fac tot ce-mi stă în putere pentru a vă da posibilitatea să vorbiți, să vă justificați, doamnă, și dumneavoastră nu-mi răspundeți la întrebări. Vă cerusem să mă lămuriți în privința eventualelor infidelități ale...

Carol îl întrerupse clătindu-și capul bălai.

— Asta n-are de fapt importanță ! Nu contează decît copiii. V-am expus tocmai esența gîndurilor mele, a certitudinilor mele absolute. Cît despre întrebarea pe care mi-ați pus-o...

„Cît timp vor mai dura aceste exhibiții ? Nu pot. Nu mai pot".

Încetă să mai vorbească de parcă s-ar fi izbit de un obstacol invizibil. Broboane de sudoare îi apărură pe frunte, o picătură coborîndu-i cu încetineala unei lacrimi de-a lungul obrazului îmbujorat. O prinse în mod reflex cu vîrful limbii și nu-și putu stăpîni o strîmbătură copilărească. Privirea cenușie a judecătorului, pătrunzătoare în ciuda vizibilei sale plictiseli, se cufunda în ochii Carolei de un albastru-verzui, în limpezimea lor austeră.

— Ascultați-mă, îi spuse atunci judecătorul cu o voce care trăda nerăbdarea sa crescîndă. Mă aflu aici pentru a discerne ceea ce este important de ceea ce nu este ! Dar dumneavoastră ați spus puțin mai înainte : *din această cauză am plecat...*

Aplecîndu-se asupra cîtorva hîrtii răspîndite în fața lui, își mișcă buzele în tăcere și făcu o pauză. Tuși ușor pentru a imprima vocii sale mai multă fermitate și reluă, pe un ton nou, de asprime părintească.

— Ați părăsit deci domiciliul conjugal ?

Simțindu-se năucită de parcă ar fi fost lovită cu leuca, ea îl privea pe judecător fără să găsească un singur cuvînt de răspuns. „Cum ? Descoperă faptul abia în momentul de față ? N-a avut nici măcar timp să citească în întregime declarația pe care domnul Hesbert mi-a dat-o s-o semnez pentru a fi înaintată tribunalului ? Și el este acela care pretinde să ne *judece* ?"

— Răspundeți-mi, doamnă, vă rog !

Carol mai găsi o dată forța să răspundă :

— Dar... am declarat toate acestea în actul pe care avocatul meu...

Apoi tăcu, incapabilă să-și adune gîndurile, cerînd în mintea ei ajutor domnului Hesbert, pierdută în acel birou strîmt, ca un copil într-o pădure sălbatică și fără sfîrșit.

Atunci luă cuvîntul Laurent. Își așteptase răbdător rîndul. Gravitatea competentă a expresiei sale, viclenia disimulată a chipului serios, acea privire încărcată de o ardoare ascunsă sub lungile-i gene pe jumătate lăsate în jos, toate acestea erau pentru Carol ușor de descifrat. Dar mai știa de asemenea că Laurent îi făcea o impresie bună judecătorului prin amabilitatea, prin simplitatea atitudinii, melancolia și stăpînirea de sine, ca și prin vocea lui caldă, ușor vibrantă, sau care lăsa impresia că se stinge potopită de emoție.

— Domnule judecător, îngăduiți-mi s-o scuz pe soția mea. N-aș vrea să pară că o apăr dar... nu poate fi făcut cineva răspunzător de o incontestabilă instabilitate, de o emotivitate aproape bolnăvicioasă, care ar ajunge să explice... Cu puțin timp înaintea acestei audieri i-am cerut Carolei (vocea lui Laurent se schimbă cînd îi pronunță numele) să reluăm viața în comun. Pentru mine ea rămîne tot soția mea, pînă la o ireparabilă hotărîre... Îmi repugnă s-o învinuiesc, domnule judecător, și rolul de acuzator nu mi s-ar potrivi deloc. Am lăsat-o să vorbească în speranța că, *in extremis*, va reveni în fața dumneavoastră la sentimente mai bune. Ah ! Acum trebuie să vă spun că nu mai cred. Dumnezeu mi-e martor că socot să fi făcut tot ce era omenește posibil...

— Continuați domnule, spuse judecătorul, cu blîndețe.

Laurent suspină, ca un om ajuns la capătul puterilor.

— Da... voi încerca să fiu scurt. Mă gîndesc, în primul rînd, la copiii mei. Soția a părăsit domiciliul conjugal din luna februarie. Dosarul întocmit de avocatul meu, domnul Rennenski, cuprinde fotocopiile și recipisele a două scrisori pe care i le-am adresat Carolei pentru a-i cere să revină acasă și să-mi aducă înapoi copiii. Se află acolo și somația, făcută prin portărel, din care reiese că soția mea

se află în Cité Montespan nr. 12. Încă mai pot să-mi retrag plîngerea contra Carolei sperînd pînă în ultimul moment... Păcat ! Posed şi un alt document, pe care îmi este atît de penibil să-l prezint încît nu l-am adăugat la dosar. Dar avînd în vedere că am încercat totul, cred că este de datoria mea să vi-l aduc la cunoştinţă.

Luînd o înfăţişare gravă şi tristă, Laurent se ridică. Îi întinse judecătorului o hîrtie pe care acesta începu s-o citească deîndată. Nu-i fu greu Carolei să-şi închipuie despre ce era vorba. Îl văzu pe magistrat ridicîndu-şi sprîncenele, lăsînd în jos hîrtia, luînd-o iar în mînă. Pe urmă îi întîlni privirea care nu mai exprima decît o duritate rece.

— Ei bine, doamnă, nu mi-aţi vorbit despre acest fapt.

Îşi privi grefierul, împinse hîrtiile, mormăi :

— Este, ca să spunem aşa, o constatare de adulter, doamnă. Ofiţerii de poliţie v-au găsit în Cité Montespan, nr. 12, la ora 6 dimineaţa, în halat de baie, împreună cu un tînăr numit Damiens René, care era el însuşi în pijama. Este adevărat că paturile erau desfăcute atît în camera dumneavoastră cît şi în camera vecină. Dar nu este mai puţin adevărat că lenjeria dumneavoastră de corp se afla alături de a sa, în sala de baie şi că acest domn... hm... Damiens, care s-a dus să deschidă poliţiştilor, trebuia, teoretic vorbind, să treacă prin camera dumneavoastră pentru a ajunge în vestibul.

— N-am auzit. Dorm foarte adînc, domnule judecător...

— Fără îndoială, fără îndoială. Este de asemenea consemnat, în raportul poliţiei, că dumneavoastră... în fine, acest domn Damiens... a lăsat să treacă foarte mult timp înainte de a răspunde, vreau să spun pînă să deschidă uşa.

Carol, cu obrajii aprinşi, sări de pe scaun :

— Deci, asta este ! spuse cu o voce întretăiată. Prin urmare aici a vrut să ajungă Laurent ! Iar eu nu l-am înşelat niciodată, în toată viaţa mea...

Laurent ridică degetul ca un şcolar care cere să fie ascultat. Şi din nou mîna judecătorului izbi pielea care acoperea biroul.

— Tăceţi, doamnă ! Aşezaţi-vă. V-am oferit toate şansele pentru a vă explica purtarea. Această audiere a durat şi aşa prea mult. Încep să mă lămuresc.

Dar Carol avea curajul timidului, cutezanţa fiinţelor pure şi — de astă dată — fu cu neputinţă de oprit. Rămase în picioare.

— Începeţi să vă lămuriţi ? Chiar dacă această poveste poliţienească nici nu figura măcar la dosar ? Nu e prea voluminos bietul nostru dosar ! Cincisprezece ani de viaţă pe cîteva file redactate de un conţopist ? Şi îndrăzniţi să spuneţi că audierea a durat prea mult ? Mă somaţi să tac, pe mine, cînd nici nu ştiu exact ce este scris pe acel mizerabil petec de hîrtie pe care acum vi l-a înmînat Laurent ! Mergeţi pînă acolo încît să-mi interziceţi să vă răspund după ce aţi insinuat infamii pe seama mea ! Şi asta înseamnă „să faceţi dreptate“ ?

Întrerupîndu-se, grefierul asculta, cu gura căscată, acest glas al acuzării. Nici urechile sale şi nici cei patru pereţi ai biroului nu mai avuseseră ocazia să audă ceva asemănător. Pe chipul judecătorului se citea aceeaşi uimire, dar ea fu repede înlocuită cu furia venerabilă a funcţiei sale.

— Doamnă, vă somez pentru ultima oară să tăceţi. Un singur cuvînt în plus şi voi face să vi se aplice pedeapsa pe care o meritaţi, în orice caz pentru ultrajul adus justiţiei. Aşezaţi-vă.

Vocea judecătorului era atît de glacială încît indignarea Carolei cedă. Deschise gura dar nu articulă nici un sunet. Cu dosul mîinii îşi şterse sudoarea care îi brobonea fruntea. Se aşeză muşcîndu-şi buzele pentru a nu izbucni în plîns.

Atunci Laurent vorbi din nou, fără a omite să arunce o privire mîhnită spre soţia sa şi să se uite apoi, dezolat şi plin de condescendenţă, la judecător. Vocea lui radia de bunătate omenească, de inteligenţă şi de superioritate spirituală. Un moment păru că pledează în favoarea Carolei, şi aceasta pentru a ajunge la „instabilitatea firii ei“, la „capriciile de copil răsfăţat“, la „evadările sale căci, vai, domnule judecător, vă închipuiţi că nu este pentru prima dată cînd Carol părăseşte căminul nostru !“ Afirma că nu s-a decis decît foarte tîrziu să alcătuiască „un mic dosar care a devenit repede împovărător, şi aceasta numai în

interesul copiilor, vă dau cuvîntul meu !“ Laurent îşi compuse înfăţişarea cea mai gravă : „Trebuie oare să mai adaug că nesiguranţa materială a vieţii pe care o duce Carol dă măsura puerilităţii ei ? Din ce resurse îşi va întreţine copiii ? În afara domiciliului ei actual şi provizoriu la o prietenă, în Cité Montespan, mai are un loc stabil unde să aterizeze ?“ Toate acestea erau, după Laurent, „dezolante“ şi „neserioase“. Cît despre René, el era descris ca „un obişnuit al casei, căruia făcusem imprudenţa să-i acord încredere“. Apoi Laurent, după ce alcătui o sumară schiţă a nefericirilor sale conjugale, reveni la „caracterul instabil“ al Carolei, la „irascibilitatea ei, pe care chiar acum şi-a manifestat-o, domnule judecător, şi care ajunge pentru a otrăvi atmosfera familială pînă într-atît încît chiar şi copiii...“

Carol care, încetul cu încetul, îşi depăşise descurajarea, vru să-l întrerupă de mai multe ori. În două rînduri afirmă cu voce clară :

— Este inexact !

— Tăceţi ! strigă judecătorul cu glas răsunător.

După ce Laurent îşi încheie expunerea, Carol îi observă chipul prefăcut care era ca o mască, masca unui om care tocmai îşi impusese să acuze fiinţa iubită în interesul major al copiilor şi al căminului. „Trebuie să se simtă în al nouălea cer, gîndi ea cu infinită amărăciune. El care-şi petrece viaţa jucînd teatru, tocmai a reuşit să-şi realizeze cel mai bun rol. Ce groaznic ticălos !“

Vru să vorbească din nou şi, de astă dată, procedă mai puţin stîngaci, îndreptînd spre judecător o privire sfioasă.

— Spuneţi ce-aveţi de spus, doamnă, zise judecătorul clipind din ochi. Dar vă rog, fiţi concisă.

— Vă mulţumesc, domnule judecător. Acum ştiu unde vrea s-ajungă Laurent...

Vocea ei şovăia căutînd cuvintele potrivite :

— Este vorba de viaţa mea, de copiii mei, pe care Laurent încearcă să mi-i ia. Se simte jignit de moarte văzînd că îi scap după cincisprezece ani de sclavaj, şi şantajul pe care-l face mi se pare cît se poate de evident : sau accept să-i redevin soţie — şi vă repet că va şti, fără nici o îndoială, să se răzbune în toate chipurile pentru tenta-

tiva pe care-am făcut-o de a mă elibera — sau refuz şi, atunci mă privează de tot ceea ce mi-a mai rămas pe lume : copiii. Pentru mine aşa se pune problema... Laurent îşi dă seama că eu n-am dovezi, n-am martori, n-am nimic. El este acela care posedă probe, fotocopiile scrisorilor, hîrtiile, constatările. A fost întotdeauna mult mai abil decît mine... Dar am încredere în dumneavoastră, domnule judecător. *Nu se poate să-mi fie luaţi copiii.*

O expresie bizară, se reflectă pe chipul încordat al judecătorului. Un fel de ezitare patetică şi, ochii săi, pentru o clipă, arătară ca ai unui om ajuns într-o situaţie dificilă. Nici trăsăturile lui, nici vocea nu mai păstrau vreo urmă de furie atunci cînd spuse :

— Vă mulţumesc pentru sinceritatea dumneavoastră, doamnă.

Pe urmă îşi trecu mîna peste frunte.

Laurent, care-l pîndea, rupse imediat tăcerea :

— Domnule judecător, cu toate cele care vă sînt cunoscute, vă repet din toată inima : dacă soţia mea vrea să revină, o iert. Da, sînt gata să-i iert ceea ce a spus mai înainte, sînt gata să şterg cu buretele pentru a-mi redobîndi căminul... distrus...

Cuvîntul „distrus“ a fost spus cu atîta simplitate, cu atît tristeţe, încît însăşi Carol îl privi pe Laurent surprinsă, neputînd înăbuşi ivirea unei întrebări care-şi făcuse loc în sinea ei : „*Nu cumva, în felul lui, mă mai iubeşte încă ?*“

Dar cînd judecătorul a răspuns, schiţînd spre Laurent un gest binevoitor : „Sentimentele dumneavoastră vă onorează, domnule“, descoperi pe chipul soţului ei lumina unei crude izbînzi.

Atunci îl văzu pe grefier lăsînd în faţa magistratului cîteva foi de hîrtie. După ce-şi privi din nou ceasul, judecătorul suspină, citi însemnările, reciti cîteva din actele aflate la dosar şi, pe o hîrtie pregătită în mod special, consemnă cu propria-i mînă elementele deciziei. Ridică apoi capul, o privi în ochi pe Carol şi-l învălui pe Laurent cu o expresie de simpatie bărbătească.

— Doamnă, vă mai ofer o ultimă şansă : acceptaţi să reveniţi la domiciliul conjugal ?

Nu ezită nici o clipă dar vocea îi era gîtuită :

— Nu, domnule judecător. V-am spus-o, este cu neputinţă !

Tuşi, îşi drese vocea şi îşi compuse o mină adecvată.

— Ei bine, ţinînd seama de piesele care se află în posesia noastră şi de declaraţiile pe care le-am ascultat mai înainte, decizia noastră este următoarea : copiii Geoffroy şi Dominique Mansigny vor fi încredinţaţi — este vorba, subliniem, de o măsură provizorie — tatălui lor, locuind...

Carol nu-şi putu stăpîni un strigăt, şi grefierul tresări.

— Nu se poate ! Nu aveţi dreptul ! Sînt copiii mei, *copiii sînt ai mei !*

Privi fix cu ochii măriţi de groază şi de uimire spre magistratul care se simţea afectat, în mod vădit, de acest strigăt visceral. Îşi întoarse privirea, mărginindu-se să spună cu voce gravă :

— Doamnă, vă rog să vă liniştiţi. Chiar acum v-am spus că este vorba de o măsură provizorie.

Carol se ghemui în scaunul ei neîncercînd nici măcar să-şi mai şteargă picăturile de sudoare de pe faţă care se amestecau, de astă dată, cu lacrimile. Abia dacă auzi vocea judecătorului, glasul justiţiei, declarînd în continuare :

— În scopul edificării Tribunalului, cu privire la interesele copiilor, deoarece cazul va fi înaintat instanţei, dispun să se întreprindă în cel mai scurt timp o anchetă socială...

Ce-a mai urmat, s-a pierdut pentru Carol în negura unei teribile dureri, atît de nelimitată încît chiar indignarea şi revolta se estompau.

Afară, soarele lunii iunie invada Parisul. Carol nu mai ştia cum a părăsit Palatul. Percepea, în mod vag, că mersese de-a lungul interminabilelor scări, galerii şi coridoare, cu Laurent şi maestrul Rennenski alături de ea. Interceptă, o clipă, imaginea frumosului chip romantic al avocatului, ai cărui ochi îi ocoleau privirea.

De soţul ei se despărţi după ce depăşiră grilajul care împrejmuieşte „la cour du Mai", lăsîndu-l să-i sărute mîna şi aruncîndu-i, pe urmă, o scurtă privire indiferentă şi împietrită. În sinea ei se cuibărea nefericirea, o nefericire

căreia putea doar să-i presimtă intensitatea. Şi iată că de pe-acum suferinţa o sufoca într-atît încît ar fi vrut cu disperare să fugă, să se ascundă, să intre sub pămînt.

Înainte de a se îndepărta, mai privi o dată cu stupoare şi teamă vechiul Palat care continua să-şi mistuie victimele, în zăpuşeala lunii iunie, sugerînd nu ştiu ce fabulos animal de piatră, culcat pe labe.

CAPITOLUL IV

De trei zile Carol căuta zadarnic să-l prindă pe Laurent la telefon pînă cînd, în sfîrşit, *vocea* prea bine cunoscută îi răspunse, vocea gravă şi melodioasă a lui Laurent care o mai tulbura şi acum.

— Bună ziua, draga mea. Iartă-mă că te-am lăsat să aştepţi. Am într-adevăr o groază de treburi. Bănuiesc că vrei să-mi vorbeşti despre copii.

— Da.

— Ei bine, te vor neapărat. O să-i iei, deci, de vineri seara pînă luni ?

— Da.

— Pot să ţi-i aduc în Cité Montespan ?

— Nu, mulţumesc... Laurent, aş vrea să te văd mîine, vorbi Carol nu mai înainte de-aş umezi buzele.

— Stai aşa, aşteaptă... Mîine... Dă-mi agenda Mireille, te rog... Mireille este noua mea secretară... Mulţumesc ! Mă tem că mîine va fi imposibil.

Carol insista, silindu-se să-şi păstreze cumpătul :

— De trei zile te chem în zadar, Laurent ! Nu-mi poţi refuza o întrevedere de cîteva minute.

Tăcere de scurtă durată. Şi vocea lui Laurent întrebă ironic :

— E deci adevărat ? Mă cauţi de trei zile ! Dar asta înseamnă marea dragoste, iubito. Pot să te întreb totuşi despre ce-ai vrea să discutăm ?

Carol se străduia ca glasul să-i rămînă firesc.

— Despre copii, se înţelege. Şi despre viitor.

— Ia te uită ! Viitorul ? Ei bine, ai dreptate : este un excelent subiect de discuţie. Cît despre copii, nu-mi doresc nimic mai mult pe lume decît să pot vorbi cu tine despre ei, numai că nu prea am ce noutăţi să-ţi dau. În definitiv, nu sînt la mine decît de zece zile !

— De douăsprezece zile, răspunse Carol cu vocea schimbată.

Din nou răspunsul întîrzie puţin.

— Sigur că da, întocmai, dragă. Douăsprezece zile. Şi vinerea viitoare, seara, adică peste trei zile, va fi primul tău week-end petrecut cu ei... Dar de ce n-ai beneficiat joia trecută de dreptul de a-i vizita ? Dădusem dispoziţii în acest sens... Şi fiindcă veni vorba, nu m-am răzgîndit : dacă vrei să te reîntorci aici, *lîngă noi*...

— Vom vorbi despre asta mîine, Laurent... La ce oră ?

— Bine ! Cred că eşti pe punctul să revii la sentimente mai bune. Ai vrea... ascultă, dacă ai veni să iei masa acasă, mîine pe la ora unu. Desigur, copiii nu vor fi acolo din moment ce am hotărît să fie semiinterni. Dar vom putea vorbi în linişte.

— De acord, Laurent. Pe mîine.

Mîna îi tremura cînd închise telefonul. „Nu sînt *la mine* decît de...“ „*am hotărît* să fie semiinterni...“ „De ce n-ai beneficiat joia trecută *de dreptul de a-i vizita ?*“

Dreptul de a-i vizita, dreptul de a-i vizita, dreptul de a-i vizita, dreptul de a-i vizita !

„Unei mame i se spune asta ! În zilele noastre i se poate spune aşa ceva celei care şi-a purtat copiii în pîntece ? După cincisprezece ani de convieţuire infernală ? Celei care a fost înşelată, batjocorită dincolo de orice închipuire ! Mie care mi-am crescut singură copiii, Laurent, pentru că tu pînă acum nu te-ai ocupat de ei niciodată ! Şi această îngrozitoare voce mieroasă...“

Într-adevăr „joia trecută“, Carol nu beneficiase de „dreptul de a-i vizita“. Cu toate acestea fusese hotărîtă. Dar abia urcată într-un taxi, nu mai avusese curajul să dea şoferului vechea şi blestemata ei adresă. Căci fiecare fibră îi era răscolită numai la gîndul de a-i aduce în aceeaşi seară, pe Geoffroy şi pe Dominique, înapoi „acasă“, în casa lui Laurent, care nu mai era şi casa ei. „Copiii au nevoie de mama lor“, murmurase. Pe urmă s-a lăsat dusă undeva pe malul Senei, a cărei apă cenuşie şi ale cărei mărunte vîltori o atrăgeau.

★

Carol îl pofti pe René la cină pentru a-i reda convorbirea telefonică pe care o avusese cu Laurent şi poate, deşi nu era foarte hotărîtă, pentru a-i cere sfatul. Mîncară în doi, la bucătărie, o ciorbă fără aromă şi o friptură de vacă fără gust. Bustul înalt şi subţire al băiatului se contura în lumina lămpii iar pe chipul lui bărbos, cu ochi încercănaţi, mîhnirea lăsase urme. Ridicîndu-se pentru a strînge masa, Carol îşi împinse farfuria.

— Ce ai, René ?

— Nimic.

Ochii de Hrist se întristară.

— În orice caz nimic din ceea ce te-ar putea interesa, biata mea Carol !

Se uita la el neliniştită.

— Vrei să mă scoţi în oraş, astă-seară ? Ţi-ar face plăcere ?

— Nu, mulţumesc.

— Nu găseşti că este de-o pustietate înspăimîntătoare, casa ?

— Nu, Carol. Eşti tu aici.

Nu ştiu ce să-i răspundă, ezita, se agita, făcea ordine.

— Aş vrea să rămînem acasă, spuse René netezindu-şi gînditor mustaţa blondă, spălăcită. Mi se pare că eşti mai aproape de mine. E stupid, nu ?

— Nu, René. Nu-i stupid.

Veni să se aşeze din nou în faţa lui şi capul ei, aureolat de lumina lămpii, emana mireasma proaspetei sale maturităţi. Băiatul nu contenea să-şi scalde privirile în ochii ei limpezi, cu senzaţia de înviorare a celui care se afundă într-o apă adîncă.

— Ascultă-mă, dragul meu. Convorbirea telefonică avută cu Laurent mi-a arătat că totul ar fi fost inutil. N-are importanţă că jubilează în mod făţiş, ceea ce se observă cu fiecare intonaţie a glasului. Sînt mai mult decît obişnuită cu asta. Orgoliul meu nu s-a lansat într-o luptă cu Laurent, înţelegi ? Dar nu pot trăi aşa, fără copii, şi ştiu prea bine că nici ei nu pot să trăiască fără mine ! Deci voi merge să iau masa cu *el*, mîine. Şi totul se va decide deîndată, René... Ştii, mi-am făcut ucenicia de femeie singură şi am

devenit mult mai cunoscătoare în probleme juridice. Am vorbit pe îndelete cu domnul Hesbert despre audierea care a avut loc. Regretă că n-a fost acolo. Fără îndoială că am făcut o nerozie, prezentîndu-mă fără el în faţa judecătorului, dar cred că participarea lui n-ar fi schimbat situaţia. *Prin lege, femeia e pusă într-o stare de inferioritate.* În caz de adulter, de exemplu, numai ea este pasibilă de închisoare, chiar dacă această măsură nu se aplică prea des ! Pare-se că Napoleon şi Codul său poartă într-adevăr răspunderea. Şi, slavă Domnului, a curs destulă apă pe gîrlă de la Napoleon încoace ! Dar concepţiile nu s-au modificat deloc în bine. Bărbaţii se cramponează de vechile lor privilegii şi, dealtfel, moravurile sînt şi mai învechite decît legile. Noi însene sîntem prosteşte supuse condiţiei noastre. Femeile-judecător se arată în general mai aspre cînd e vorba de femei decît atunci cînd este vorba de bărbaţi. Cel puţin aşa spune domnul Hesbert şi vezi cît de bine am învăţat lecţia !

Îşi aplecă într-o parte capul bălai şi vocea ei deveni foarte tristă.

— Am pornit-o prost, René. Pot dura foarte mult timp măsurile, aşa-zis provizorii, hotărîte de judecător împotriva mea. Divorţul poate să treneze. Ajung cîteva chiţibuşuri avocăţeşti pentru ca viaţa să-mi rămînă agăţată de capriciile lui Laurent, timp de ani şi ani. Îţi imaginezi că-şi va face o plăcere din a mă pune sub observaţia unui detectiv particular pentru a provoca, eventual, o nouă descindere poliţienească la mine. De exemplu, dacă într-o seară ai rămîne să dormi aici... Sînt încolţită, René. Nu mai sînt liberă !

Peste capul amicului ei, Carol privea insula strălucitoare, de-o rotunjime perfectă, proiectată pe perete de lumina lămpii. Îşi scutură capul.

— În fond, eu n-am fost niciodată o fiinţă liberă ! Femeile nu sînt niciodată libere ! Mai vrei un exemplu ? La Paris, poliţia acceptă să facă descindere şi constatare cînd este vorba de o femeie bănuită că şi-ar înşela bărbatul, oriunde s-ar afla ea. Dar aceeaşi poliţie trebuie să refuze să se deplaseze atunci cînd cel suspectat este soţul, dacă adulterul este comis în afara domiciliului conjugal ! Iată

ce se cheamă justiţie, într-o ţară care se pretinde evoluată. Dacă aveau neapărată nevoie de o inegalitate, cred că trebuia să fie în favoarea mamelor !

Vocea Carolei deveni şoaptă :

— *Şi mie mi-au luat copiii.*

Îşi frîngea mîinile, mîini patetice de femeie-sculptor, cu degetele uşor spatulate.

— Mi-au luat copiii. Nici chiar un om al legii nu este în stare să-mi spună cînd îi voi putea redobîndi. Aşa-zisele drepturi materne ! Vezi, a fost de ajuns un oarecare dosar...

Carol începu să plîngă, neîncercînd să-şi mai stăpînească lacrimile care-i curgeau pe obraji. Scîncea. Fără să spună nimic, René îi întinse o batistă.

— Există ceva de care sînt sigură, din ce în ce mai sigură : *nimeni n-are moralmente dreptul să smulgă unei mame copiii.* Nimeni.

Din acest moment, reveni la surprinzătoarea ei demnitate juvenilă care-i plăcea lui René mai mult ca orice pe lume. Îi privea aluniţa din colţul gurii şi gura, şi acel abia perceptibil puf blond de sub nasul mic, drept. Se înclină spre ea, aproape de tot, fără să invoce un cît de neînsemnat pretext, fără nici un alt motiv în afara simplei încîntări de a se simţi invadat de parfumul ei.

★

Pe cînd se conturau primele umbre înaintea căderii acelei nopţi de Cireşar, Palatul se cufunda în somn, încetul cu încetul.

Preşedintele Saint-Galaix, singur în mica încăpere cu ornamente arhitecturale, în care îşi amenajase biroul, rememora peripeţiile audierii care tocmai se încheiase. Aceste evocări ţineau de drama omenească la care luase parte în calitate de martor, actor principal şi zeu tutelar. Din cauza numeroşilor martori citaţi de apărare, cărora partea civilă le opusese alţi martori, nu mai puţin numeroşi, dezbaterile de la Curtea cu juri s-au desfăşurat de-a lungul a trei şedinţe întregi. Timp de trei zile le-au fost consacrate în fiecare după-amiază cîte şase-şapte ore, în sala imensă şi sobră în care acuzatul se găsea dezvelit mo-

ralmente în faţa instanţei, jurnaliştilor şi a gloatei, mai gol decît un pui la frigare, despuiat de tainele sale fizice şi psihice, învîrtit şi răsucit la focul întrebărilor, constrîns să-şi dea în vileag amărîtele lui întîmplări şi intenţiile cele mai grave, mizeria vieţii sexuale odată cu misterele sufletului.

Era vorba de numitul Le Beignet Ludovic, de profesie peşte smiorcăit, Lulu pentru femeile sale, ruinat din pricina lor, apoi exploatîndu-le rînd pe rînd, necunoscînd niciodată dragostea decît cu prostituate, jalnic, gălbejit şi consumat ca o lumînare arsă pînă la sfeşnic de-o viaţă agitată care nu era de el, mic-burghez cu pîntece flasc, cu un cap de conţopist găinar. Ochii, încercuiţi cu roşu, clipeau îndărătul unor ochelari enormi pe care nu înceta să şi-i scoată şi să şi-i pună.

Aruncat în nemilosul mediu al proxeneţilor unde într-adevăr nu-şi avea locul, în stare să înduioşeze prin nevolnicia lui chiar şi ochii de piatră ai prostituatelor care-l întreţineau din cînd în cînd, îşi sălta deasupra boxei acuzaţilor craniul asudat, cu păr rar lăsat pedant spre spate şi faţa lividă, învineţită, în care se căsca o gură feminină, ce părea să plutească acolo trăindu-şi independent viaţa, ca o mică meduză roz între două ape.

— Şi aşa ceva a trebuit să fie judecat, spuse cu glas scăzut preşedintele Saint-Galaix.

„Fata de moravuri uşoare“, pe care Lulu se înverşunase s-o urmărească pînă în holul hotelului rău famat pentru a o ucide, avea o soră mai mare, două mătuşi şi un frate mai mic care se constituiseră parte civilă. Dumnezeu ştie de ce atîta lume şi atîtea ziare urmăriseră această afacere extrem de sordidă, în care nenorocitul de Lulu îşi dezvăluia deficienţele fizice şi mintale.

O reprezentantă a Asistenţei sociale, dintre cele care întreprind anchete în privinţa condiţiilor din închisori, înaintase la bară luînd apărarea acuzatului cu glasul vibrînd de emoţie : niciodată nu întîlnise un suflet mai bun, nici mai pur, ca al lui Le Beignet ; resemnarea sa de „deţinut model“ o determinase să-l admire din tot sufletul ; implora Curtea, pe Doamnele şi Domnii Juraţi să-l înţeleagă, să-l ierte, să-l aprecieze, să-l iubească. Nu omorîse

decît „din dragoste“, pentru a împiedica decăderea prietenei sale, şi dragostea continua să sălăşluiască în inima lui inspirîndu-i „cuvinte de-o înaltă moralitate“.

Pe urmă, printr-unul dintre acele surprinzătoare contraste pe care uimitorul teatru al Curţii cu juri îl rezervă juraţilor uluiţi, o psihiatră agresivă, cu părul încărunţit, tras şi adunat în vîrful capului într-un conci dezgustător, a urmat celei care-l lăudase pe Lulu, fără nici o rezervă.

„În două rînduri, spunea ea, am procedat la examinarea atentă a inculpatului... căuta să-şi compenseze complexele sexuale... ar fi simulat altădată o reacţie parkinsoniană... de mult timp acest om se ducea să-şi caute legăturile amoroase cu femei care fac trotuarul ! Lipsit de orice simţ moral...“

Saint-Galaix nu-şi amintea decît frînturile de frază care i se imprimaseră, mai mult sau mai puţin, în minte... În schimb, îşi reamintea clar silueta pipernicită, tasată parcă, e lui Le Beignet, copleşit de ruşine. Revedea mai ales, în cele mai mici amănunte, chipul bătrînei psihiatre, sinteză vie a Eriniilor, agitîndu-şi conciul cenuşiu, insistînd cu un fel de oroare fascinată asupra „prostituatelor pe care acuzatul şi le făcea partenere de plăceri“ şi formulîndu-şi cu neostoită ură, în limbaj profesional, expunerea ciudată şi tăioasă. „Dezechilibrat cerebral... gest fatal în legătură cu deficienţele acuzatului dar nu într-o adevărată stare de delir...“ Toate acestea pentru a concluda, în cele din urmă, cu un glas care vibra de triumf veninos : „*Acest om este pe deplin responsabil de faptele sale !*“

Atunci tînărul avocat al lui Lulu, un anume Michel Le Hucheur, stagiar, apărător din oficiu, cu un chip copilăresc peste care se zbîrlea o şuviţă de păr rebelă, se îndreptă prompt spre acuzatoare. Şi preşedinţele Saint-Galaix, în singurătatea şi liniştea Palatului care dormita, se străduia acum să reconstituie scena ; îl vedea, îl auzea pe Le Hucheur care, stînd drept în picioare, striga cu vocea sa juvenilă :

— Ceea ce aţi făcut dumneavoastră nu este raportul unui expert, doamnă, ci un rechizitoriu. Nu cred să mă înşel însă afirmînd aici că nu dumneavoastră vă revine rolul de acuzatoare. Vorbiţi de responsabilitatea clientului

meu : ştiaţi că a mai suferit de depresiuni nervoase ? Dacă ştiaţi, de ce n-aţi spus-o ?

Explicaţia confuză a psihiatrei nu reprezentase un răspuns. Fără să mai insiste, tînărul avocat îşi ridicase braţele ca o pasăre neagră ce se pregăteşte să-şi ia zborul. Pe urmă se mai aplecă încă o dată spre femeia cu păr cenuşiu, care acum se sprijinea de bară pentru a căuta un reazem.

— Şi-mi puteţi spune, doamnă, sau mai bine zis *doctore*, cum a decurs expertiza dumneavoastră ? Domnule preşedinte, aş dori să-mi interoghez clientul în această privinţă !

— Se admite, maestre, răspunsese Saint-Galaix, nu fără a arunca o privire spre procurorul care se sufoca, încet-încet, în harnaşamentul său roşu împodobit cu hermină.

Şi Le Hucheur, cu o voce neaşteptat de blîndă care trebuie să fi fost pe placul celor două femei din juriu, se adresă acuzatului.

— Aţi mai văzut-o pe această doamnă care este expert-psihiatru şi v-a supus unor examene medicale ?

— Da, maestre.

— Sculaţi-vă şi relataţi în ce fel, întorcîndu-vă spre doamnele şi domnii juraţi, vă rog.

Lulu ascultase, clipind din ochi, scoţîndu-şi ochelarii şi reaşezîndu-i pe nas, înfăţişînd tribunalului chipul său livid, cu vinişoare roşii.

— Ei bine, am întins mîinile în faţa acestei doamne... Ea mi-a dat o uşoară lovitură de ciocan, nu mai ştiu unde... Mi-a pus în faţa ochilor o lumină. Iacă.

— Cum aşa ? Gîndiţi-vă bine ! Această doamnă v-a adresat cu siguranţă, întrebări.

— Nu.

Şi acuzatul, fără nici un motiv vădit, izbucnise în plîns, smiorcăindu-se ca un copil pedepsit.

Psihiatra cu părul cenuşiu încasase lovitura cu mîinile încleştate pe bară.

— E inexact !

— Adevărat ? întrebase tînărul avocat (a cărui înfăţişare fermă ca şi agerimea sa se armonizau cu glasul care

de timpuriu se vădea nuanţat). În acest caz, doctore, veţi putea da citire rapoartelor întocmite la cele două şedinţe în care aţi interogat inculpatul...

— Adică... n-am notat totul, se înţelege !

Mişcări de mîneci negre în rîndurile apărării.

— Aveţi oricum un dosar, doctore, dumneavoastră care vorbiţi atît de categoric despre acuzat ? Ce întrebări i-aţi pus ? În ce privinţă ? Ce v-a răspuns ?

— Nu-mi mai amintesc.

De data aceasta veninoasa psihiatră, lăsînd capul în jos, nu scoase decît nişte sunete foarte slabe.

— Nu vă amintiţi ? Şi pretindeţi să ne ţineţi o dizertaţie cu privire la mentalitatea clientului meu ? Dar nu e vorba de un caz pe care-l disecăm, doamnă. Ci de un om pe care-l apăr.

Saint-Galaix surîse în singurătatea biroului său : „S-a ferit să stăruie, băieţandrul. Al naibii Le Hucheur, va ajunge departe. A rezistat tentaţiei de a-şi depune concluziile cerînd un supliment de anchetă. Şi sînt sigur că a procedat bine pentru că ar fi trebuit să reluăm totul de la capăt, într-o audiere ulterioară, ceea ce ne-ar fi otrăvit. Nu trebuie să plictiseşti Curtea şi nici pe juraţi... Nu, el a desfiinţat-o pe bătrîna harpie, lăsînd juriului impresia că ar fi fost un soi de victimă clientul său. Rezultatul : cinci ani. Ceea ce nu înseamnă într-adevăr prea mult ! Lulu a scăpat de închisoarea centrală. Îşi va relua deîndată măruntele sale obiceiuri de deţinut model, o să-şi revadă vizitatoarea care-l admira şi, foarte curînd, va fi regăsit îndărătul unui birou din biblioteca închisorii.

Preşedintele suspină :

— Ei bine, dacă într-o bună zi aş ucide-o pe portăreasă sau pe unul dintre superiorii mei ierarhici, eu unul l-aş alege pe micul Le Hucheur ca avocat. Trebuie recunoscut că pentru un stagiar...

Cu pasul suplu şi vioi, ieşi din biroul său, urmă un itinerar complicat de-a lungul imensei cochilii a palatului amorţit şi intră în cele din urmă într-o lungă galerie obscură, cu pereţii murdari, în care cîteva lumini dezvăluiau cu neîndurare o mizerie crasă. Se opri în faţa unei uşi, pe care se afla o pancartă cu litere tipărite : „Cabinetul nr. 4, Thirel, judecător de instrucţie“. Bătu.

Aproape imediat îi deschise chiar Thirel, vîrîndu-şi prin crăpătura uşii capul cărunt.

— Intră, dragul meu Saint-Galaix ! Începusem să-mi pierd speranţa c-o să te mai văd.

— Vorba-i vorbă ! De vreme ce sîntem şi unul şi celălalt văduvi, astă-seară, o mică cină la „Quatre Moutardiers“ ne va reda buna dispoziţie. De acord să mergem la „Les Moutardiers“ ? Ce căldură ! Gustarea de azi-dimineaţă, la Palat, a fost mai degrabă o pedeapsă. Da, dragul meu, am întîrziat, însă treburile m-au reţinut peste aşteptări.

— A mers bine ?

— O, nimic de zis în privinţa tînărului Le Hucheur ! Este un stagiar care promite ! A fost concis şi a apărat bine dar avocatul părţii civile, un anume Castel, a pledat la nesfîrşit. Şi asta după trei zile, deşi noi la început speram să încheiem cazul în două şedinţe ! Nenorocitul de Castel este atins de o adevărată logoree ! Avea un fel de a-şi pipăi hermina de pe robă de parcă ar fi vrut să se asigure că mai este acolo sau de parcă şi-ar fi scărpinat spinarea. Eram sătul pînă peste cap, şi juraţii mei se topeau pe locurile lor ca zăpada la soare. Ar fi trebuit să se asigure climatizarea acestui Palat afurisit. Sper că se vor gîndi într-o zi...

— Peste un secol sau două, dacă circumstanţele vor fi foarte favorabile, spuse Thirel.

Preşedintele Saint-Galaix se instalase pe un scaun. Aruncă interlocutorului o privire ironică.

— Ar trebui de asemenea să se pună botniţă unor avocaţi, după cîte îmi dau seama, bineînţeles în interesul propriilor clienţi. Cît despre prietenul nostru Lulu, al cărui caz l-ai anchetat atît de bine, n-a luat decît cinci ani. A fost deci nevoie de optsprezece luni de cercetări şi de trei după-amiezi întregi de audiere pentru a judeca această zdreanţă omenească. Nu s-ar putea spune că nu ne facem datoria !

— Firește că nu !

Judecătorul Thirel, în cămaşă, îşi aranja dosarele răvăşite.

— Vezi, spuse el, am eu însumi hîrţoage de pus la punct. Priveşte vraful ăsta. Bietul meu Honoré îşi smulge

părul... Pe mine faimoasa afacere a Societăţii franceze de investiţii mă blochează cu desăvîrşire. Ca şi cum n-aş mai avea pe cap şi alte treburi !

Ochii săi mici, negri, scînteiară.

— Dar cu cît aflu noi amănunte, cu atît îmi dau mai bine seama că scandalul trebuia să izbucnească încă de multă vreme. Miniştrii de resort au fost sesizaţi, de-o bucată de vreme, în privinţa unor uneltiri suspecte, demult rechinii de la investiţiile funciare sfidau legea, demult unii dintre ei violau Codul penal şi Codul electoral, afişîndu-şi printr-o publicitate zgomotoasă apartenenţa la organizaţii de notorietate publică — şi s-au închis ochii... *Care* sînt acei ce s-au făcut că nu văd ? Ei bine : guvernul, pomenitele organizaţii, persoanele cu posturi de răspundere. N-o să mă faci să cred că n-a observat nimeni nimic ! Pînă la urmă cei care au descoperit dedesubturile afacerii au fost nenorociţii de depunători. În orice caz, eu am prins definitiv în gheare cîţiva preşedinţi-directori generali şi mai multe personalităţi sus-puse, vinovaţi de escrocherie, de complicitate la abuzuri faţă de interesele sociale sau de infracţiuni prevăzute în articolul 262.

Judecătorul îşi caută haina în micul dulap din perete. Saint-Galaix se mulţumea să-l asculte în tăcere, ţinîndu-şi ochii întredeschişi.

— Dragul meu Saint-Galaix, mă simt uimit — şi mă vei considera poate prea naiv pentru un judecător de instrucţie care profesează de peste douăzeci de ani — uimit de infinitele ramificaţii pe care le presupune un astfel de scandal. O să mai dureze pînă s-apuc să văd deznodămîntul, şi ţin să fac lumină în această cloacă. E greu să-ţi închipui, de la început, nenumăratele complicităţi pe care le dă în vileag o asemenea afacere, şi prin „complicitate“ înţeleg tăcerea pe care escrocii în cauză şi-au asigurat-o uzînd, rînd pe rînd, de cele mai diverse relaţii. E putredă virtuoasa noastră epocă ! Altceva : am primit chiar aici, de două ori, pe un anumit tînăr care reprezintă Cabinetul şi care-mi venea direct de la Ministerul de justiţie. A, nu încerca, firește, să-mi transmită o oarecare dispoziţie... Nu, se mulţumea doar să-mi explice — tot insistînd asupra absolutei mele libertăţi de acţiune — că poate s-ar impune o anumită discreţie. Reţine că, pentru nimic în

lume, n-aș avea ceva contra acestui băiat, nici contra șefilor săi. Ministerul de justiție trebuie să fie copleșit de intervenții și de presiuni venind, mai mult sau mai puțin, de sus. Asta-i jocul ! În ceea ce mă privește, singurul meu joc este să deschid această imensă ladă de gunoi. Dar nu mă voi opri aici : pentru prima dată în viață vreau să urmăresc dosarul întocmit de mine, după ce-mi va scăpa din mîini. Pentru că țin să-și facă loc dreptatea, de-ar fi și numai pentru propria mea demnitate, de vreme ce în coloanele ziarelor îmi apare mereu numele de cînd cu scandalul ăsta blestemat ! Și-ți jur că dreptatea va răzbate nu umblînd cu binișorul, ci înfigîndu-și călcîiele în pîntecul vinovaților.

„Bravul Thirel, nu e un blazat, gîndea Saint-Galaix ascultîndu-l. Ne-ar trebui mai mulți magistrați ca el. E un luptător care poate că în acest moment încearcă să-și ia revanșa pentru decepțiile sale profesionale, atitudinea sa fiind însă a unui om drept, și asta mai presus de orice. Dealtfel, cariera sa este sfîrșită !“

Glasul aspru al judecătorului Thirel, care se amplificase pe măsură ce se avînta, coborî tonul.

— Ascultă-mă, dragul meu președinte, nu vreau să-ți fac o expunere de deontologie judiciară, dar de trei sau patru ori în cariera mea m-am lăsat „prins“, limitîndu-mă la obligațiile mele de consemnare, respectînd nu știu ce disciplină, prefăcîndu-mă că ignor înăbușirea cutăruia sau cutăruia dintre dosarele mele care erau prea explozive. Acum s-a terminat ! Pentru a demobiliza orice nouă tentativă de exercitare a presiunii, care ar putea veni de „sus“ și pe care dealtfel discretele vizite ale delegatului trimis de Cabinet mi le-a anunțat — la drept vorbind — i-am spus acestui tînăr : „Dacă se încearcă să mi se ia dosarul înainte de terminarea cercetării sau dacă se escamotează dovezile pe care le-am strîns, eu *le* prezint demisia...“

Un zîmbet luminã chipul obosit al lui Thirel.

— Există precedente. Pe de altă parte știu că numeroși depunători s-au constituit parte civilă, luîndu-l ca avocat pe însuși bătrînul Sénard-Balivière. Ce mai ! Asta înseamnă că vom face puțin sport...

Thirel şi Saint-Galaix erau, de multă vreme, prieteni. În vîrstă de cincizeci şi patru, respectiv de cincizeci şi cinci de ani, aparţineau acelui soi de oameni — pe cale de dispariţie — a căror opinie nu depinde niciodată de funcţia pe care o ocupă. Şi unul şi altul ţineau, după expresia lui Thirel, *să fie tot atît de severi faţă de bogaţi ca şi faţă de săraci, dar nu mai mult.* Şi unuia şi altuia le rămăsese treaz în minte, fără măcar să se simtă îndemnaţi să zîmbească din cauza formulei învechite, jurămîntul depus odată şi, în special, promisiunea solemnă de a se conduce „în toate împrejurările ca un demn şi leal magistrat". Fiecare dintre ei avusese dealtfel ocazia să refuze orice participare la completele de judecată ale tribunalelor excepţionale : „*Nu admit excepţii în materie de drept !*" spunea Thirel. Cît despre Saint-Galaix, el cutezase să afirme în faţa tinerilor auditori de la Centrul naţional de studii juridice : „Epocile dramatice ale istoriei fac să fie descoperiţi buni judecători, e adevărat ! Din nenorocire, scot însă la iveală şi alţi magistraţi pentru care moartea unui om de-abia dacă merită să fie cumpănită, cărora pedeapsa capitală nu le sfîşie măcar inima şi al căror suflet, prins de îngheţul nu ştiu cărei supuneri faţă de raţiuni de Stat, nu se va tulbura decît prea tîrziu. Dar acest «prea tîrziu» va fi — luaţi aminte — înspăimîntător, atunci cînd judecătorul îşi va privi mîinile şi-i vor părea tot atît de roşii ca toga pe care o poartă".

O altă trăsătură îi apropia pe Thirel şi Saint-Galaix : le plăcea să se afunde în plămada vie, să-şi tragă seva din viaţă şi din fapte, dincolo de limita îngheţată unde sînt aliniate dosarele ca nişte trupuri în nişele de la morgă.

Şi apoi, cei doi magistraţi neconformişti care se voiau ireproşabili faţă de propria lor conştiinţă erau reformatori convinşi. În taină, Saint-Galaix elabora, pentru a fi publicată după pensionarea sa, chiar o lucrare revoluţionară despre „Promovarea şi mutaţiile necesare Puterii Juridice, în Franţa". În tot cazul, independenţa firii lor, spiritul critic, orgoliul uneori zeflemitor, refuzul absolut de a fi instrumente ale puterii politice au ridicat obstacole în calea avansării lor pe treptele ierarhiei judecătoreşti. Thirel, mai îndărătnic şi nu atît de abil, s-a văzut tratat cu

mai multă duritate chiar decît Saint-Galaix. „Dacă valoarea profesională ar fi fost singurul criteriu, aceştia doi erau acum preşedinţi ai Curţii de apel“, se spunea uneori la Palat.

Thirel îşi încheie haina lejeră, destul de prost croită.

— Bine, iată încă o zi de vîrf. Întîrzierile se îngrămădesc dar atîta pagubă. Mă apăr cît pot de rezolvări pripite. Ceea ce doresc nu sînt reuşitele de ordin statistic şi rapoartele de activitate care trebuie înaintate lunar Camerei de punere sub acuzare mă scot din sărite. Orice mai degrabă decît să dau peste cap douăzeci şi cinci de cazuri într-o după-amiază, ca atîţia dintre colegii noştri de la Tribunalul corecţional ! Eu încerc, din contră, să fiu meticulos. Ni se reproşează întîrzierile. Bineînţeles ! N-au decît să numească un număr mai mare de magistraţi şi vom fi poate cruţaţi de infarcte. Dar o justiţie bună este una operativă, nu o justiţie de mîntuială.

Preşedintele Saint-Galaix observa pe chipul leal al prietenului său ridurile care-i scrijeleau fruntea încăpăţînată, îi brăzdau colţurile buzelor şi-i adînceau cearcănele de sub ochi.

Îl trase afară din biroul său, afară din această încăpere mică şi mizeră, care ridiculiza prin chiar aspectul ei imaginea însăşi a justiţiei.

O oră mai tîrziu, cei doi magistraţi sătui după consumarea unui meniu basc simplu dar satisfăcător, bine instalaţi în fotolii, cu ţigările în gură, se simţeau mulţumiţi aşteptînd să savureze pe îndelete un pahar de calvados vechi.

Saint-Galaix, începu să rîdă pe înfundate, închizîndu-şi pe jumătate ochii.

— Ce ţi-a venit ? întrebă Thirel.

— O, nimic. Mă gîndeam la tipul acela bizar, afurisitul de Le Beignet, zis Lulu. Şi totuşi, ce individ nemaipomenit... În timpul ultimei mele sesiuni mi-am vîrît nasul în mîrşăvii : banda hoţilor de bijuterii ; paşnica lăptăreasă care a sfîrşit prin a-l ucide în patul ei, lovind cu ciocanul, pe cumplita brută care-i era bărbat ; asasinatul unei bătrîne rentiere mai rea chiar decît asasinul ei... Ţi-ar veni cîteodată să faci o baie bună după ce părăseşti Palatul. Reţine că eu nu mă plîng ! În jurul a cincizeci de ani,

şi-au trecut cîţiva de-atunci, am simţit nevoia să ies puţin din pîcla legilor. Ei bine, Curtea cu juri mi-a îngăduit-o. Acolo, în mizerabilul teatru al vieţii, departe de vîrtejul hîrtiilor aspirate de maşinăria administrativă, am învăţat ceea ce mai vroiam să ştiu... În mod firesc, la capătul unui caz care abia a fost judecat — judecat! — mi se întîmplă de obicei să meditez asupra acţiunilor mele. Şi asta ţinînd seama de cît de mult sau de puţin am oscilat în privinţa deciziei... Lulu este un criminal ; poartă un număr, doarme în celulă şi în trei ani şi jumătate — deoarece a făcut optsprezece luni de detenţiune preventivă — individul va fi liber. În fond avocatul lui, micul Le Hucheur, a avut dreptate : e nebun acest Lulu. Dar nu vei găsi un psihiatru care să-l declare astfel, nici unul. De aceea, spălăcitul meu asasin smiorcăit se va pomeni singur şi pierdut în jungla acestei vieţi demenţiale. Pot să pariez pe orice că vom mai auzi vorbindu-se despre el, în ziua în care noua lui tîrfă, cu inima largă, după ce l-a cules de pe drumuri şi de pe urma căreia a trăit, ca şi alţii, îl va părăsi, aşa cum i-a părăsit şi pe alţii, pentru un oarecare tip cu pîntece fierbinte şi cu fire arzătoare ! Atunci va face rost de un cuţit şi o va ucide. Neînsemnatul omuleţ liniştit din închisoare va redeveni, pentru un sfert de oră, un criminal feroce... Am cunoscut, în timpul războiului, burghezi onorabili care manifestau instincte şi porniri de ucigaş. Ce înseamnă pentru noi un crimnal ? Nu înseamnă nimic, şi nimeni încă nu l-a definit, n-a reuşit să-l cunoască, să-l caracterizeze. Nu există un prototip de ucigaş. Am citit de curînd o lucrare în cuprinsul căreia au scînteiat, rînd pe rînd, minţile celor mai celebri psihologi ai lumii, aparţinînd nu ştiu cîtor ţări. După părerea lor nu există nici o diferenţă specifică între cel mai îngrozitor criminal şi cel mai nevinovat cetăţean. Şi unii şi alţii pot fi puternici sau slabi, potenţi sau impotenţi, răbdători sau nu, frumoşi sau urîţi, mincinoşi sau sinceri, spontani sau calculaţi. Este înnebunitor dar noi, dumneata şi cu mine, ştim prea bine că aşa este : monştrii ne seamănă.

CAPITOLUL V

Sufrageria din apartamentul lui Laurent, situat pe bulevardul Foch, era invadată de soare. În vitrinele din fundul camerei scînteiau argintăriile. Intrînd înaintea lui Laurent, Carol nu se putu reţine să nu-şi arunce o privire, pentru a inventaria ceea ce reprezentase atît de mult timp o parte din colivia sa aurită. Laurent inversase ordinea a două tablouri de Brayer care tronau pe pereţi. Deasupra consolelor, farfuriile de Rouen „tip Corne“ nu mai aveau nevoie de nici o completare, aducînd cu ele strălucirea faimoasei arte rustice. Laurent dispusese să fie lustruită magnifica piesă de orfevrerie, Ludovic al XV-lea, iar florile erau aranjate pe masă după fantezia unui căutat hazard. Şi această atmosferă festivă, care domnea, îi păru falsă Carolei, atît de falsă încît îi venea să urle.

— Ţi s-a pregătit, pentru început, puţin homar. Pe urmă, cred, tournedos. Desertul va fi o surpriză.

Gravă şi plăcută, vocea lui Laurent îşi exercita farmecul, farmecul unui bărbat de patruzeci şi cinci de ani. Carol îi mulţumi printr-un zîmbet sfios. Noua femeie de serviciu, o roşcată cu bucle ca în pozele cu îngeri, servi homarul preparat cu un apetisant sos de un verde Velásquez.

— Aşadar, draga mea, ce vrei să-mi spui ?

Carol aşteptă să plece femeia care-i servea. Îşi trecu limba peste buze.

— Ascultă, Laurent. Ştii foarte bine că nu mai poate merge aşa.

El surîse cu cordialitate.

— Ce nu mai poate „merge aşa“, dragă ?

— Înţelegi prea bine... copiii... totul !

Mîinile nervoase, brune, ale lui Laurent dezghiocau cu iscusinţă unul dintre cleştii homarului. Se prefăcea absor-

bit și tăcerea lui sublinia importanța pe care o acorda îndeletnicirii sale.

Carol, care adora homarul, nu se simțea în stare să înghită nici un dumicat. Se uita cu aversiune la admirabila culoare verde a sosului. Pînă la urmă Laurent spuse, cu nepăsarea omului stăpîn pe sine :

— Ei haide, Carol ! Nu eu sînt acela care a părăsit domiciliul conjugal, nu-i așa ? Am suportat timp de săptămîni întregi absența ta și absența copiilor... Oare știi că faptul se încadrează în respectivul delict ?

Carol se stăpînea.

— Da, Laurent, știu ! Să admitem că, în privința asta, aș fi greșit. N-o să-ți imaginezi însă că voi continua să trăiesc astfel, cerșind ce mi-a mai rămas din copiii mei, cu acel „drept de a-i vizita“ și un „sfîrșit de săptămînă odată la cincisprezece zile“, eu care le sînt mamă ?

Fără să se grăbească, Laurent mai savură o înghițitură din crustaceul pe care sosul verde îl făcea să fie mai picant, împreună cu o chiflă caldă și crocantă.

— Ba da, dragă ! Ai batjocorit dreptul și justiția iar acum eu, eu capul familiei, sînt pe cale să-mi ating scopul. Va trebui, desigur, să joci cum îți cînt...

O observa. Privirea lui căpătase iarăși expresia unei păsări de pradă.

— Vreau să te întorci acasă. Dar aici, te previn din moment ce ne găsim într-o încîntătoare intimitate, o să cam ai de tras ponoasele, micuța mea ! *N-ai văzut încă nimic*... Haide, mănîncă-ți homarul, dragă.

Păru surprins de reacția Carolei, care se mulțumi să-l privească doar cîteva secunde, mai înainte de-a apuca un clește al crustaceului de care începu să se ocupe cu sîrguință, fără să lase să se întrevadă nimic din tulburarea ei. Laurent își continuă perorația întreruptă doar de rafinate degustări.

— Știu că avocatul tău, maestrul Hesbert, a și cerut o anchetă socială. Știu și că aceasta nu se va face mai înainte de sfîrșitul vacanțelor judecătorești, ceea ce înseamnă de fapt mai înainte de reluarea activității tribunalelor. Dar această faimoasă anchetă poate dura... ia să vedem... patru sau cinci luni, dacă am înțeles bine. Și nu-mi vor lipsi martorii ! Apoi avocații noștri vor avea nevoie

de-o bună bucată de vreme pînă să cadă de acord ! Voi continua să fiu, în ochii ageri ai justiţiei, omul datoriei care iartă totul şi care nu vrea să divorţeze. Cît despre tine, tu rămîi femeia fantezistă şi frivolă care vrea să-şi ia cîmpii, să-şi distrugă căminul, să-l facă să sufere pe soţul ei încornorat şi iertător ; fără să mai vorbim de bieţii copii pe care îi condamni, cu bună ştiinţă, să devină un fel de cvasi-orfani... Nu uita, dealtfel, că eşti tot timpul sub stricta supraveghere a detectivilor particulari. Treaba asta mă costă scump, dar face ! La cea mai mică abatere din cauza unui oricît de neînsemnat René, bărbos or ba, vei fi încolţită, Carol... Niciodată n-o să admit divorţul. Niciodată. Reflectează la învălmăşeala din tribunale, la uimitoarea încetineală a procedurilor, despre care n-ai în prezent decît o foarte vagă idee. Gîndeşte-te că voi face, în mod automat, recurs ori de cîte ori o decizie n-o să-mi convină... Şi consultă-te puţin cu avocatul tău, dacă-i de bună-credinţă, pentru a evalua timpul, hîrţoagele şi colbul care se vor aduna în acest răstimp ! Vei avea nevoie de un foarte mare număr de ani ca să ieşi din toate astea... Pe scurt, cum s-ar spune, eu sînt călare pe situaţie, şi în aşa fel, încît nu-ţi mai rămîne decît să mi te supui, biata mea puicuţă !

Laurent sfărîma cu îndemînare un picior de homar stacojiu, acoperit de cili. În acelaşi timp îi arunca soţiei sale priviri batjocoritoare. Şi brusc, dincolo de finеţea trăsăturilor, de tonul calm, de stăpînirea de sine, Carol îşi dădu seama că era vulgar în machiavelismul lui. Fără îndoială, mica sa maşinărie de război fusese construită cu desăvîrşită grijă. „Dar răutatea ajunge pînă la urmă să-şi trădeze grosolănia lăuntrică“, gîndea ea de parcă s-ar fi dedublat... „Nu există un prinţ al răului“.

Apărură fripturile, învăluite în miresme şi preparate cu mirodenii, deasupra cărora se topea o cochilie de unt. Carol nu vru nici măcar să guste. „De vreme ce Laurent lasă masca să-i cadă, nu mai merită să-mi dau osteneala !“ îşi spuse. Dar continua să fie serioasă, îndîrjită, aşa cum sînt femeile.

— Ascultă-mă, Laurent.

— Te-ascult. Numai că rău faci, refuzînd acest tournedos. Abia dacă ai gustat din homar, şi Rieslingul din

paharul tău n-a scăzut deloc. Puţin Chambolle-Musigny ? *Carpe diem* [1], spuneau anticii... Scuză-mă ! Uitasem că nu cunoşti limba latină.

El însă se delecta gustînd din toate roadele pămîntului şi vinul bun îi încingea obrajii. Carol, pradă straniei sale dedublări, îi urmărea mişcările observîndu-l şi judecîndu-l : „Laurent este un rafinat în materie de mîncăruri şi deopotrivă un cunoscător al vinurilor bune, dar n-a mîncat niciodată cu poftă. Dacă va continua aşa, se va îmbolnăvi..."

— Dă-i drumul, te ascult, spuse din nou Laurent.

Mai ezită puţin înainte de-a începe, apoi se hotărî.

— Ai cîştigat Laurent. Într-adevăr am vorbit cu domnul Hesbert. M-a informat el însuşi că situaţia asta poate dura foarte mult timp. E adevărat.

Îşi reaminti fragmente din spusele avocatului, căutînd să le îmbine: „*Justiţia noastră franceză este o veche maşină complicată şi nu-i cartezian*ă [2] *nici de două parale. Devine năucitoare prin însuşi faptul că este depăşită. Adeseori i se ia încetineala drept înţelepciune sau ca o garanţie a securităţii pe cînd, de fapt, favorizează în nenumărate situaţii, asemănătoare cu a dumneavoastră, cele mai dubioase şi crude tertipuri...*"

— Deci de tine depinde, adăugă Carol, viitorul meu şi al copiilor mei. Vreau să-ţi spun, cu toate acestea, că am ajuns să-mi dau seama de iscusitele tale maşinaţii.

— Prea tîrziu, draga mea, mult prea tîrziu !

— De acord... Puţin îţi păsa de această secretară prăpădită, de această Laetitia, pe care ai instalat-o sub acoperişul meu, sub acoperişul copiilor mei.

— Copiilor *noştri*, Carol !

— Dacă vrei... Şi cu care-ţi petreceai aproape fiecare seară...

— Cînd copiii erau culcaţi, Carol !

— Bineînţeles... Pentru a reveni noaptea tîrziu, să-mi otrăveşti camera cu parfumul ei de paciuli...

Laurent îşi şterse gura şi începu să rîdă.

---

[1] „Bucură-te din plin de ziua de astăzi" — Horaţiu — Oda I, 11, 8.

[2] În sens de : raţională ; de la numele filozofului francez René Descartes (1596—1650).

— Acest paciuli, de care-mi vorbești, mă costa foarte scump. Era „Rêve d'Or" al Casei Marciaga, dacă-mi mai amintesc.

— Îți dădeai perfect de bine seama că pentru mine însemna tocmai picătura de apă care făcea să se reverse paharul...

— Carol, porumbița mea, *mi-ai spus chiar tu că numai prezența altei femei în căminul conjugal te-ar determina să-ți părăsești casa.* Ei bine, eu doream să pleci. Nici nu îndrăzneam să sper însă că vei lua cu tine copiii, dar ai făcut-o. Ai intrat în capcana pe care ți-am întins-o și n-o să mai poți scăpa.

Laurent vorbea liniștit de parcă ar fi evocat niște agreabile amintiri de familie. Frumosul său chip prelung, împodobit cu un început de chelie, semăna cu o mască strălucitoare de bronz, îndărătul căreia pîndeau ochii rotunzi și sălbatici.

— Apropo, zise deodată, nu ți-am spus că tocmai am fost numit vice-președinte ? Și că mi s-a încredințat postul de administrator la trei noi societăți, filiale ale băncii mele ?

Carol rămînea impasibilă. Fiind învățată să se domine, reveni la subiectul discuției.

— E adevărat, Laurent. Ți-am servit scopurile în multe feluri. Doar mă știai prea naivă pentru a-ți intui toate manevrele, așa cum au fost : urmărirea de către detectivi particulari, descinderea polițienească, scrisorile recomandate, trimiterea portărelului, alcătuirea dosarului... Și pentru că veni vorba, vreau să-ți spun că nu m-am culcat cu René. Nu s-a atins de mine decît pentru a-mi strînge mîna sau ca să mă sărute pe obraji.

Laurent ridică din umeri și, cu glas egal, declară :

— Te cred, Carol. Și puțin îmi pasă !

Apoi trăsăturile i se înăspriră pe neașteptate, se împietriră și o privi fix cu ochii lui sălbatici.

— Numai că uite : ai pierdut ! Vreau să te înapoiezi acasă. N-o să-ți fie viața prea ușoară, dar îți dai prea bine seama că am spus adevărul atunci cînd te-am avertizat c-o să ai de tras ponoasele ! Nu sînt eu omul care să fie părăsit.

Cu dezinvoltura unui mare actor redeveni imediat comeseanul foarte atent, gata să prindă clipa trecătoare.

— Haide, n-o să refuzi acum să mănînci puţin din desertul care-ţi place ţie ! Ei... gustă din tarta asta cu cireşe ! Vom avea destul timp să vorbim, ce naiba ! Mi-am fixat prima întîlnire la ora patru.

Carol se silea să mănînce. Simţi un uşor dezgust şi împinse farfuria.

— Nu te voi reţine, fii sigur, pînă la ora patru, Laurent ! Aş vrea să-ţi pun însă întrebarea : *Ar putea să-ţi fie milă de mine ?* Vezi, te implor. Ai cîştigat.

De astă dată îi tremura vocea. El o privi şi obrajii lui de om nervos se colorară. Ridicîndu-se, ocoli masa, se aplecă, apoi atinse cu buzele obrajii şi bărbia tinerei femei, mai înainte de a-şi apăsa nesăţios gura în scobitura umărului, acolo unde începea să i se contureze gîtul. O simţi fremătînd. Pe urmă buzele posesive ale bărbatului se îndreptară încet spre gura ei. Se opri o clipă pentru a-i aspira răsuflarea, mirosul reavăn care se răspîndea din pielea ei de femeie în miez de vară. Carol se smulse brusc, împinse scaunul, sări în picioare.

— Nu, Laurent !

Îi cuprinse umerii.

— Ascultă-mă, te-am simţit tremurînd atunci cînd te-am sărutat acolo, unde îţi place... Mai sînt multe alte locuri unde-ţi place să fii sărutată. Rămîi. Le-am dat liber servitorilor astăzi după-amiază. Urcăm imediat... Să-l ia dracu de birou. Fii sinceră, Carol : te mistuie dorinţa. Lasă-i-te în voie...

Carol nu resimţea în acest moment decît dezgust faţă de Laurent. Era aproape sigură. Şi în această stare de ciudată semicertitudine, simţea că prinde puteri. Laurent, obişnuit ca femeile să-i cedeze, îşi evaluă şansele, le găsi favorabile şi se feri să bruscheze lucrurile. Se reaşeză la masă, pentru a mînca ceea ce îi mai rămăsese din tarta de cireşe. În acelaşi timp, o cerceta pe Carol, îmblînzindu-şi strălucirea şi fixitatea ochilor săi de erete, cufundîndu-se în privirea ei pură, admirîndu-i aluniţa din colţul gurii şi stropul de pe puful vag de deasupra buzei.

— Laurent, aş fi vrut să-ţi spun „da“, să revin. Dar ştiu că nu voi mai putea. Ştiu mai ales că micile întîm-

plări zilnice, sau cele importante, îi vor traumatiza pînă la urmă pe copii. Îi iubeşti. Fii puţin înţelegător, aşa cum sînt convinsă că poţi fi, te conjur. Pe mine nu mă mai iubeşti, de mult timp ! Şi nu o dorinţă oarecare aţîţată aşa, între homar şi tartă, ar putea schimba situaţia... Atunci ? Te rog, acceptă să plec şi *redă-mi copiii !*

În faţa ei, chipul lui Laurent deveni impenetrabil. Carol se încovoie şi lacrimile începură să i se prelingă de-a lungul obrazului.

— Te implor, Laurent ! Voi lucra, voi putea să mă oblig în scris să nu-ţi cer pensie, o să-i vezi pe Geoffroy şi pe Dominique de cîte ori vei vrea. Te rog ! Dacă vreodată am însemnat ceva pentru tine...

Brusc, el începu să rîdă. A fost o izbucnire atît de neaşteptată în acest loc inundat de soare, după cuvintele pe care tocmai i le spusese Carol, încît mai întîi nici nu-i veni să creadă. Nu putea să creadă că el rîdea. În fine, Laurent se ridică şi-şi puse pe masă şervetul.

— Haide, Carol, şterge-ţi ochii şi să trecem în salon... Vrei cafea, lichior ? Nu ? Nici eu.

Salonul ultramodern, în alb şi negru, nu mai fusese înzestrat decît cu un singur obiect. Era vorba de o operă non-figurativă, un fel de tirbuşon de bronz curbat în sus, cu un cioc ameninţător. Era susţinut de trei picioare palmate pe un soclu de porfir. Carol îl observă imediat.

— Îmi priveşti acest Klaski ? Nostim, nu ? Îţi oferă, în orice caz, ceva ce se deosebeşte de sculpturile tale academice, unde poţi număra muşchii de pe fese.

Nu-i răspunse. Laurent împinse spre ea un fotoliu şi se aşeză alături.

— Ascultă, Carol. Eşti femeie în toată firea ! Hai, te rog, să vorbim serios. Şi fără lacrimi, fără cuvinte mari între noi, ei ? Mă cunoşti totuşi, cît de cît, şi-ţi poţi da seama că n-am împins lucrurile pînă aici ca să-mi părăsesc azi poziţia. *Nu sînt răbdător de felul meu,* Carol, şi am făcut de data asta un mare efort. Acuma eu sînt stăpînul !

Îşi făcea de lucru cu tabachera de aur marcată cu iniţialele lui, L. M.

— Eu sînt stăpînul, Carol. Nu-ţi rămîne decît să revii. Nu mai opune rezistenţă. Va trebui să-mi ceri ier-

tare, *în fața copiilor*, pentru că m-ai părăsit. Haide ! Te văd destul de pasivă pentru a găsi satisfacție chiar în mărturisirea de a fi fost învinsă. E hotărît ! Vom începe prin a face dragoste chiar acum, acolo sus, și pe urmă lucrurile se vor petrece ca mai înainte : vei fi a mea, mi te vei supune. Vor mai fi poate unele femei în casă, din cînd în cînd...

Vocea îi era insinuantă și blîndă, cu slabe rezonanțe metalice, doar ici colo, la cîte-o întorsătură a frazei. Carol nu se putea împiedica să-l asculte. Dincolo de această nonșalanță bărbătească știa că se concentrau o forță redutabilă și o funestă, dăunătoare energie. Pentru o clipă se simți tentată să accepte, fără să încerce să-și lămurească dacă era vorba de-o mare oboseală sau de acea atracție sexuală căreia i se supusese prea mult timp. Refuză o țigară și-l văzu pe Laurent aprinzîndu-și una și suflîndu-i încet fumul în față.

— Dacă nu mă întorc, Laurent, n-o să-mi dai copiii ?

Rosti calm :

— Dacă nu te întorci *îmi voi folosi toate resursele, rațiunea mea, relațiile mele și voința mea pentru a nu-ți mai fi încredințați niciodată.* Nu ți-am dezvăluit nici pe departe armele pe care le dețin. Și tu vei fi cea care în cele din urmă mă vei implora să te reprimesc. Dar s-ar putea ca atunci să fie prea tîrziu.

Era ultimul cuvînt. O clipă Laurent se lăsă absorbit de fumul albastru al țigării care se înălța spre tavan. Fereastra se deschidea spre zgomotele Parisului și spre umbrarele bulevardului.

Carol ezita. Deschise gura pentru a spune ceva. Se uita atentă la acela care fusese partenerul tinereții sale, timp de cincisprezece ani, acela care o făcuse să vibreze și să plîngă, acela prin care devenise femeie, acela care surîzînd îi sfîșiase inima. Nu încerca să se justifice dinainte. Lăsa pur și simplu ca sentimentele ei să se desfășoare în voie, așa cum un pîrîu curge în sensul curentului. *„Cred că i-ar plăcea să mă împingă la sinucidere. Este ceea ce-i citesc în priviri. Nu mă îndoiesc că ar fi soluția ideală. Dar nu-i pot oferi și nici nu pot să-mi îngădui această satisfacție. Dominique și Geoffroy ar fi distruși pentru totdeauna. Și mai ales n-am dreptul să-i în-*

credinţez copiii, pentru că ar fi piaza lor rea. Laurent nu se poate stăpîni să nu distrugă tot ce atinge. Să mă întorc? Puţin îmi pasă că viaţa mea ar fi un infern. Dar va fi un infern în care vor arde şi copiii."

Îl văzu pe Laurent privind-o cu coada ochiului, fumînd şi relaxîndu-se.

„Dealtfel, nu e în întregime vina lui. În ce măsură e el responsabil ? Şi responsabil în faţa cui ?"

Carol se ridică. Foarte firesc, se îndreptă spre scrinul pe care-şi lăsase poşeta. Scotoci ca să-şi ia pudriera. „Nasul meu luceşte !" murmură pudrîndu-se. Nu luase încă nici o hotărîre. Se întoarse spre Laurent, ţinînd poşeta cu vîrful degetelor, şi îl privi gînditoare. El îi zîmbi.

— Ai o gură foarte senzuală, puicuţa mea, cu buza aceea de sus puţin mai proeminentă ! Nu se prea potriveşte cu ochii tăi de zînă a prundişurilor, sau de prunc al Sfintei Maria, nu-i aşa ? Nu cunosc nimic mai erotic decît puritatea îmbinată cu senzualitatea.

Se ridică.

— Haide, Carol, lasă-mă să mă ocup niţel de tine...

Înaintă puţin spre ea, şi acesta a fost gestul care o decise. Dintr-o singură mişcare, perfect executată, ca de un ins cu experienţă, puse la loc pudriera, scoase un revolver din poşetă, azvîrli poşeta îndărătul ei.

— Nu mai înainta, Laurent, te rog !

Tonul îi era într-adevăr rugător. Dar Laurent, după o scurtă tresărire de uimire reprimată pe loc, continua să înainteze.

— Haide, haide dragă, o să te răneşti ! Dă-mi-l...

Trebuie să fi observat totuşi pe chipul soţiei sale o expresie pe care n-o mai văzuse niciodată, căci se opri. Fără să-şi ia ochii de la obiectul primejdios, de un negru-albăstrui şi de la degetul Carolei care putea să decidă viaţa sau moartea întrebă, iar vocea lui răsuna puţin răguşită :

— Mai întîi, cum de ţi-ai procurat obiectul ăsta ?

Ea ridică mîna cealaltă pentru a arăta că faptul n-avea nici o importanţă. Laurent mai făcu un pas :

— Opreşte-te !

— Dar în definitiv ce-i, Carol ? Ce ţi-a venit ? Eşti nebună !

Își scutură capul blond.

— O, nu !

Recăpătîndu-și stăpînirea de sine, el simula o bună dispoziție, nu fără a se mai apropia cu încă un pas.

— Ei bine, dacă nu ești nebună pune obiectul pe scrin, acolo, în spatele tău. Vom sta de vorbă... Știi, în privința copiilor n-am hotărît nimic definitiv. Tribunalul n-a luat decît o măsură provizorie. Te-am tachinat puțin, recunosc... Hai, vrei să vorbim, în mod serios, să reluăm discuția de la capăt ?

— Nu se poate relua nimic cu tine, Laurent. Ești de-o răutate absolută, minți așa cum respiri ; nu-i nici măcar vina ta. Dacă n-ar fi fost copiii sau dacă ar fi fost mai mari, m-aș fi dat la o parte. Poate plecînd, poate rămînînd. Dar Geoffroy și Dominique, mai mult Dominique, au devenit de-o nervozitate... Nu înainta, te rog, că trag ! De o nervozitate anormală... Mi-ai spus la telefon că mă vor neapărat. Ei bine, am auzit din altă parte, nu încerca să afli de unde, că atunci cînd sînt la școală își exprimă neîncetat dorința de a fi cu mine, chiar dacă nu îndrăznesc să ți-o spună și ție tot atît de răspicat.

— Vorbești prea mult, Carol, spuse Laurent calm. Cînd vorbești înseamnă că nu-ți vine la îndemînă să acționezi. Hai dă-mi-l ! Nici n-ai vrea să mă împuști.

Tot vorbind înainta. Cînd fu la cîțiva pași de Carol, ea trase. O singură împușcătură și Laurent se dădu înapoi, lovit. La înălțimea umărului său, pe vesta bej, se contura o floare roșie iar brațul drept îi atîrna inert.

— Carol !

Se schimonosi de durere încercînd să rămînă în picioare.

— Ce-ai făcut, Carol ? *Ai tras*... (Tonul bărbatului dezvăluia, în același timp, suferința fizică și imensa lui surprindere.) Nu, Carol, nu mai trage, te rog, voi face tot ce... te implor !

De astă dată teama îl copleșea. Împleticindu-se se clătină și-și întinse înainte cele două mîini desfăcute, ca două mici scuturi derizorii. I se oglindea în ochi spaima, descifrînd ceea ce se putea citi acum pe chipul Carolei. O șuviță de sînge îi curgea din umărul rănit. Fără să spună nimic, Carol începu să tragă pînă ce goli încărcătorul, în

timp ce el se dădea înapoi cu ochii ieşiţi din orbite, cutremurîndu-se la fiecare împuşcătură. Îl văzu ducîndu-şi mîinile la steaua înroşită de pe piept, împroşcînd sînge într-o contracţie spasmodică, reluîndu-şi pentru o clipă echilibrul, apoi prăvălindu-se într-o parte fără să încerce măcar să se sprijine în cădere. Zgomotul acestei prăbuşiri i se păru cumplit. Trupul omului răpus sugera o totală nimicire. Zăcea pe pîntece cu mîna rănită acoperită de corp iar cu cealaltă întinsă ca braţul unei cruci. Unul dintre picioare mai tresări, şi aceasta a fost tot. Carol nu-şi putea desprinde privirea de la trupul teşit care ocupa atît de puţin loc.

CAPITOLUL VI

În salonul negru și alb, Carol, ghemuită într-o berjeră spațioasă, se lăsa trup și suflet copleșită de buimăceala care pusese stăpînire pe ea.

Azvîrlise cu oroare revolverul, ca pe o vietate veninoasă. Și acum știa exact unde se găsea arma : în stînga, pe azuriul delicat al covorului chinezesc presărat cu dragoni galbeni. Instinctiv, Carol își căutase refugiul într-un loc de unde nu se zărea trupul soțului ei. Simțea însă în nări mirosul de sînge care acum devenise pătrunzător. Aruncă o privire spre fereastra cea mai apropiată, prin care soarele pătrundea din plin. Chiar atunci auzi bîzîitul dezgustător al unei muște.

„Laurent... ah, musca asta ! Numai de n-aș vedea-o... Și-acum ? E aproape patru și jumătate, copiii sînt la lecții... O să trebuiască să merg pînă la telefon pentru a anunța poliția. Ah, și musca asta !“

Încerca să-și vină în fire, să-și adune și să-și pună în ordine gîndurile care o luau razna. „Sînt scăldată în sudoare !“ șopti, trecîndu-și mîna peste frunte.

„Cum de-am putut ? Cred că am tras la început o dată... pe urmă am mai tras pînă ce a făcut clic !... Aveam impresia că mii de oameni vor alerga imediat... nimeni ! E ora la care vecinii sînt plecați la serviciu sau prin magazine... Dumnezeule ce-am făcut ?“

Cedînd unor imbolduri contradictorii, nu putu rezista pornirii morbide, nestăpînite, de a-l vedea pe Laurent. Fără a părăsi berjera pe care se ghemuise, se înălță puțin : masa și un fotoliu o împiedicau să distingă mai clar trupul teșit, dar îi vedea lucind creștetul, înconjurat de părul negru care se zbîrlise nefiresc. Fața mortului era turtită pe azuriul marelui covor chinezesc. Carol mai întrezărea unul din picioarele celui întins pe jos, cu partea posterioară a gambei mai deschisă la culoare între șoseta maro

și manșeta pantalonului suflecat. Fotoliul ascundea însă parțial trupul, lăsînd să se vadă doar o mînă bronzată cu palma sprijinită pe covor. Arăta ca un obiect ciudat, aducînd cu o insectă mare, uscată și nemișcată, mai veche decît moartea.

Carol se ridică. Pentru a ajunge la telefon trebuia să înconjoare cadavrul bărbatului ei. Simți și mai puternic mirosul sîngelui. Nu putu evita să audă și să vadă cum musca se rotea în jurul cheliei lui lucioase.

Înfrîngîndu-și dezgustul, găsi numărul de telefon al comisariatului din cartier, nu cu prea multă ușurință pentru că mîinile îi tremurau iar privirea îi era încețoșată.

— Alo ! Aș vrea să vorbesc cu domnul comisar... da... din partea doamnei Mansigny... doamna Laurent Mansigny. Dacă nu mi-l dați chiar pe domnul comisar închid. Este vorba de un asasinat... da, de un asasinat. Eu am ucis... Chiar acum mi-am ucis soțul.

În aparat se auziră șușoteli, pe urmă răsună o altă voce, o voce calmă și gravă care avu efectul de a mai atenua puțin tulburarea care-i stăpînea mintea.

— Aici comisarul principal Manneville. Vă ascult.

— Mi-am... ucis soțul. Mi-am... Este pe covor... O, da, sînt sigură că e mort... Eu...

Vocea gravă nu se schimbă deloc, cerînd cu simplitate interlocutoarei să-și repete numele, adăugînd adresa și etajul unde se găsește apartamentul.

Carol, cu un glas stins care-i rămăsese totuși clar, îi dădu toate indicațiile. Pe urmă închise telefonul și se ghemui din nou în berjeră. Închise ochii.

Foarte curînd sau după foarte mult timp — nici nu-și mai dădea seama — soneria apartamentului zbîrnîi. Încercînd să nu se uite la trupul căzut, Carol ieși din salon. Mergea încet, mecanic. În fața oglinzii venețiene, care împodobea vestibulul, se opri să se privească ; abia își recunoscu figura palidă și încremenită care i se înfățișa. După ce își netezi părul, cu un gest obișnuit și mașinal, își aranjă o șuviță rebelă și-și puse în ordine ținuta. Privea fix spre ușă și o deschise, în fine, chiar în momentul în care soneria zbîrnîi din nou. Un bărbat înalt o salută, din prag.

— Sînteţi doamna Mansigny ?

Carol încuviinţă din cap. Omul intră urmat de alte două persoane îmbrăcate civil, apoi de un poliţist gradat şi de mai mulţi agenţi în uniformă.

— Comisar principal Manneville. Aceşti domni sînt colaboratorii mei, ofiţeri de poliţie. Agenţii şi comandantul lor aparţin Secţiei operative de poliţie pentru intervenţii urgente. Puteţi să ne arătaţi ?

Carol se îndreptă spre salon urmată de întregul grup. Cufundată într-o stare anormală, păstra în adîncul fiinţei ei impresia confuză că pusese în mişcare o maşinărie colosală. O mai încerca şi un alt sentiment : obsedanta certitudine că avea ceva important de făcut. „Dar ce ?“

Cu acelaşi pas automat se îndreptă direct spre berjera din salon, se ghemui şi nu se mai clinti de acolo, întrezărind doar siluete confuze care se agitau, înregistrînd frînturi de fraze care nu însemnau nimic pentru ea deşi le auzea foarte clar şi rămîneau agăţate în memoria ei ca nişte muşte pe o pînză.

— E mort, mort de-a binelea, şefule... a încasat patru gloanţe..., unul în dreptul inimii... sîngerare din plin... trebuie să mai fie două gloanţe primprejur... încărcătorul a rămas gol... este un revolver cu butoiaş, opt milimetri, şase focuri, fără piedică de siguranţă.

Omul înalt se afla în faţa ei. De data aceasta Carol îl *văzu*. Privirea ei, care cînd se limpezea cînd se tulbura, înregistră imaginea fugară a unui chip bărbătesc grav, leonin, cu părul de un blond-auriu pieptănat spre spate. Vru să se ridice. Printr-o apăsare blîndă dar fermă el o determină să se reaşeze. Şi de astă dată reuşi să-şi fixeze mai îndelung atenţia asupra lui. Gura omului exprima generozitate, riduri le erau profunde. Ochii căprui aduceau, în masca sa dură şi energică, expresia unui amestec de curtoazie şi de curiozitate care făcea ca această figură bărbătească să fie deosebit de atrăgătoare. Prezenţa lui persistă, un moment, în spiritul amorţit al Carolei.

— Să nu vă mişcaţi de aici, doamnă. Mai am de dat acum două-trei telefoane şi mă întorc.

Comisarul se îndepărtă, dispăru.

O clipă mai tîrziu cuvintele reapărură, răsunînd brusc nu se ştie de unde : o incantaţie bizară din care tînăra femeie continua să înregistreze anumite silabe :

„Tocmai am telefonat la P.J. [1]... Serviciul comandantului Merlin... Brigada de criminalistică o să apară îndată... cu tehnicieni, fotograf şi desenator... În timp ce eram acolo am telefonat la Procuratură... Aţi găsit încărcătorul? Şi gloanţele din încăpere ? Bine."

„Gloanţele din încăpere, gloanţele din încăpere..."

Mai auzi vocea comisarului răsunînd scurt, poruncitor.

— Nu vreau să văd aici picior de ziarist. S-a înţeles ?

Raţiunea Carolei se voală din nou, ca o oglindă care se aburește. Nu se clintea, ghemuită în berjera protectoare. Pe urmă îl revăzu pe comisar stînd în faţa ei şi înţelese că-i vorbea.

— Mă ascultaţi, doamnă ? Aş vrea să vă interoghez. Vom sta de vorbă în liniște.

Îşi trecu mîna peste frunte şi-l privi ţintă, cu ochii ei luminoşi.

— Dumnezeule... l-am ucis, nu-i aşa ?

— Da.

Comisarul Manneville îşi trase un fotoliu pentru a se instala în faţa ei ; deschise un carnet.

— Numele şi prenumele, vă rog.

Vocea calmă, chipul leonin, ochii autoritari prin care răzbătea o lucire care aducea a compasiune o liniştea pe tînăra femeie şi-i inspirau o ciudată dorinţă de a vorbi, de a se explica.

— Sînt doamna Laurent Mansigny.

— Prenumele dumneavoastră ?

— Caroline, Virginie, Anne, Laure.

— Numele dumneavoastră de domnişoară ?

— Rivon-Segrées.

— Vă rog, dacă vreţi silabisiţi-mi-l.

Întrebările se succedau şi Carol continua să răspundă supusă. Pe urmă se auzi gălăgie în vestibul. Comisarul se ridică :

---

[1] Poliţia judiciară.

— Scuzaţi-mă, trebuie să fie cei de la secţia judiciară de identificiare, împreună cu inspectorii brigăzii de criminalistică. O clipă...

Redobîndindu-şi liniştea şi claritatea spiritului, privea pentru prima dată cu ochi de artistă, de sculptoriţă, obişnuită să aprecieze volumele, să evalueze forţa vitală. Manneville era foarte înalt, avea poate un metru nouăzeci, şi era îmbrăcat cu un costum de sport al cărui pantalon nu fusese cu siguranţă călcat în dimineaţa aceleiaşi zile. Umerii săi largi, ceafa puternică îi dădeau aspectul unui atlet cu o uşoară tendinţă spre îngrăşare dar care-şi mişca trupul masiv cu un fel de graţie primitivă. Carol îl urmări cu privirea. După puţin timp el se întoarse. Îl însoţeau doi inşi destul de puşi la punct, potrivit de înalţi. Aceşti poliţişti îi reamintiră, într-un fel dezagreabil, de inspectorii care o surprinseseră, într-o dimineaţă devreme, împreună cu René Damiens, în vila din Cité Montespan.

— Doamnă Mansigny, domnii aceştia vor să asiste la discuţia noastră.

— Nu-i cunosc, răspunse Carol, arătîndu-i cu mîna.

Unul dintre intruşi oftă şi spuse :

— Comberat, Lemur, ofiţeri de poliţie de la P.J.... Numele şi prenumele dumneavoastră, vă rog !

Carol păru surprinsă. Se întoarse către comisar.

— Dar abia...

Îl văzu pe Manneville schimbînd cu inspectorii o privire insistentă.

— De acord, spuse el. Vom relua pur şi simplu discuţia de unde am întrerupt-o.

Scoase din nou carnetul aşezîndu-se în faţa ei. Şi cei doi bărbaţi, pe care Carol nu-i învrednicea nici c-o privire, rămaseră în picioare. Prezenţa lor o făcea să resimtă o ostilitate organică.

— Aş vrea să văd pe unul dintre prietenii mei, domnul René Damiens, spuse Carol cu o voce neobişnuită pe care nici ea însăşi nu şi-o mai recunoştea, o voce monocordă, lipsită de inflexiuni, ce-i înlănţuia frazele ca în motetele unui recitativ.

Comisarul clătină din cap.

— Mai tîrziu, vă rog ! Deocamdată vom vorbi între noi. Recunoaşteţi că v-aţi ucis soţul ?

— Da.

— L-aţi ucis folosind revolverul cu butoiaş pe care oamenii mei l-au găsit pe covor ?

— Da.

— Aţi tras de saşe ori ?

— Da, odată mai întîi... pe urmă, după, n-am numărat. Am tras pînă cînd...

— Pînă cînd s-a golit încărcătorul ?

— Da, cred că aşa a fost.

Unul dintre poliţişti socoti de cuviinţă să întrebe, cu o voce care Carolei îi displăcu.

— Aţi venit aici cu intenţia de a-l ucide ?

Ea nu-l privi. Spuse de-a dreptul uitîndu-se fix la comisarul Manneville :

— Nu vreau să vorbesc cu aceştia doi.

Pe urmă îşi rezemă capul de spătarul berjerei şi-şi închise ochii.

Auzi clar discuţia purtată în şoaptă de cei trei bărbăţi ;

— Cred că aţi face mai bine să mă lăsaţi pentru moment singur cu ea, spunea Manneville.

— Poate că aveţi dreptate, dar e neplăcut. Cu atît mai mult cu cît comandantul Merlin nu va putea veni. Chemat într-alt loc... trebuie să se ocupe, cu prioritate, de atacul banditesc de săptămîna trecută, în legătură cu care nu se întrezăreşte nici o pistă. Noi doi, Comberat şi cu mine, rămînem aici la dispoziţia dumneavoastră, domnule comisar. Avem, în orice caz, de făcut şi noi un raport !

Carol deschise ochii şi văzu, aplecat asupra ei, capul masiv al comisarului Manneville. Îi adresă un zîmbet straniu, îndepărtat.

— Vă mulţumesc.

Pe urmă se nelinişti.

— În ce fel trebuie să mă adresez dumneavoastră atunci cînd vă vorbesc ?

— Spuneţi-mi „domnule“, draga mea.

Vocea calmă a acestui om o liniştea în continuare.

— Nu eram hotărîtă... este... este greu de explicat.

— De unde aveţi revolverul ? Dealtfel e un obiect foarte greu pentru dumneavoastră. Folosiţi mîna dreaptă ? Bine, daţi-mi dreapta dumneavoastră. Este destul de învi-

neţită, nu ? Dar de unde provine, draga mea, acest revolver ?

— N-o să vă spun.

— De ce ?

— Pentru că nu vreau.

— Ăsta nu-i un răspuns...

— Ei şi, atîta pagubă ! Nu vă ajunge să ştiţi că mi-am ucis soţul ? Aţi găsit aici tot ce voiaţi. Sînt gata să declar că l-am ucis de cîte ori voi fi întrebată. Ce vă mai trebuie în plus ?

— Aş vrea să ştiu de ce l-aţi ucis... ascultaţi-mă, draga mea, veţi fi judecată. Dar justiţia trebuie să cunoască motivele, chiar dacă ar fi numai pentru a vă acorda, eventual, circumstanţe atenuante. Vedeţi : nu vă fac să înghiţiţi mai uşor hapul dar nu vă persecut. Nu-s eu vrăjmaşul dumneavoastră. Mi-aţi cerut să îndepărtez ofiţerii brigăzii de criminalistică : au plecat. Daţi-i drumul, dragă, trebuie să-mi spuneţi cum stau lucrurile. Vă veţi simţi dealtfel mai uşurată.

Puţin cîte puţin ceda puternicului farmec al acestei voci. În acelaşi timp însă nu voia să spună că René Damiens îi impusese să ia acest revolver şi o cutiuţă în care erau gloanţe, învăţînd-o cum să-l mînuiască. (Se temea pentru Carol, din pricina relativei izolări din Cité Montespan.)

— De ce v-aţi ucis soţul ? repeta vocea comisarului.

Deodată, cîteva blitzuri se declanşară în încăpere. Carol, care încetul cu încetul îşi redobîndea nu numai acuitatea vizuală dar şi facultatea de a raţiona, căuta să cîştige timp pentru a reflecta. „Acest om este cuviincios dar este un poliţist. Nu i-a alungat pe ceilalţi doi tipi de dragul ochilor mei frumoşi. Dealtfel, este cu atît mai primejdios cu cît este mai simpatic. Am fost stupidă închipuindu-mi că e de ajuns să mărturisesc ; îndată îmi vor scormoni viaţa cu de-amănuntul, vor încerca să mă determine să spun ceea ce vreau să ascund. Nici gînd să-l compromit pe René... Şi mai ales nici gînd să las ca Laurent să fie tîrît în noroi... cu gazetarii care abia aşteaptă să înşface asemenea ocazii ! Nu vreau s-ajungă copiii să se ruşineze de tatăl lor.“

O scînteiere de luciditate îi limpezi gîndurile : știu în fine ceea ce în mod obscur o neliniștise în starea uitării de sine, a ameţelii și a pierderii contactului cu realitatea, în care o cufundase nenorocirea sa :

„*Copiii !*“ Își privi ceasul de la mînă : „cinci și jumătate, în trei sferturi de oră vor fi aici...“

Stînd în faţa ei, comisarul Manneville o urmărea cu privirea. În ochii lui adînci Carol citea, ca într-o carte deschisă, semnele unei răbdări aproape fără limită. Simți că trebuia să-și exprime gîndurile imediat și cît mai repede căci spiritul i se tulbura din nou.

— Domnule, vă rog ! Am doi copii, un băiat de treisprezece ani, Geoffroy, și o fată de unsprezece ani, Dominique. Luasem cu mine revolverul dar nu știam încă ce va urma. Am dejunat aici la soţul meu, împreună cu el. Sîntem, în fapt, despărţiţi de mai multe luni și locuiesc singură în Cité Montespan. Ce spuneam ? Da, copiii stau aici... Cu tatăl lor... Își iubesc tatăl : dacă-i văd trupul plin de sînge, pe jos... Vă rog !

Ochii calmi ai lui Manneville se înduioșară.

— Așa !

Pe urmă un gînd îi trecu prin minte.

— Și personalul de serviciu ? Soţul dumneavoastră avea servitori ?

A fost nevoie să repete întrebarea de două ori pînă ce Carol putu să-i răspundă.

— Laurent le-a dat liber azi după-amiază. Nu știu cînd se vor întoarce.

Manneville aruncă o privire în jurul său.

— Ei bine, cred că băieţii de la secţia judiciară de identificare aproape că și-au terminat treaba ! Liniștiți-vă. Imediat agenţii vor lua cadavrul și duba poliţiei îl va transporta la Institutul medico-legal, așa încît ne vom afla în curînd singuri, dumneavoastră și cu mine.

— Aș vrea ca ceilalţi doi să plece și ei.

Pradă unei ameţeli care o împiedica să-și adune gîndurile, rostea cuvintele cu o voce ștearsă.

— De acord, spuse Manneville. Dar va trebui să mergeţi deîndată cu mine la comisariat, doamnă.

— Unde adică ? Nu, eu vreau să-mi aştept copiii. Vreau cînd vin să se ducă să-şi facă lecţiile, şi vreau să telefonez unui prieten, René Damiens.

— Silabisiţi acest nume, vă rog.

Carol se execută. Expresia comisarului se modificase brusc. Nu mai era decît vînătorul care voia să-şi surprindă prada şi tînăra femeie sesiză schimbarea în mod instinctiv.

— Acest René Damiens vă este deci prieten ? N-a fost între dumneavoastră nimic altceva decît prietenie ?

— Atît !

Obrajii palizi ai Carolei se aprinseră pentru o clipă.

— Scuzaţi-mă, doamnă : trebuie să-mi fac meseria, şi aceasta constă în a servi adevărul. Vorbiţi-mi despre prietenul dumneavoastră... Cîţi ani are ?

Carol răspunse mai multor întrebări. Privindu-l fix pe Manneville i se adresa cu glas aproape stins. Redevenise de o paloare nefirească şi nările i se subţiaseră. Şuviţe din bretonul ei rotunjit i se lipiseră de frunte ca nişte frunze de aur. Şi frumuseţea Carolei rămăsese impresionantă chiar şi în această stare de parţială rătăcire a minţii. Comisarul se străduia să-şi întoarcă privirea de la gura cu buze puţin cam cărnoase şi de la acea aluniţă, acel bob de piper, care dădea o notă de picanterie chipului marcat de suferinţă.

— Vreau să-i telefonez lui René Damiens, repeta Carol pe un ton de copilărească îndărătnicie.

Comisarul îi surîse, se ridică şi-i regăsi, în celălalt capăt al încăperii, pe cei doi ofiţeri de poliţie de la Brigada de criminalistică. Arătau destul de morocănoşi.

— Ei, ce-i de făcut ? spuse Comberat, aprinzîndu-şi o ţigară.

— Ascultaţi-mă, răspunse comisarul în şoaptă. Nu mi-a fost greu s-o fac să mărturisească. Va trebui să-mi dea îndată o declaraţie şi să-şi semneze depoziţia. Ceea ce complică puţin lucrurile este că din cînd în cînd o ia razna, deraiază. După tot ceea ce i s-a întîmplat e normal. În orice caz o simt gata să-mi destăinuie mult mai multe şi vreau să profit de ocazie. Dar un nimic poate acum s-o facă să devină reticentă, s-o blocheze. Aţi simţit-o, desigur, şi dumneavoastră înşivă. Aş propune s-o iau cu mine la secţie. Va fi ţinută sub supraveghere la noi, asta-i tot. Din mo-

ment ce șeful vostru are multe pe cap, ar fi o soluţie convenabilă. O să dispun să fie transportată seara la Comisariatul central pentru a rămîne acolo peste noapte și mîine o aduc înapoi. Duceţi-vă acum să daţi o raită. Douăzeci și patru de ore ne vor fi prea de ajuns. Chiar mîine seară se va prezenta pentru o primă înfăţișare înaintea judecătorului de instrucţie. Trebuie ca pînă atunci să ne relateze cît mai mult, și iau asupra mea această obligaţie. Parchetul este anunţat. După asta, presupun că P.J. va prelua cazul și, în ceea ce mă privește, aș vrea să-l mai urmăresc în conținuare.

Acceptînd propunerea cu destulă răceală, inspectorii plecară. Însoţit de agenţi, cadavrul lui Laurent Mansigny era transportat, cîteva minute mai tîrziu, pe o targă. Apoi subalternii comisarului, tehnicienii, desenatorul și fotograful își împachetară lucrurile și părăsiră, la rîndul lor, locul. Comisarul Manneville rămase singur cu Carol.

— Vreţi să le deschideţi copiilor cînd vor suna ? întrebă tînăra femeie. M-am răzgîndit : *nu vreau să-i văd.* Nu astă seară... Copiii sînt semiinterni. Spuneţi-le că tatăl și mama lor au ieșit să-și petreacă seara în oraș. Cu siguranţă că nu vor veni în salon ci se vor repezi drept în camera lor de studiu pentru a pune la cale Dumnezeu știe ce... Mi-e foarte teamă să nu profite de ocazie pentru a nu-și face temele și că n-o să-și înveţe nici lecţiile... Oricum, Laurent i-o fi supravegheat puţin. Geoffroy are dificultăţi mari cu limba engleză. Pentru Dominique, ar fi mai degrabă mat....

Glasul slab al Carolei se stinse. Deveni și mai palidă, își duse mîna la piept și, pe nerăsuflate, lăsă din nou să-i scape cîteva cuvinte :

— Doamne, ce-am făcut ?

Imediat Manneville se repezi la ea.

— Sînteţi pe punctul de a leșina, draga mea ! Cu un gest patern și hotărît o pălmui.

— Hai ! Reveniţi-vă ! Ţineţi-vă firea.

Vocea omului se îmblînzi.

— Gîndiţi-vă la copiii dumneavoastră care vor veni imediat... Aveţi aici ceva băuturi alcoolice ?

Ea întinse mîna :

— În barul din colţul camerei...

Manneville îi aduse coniac. Aplecat asupra ei îi dădu să bea ca unui copil. O clipă îi clănţăniră dinţii pe cupa ovală. Pe urmă puterile îi reveniră şi, apucînd paharul, îl goli pînă la ultima picătură. Comisarul o bătu pe umăr cu mîna sa mare.

— Să mergem ! Va trebuie să vă luaţi o valiză. Veţi dormi în noaptea asta la Comisariatul central. O să vedeţi : nu-i chiar atît de rău... V-aţi lăsat aici destule lucruri pentru...

— Desigur !

Carol se ridică şi-l conduse pe comisar pînă în camera pe care, ani de zile, o împărţise cu Laurent. Încăperea era insolită şi fastuoasă : o îmbinare de biblioteci moderne cu mobile vechi din lemn de trandafir. Carol cuprinse totul dintr-o privire.

— Vedeţi, am tot ce-mi trebuie...

Laurent nu se atinsese de nimic din ceea ce lăsase acolo soţia lui, pe a cărei revenire conta, şi Carol îşi luă ce i se păru necesar. În baie, vreo cîteva articole de toaletă rămase acolo erau neatinse. Dar una dintre acele cămăşi de noapte ultrascurte, denumite „nuisette“ de femeile care obişnuiesc să le poarte, fusese agăţată în cuierul fixat pe un perete, şi Carol o vedea atunci pentru prima oară. O pornire bruscă o făcu să examineze materialul străveziu al cămăşuţei care, era vădit, fusese folosită de mai multe ori. O luă între două degete, o mirosi şi-o aruncă pe jos, schiţînd un zîmbet dur. Comisarul, care o urmase pe Carol pînă în pragul uşii, îi observă gestul.

— Cred că trebuie să plecăm, dragă.

Carol încuviinţă din cap şi îl urmă fără să-i mai răspundă. Mersul său oarecum mecanic, privirea goală şi fixă îl neliniştiră pe Manneville. „Nu mai lipseşte decît să-mi facă şi o criză de nervi !“

Cîteva clipe mai tîrziu, aşezat lîngă ea în maşina de serviciu, poliţistul se lăsă atras pe panta unor consideraţiuni sumbre, fapt care, deşi nu i se potrivea, îl făcea să descopere uneori partea întunecată a profesiei lui.

„Pentru ce şi-a ucis soţul fata asta ? Mai găseşte resurse să fie frumoasă după grozăvia prin care abia a trecut... Treizeci şi patru de ani ! Oare ce-a putut să-i facă celălalt ? S-ar putea afla că... soţul a fost o lepădătură !

Cît despre ea, mă tem să nu-mi scape printre degete ; jumătate din timp este lucidă, aproape prea lucidă, și cealaltă jumătate în nori. Iar asta nu-mi place deloc. „*Copiii mei își iubesc tatăl*“ : iată ce găsește de spus despre individul pe care tocmai l-a lichidat. Este cîteodată mult mai greu să interoghezi o mică ucigașă întîmplătoare... Și șase gloanțe ! În orice caz n-a mers cu jumătăți de măsură. Odată pornită, *a vrut să ucidă*... Îmi dau seama ce ne așteaptă : îmi va repeta cele mărturisite refuzînd să spună mai mult. Din „pudoare“ și din „respect pentru intimitățile conjugale...“ Am mai auzit de-alde astea ! Ceea ce nu înseamnă că n-ar exista în sinea acestei fete ceva tainic și că nu ne va fi ușor să-i dăm de rost. Iar justiția va trece peste toate ca un foarte vechi tăvălug condus de ceata unor orbi...“

Carol își puse brusc mîna pe brațul lui.

— Cît e ceasul ? întrebă ea.

— Șase și ceva.

Tînăra femeie întoarse spre comisar o privire de copil hărțuit. Vocea ei deveni ca a unei fetițe care ar fi pierdut totul :

— Și ceasul meu care a stat ! L-am spart...

Abia atunci începu să plîngă.

★

Carol plînse aproape tot timpul cît dură drumul. Alături de ea, comisarul nu scotea o vorbă. Pe urmă se hotărî brusc să-și stăpînească lacrimile, își scoase batista din poșetă, scrîșni din dinți. În fine, murmură ca pentru sine însăși :

— Asta-i ! S-a sfîrșit.

Uimit, Manneville se întoarse către tînăra femeie. Ea privea drept înainte, fără să pară că ar lua în seamă prezența lui.

La comisariat Carol, atentă să se domine, percepea în mod vag că însoțitorul ei era salutat de niște agenți îmbrăcați în uniforme și de niște civili. Auzi răsunînd de mai multe ori cuvîntul „șef“, urcă un șir de trepte și, fără să știe prea bine cum, se pomeni în funcționalul și modestul birou al comisarului. El chemă pe unul dintre colaboratori, căruia îi dădu în fața ei ordine scurte și precise.

Carol își concentra întreaga voință în jurul unui punct vulnerabil. „*Nu mai trebuie să mă vadă plîngînd.*“

— Așadar, doamnă, nu sînteți prea obosită ? Vom putea să mai stăm puțin de vorbă ?

Ea reuși să surîdă.

— Ba da, sînt obosită.

Chiar atunci observă, nu fără o ciudată iritare, că pe haina comisarului erau pete și că era prost înnodată cravata sa bleumarin. Soarele, care cobora spre apus, scotea necruțător în evidență aceste aspecte neplăcute.

— Iată ce vom face acum, spuse Manneville. Eu vă voi pune cîteva întrebări foarte simple și dumneavoastră îmi veți răspunde pe loc tot atît de direct... O țigară ?

Ea acceptă.

Fumară cîtva timp în tăcere și norii albăstrui aduceau o notă de intimitate în această încăpere mobilată cu jilțuri austere și clasoare neînsuflețite.

— Mi-ați spus mai înainte că v-au murit părinții și că nu aveți nici frați, nici surori. Dar trebuie să aveți prieteni, bărbați și femei, în afara faimosului René...

— Prieteni ?

Carol avusese, pe cînd era necăsătorită, mai multe prietene pe care le iubea din toată inima. Două dintre cele mai intime deveniseră amantele lui Laurent. Și Carol, care putuse îndura aproape orice, nu fusese totuși deloc genul de soție care se face că nu observă. Se apropiase după căsătorie de o femeie tînără, doar cu cîțiva ani mai mare decît ea, pe care Laurent, nesățios cum era, căutase s-o seducă, fără succes de rîndul acesta. Dar prietena credincioasă crezu de cuviință să se îndepărteze. Cît despre bărbații cu care fusese prietenă Carol, ei dispăruseră de asemenea, unul după altul, pe măsură ce atmosfera din bulevardul Foch devenea tot mai sufocantă. „*Laurent a creat un gol, un gol aproape total, în jurul meu...*“

— Nu, domnule, nu am prieteni în afară de René Damiens, spuse în sfîrșit plecîndu-și fruntea cu obstinație. Din această cauză v-am rugat, în mai multe rînduri...

— Bun, vom vorbi despre asta mai tîrziu. V-am spus, doamnă, că este nevoie să știu pentru ce v-ați ucis soțul. După cum vedeți, sîntem singuri. Foarte curînd voi chema

pe unul dintre oamenii mei care vă va dactilografia declaraţiile. Pentru moment nu sîntem decît dumneavoastră şi cu mine în acest birou, şi cred că nu aveţi, deocamdată, de ce să vă plîngeţi... Vedeţi dumneavoastră, justiţia nu se mulţumeşte să afirme în mod stupid : *a ucis un om, iată şi tariful !* Nu. Justiţia vrea să puteţi spune tot ceea ce vă este de folos pentru a vă apăra. Ar fi mai bine să mărturisiţi imediat, draga mea. Altfel vom sta aici pînă poimîine.

O uşoară ameninţare se strecură pentru prima dată în cuvintele comisarului, ai cărui ochi căprui se înăspriră aproape imperceptibil.

Carol îl privi drept în faţă.

— Vreau să telefonez prietenului meu René Damiens, spuse cu o voce care începea să devină fermă. Mi-aţi promis.

— V-am promis, sînt de acord, v-am promis ! Dar am contat pe puţină bunăvoinţă din partea dumneavoastră.

Carol îşi stinse fără grabă ţigara într-o scrumieră.

— Nu voi spune nimic dacă mă împiedicaţi să-l chem pe René.

— Adevărat ?

Comisarul Manneville îşi pierdea legendara răbdare. Făcu un nou şi vizibil efort.

— Ascultaţi-mă, în timp ce eraţi pe jumătate inconştientă, am dat dispoziţiile de rigoare pentru ca unul dintre oamenii mei să se ocupe de copiii dumneavoastră, după venirea lor de la şcoală. Am luat măsuri pentru a vă asigura hrana de seară, pe care o veţi lua cu dumneavoastră într-un coş cînd veţi merge la Comisariatul central. O să recunoaşteţi că am făcut tot ce-am putut ! În acest moment trebuie să vă spun că — şi sînteţi destul de matură pentru a înţelege — veţi fi pusă în curînd sub stare de arest, asta înseamnă că veţi intra în închisoare... Aveţi un avocat, o persoană pe care s-o cunoaşteţi şi pe care s-o indicaţi judecătorului ?

— Nu, domnule, am avut un avocat pentru divorţ, dar...

— În acest caz vi se va numi un apărător din oficiu. Acum ascultaţi bine întrebarea pe care urmează să v-o

pun : *Vreți să le puteți purta din nou de grijă copiilor, și asta cît mai curînd posibil ?*

— O, desigur !

Carol simțea că-și recîștigase în bună măsură stăpînirea de sine. Dar îi era teamă ca nu cumva s-o mai cuprindă brusc stările de sfîrșeală care se făcuseră resimțite în urma dramei ; se temea de acele devieri subite, de acea alunecare în abis.

— Ei bine, spuse comisarul, judecătorul de instrucție vă poate pune în libertate provizorie, înainte de a se judeca procesul, dacă apreciază : *primo,* că o meritați, *secundo,* că este într-adevăr în interesul copiilor dumneavoastră... Iată de ce discuția pe care o purtăm în astă-seară este hotărîtoare. Vă ascult.

„Mă asculți ! gîndea Carol. Dar sînt lucruri pe care nu le vei auzi niciodată... De ce l-am ucis pe Laurent ? Da, va trebui să găsesc o explicație satisfăcătoare. Știu că nu voi mai plînge...“

Își alungă toropeala care, cînd o cuprindea, cînd se risipea. Regăsi impresia că un imens mecanism se pusese în mișcare și că una dintre rotițe, care se afla în fața ei, se numea comisarul Manneville. Se găsea singură înaintea acestei rotițe și a acestui mecanism. Dispuneau de ea, de copiii ei, de timpul ei, de noaptea aceea, de cele mai neînsemnate momente și de cele mai neînsemnate gînduri. *„Închisoarea,* ÎNCHISOAREA !“

„Ce-am făcut ? Și ce mi se întîmplă ?“

„Laurent e mort. Copiii nu mai au tată !“

„Ce le vor spune copiilor ?“

„Am ucis un om ! L-am ucis pe Laurent. Am ucis...“

„Închisoarea.“

Își trecu mîna peste fruntea jilavă și nu-și putu îndepărta un gînd răzleț : „Trebuie să fiu îngrozitoare, cu fața asta lucioasă !“

— Așadar, draga mea, ați înțeles cum stau lucrurile?

— Da, domnule.

— Aici puteți să-mi spuneți : domnule comisar.

— Da...

— Ei bine, vă ascult.

Îi observa capul masiv, leonin, coama, gura cu buze groase şi ridurile profunde, ochii căprui în adîncul cărora se aprinsese acum o tăgăduită sclipire dură. Pe urmă nu se putu împiedica să nu remarce, din nou, că haina comisarului „era plină de pete".

Carol trase aer în piept mai înainte de a vorbi :

— Mi-aţi promis că aş putea să telefonez...

Manneville schiţă gestul, repede reprimat, de a se lua cu mîinile de cap.

— Vă asigur că-mi voi ţine promisiunea. Şi acum, pentru numele lui Dumnezeu, răspundeţi-mi !

Dar neîncrederea îşi făcuse iarăşi loc în sufletul foarte feminin al Carolei care simţea, din ce în ce mai mult, că n-avea nici o contingenţă cu sistemul poliţienesc în încercuirea căruia abia pătrunsese. Nimic din ceea ce era, nimic din substratul cel mai intim al eului ei nu se afla la adăpost în această maşinărie. Pe viitor va trebui să stabilească absolut singură o ierarhie între diferitele ei îndatoriri, cîntărind atît binele cît şi răul în balanţa cumpănirilor ei de femeie. „N-am dreptul să întinez pe tatăl copiilor mei, nici numele copiilor mei. Şi trebuie să fiu alături de ei de îndată ce va fi posibil, de îndată ce va fi posibil..."

Se decise.

— Nu puteam să mai trăiesc cu soţul meu... Numiţi asta nepotrivire de caracter, dacă vreţi. El se înstrăinase de mine şi reciproc... Pînă la urmă am părăsit domiciliul conjugal luînd cu mine copiii şi am intentat divorţul. Pe urmă a avut loc o descindere a poliţiei la mine, în Cité Montespan, unde prietenul meu René Damiens îşi petrecea sfîrşitul de săptămînă. Dormea în camera de oaspeţi. Eu n-am avut niciodată... cu el... niciodată ! Nimic... Constatarea făcută de poliţişti a lăsat totuşi să se înţeleagă că aveam... relaţii intime. A fost o ticăloşie ! Şi în ziua în care ne-am prezentat în faţa judecătorului, pentru conciliere, soţul meu i-a înmînat, el însuşi, această detestabilă constatare. Nu m-au lăsat să vorbesc, i-au încredinţat lui Laurent copiii, *mi-au luat copiii mei !*

Ascultînd-o pe Carol, Manneville se simţea cuprins de remuşcări de-i venea să-şi muşte mîinile. Şi brusc chipul său viril căpătă o expresie ciudat de copilăroasă.

— Văd, spuse el. Soţul dumneavoastră întocmise un dosar bun : abandonarea domiciliului conjugal, nereprezentarea intereselor copiilor, constatare de adulter sau ceva asemănător... Puneţi-vă puţin în locul judecătorului, doamnă.

Carol nu simţea nevoia să se apere. „Dacă nu erau copiii n-aş fi spus o vorbă şi i-aş fi lăsat să facă ce vor. Nu, nici n-aş fi deschis gura. Nu merită osteneala. În tot cazul cei ce mă interoghează sînt bărbaţi, cei care mă vor judeca vor fi tot bărbaţi *şi pentru ei femeia este lipsită de drepturi.*“

Reflectă o clipă luptînd cu o amărăciune nemărginită care o făcea să devină din nou vulnerabilă : „Puţin îmi pasă, oh, cît de puţin îmi pasă !“

Cu toate acestea, îmboldită de sentimentele ei materne şi din respect pentru adevăr, se străduí să-i descrie comisarului sentimentul de totală neputinţă care pusese stăpînire pe ea, tot mai exasperant, pe măsură ce treceau zilele. Zilele în care era lipsită de copii.

Manneville lovi biroul cu latul palmei.

— Dar îi puteaţi vedea la sfîrşit de săptămînă, joia, în vacanţe, nu-i aşa ?

Carol îl privi fix în timp ce obrajii i se îmbujorară.

— *Vizite ? Pentru o mamă ? La copiii ei ?*

— Vă înţeleg, mai spuse Manneville. Şi n-aţi încercat să reluaţi viaţa în comun ?

— Laurent ar fi vrut. Eu nu vream.

— De ce ?

— Pentru că nu puteam.

— Nu-i un răspuns, vă rog !

— Ei bine. Viaţa în comun cu soţul meu devenise atît de dificilă, de-o parte şi de alta, încît copiii nu mai puteau suporta. Se îmbolnăviseră de nervi... Puteţi să-nţelegeţi asta ?

— Da.

Urmă o tăcere îndelungată. Manneville îşi regăsise răbdarea sa de vînător. În fine spuse, după ce-şi aprinse o altă ţigară :

— Da, pot să-nţeleg. Dar uciderea soţului dumneavoastră nu cred să fie o metodă bună pentru vindecarea stării nervoase a copiilor.

Suflă fumul.

— Hai, draga mea, înaintăm puţin cîte puţin. Aveaţi un motiv temeinic să-l ucideţi, nu-i aşa ?

Carol mai cedă o ultimă dată, hotărîtă în mod categoric să nu mai meargă mai departe pe calea mărturisirilor.

— Da. Aveam un motiv : *nu mai nădăjduiam nimic.* Laurent şi-a dat osteneala să-mi explice, în cele mai mici detalii, de ce n-aveam nici o posibilitate să-mi recapăt copiii, decît după foarte mulţi ani, în cazul în care n-aş fi acceptat să reluăm viaţa în comun. Mi-a spus, de asemenea, că niciodată nu va consimţi să divorţeze. Eram încolţită, *prinsă în capcană.*

Manneville reflectă o clipă. Împovărat de experienţe amare şi lipsit de iluzii, se simţi îndemnat să se oprească aici, „pentru moment". Numai că o scenă îi răsări brusc în minte. Carol, în sala de baie din bulevardul Foch, desprinzînd o cămaşă de noapte, neagră şi lejeră, care era clar că nu-i aparţinuse niciodată, ţinînd-o între degete şi lăsînd-o să cadă cu un fel de dezgust batjocoritor.

— Spuneţi-mi, draga mea : cămaşa aceea de noapte aşa-i că nu era a dumneavoastră ?

Surprinsă de întrebarea care-i fusese pusă pe neaşteptate dar înţelegînd imediat despre ce era vorba, se lăsă atrasă o secundă de înclinarea sa spre sinceritate.

— Nu, se înţelege !

— Cui aparţinea, după dumneavoastră ?

— Nu ştiu. N-o să vă mai spun nimic altceva.

„Obişnuită să se stăpînească, să se înfrîneze, să tacă, gîndi Manneville. Ce absurditate ! Deci gelozia s-o fi determinat şi pe ea, ca pe altele, să comită crima ?"

Întrebă cu cea mai gravă şi frumoasă voce :

— Ştiaţi că aşa-numitele crime „pasionale" beneficiază de o indulgenţă destul de... surprinzătoare ?

Carol îşi muşcă buzele. Rămase tăcută.

— Haide, draga mea, mărturisiţi-mi în sfîrşit ce vă stă pe inimă.

Un ușor îndemn sclipi în sufletul Carolei, ca un fulger într-un peisaj nocturn. Dar hotărîrea ei era acum prea fermă și alegerea prea profundă. Îi adresă comisarului un slab surîs ostenit.

— V-am spus de astă dată totul. Nu vă mai cer nici măcar să căutați să mă înțelegeți. Eu pricep că aveți în fața dumneavoastră pe ucigașa soțului ei și că trebuie „să vă faceți meseria", cum spuneați. Iar în legătură cu acea faimoasă cămașă de noapte, vreau să vă mai destăinui ceva : de fapt este a mea. Cînd am luat-o în mînă m-am simțit jenată, iritată de prezența dumneavoastră. Femeile au asemenea pudori, cum bine știți. De aceea, n-am vrut să recunosc, față de dumneavoastră, că un veșmînt... atît de intim...

Manneville își scutură coama.

— Așa o fi ! Nu găsiți totuși că explicația este cam trasă de păr ?

— E adevărul, domnule comisar.

— Adevărul... Spuneți-mi, ați putea să-mi descrieți amănunțit această cămașă de noapte, care vă aparține ?

O strălucire de triumf trecu prin ochii limpezi și clari ai Carolei.

— Desigur ! Este din dantelă neagră în pliuri, dublată cu nailon și cu o bordură roz la gît și la mîneci !

Își aplecă într-o parte capul, observîndu-l pe Manneville dindărătul perdelei de gene lungi coborîte pe jumătate.

— Trebuie să mai recunosc că n-am dat dovadă de prea mult bun gust în ziua în care am cumpărat cămașa asta.

„Ia te uită ! gîndea Manneville, cuprins de mînie. Nici nu se sinchisește de mine. Mai că-mi rîde în nas. Ei, femeile astea de treabă ! Acum se va închide în sine și nu va mai spune nimic în plus. De-ai crede că are pe cineva de apărat..."

Se simțea el însuși obosit după o zi care fusese lungă și grea. „În definitiv o privește ! Nu-i pot scoate la liman pe toți cei care vor cu tot dinadinsul să se înece. Doar nu eu sînt Sfîntul Cristofor. Nu sînt decît un polițist !"

Fără să-și dea seama, schiță automat, față de Carol, gestul spălării pe mîini, eternul gest al celui ce renunță la lumină. Pe urmă chemă pe unul dintre colaboratorii săi,

îi ordonă să se aşeze în faţa unei mese pe care trona o veche maşină de scris şi, de data aceasta, o interpelă pe Carol cu o anumită asprime solemnă :

— Bine ! Vă cer să repetaţi ceea ce mi-aţi spus pînă acum, doamnă. Vă veţi reciti declaraţia înainte de a o semna. Vom reîncepe prin a vă cere să-mi declaraţi datele identităţii. Reamintiţi-mi, vă rog, numele, prenumele...

„Şi acum, gîndea Carol din adîncurile disperării şi dezgustului ei, *va trebui să învăţ cum să mint.*“

PARTEA A DOUA

Femeia constituie cea mai importantă categorie umană care a cunoscut umilința încă de la origini.

DANIEL MAYER

CAPITOLUL VII

A doua zi, către orele şapte seara ; Carol simţea că devine un fel de mic automat uman, bun numai să repete aceleaşi vorbe, să-şi declare identitatea, să vorbească despre copilăria ei, de liceu, de studiile universitare, de profesorii săi, de situaţia modestă a părinţilor, pe care-i pierduse cînd era încă foarte tînără, şi de prietenii pe care nu-i mai vedea. Mai trebuia să descrie, cu de-amănuntul, scena uciderii soţului ei, să îndure întrebări, la care nu răspundea dar care o făceau să se cutremure, referitoare la intimităţile ei conjugale ; pe urmă să evite cursele şi capcanele în care căutau s-o atragă poliţiştii, vizînd relaţiile cu René Damiens şi sentimentele pe care le nutrea faţă de el.

Au mai fost : spitalul unde i s-a luat sînge, noaptea amară de la Comisariatul central, trista deşteptare, drumurile în diverse vehicule, reconstituirea crimei, repetarea continuă şi obositoare a interogatoriilor, revenirea neîndurătoare a brigăzii de criminalistică şi a inspectorilor (unul dintre poliţişti îi răcnise în obraz, tutuind-o şi ordonîndu-i să „stea lungită", întrebînd-o cu un rînjet „de cînd trăieşte cu individul Damiens...")

Şi în timpul celor douăzeci şi patru de ore, legal constituite pentru ţinere sub observaţie, suportase scandaloasa privaţiune a oricărui sfat, a oricărei prezenţe prieteneşti. Carol fusese în aceste douăzeci şi patru de ore lăsată, trup şi suflet, pe mîinile poliţiei. „Ce s-ar întîmpla acum dacă nu mărturiseam de la început ?"

Nu putuse vorbi cu René Damiens şi acest simplu fapt o contraria mai mult decît orice. Credincios promisiunii lui, Manneville se străduise, o dată sau de două ori, să-l prindă la telefon dar fără să reuşească. Cît despre ofiţerii de la P.J., ei se mărginiseră să-i rîdă în nas cînd, puţin mai tîrziu, îşi exprimase iar această dorinţă.

Purtată dintr-un loc în altul ca o vită lipsită de voinţă, lăsată la cheremul impersonalului angrenaj al acestei maşinării, torturată de inşi specializaţi în a răsuci cuţitul în rană, privată de orice iniţiativă proprie, umilită pînă în cele mai intime fibre, trecea alternativ prin stări de resemnare şi de revoltă. În acest timp însă, instinctul ei feminin rămînea de-o acuitate foarte vie, şi lumina vieţii ei interioare — lipsită de credinţa în Dumnezeu dar strălucind intens printr-o lungă experienţă a martiriului — se menţinea absolut neatinsă. Trăia între aceşti doi poli : feminitatea care izbucnea năvalnic şi chibzuinţa cu care se domina. Stăpînindu-şi starea de inconştienţă şi de ameţeală provocată la început de şocul suferit, îşi recăpăta, încetul cu încetul, puterile. Incurabila tristeţe care o învăluise era lăsată într-o oarecare măsură pe mai tîrziu, îndepărtată de trăirea momentană, căci trebuia să reziste fără să-şi îngăduie nici o slăbiciune, salvîndu-şi libertatea interioară. „Nu le voi da voie să mă sfîşie. *Vreau să rămîn eu însămi !*

Aşteptarea în mizerabilul şi sinistrul arest al Palatului, secţia femei. Scurta prezentare în faţa unui magistrat, căruia trebuia să-i spună „Domnule procuror“ şi care era un mărunt locţiitor chel, îmbibat de jurisdicţie, cu ochi trişti şi piele roşcovană. Drumurile interminabile pe care, însoţită de un gardian în uniformă, impasibil ca un robot, le parcurgea de-a curmezişul subsolurilor acestui lăcaş vechi şi murdar, numit atît de impropriu „Palat“ ; rapida trecere printr-un loc infernal, de-a lungul unor uşi cu gratii oxidate, acoperite de o crustă slinoasă, plasate unele lîngă altele pe trei niveluri şi prin care se zăreau forme omeneşti şi mîini agăţate de zăbrele, totul într-o duhoare de grădină zoologică prost întreţinută...

— Aici e capcana bărbaţilor ! spusese îngerul păzitor al Carolei, fără nici un alt comentariu.

Din calea lor, de-a lungul coridoarelor mai mult sau mai puţin mucegăite şi a scărilor mai mult sau mai puţin roase de carii, fugeau şobolani. În drum se încrucişaseră cu cîţiva bărbaţi, prizonieri purtaţi în lesă de gardieni, străduindu-se cu greu să-şi ţină pantalonii care alunecau în jos, neavînd nici bretele, nici curele...

Carol reuşi să iasă din acest coşmar şi se trezi într-un birou sumbru, în faţa unui om de cincizeci de ani, îmbrăcat civil, cu o figură deschisă şi ochi mici, pătrunzători.

— Luaţi loc, doamnă. Sînt judecătorul de instrucţie Thirel, însărcinat cu cercetarea cazului dumneavoastră. Dosarul dumneavoastră se află aici pe masă : iată-l.

Magistratul izbi uşor cu palma o mapă subţire de carton. Pe urmă arătă spre un colţ al lamentabilei încăperi, care avea pereţii scorojiţi şi cenuşii, în direcţia unui personaj cu faţa trandafirie, încununată de un păr alb ca neaua.

— Domnul Honoré Ponthieux este grefierul meu. Astăzi, doamnă, n-o să vă pun întrebări asupra fondului. Ţin să vă aduc la cunoştinţă drepturile pe care le aveţi, în special în ceea ce priveşte asistenţa de către un avocat. Puteţi să-mi spuneţi pe cine aţi ales ?

Tonul magistratului era simplu şi direct. Aplecîndu-se în faţă, Carol răspunse :

— Pe nimeni, domnule judecător.

— Nu cunoaşteţi, nici măcar din auzite, vreun avocat care să vă convină ?

— Nu cunosc.

— Doriţi să cer decanului să vă numească un apărător din oficiu ?

Lucidă dar istovită, Carol urmărea cu greutate acest limbaj care nu-i era cu siguranţă familiar.

— Da, vă rog.

În acelaşi timp, tînăra femeie nu putu să nu se gîndească la felul în care arăta : „rochia mea a ajuns într-o stare mizerabilă. Trebuie să se simtă că nu m-am spălat ca lumea. Trebuie să arăt îngrozitor“.

— Ascultaţi-mă atent, spunea judecătorul, interogatoriul foarte simplu la care vă voi supune acuma se numeşte „de primă înfăţişare“. Nu se axează, în principiu, decît pe stabilirea identităţii dumneavoastră. Veţi decide mai apoi dacă vreţi să-mi daţi chiar astăzi explicaţii cu privire la actul pe care l-aţi comis şi cauzele care v-au determinat... Este limpede ?

— Cred că da.

Carol îşi regăsise cumpătul, dar nu reuşea decît cu greutate să se concentreze. „Acest judecător, gîndea ea,

nu pare antipatic, în orice caz seamănă cu unii medici care ţin cu orice preţ să-ţi explice amănunţit de ce boală suferi !“ Această asociere o făcu să zîmbească.

— Ei, dar de ce zîmbiţi ? întrebă judecătorul mai mult surprins decît iritat.

— Nu știu.

Tăcere. Judecătorul Thirel tuşi uşor.

— Bun. Acum îmi veţi declara : numele, prenumele, situaţia familială...

— A, nu, în nici un caz !

Maşina de scris a grefierului, care începuse să ţăcăne, se opri. Cît despre judecătorul Thirel, deconcertat, se mulţumi să întrebe fără a încerca să-şi atenueze solemnitatea severă a vocii :

— Ce spuneţi ?

O vedea în faţa lui pe această tînără femeie blondă, într-o rochie de vară mototolită, cu braţele goale şi aurii, chipul pur, chinuit şi bretonul care-i dădea un aer copilăresc dezminţit de înverşunarea privirii.

— Identitatea mi-am „declarat-o“ de-o sută de ori, începînd de ieri : comisarului Manneville şi subalternilor săi, ofiţerilor de nu ştiu unde, la arestul unde mi-am lăsat lucrurile, „domnului procuror“. Faceţi ce vreţi cu mine ! Dar nu sînt un fonograf, nu sînt un automat...

Vorbise pe nerăsuflate, fără insolenţă, ca un copil pedepsit pe nedrept. Judecătorul Thirel căuta să cîştige întotdeauna încrederea celor pe care îi numea „clienţii săi“. Făcu un efort pentru a-i răspunde Carolei cu blîndeţe, schiţînd un mic gest liniştitor.

— Fie, vă înţeleg oboseala. Justiţia este o bătrînă doamnă puţin cam surdă. Nu e mai puţin adevărat însă că dumneavoastră aţi comis o crimă în faţa legii şi că eu sînt împuternicit să reprezint legea. Nu putem nici unul, nici celălalt să schimbăm nimic. După toate probabilităţile, ne vom întîlni de mai multe ori. Nu vă spun că vă sînt prieten dar vă jur că nu vă sînt nici duşman. Nu încerc să vă întind capcane... Bun, aşadar vom proceda altfel : vă voi citi propriile dumneavoastră declaraţii, cu privire la identitate, cele care figurează în procesul verbal întocmit de P.J. şi rechizitoriul introductiv al Parchetului. Mă

întrerupeţi în cazul în care s-ar fi strecurat vreo greşeală. Honoré, te rog...

Carol era, în acelaşi timp, surprinsă şi întrucîtva cucerită de cumsecădenia judecătorului. Cu toate acestea, rămînea reticentă pentru că observase în ochii mici, negri şi strălucitori ai lui Thirel o ameninţare, un pericol.

După ce termină de citit declaraţia, judecătorul tuşi, dădu la o parte cîteva hîrţoage şi, pe un ton mai oficial, enunţă capul de acuzare : „omucidere voluntară a soţului, domnul Mansigny Laurent“, nu fără a recurge la articolul 295, din Codul penal.

Apoi, reluîndu-şi tonul familiar, Thirel îşi continuă expunerea cu dezinvoltura îndelungatei sale rutine, în timp ce maşina de scris continua să zdrăngăne :

— Sînt silit, doamnă, să vă emit un mandat de arestare. Începînd din această seară veţi intra deci în închisoare, fiind supusă unui regim de detenţiune provizorie. Vă reamintesc, în sfîrşit, că nu sînteţi obligată să faceţi, de acum înainte, nici cea mai neînsemnată declaraţie în lipsa avocatului dumneavoastră. Doar dacă, dimpotrivă...

Lăsă fraza în suspensie. Carol părea uimitor de tînără şi vulnerabilă în rochia ei verde şi bleu, cu acea meşă care-i prindea în creştet părul blond, cu chipul chinuit de oboseală. Dar judecătorul se obişnuise să observe privirea inculpaţilor ; ochii Carolei erau de-o claritate surprinzătoare reflectînd echilibru mintal, forţă spirituală şi stăpînire de sine. Spontan, primul diagnostic al lui Thirel se şi formula : voinţă, continuitate în idei împinsă pînă la a nu ţine seama de conjuncturi, senzualitate refulată...“

— Aş vrea să mă explic imediat, spuse Carol. N-am nimic de ascuns.

Judecătorul consultă cu o privire de expert micul dosar deschis în faţa lui.

— Vă ascult.

Carol oftă : era obligată să reia, într-o altă formulare, declaraţiile pe care i le făcuse comisarului Manneville, cu aceleaşi minciuni prin omisiune.

— Ei bine, domnule judecător, trebuie să vă declar că viaţa în comun cu soţul meu devenise insuportabilă. Am explicat-o, de nu ştiu cîte ori, poliţiştilor. Laurent nu

era de acord nici să divorţeze, nici să-mi încredinţeze copiii. Tribunalul i-a acordat tot ce şi-a dorit. El alcătuise „un dosar", ceea ce eu n-aveam. Un dosar !

Îşi trase sufletul. Observîndu-l pe judecător, ca remarcă atenţia cu care o asculta, apoi îşi continuă, cu voce calmă, explicaţiile :

— Am considerat că decizia de a mi-i smulge pe Dominique şi pe Geoffroy nu era favorabilă copiilor şi am socotit că nu era dreaptă. În ziua... dramei, adică ieri... ieri, am luat masa cu Laurent, în bulevardul Foch, pentru a-i spune că refuz reluarea vieţii în comun, pentru a-l implora să mi-i redea pe Geoffroy, pe Dominique şi să mă lase să plec. Mi-a rîs în nas dîndu-mi o mulţime de amănunte în privinţa complicaţiilor şi tărăgănării procedurii. Da, cred că s-a întîmplat cînd l-am văzut rîzînd...

— Aţi luat cu dumneavoastră o armă. Deci aţi premeditat fapta. De acord ?

— Nu, domnule judecător. Revolverul îl ţineam acasă, din prudenţă, de cînd am început să locuiesc singură. L-am luat cu mine la Laurent, fără să fi ajuns la nici o hotărîre.

— Sper, pentru dumneavoastră, doamnă, că o astfel de versiune îi va convinge pe juraţi. Dar mă îndoiesc. Acest revolver, dacă vă înţeleg bine, nu era decît o ipoteză de lucru.

Umorul lui Thirel, puţin cam macabru, făcea ca victimele sale să-şi piardă uneori cumpătul. Carol se mulţumi să ridice din umeri. Vocea judecătorului răsună din nou, fermă şi viguroasă.

— De unde aţi făcut rost de revolver ? N-aţi răspuns la această întrebare...

— Şi n-o să răspund nici acum.

— Rău faceţi. *De unde aţi făcut rost de revolver ?*

Tăcere.

— Poliţia va afla foarte repede, doar ştiţi...

Tăcere.

— Regretaţi ceea ce aţi făcut ?

Privirea Carolei se tulbură.

— O, da, domnule judecător ! N-aş mai vrea, pentru nimic în lume, să retrăiesc acele momente...

Vocea i se frînse. Adăugă, trecîndu-şi mîna peste frunte.

— Dar n-am putut... să-i las copiii. Nu trebuia. *Cu nici un preţ.*

— Gîndiţi-vă, doamnă : pot, foarte uşor, să nu trec acest ultim răspuns în procesul verbal al interogatoriului. Vorbiţi poate, în clipa de faţă, dominată de o anumită emoţie...

Carol îşi scutură capul blond.

— Găsesc c-a fost îngrozitor... Dar de ce-a refuzat să-mi dea copiii ? Nu puteam să accept ceea ce îmi pretindea. *Nici să las în seama lui, copiii.* Şi cînd l-am implorat a rîs...

— Da. Mi-aţi mai spus-o, doamnă.

Maşina de scris nu scotea nici un sunet. Carol văzu că bătrînul chip alb şi roz al grefierului se întorsese spre Thirel şi judecătorul îşi ridică braţul :

— O clipă, te rog... Honoré, vrei să scrii : „*la interogatoriu,* inculpata declară că regretă actul fatal ; declară, de asemenea, că a acţionat în interesul copiilor..." Sînteţi de acord ?

— Da, spuse Carol.

— Aş dori să-mi precizaţi acuma în ce consta pericolul pe care consideraţi că l-ar fi reprezentat pentru copii soţul dumneavoastră ?

Carol îşi muşca buzele.

— Ei bine, Laurent, care avea o foarte bună situaţie ca om de afaceri, era mai presus de orice un artist, o fiinţă rafinată. Pretindea să nu-şi fi găsit idealurile de viaţă şi de gîndire decît în Renaşterea italiană. Spunea, prefăcîndu-se că glumeşte : „Nu voi fi niciodată un bun burghez înconjurat de familie ! Am un suflet de condotier, de aventurier, de ucigaş, de seducător şi de Mecena". Dar nu glumea deloc.

Pentru a cita fraza lui Laurent, Carol luase înfăţişarea unei fetiţe care recită o lecţie. Vorbise închizînd ochii, ca şi cum ar fi vrut să se pătrundă de-o amintire pe care n-ar fi vrut s-o mai uite. Reacţia lui Thirel fu spontană :

— Vă iubeaţi soţul, doamnă !

Nu întreba, afirma.

— Da, domnule judecător. Nu se putea să rămîi indiferent faţă de el. Da, îl iubeam.

— Şi-l mai iubiţi, spuse judecătorul.

— Da.

Tăcură. Pe urmă judecătorul îşi ridică mîinile, mîini de om curat, cu unghii pătrate.

— Ei bine, doamnă, permiteţi-mi să vă spun : nu sînt deloc convins că argumentele pe care le invocaţi au provocat actul funest. Dacă de fiecare dată cînd un mare burghez cultivat ar mărturisi că simte nostalgia unei frumoase epoci şi-ar determina soţia să-l ucidă...

Nările Carolei fremătau.

— Bineînţeles, nu sînt în stare să mă exprim ! Laurent nu se mulţumea să spună lucruri bizare. Lui îi plăcea extravaganţa. Făcea chiar să domnească în jurul său o atmosferă stranie care zdruncina nervii copiilor. Nimic, niciodată nu se desfăşura în mod normal, nici cu continuitate. Laurent nu ţinea seama de un anumit program şi nici atît de morală ; fantezia lui era... cum să spun ?... urzită, calculată, adesea bolnăvicioasă. Chiar şi prin vorbele sale, în timpul mesei de exemplu, îi plăcea să şocheze. Făcea şi spunea orice în faţa oricui... Aveţi copii, domnule judecător ?

— Da, am trei ! Dar eu sînt cel care pune întrebări.

— Eu... scuzaţi-mă ! În orice caz ştiţi şi dumneavoastră, copiii sînt făpturi imaginative şi-şi formează obiceiuri ; sînt foarte vulnerabili la ambianţă. Îşi dezvoltă capacităţile în ordine, într-o viaţă bine organizată. Consider că ar putea fi asemuiţi, într-un anumit fel, cu lenjeria din şifoniere : dacă aşezi neatent lenjeria, atunci formează cute, şi şerveţelele, cearşafurile, îşi menţin aceste încreţituri pînă cînd sînt călcate din nou, dîndu-ţi chiar bătaie de cap pentru a le face să dispară... Copiii, vreau să spun, prezintă tocmai această similitudine : păstrează urme.

Un zîmbet luminä chipul dur al lui Thirel. Carol adăugă :

— Laurent era o fiinţă de excepţie. Este dealtfel ceea ce m-a şi atras la el. Dar cu toţi cei din jur, bărbaţi, femei, copii el se juca — era adeseori crud cu jucăriile sale —

și cred că această trăsătură făcea parte din firea lui. Consider, de asemenea, că nimeni nu-i responsabil de nimic.

— În Dumnezeu nu credeți, doamnă ?

— Nu.

— Păcat.

Judecătorul își întoarse capul spre grefierul său, cu care schimbă o scurtă privire. Și din pură maliţiozitate îi făcu o recomandare absolut inutilă :

— Să nu consemnezi, te rog, în procesul verbal acest schimb de opinii !

Honoré nu-și dădu ostencala să răspundă. Și judecătorul Thirel reluă interogatoriul cu glas binevoitor.

— Aveaţi dese neînţelegeri cu soţul dumneavoastră ?

— Da, dar numai cînd era vorba de copii. Într-o zi se arăta dispus să le satisfacă toate capriciile, într-altă zi îi ignora. Făurea în legătură cu ei planuri ciudate — ca acela de a-i expedia, pentru cîţiva ani, în străinătate — și eu mă opuneam cu străşnicie acestor capricii. Laurent îi iubea pe copii, îi răsfăţa, dar nu-i suporta.

— Soţul dumneavoastră a mers pînă acolo încît să vă lovească ?

— Nu, niciodată. Nu era deloc genul lui.

— Ce forme luau atunci disputele dintre dumneavoastră ?

— Aș zice că încerca să mă jignească. Laurent avea, împinsă pînă la extrem, acea trăsătură de caracter pe care americanii, cred, o numesc cruzime cerebrală. Ceea ce cu timpul devine de nesuportat. Încercam să-mi păstrez sîngele rece. De felul meu sînt destul de violentă...

— Știu.

— Pînă la sfîrșit mi-au cedat nervii. Este dealtfel ceea ce-și dorea Laurent. În rest îi toleram orice, domnule judecător. În privinţa copiilor însă i-am ţinut întotdeauna piept. Opinia mea este că un copil care crește fără mamă pierde jumătate din șansa de a reuși în viaţă. Vă asigur că nu o afirm cu orgoliu, mă refer la toate mamele. Cît despre viaţa în comun, pot să declar că devenise încordată, primejdioasă, insuportabilă...

— Aţi spus : „*În rest îi toleram orice...*“

Carol închise ochii pentru o clipă. Vocea îi tremura de oboseală cînd formulă răspunsul :

— Mă supuneam voinţei lui, îi îndur am mustrările şi insultele fără să mă apăr, am renunţat la sculptură, mi-am părăsit prietenii cînd mi-a pretins-o, cu excepţia lui René...

— Cu excepţia lui René, repetă judecătorul ca un ecou.

Atitudinea părintească a magistratului se schimbă brusc. Se înclină în faţă, îşi îndreptă degetul spre tînăra femeie şi în privirea sa Carol văzu ceea ce mai observase în privirile poliţiştilor : neîndurătoarea pasiune a vînătorului... De-a lungul vieţii Carol fusese supusă la un lung antrenament de autoapărare. Redeveni circumspectă.

— Procesul-verbal întocmit de poliţie, doamnă, mai semnalează două elemente pe care nu mi le-aţi menţionat : unul se referă la cămaşa de noapte pe care aţi găsit-o în sala de baie a soţului dumneavoastră, în prezenţa comisarului Manneville. Cît despre celălalt fapt omis, acesta se referă tocmai la prietenul dumneavoastră, domnul Damiens René, despre care am vorbit chiar acum. Vă repet că nu sînteţi obligată, în absenţa...

— N-am nevoie de avocat pentru a vă răspunde, domnule judecător ! În privinţa cămăşii am pus lucrurile la punct spunîndu-i comisarului că, de fapt, îmi aparţine. L-am minţit la început din pudoare. Ştiţi, n-am fost obişnuită să dau amănunte în privinţa lenjeriei mele intime... adresîndu-mă unor persoane pe care nu le cunosc !

— Manneville găseşte această explicaţie puţin cam „trasă de păr". Este menţionat în raport. Sînt de aceeaşi părere... Şi în ceea ce îl priveşte pe acest Damiens, doamnă?

— René Damiens este singurul meu prieten. Eram absorbită de necazurile din căminul nostru. Nu mai vedeam pe nimeni, în afară de el şi de două sau trei prietene ori verişoare, mai mult sau mai puţin îndepărtate. Dealtfel prin Laurent l-am cunoscut pe René... Tatăl său era în relaţii cu familia soţului meu... Aş putea să-i telefonez, domnule judecător ?

Surprins, Thirel ezita. Îşi înclina capul într-o parte ca un câine bătrîn care a pierdut urma.

— Nu, bineînțeles că nu... Dar dacă-mi dați adresa lui, pot să-l anunț că vreți să-l vedeți, să-i spun unde vă veți afla începînd din seara aceasta și să-i indic ce trebuie să facă pentru a vă vizita.

— Vă rog, domnule judecător.

Magistratul o privi drept în față.

— Ați afirmat că între dumneavoastră și acest domn Damiens...

— Da !

— Persistați în declarația dumneavoastră ?

Carol nici nu încerca măcar să-și înfrîneze furia. Ochii ei virau spre verde.

— Da, închipuiți-vă ! Am spus adevărul chiar dacă n-am fost crezută de comisar, chiar dacă dumneavoastră nu mă credeți, chiar dacă nu voi fi crezută de nimeni ! Recunosc că sînt vinovată de uciderea soțului meu... dar nu recunosc nimănui dreptul să mă înfrineze.

Chipul judecătorului se înăsprise.

— Vă rog să vă controlați cuvintele ! Aș putea...

Atunci Carol schimbă tonul. Îl întrerupse pe magistrat cu aceeași voce albă, monotonă, lipsită de timbru, pe care o adoptase în supliciul primelor interogatorii.

— Mi-e absolut indiferent ce mi-ați putea face. Puțin îmi pasă ! Și dacă întrebările dumneavoastră sînt groso-lane și jignitoare nu vă răspund. Și puteți să-mi faceți ce vreți, tot voi continua să spun că n-aveți dreptul să mă insultați.

Îl privea — fără indignare de data asta — cu un aer gînditor.

— Dacă ați ști cît de puțin îmi pasă acum de ce mi s-ar mai putea întîmpla !

Fără să dispară cu totul, neîncrederea judecătorului se mai risipi.

— Draga mea, (și el îmi spune *draga mea,* gîndi ne-deslușit Carol) sînt obligat să vă atrag atenția asupra respectului pe care mi-l datorați — nu în calitate de om, nu, desigur — în calitate de reprezentant al justiției.

— Justiția !

Carol imprimase acestui cuvînt o atît de profundă amărăciune, un atît de adînc dispreț, încît judecătorul rămase încremenit cîteva secunde. Ea ținu să mai adauge :

— Justiția care înțelege să-i priveze pe copii de mama lor și pe mamă de copiii ei ?

Își lăsă pentru o clipă capul în jos, apoi îl privi pe magistrat, drept în ochi.

— Aș dori atît de mult să tac ! De ieri mă fac să vorbesc, să vorbesc... Dar trebuie neapărat s-o spun, să *vă* spun odată pentru totdeauna : „justiția“ voastră n-o să mă mai impresioneze niciînd.

CAPITOLUL VIII

Pe cînd se profilau primele umbre ale nopţii de vară, gardianul o ducea pe Carol în arestul Palatului de justiţie. Ea umbla ca un automat, cu ochii pe jumătate închişi, fără să vadă nimic. Abia dacă își da seama că, de-a lungul coridoarelor interminabile, ca şi atunci cînd urca şi cobora scări ale căror trepte scîrţîiau sub paşi, drumul i se încrucișa ici, colo cu al unor fantome păzite și ele, care se pierdeau în nesfîrşitul labirint. Pentru o clipă i se păru că recunoaște locurile sinistre pe care le mai traversase venind şi unde se auzeau zgomotele confuze ale oamenilor închişi în cuști. Dar de cîteva ceasuri ea trecea printr-o stare anormală pe care nu reușea s-o depăşească decît pe moment în timpul interogatoriilor.

În arest revăzu vasta sală care, într-o frîntură de secundă, îi păru asemănătoare cu o tarabă de bîlci. Se concentră din nou. Observă stîlpi masivi și un fel de adînciturі în zid care erau suprapuse și închise cu uși. De-a lungul acestor amenajări bizare și oribile se deschideau galerii strîmte ; pe fiecare uşă, un număr înscris cu alb. O călugăriță cu privire meditativă o întîmpină spunîndu-i „micuțo“. O supraveghetoare tăcută și rece ca un robot o făcu să urce o scară și să parcurgă o galerie. În dreptul numărului 101 supraveghetoarea se opri, scoase o cheie din buzunar, deschise celula și, împingînd-o pe Carol cu o mînă experimentată, închise uşa grea. În locaşul sordid şi afundat în întuneric, captiva sesiză imediat că avea o companie : *mirosul*. La drept vorbind, era ceva mai mult decît un miros ; era o sursă de infecţie şi de duhori dezgustătoare răspîndite de chiuvetă, latrine, pereţi, de acel lucru greu de definit care trebuie să fi fost salteaua ; era calda emanaţie a murdăriei corpurilor şi sufletelor, a disperărilor, a răsuflării unor guri bolnave ; era izul mizeriilor adunate care se propaga.

Pînă la urmă un bec se aprinse, răspîndind puţină lumină. Carol văzu pe pereţi scrijelituri obscene sau tandre, împodobite uneori cu cîte un desen : „*Mado te iubesc*“ şi semna „Rita“. O altă inscripţie avea, ca accesoriu, un falus şi provenea de la „*femeia fără bărbat*“.

După trecerea a cît timp, se deschise uşa ? Carol nu-şi da seama. Rămăsese în picioare, hotărîtă să nu se atingă de nimic din locaşul abject. Ieşi pe jumătate sufocată fiindcă se străduise să-şi reţină prea mult timp răsuflarea, să nu aspire această umilinţă. Supraveghetoarea, fără suflet şi fără chip, închise din nou uşa, şi zdrăngănitul cheilor răsună ca o rememorare a decăderii. Exact în acel moment, un urlet scurt izbucni din direcţia uneia din celule. Răsună în cuprinsul sălii de detenţiune — ca ţipătul unui copil în cochilia unei scoici de mare — şi se stinse. Fără îndoială că o deţinută îşi răcnea singurătatea sau nebunia. Supraveghetoarea nici măcar nu tresări.

În urma îngerului ei păzitor, Carol coborî o mică scară îngustă. Pasivă, cu gîndurile aiurea, reintră în posesia poşetei, a valizei şi a diverselor lucruri pe care fusese nevoită să le depună mai înainte de a se prezenta în faţa judecătorului. O revăzu pe călugăriţa ai cărei ochi profunzi îi luminară, pentru o clipă, sufletul. Trebui să semneze şi să contrasemneze hîrtii. Apoi un bărbat în uniformă — lipsit şi el de inimă şi de chip — o conduse într-o curte a Palatului, unde erau garate diversele vehicule ale poliţiei. Cîteva femei, a căror ţinută bătea la ochi, aşteptau acolo, tăcute. Una dintre ele plîngea înăbuşit. Să aştepţi : Carol pătrundea, ceas de ceas, tot mai profund în universul aşteptării. Stelele străluceau deasupra capului ei, suspendate în eternitate. Să aştepţi. În fine, o voce bărbătească viguroasă, care părea o rostogolire de bolovani, tună :

— Femeile să urce în dubă. Repede !

Una cîte una, pasive, femeile se supuseră. La rîndul ei, Carol se căţără, împovărată de lucrurile pe care le ducea cu sine, într-un vehicul înalt, al cărui interior era alcătuit dintr-un fel de coridor îngust şi scurt cu pereţii de fier ; în dreapta şi în stînga, erau uşi. Una dintre ele se deschise şi Carol se smuci pe moment înapoi. Suprafaţa delimitată de pereţi metalici era atît de strîmtă încît claustrarea lua, de la început, forma unei presiuni insuportabile. Împinsă

în această cavitate care se închisese, Carol a trebuit să se aşeze pe o bancă foarte mică şi genunchii ei atingeau latura din faţă. Resimţi chiar atunci o zguduitură care o aruncă în peretele metalic şi o izbi ; duba penitenciarului demara. Carol nu mai păstra nici cea mai slabă noţiune a trecerii timpului. Izolată de lume, cufundată în beznă, zgîlţîită în această închisoare mobilă care se oprea, frîna, accelera, pornea din nou, fără ca ea să poată intui manevra următoare şi să pareze lovitura, Carol suportă un timp îndelungat, părînd că nu se mai sfîrşeşte, supliciul ciudatului recipient în care era sucit şi răsucit un adevărat talmeş-balmeş uman. Zgomotul era asurzitor, ca în adîncul unei tobe de fier. Cu o cruzime care părea calculată, zguduirile o scoaseră, pentru o vreme, din starea ei de pasivitate. Azvîrlită în dreapta, în stînga, în faţă, lipită iar cu violenţă de peretele de care încerca să se sprijine, în disperarea ei resimţi o furie copilărească : „De ce atît de des, la Paris, semafoarele semnalizează stopul ?“

O ultimă zdruncinătură, un fel de hîrîit suprem, păru să concentreze într-o singură secundă toată zgomotoasa brutalitate a acestui traseu.

Pe urmă vehiculul se opri. Carol se simţea mai mult decît ostenită ; depăşise zonele oboselii şi ale amărăciunii.

Un nou zgomot de chei, această muzică revoltătoare şi familiară a închisorilor. Carol coborî din dubă şi fu izbită în faţă de-un val de aer cald care aducea o duhoare nouă, cu neputinţă de analizat. Regăsi cireada însoţitoarelor sale, nu departe de dubă şi, pentru o clipă, i se aprinse curiozitatea ca sclipirea pîlpîitoare a unei lumînări. Se găsea într-o curte pavată, sumbră, mărginită de ziduri înalte, de a căror formă puteai să-ţi dai seama datorită conturului schiţat pe cerul luminos al nopţii de vară. Apăru o femeie a cărei bluză albă o făcea să semene cu un spectru, dar un spectru bine hrănit şi de-o constituţie robustă.

— Şase ! Vine şefa ! murmură una dintre vitele cirezii.

Femeia cu bluză se apropie, îndreptă o mică lampă electrică spre noua sa marfă şi dintr-o dată strigă :

— Înc-o grămadă de lepădături ! Eu sînt Doamna şefă. Aşa să-mi spuneţi. Asta-i pentru ălea „începătoare“ că ălelalte au învăţat să mă cunoască. Vreau disciplină şi cu-

răţenie. Tu, vagaboando, nu puteai să te speli puţin, ai ? Puţi de la trei kilometri. Hai luaţi-o din loc ! Ştiţi cît e ceasul ? Dacă vă închipuiţi că grefa n-are altă treabă decît să le servească pe nişte cucoane ca voi !

Alte două supraveghetoare, îmbrăcate în bluze de culoare închisă, împinseră cireada spre birourile închisorii. Carol se clătina, simţi un gol foarte dureros în stomac şi abia atunci îşi dădu seama că nu mîncase nimic de la prînz. „Mi-e foame !“ spuse cu voce tare, fără să stea pe gînduri.

— Ce ? Cine-a vorbit ?

Una dintre supraveghetoare hămăise întrebarea.

Carol nu ştia nici să tacă, nici să dea înapoi. Răspunse cu vocea ei clară :

— Eu. Carol Mansigny. Am spus că mi-e foame.

— „Şi nouă, şi nouă, s-a sărit peste masă !“ bolborosiră dintr-o dată cîteva din rîndurile turmei, care abia trecuse pragul închisorii.

Cu paşi măsuraţi şefa îşi inspectă din nou cireada. Păstra o tăcere ameninţătoare. Ajungînd în faţa Carolei îi făcu semn să se apropie. Era o femeie voinică, fără vîrstă, cu faţa rumenă, sîni planturoşi, păr blond şi decolorat răsucit în bucle şerpuitoare, cu ochi autoritari.

— Aşadar am şi început să facem tevatură ?

— Nu, doamnă, mi-e foame. N-am mîncat nimic de...

— Spuneţi-mi „Doamnă şefă“ ! Şi tăceţi ! O să vi se dea ceva de mîncare imediat, dacă o să se poată. Şi vă sfătuiesc pe dumneavoastră, în mod special pe dumneavoastră, să treceţi neobservată.

*

Şefa afişează galoane aurii, stele aurite la reverele bluzei şi multă mulţumire de sine. Pe lîngă ea, cele două supraveghetoare se agită ca nişte cîini ciobăneşti. „La grefă !“ Strigate pe nume, vitele din cireadă se perindă una cîte una. Carol se trezeşte deodată în faţa unei persoane de sex feminin, cu chip neutru, cu privire neutră, cu voce neutră. „N-aveţi avocat ?“ — „Identitatea !“ — „Puneţi degetul acolo“...

„La ghişeu !“

Defilarea continuă. Carol trebuie să se despartă de lucrurile ei mărunte : ţigări, brichetă, ceas, inele, ruj de buze,

pudrieră. Dar verigheta, neputînd fi scoasă de pe deget, i-a fost pentru moment lăsată, şi ea resimte o bucurie confuză, tainică...

Recăzuse în vechea stare de buimăceală, de inconştienţă. Stomacul ei gol era ros încontinuu de-o foame chinuitoare. Între timp, Carol primise de la administraţia penitenciarului un număr, care urma să fie de-acum înainte singurul său nume de fiinţă captivă : 389.

„La percheziţie !“

Una după alta...

Cînd îi vine rîndul, Carol este izolată într-o încăpere de lîngă ghişeu şi se vede îndemnată de supraveghetoarea „prepusă“, o slăbănoagă cu priviri neliniştite, să se dezbrace în întregime. Supraveghetoarea poartă o bluză albastră şi are privirea plictisită dar ageră ; observă trupul Carolei fremătînd în nimicnicia lui.

— Urcaţi-vă piciorul pe taburet... Da ! Îndepărtaţi puţin celălalt picior... Tuşiţi ! Tuşiţi, ce-i asta ! Nu sîntem aici ca să ne distrăm.

În locurile acestea ciudate, glasurile sînt stridente. „Cu totul inutil stridente, ca în manej !“ gîndeşte Carol, simţind cum se acumulau ruşinea şi indignarea. Tuşeşte. Supraveghetoarea inspectează pîntecele tinerei femei, sexul, în care pot fi ascunse hîrtii sau chiar obiecte. Pe urmă se roteşte în jurul Carolei.

— Tuşiţi ! Aplecaţi-vă !

Celălalt orificiu face obiectul aceleiaşi neîncrezătoare vigilenţe.

— Îmbrăcaţi-vă !

Carol îşi spune : „Nu există nici o limită a umilinţei“. Îşi fixează privirea în ochii supraveghetoarei, care şi-i întoarce şi Carol gîndeşte : „Fata asta e o laşă...“

Duhoarea este atotstăpînitoare. Se simte pretutindeni : tîrîndu-se pe jos, pe zidurile răpănoase, pe trupurile acestor femei iritate ; a năpădit închisoarea ; se revarsă şi, trecînd pe sub porţi, străbătînd chiar şi prin ziduri, se întinde pînă în curţi, pînă în birouri. Carol resimte din ce în ce mai mult această insultă. Căci este vorba, desigur, de o insultă personală adresată fiecăreia dintre deţinute ; nu există nimic mai dezonorant, nici mai abject pe lume, decît

extrema intensitate a acestei duhori care, depăşind cu mult simţurile, pare să atingă şi să polueze chiar şi sufletele.

La repezeală, deţinutelor li se distribuie : o supă grasă şi rece, pîine veche şi cireşe pe jumătate putrede. Carol refuză să mănînce. Mirosul fetid este într-adevăr atît de stăruitor în această noapte caldă, încît pare să emane chiar şi din hrană.

Cealaltă supraveghetoare în bluză albastră a preluat acum grupul deţinutelor. La capătul puterilor, Carol abia dacă-şi mai poate ţine ochii deschişi. Pentru a rezista, caută să-şi omoare timpul cît e nevoită să mai aştepte — o aşteptare care se adaugă unui nesfîrşit cortegiu de aş-teptări — analizînd *mirosul* care, puţin cîte puţin, se defineşte : aduce întrucîtva cu izul unui stîrv, al verzei, al excrementelor şi urinei stătute. Iar valurile acestei miasme trece prin aer ca ceva viu şi înfiorător. Este mirosul infect al locurilor din totdeauna detestate. Carol mai respirase un asemenea amestec de putreziciune şi de teamă; îl cunoscuse în arest şi în sumbrele meandre ale Palatului. Dar aici în închisoare, încălzită de trupuri şi de aerul verii, duhoarea suie, se lipeşte, se împrăştie cu o intensitate surprinzătoare. „Nici o apă n-o să mă mai spele vreodată..."

Cît despre celelalte însoţitoare ale ei, după cîteva rîsete nervoase, şuşoteli şi glume deşucheate, tăcură îndobitocite. Cea cu capul mare şi privire opacă te duce cu gîndul la o vacă sacră. Lîngă ea, o brunetă mărunţică, cu ochi împietriţi şi gura încleştată într-un zîmbet neliniştitor, se uită la Carol, fără măcar să clipească, într-un fel insistent şi agresiv. Buzele ei schiţează un sărut care, în tăcerea din jur, răsună ca un plescăit. Lîngă uşă, o ţaţă, trecută bine de patruzeci de ani, se smiorcăie din cînd în cînd ; femelă opulentă şi burlescă ; lacrimile i-au prelins fardul şi rujul îi mînjeşte obrajii.

O alta, înţepenită într-o atitudine stoică, îşi expune figura lungă, pudrată de parcă ar fi fost dată cu făină ; masca unui Pierrot sexagenar, cu ochi arzînd de pasiune şi revoltă. Pleoştită într-un colţ, o cerşetoare cu pielea coaptă şi roşiatică, într-o murdară etalare a pulpelor bătînd în cenuşiu, împînzite de vinişoare sîngerii şi de va-

rice proeminente, se scarpină între picioare fără rușine. „Prostituate și vagaboande“, își spune Carol, revoltată pînă-n adîncul sufletului. Se uită fugitiv spre brunetă care, surprinzîndu-i privirea, îi aruncă un lung surîs parșiv. Și mai este apoi această micuță roșcată, cu mutrișoară necăjită, cu nas de veveriță, cu părul ciufulit...

— Duceți-vă în celule. N-o să stăm aici pîn'la sfîntu-așteaptă !

Supraveghetoarele, în ajutorul cărora mai veniseră încă două, își împart cireada. Fiecare dintre deținute trebuie să-și ducă bagajele și, în plus, o cuvertură și două cearșafuri curate dar destul de peticite. Carol este îndemnată ca, împreună cu mica brunetă care avea față de ea o atitudinea provocatoare și cu roșcata zbîrlită, să urmeze un fel de femeie herculeană, în bluză albastră și cu un aspect dintre cele mai bizare : era cioplită ca un cufăr blindat ; gura mare, accentuată, părea să aibă proporțiile umerilor ei lați ; părul țepos era strîns într-un coc de culoarea ciupercilor proaspete ; dinții mici, neregulați și foarte albi ieșeau în afară ca la buldogi ; ochii albaștri aveau o privire fixă și puțin rătăcită.

Carol o urmează împreună cu celelalte două care o însoțesc. Începe acum o ciudată explorare, în timp ce *duhoarea* devine din ce în ce mai puternică. „N-aș fi crezut că ar putea fi mai rău ca adineaori ! Dar e cu mult mai rău“, gîndește Carol. Coridor lung, construit de-a lungul parapetului prevăzut cu zăbrele înalte. Stelele strălucesc pe cer și terenul este negru. O pasarelă trece peste o mică scurgere de apă, al cărei iz este atît de înțepător încît cele trei deținute se retrag printr-o mișcare bruscă, involuntară, mai înainte de-a trece. „Phi ! Asta putoare !“ murmură bruneta. Se zărește o curte în care se profilează arbori negri, strîmbi și încremeniți. În mijlocul curții apare ceva nedefinit care trebuie să fi fost o fîntînă. Și de jur împrejur se înalță, ca niște faleze de umbră, zidurile unei construcții nedeslușite : zidurile închisorii. Mai mulți șobolani fug chițcăind. În penumbră, ochii lor mici au sclipiri fugare. Trepte, gratii, răsuciri de chei (Carol începe să urască zgomotul cheilor învîrtite în vechi ferecături) ; o scară tocită, încă o ușă. Iată un cotlon în care veghează o sobă mare, neagră, ca o umbră

gheboasă. Pe urmă se întinde un nou culoar pe peretele căruia se conturează uşi prevăzute cu bare de fier şi, în plus, cu cîte două broaşte suprapuse.

— Fără gălăgie ! spune supraveghetoarea.

Deschide în sfîrşit una din uşi şi le face pe tăcute semn cu mîna, îndemnîndu-le pe cele trei femei să intre în ceea ce urma să fie, de acum înainte, celula lor. În trecere, Carol a reţinut „nr. 15“ înscris deasupra intrării. Pe urmă cheia mai scîrţîie o dată şi zăvorul, închizîndu-se, scoate un zgomot înăbuşit. Supraveghetoarea a plecat lăsîndu-şi „clientele“ într-o încăpere, de 3/4,50 m., pe care o şi stăpîneau miasmele. Carol face o rapidă inventariere : trei paturi ocupau aproape în întregime trei dintre laturile încăperii. Trei taburete de lemn. Trei mici dulapuri metalice pentru lucrurile personale. O masă. O tinetă cu capac. Şi răspîndită peste tot, mai nelipsită ca oricînd, *duhoarea*.

Cu un surîs vesel, care lua aici forma unei provocări, fata cu părul zbîrlit şi mutrişoară necăjită le îndeamnă arătînd spre becul care spînzura de plafon :

— Daţi zor, copii, ăsta o să se stingă curînd.

Bruneta îşi înclină capul vioi şi, pe urmă, în calitatea lor de vechi puşcăriaşe, fără să mai fie nevoie să se pună de acord, ele două aleg paturile aflate pe pereţii laterali, lăsîndu-i cu generozitate Carolei pe cel care se găsea chiar în faţa uşii masive, prevăzute cu o ferestruică. În grabă, mai ocupă· două dintre dulăpioare, despachetează puţinele obiecte şi lucruri care li se lăsaseră şi se dezbracă într-o clipită. Complet goală, bruneta se întoarce spre Carol cu mîinile pe sînii viguroşi, depărtaţi între ei, improvizînd pe loc un dans lasciv, etalîndu-şi pîntecele neted, de un brun-auriu, pe care se detaşa triunghiul de păr negru. Încetă brusc să se mai mişte şi micul ei chip aspru, deveni tandru :

— Pe tine, frumoasă blondină, cum te cheamă ?

— Mansigny, răspunde automat Carol, pe care purtările fetei o bagă în sperieţi şi o dezgustă de i se face părul măciucă.

— Oh ! Numele ăsta ţine-l pentru tine ! Numele mic mă interesează...

— Carol.

— Carol ? CA-ROL ? E puţin caraghios dar îmi place; Mai să zici că e un nume de gagiu...

— Haide, las-o în pace ! spune cu drăgălăşenie fata zbîrlită.

Bruneta ridică din umeri, trage pe ea o cămaşă de noapte destul de grosolană, a cărei curăţenie nu mai era nici măcar îndoielnică.

— Dacă iei cu tine lenjerie fină, ţi-o şterpelesc după ce cotrobăie, ca s-o pună la conservat ! Şi n-o mai vezi decît la ieşire. Boarfele mele nu sînt de la casa de mode ! Carol, ai face bine să dai puţin din coate. Ia zi, ştii că arăţi bine despuiată ? Ţi-au lăsat asemenea ţoală ? Aşa lenjerie mai zic şi eu ! Se vede că e tîrziu şi că astea de la pîrnaie sînt sătule pînă peste cap ! Îmi dă prin gînd că d-aia n-am fost nici măcar la duş...

Fetele s-au şi culcat, fără să-şi fi făcut o cît de sumară toaletă — măcar cu colţul unei batiste. „N-avem nici un strop de apă“ afirmă micuţa roşcovană pe un ton mucalit. Cît despre brunetă, fără s-o slăbească din ochi pe Carol, care era pe jumătate dezbrăcată, părea că ţine să facă prezentările.

— Eu sînt Rosie şi colega mea roşcovană este Juliette. Lucrăm în tandem şi sîntem victimele unei erori judiciare. Să sugi paralele clienţilor într-un automobil închis, nu poate fi nicidecum un atentat la pudoare !

Rîse uşor. Pe urmă, dintr-o dată, înlemni.

— Da, ia spune ! Mansigny... cazul Mansigny... nu cumva-i vorba despre tine ?

— Ba da, răspunse Carol, aproape fără să-şi descleşteze dinţii.

— Mansigny ! Îţi dai seama, cu faţa ei, să fie cu două feţe ? O criminală, dragă... Asta nu-ţi spune nimic, Juliette ? Camarada noastră este fotografia din *France-Soir*, acum îmi dau seama. Dar cu hîrtia lor cum vrei să recunoşti pe cineva ? Phi ! Ţi-ai curăţat bărbatul, odorule ? Avocatul meu mi-a strecurat ziarul în timp ce aşteptam... *O tînără femeie din cea mai bună societate îşi ucide soţul împuşcîndu-l, pe bulevardul Foch. Crimă din gelozie...* Nu eşti de acord, dragă ? N-a fost din gelozie ? Păsările cîntătoare, ştii tu, spun vrute şi nevrute. Ce mă uimeşte este că n-ai încercat s-arunci nici măcar o privire pe ziarul meu

France-Soir. Pentru că dacă vreai, era simplu ! Se vede că nu eşti curioasă deloc...

Carol ascultă uimită. „Au şi început gazetele ! Nu mă gîndeam... Cum aş putea să ştiu dacă au citit ceva copiii ?“

Îi rămăsese, ca prin minune, un flacon cu apă de colonie. Procedînd ca de fiecare dată după ce se spăla, îşi umezeşte mănuşa de toaletă pentru a-şi şterge gîtul şi faţa. Pe urmă ia capacul de pe tinetă, ceea ce sloboade o puternică duhoare, care-i năvăleşte în plin obraz ca o fiară. Mai înainte de a-şi face patul îşi scutură salteaua cu o mînă experimentată. Salteaua era murdară şi simplul gest al tinerei femei fu de ajuns pentru a degaja un nou miros infect, un amestec de sudoare şi de murdărie îndelung macerate.

Terminînd în fine de îndoit cearşaful sub privirile amuzate ale camaradelor ei (era prea cald în încăpere, pentru a putea fi suportată cuvertura) Carol se culcă. Capul îi este gol, inima goală, sufletul gol. O mai aude pe brunetă, adresîndu-i-se cu vocea ei răguşită : „Dacă eşti nesatisfăcută, Carol, ne putem combina amîndouă !“ Nu-i răspunde. Şi pentru prima dată, de foarte mult timp, frămîntîndu-se să dea un sens revoltei sale, în această teribilă nefericire care o azvîrlise mult peste limita disperării, în mod confuz caută un punct de sprijin.

CAPITOLUL IX

În timp ce răsfoia dosarele aşezat în faţa unei mese, grefierul Honoré Ponthieux părea morocănos. La intrarea în birou a judecătorului de instrucţie Thirel, se ridică în picioare.

— Bună ziua, domnule judecător.

— Bună ziua, Honoré !

Ochii mici şi negri ai lui Thirel scrutară chipul colaboratorului său.

— Merge ?

— Da, domnule judecător.

— Şi-atunci ?

— Nimic...

— Haide, Honoré ! Ai o mutră ! Ce nu-i în regulă ?

Fără să spună nimic, Honoré se aşeză la locul lui şi-şi reluă lucrul cu un aer îndîrjit. Pe urmă, dintr-o dată, în timp ce judecătorul îşi aşeza pe umeraş haina în dulăpiorul din perete care-i servea de vestiar, grefierul izbucni :

— Profesiunea noastră s-a dus pe copcă ! spuse el direct.

Thirel însuşi era foarte îngrijorat. Centrul de pregătire pentru concursul de secretari-grefieri tocmai afişase, în sala paşilor pierduţi, o încunoştiinţare alarmantă, constatînd obişnuita lipsă de asiduitate a elevilor. Iar insuficienţa cadrelor căpăta, în lumea tribunalelor, proporţii dramatice ; greoiul şi vetustul aparat judiciar scîrţîia îngrozitor. Grefierii cu experienţă cum era şi Honoré Ponthieux — care-şi făceau o onoare din a se şti chezaşi ai tuturor pieselor de procedură — începuseră să resimtă aversiune faţă de titlul acesta de „secretar“ care se adăugase ridicol denumirii funcţiei lor. Continuau să fie plătiţi cu salarii atît de mizerabile încît lipsa de entuziasm a tinerilor putea fi uşor înţeleasă, cu atît mai mult cu cît mai erau privaţi chiar şi de

cele mai elementare mijloace tehnice şi materiale, într-o Franţă cu sistem juridic subdezvoltat.

De aici această inimaginabilă stagnare a desfăşurării lucrărilor, de care se plîngeau victimele cu o amărăciune mereu crescîndă. Trebuia să se admită în mod deschis : avînd prea puţini magistraţi şi încă şi mai puţin personal ajutător, tribunalele îşi desfăşurau din ce în ce mai lent activitatea ! Dovadă că cea mai mare parte dintre preşedinţii secţiilor judiciare renunţaseră să mai fixeze termene. În timp ce altădată anunţau „peste opt zile“ sau „peste cincisprezece“, acum se mulţumeau, cel mai adesea, să declare că judecata va avea loc, „la o dată ulterioară“. Thirel cunoştea tot atît de bine realitatea ca şi grefierul său. El ştia că, din pricina acestui angrenaj depăşit, victimele unei întîmplări nefericite erau nevoite să aştepte îndelung soluţionarea situaţiei lor — despărţiri, divorţuri — în timp ce deţinuţii în detenţiune provizorie vedeau cum li se prelungeşte captivitatea într-un fel abuziv, ba chiar scandalos. „Degeaba lucrăm mult peste puterile noastre, gîndea magistratul, justiţia actuală nu este altceva decît un car de luptă de-al regilor trîndavi, [1] lăsat în voie pe circuitul automobilistic „Vingt-Quatre Heures du Mans !“

El declară cu glasul cel mai cordial :

— Dragul meu Honoré, mă zbucium tot atît de mult, din perspectiva treptei pe care mă aflu, pe cît te frămînţi din punctul dumitale de vedere. Dar garantez că asociaţia noastră n-o să se lase cu una cu două. Fără îndoială că oamenii politici vor fi nevoiţi pînă la urmă să ia în seamă reforma globală care se impune. Ştii doar că preşedintele Saint-Galaix lucrează la un proiect, destul de vast, care ar putea fi depus de un grup parlamentar...

Honoré îşi ridică bătrînii săi umeri căzuţi.

— Măcar să folosească la ceva !

Dar Thirel ripostă imediat :

— Haide, bătrîne, puţină răbdare ! Viaţa nu m-a răsfăţat nici pe mine prea mult dar îţi pot spune un singur lucru : *nu există efort inutil...*

---

[1] Regii trîndavi : poreclă a ultimilor regi din dinastia merovingiană, care au domnit în Franţa între anii 639 şi 751.

Honoré Ponthieux dădu din cap şi judecătorul văzu cum i se luminară ochii albaştri, care exprimau în egală măsură candoare şi maliţiozitate.

— Din punct de vedere teoretic, declară grefierul cu vocea sa calmă, spusele dumneavoastră pot fi adevărate. În practică se confirmă însă, din ce în ce mai puţin, rezultatele eforturilor noastre ! Barem aici...

Spunînd „aici“, grefierul desemnă, cu un gest larg, Palatul sonor şi gol, coridoarele, birourile, sălile de audiere şi toată maiestuoasa lor prăfăraie.

Thirel oftă :

— Honoré, aş vrea să-ţi mai spun ceva : cu excepţia preşedintelui Saint-Galaix, nu mai e nimeni în afară de dumneata cu care aş putea vorbi. Cunoşti, la fel ca mine, afacerea de la Societatea franceză de investiţii...

— Se poate ! spuse, cu destulă duritate grefierul. Dar nu pricep mai nimic. Eu sînt un om de şcoală veche, iar scandalurile aveau pe vremuri, orice s-ar spune, alt aspect. Şi mai ales, între două mari escrocherii puteam respira cîţiva ani buni. În zilele noastre se succed la cîte cincisprezece zile ! În plus, bandiţii noştri au devenit experţi, tehnocraţi. Ca să spun lucrurilor pe nume, asta mă plictiseşte şi mă dezgustă.

— Şi pe mine, Honoré, şi pe mine. Dar în aceeaşi măsură mă şi interesează...

— Aveţi noroc !

— N-aş crede ! Iată, acest caz privitor la investiţii nu este altceva decît *o* tentativă frauduloasă de acoperire, favorizată de uimitoarea carenţă a legilor noastre. S-a creat un vid şi, în acest spaţiu gol, a dat buzna, timp de mai mulţi ani, o clică întreagă, cuprinzînd afacerişti şi politicieni, funcţionari şi liberi-profesionişti, hoţi de înaltă clasă şi escroci de mîna a doua, ca şi indivizi din „lumea mare“. Analiza rece, obiectivă şi publică a fenomenului ar da în vileag : neajunsurile a ceea ce continuăm să numim Drept ; încetineala experţilor, parlamentului şi ministerelor de resort, care aveau calitatea să treacă la contramăsuri, *din moment ce situaţia era cunoscută ;* frînarea acestor contramăsuri tardive, exercitată de către cei interesaţi şi de acoliţii lor, uzînd de o vastă gamă de com-

plicităţi ; în fine, vinovăţia unor persoane de categorii atît de diferite încît această afacere aruncă o lumină asupra tarelor sistemului şi asupra corupţiei moravurilor noastre...

— Trebuie, nu-i aşa, să ne iubim meseria ? spuse încet grefierul.

— Da, bătrîne ! O, da ! Mi-e greu să mă regăsesc în acest labirint şi în faţa unor astfel de escrocherii. Încet-încet, de Societatea franceză de investiţii s-a alipit un mare număr de întreprinderi paralele şi perpendiculare. De cîte ori, în cursul instrucţiei, îmi apare un nou satelit descopăr noi serii de vinovaţi, de vinovaţi pe jumătate şi de vinovaţi numai pe sfert... Îţi imaginezi ce pot face cu toate astea : un extraordinar dosar al epurărilor. Da, dar în realitate nu se va întîmpla nimic ! De două sau de trei ori pe săptămînă, uneori şi mai des, mi se atrage insistent atenţia asupra caracterului secret al cercetării cazului. Ca şi cum n-aş şti ! Sînt redus la tăcere. Înţeleg că vor înăbuşi tot ce se va putea ! Din fericire există jurnaliştii care se descurcă întotdeauna cînd e vorba să adulmece şi să dibuie tocmai ce li se ascunde. Poate n-ai să crezi : eu care nu încetam să mă plîng de ei am ajuns să-i binecuvîntez ! Graţie instinctului lor de scormonitori, oricum, nu vor scăpa unii şobolani ; cei care vor fi mai uşor de observat, aceia despre care se va vorbi. Cît despre ceilalţi...

Se făcu tăcere. În linişte, grefierul termina de examinat corespondenţa, făcînd o triere meticuloasă. Îi reţinu atenţia o scrisoare purtînd antetul şi semnătura Secretarului de stat al Organizaţiei regionale.

— Domnule judecător, aţi primit o scrisoare de la ministru.

— Adevărat ? Da cum aşa ?

— Ni se recomandă cazul Mansigny.

Honoré Ponthieux era tot atît de ponderat în mişcări pe cît era de rapid şi de eficient în lucrările sale. După ce stîrnise curiozitatea şefului său, pentru a-şi atenua mohorîta sa stare de spirit protestatară, îi duse scrisoarea cu o exasperantă încetineală, ştiind că aceasta îl irita pe judecător. „Parcă s-ar mişca într-un acvariu bestia asta de Honoré“, gîndi Thirel, iritat. Cu un gest nervos, puse mîna pe hîrtia întinsă de grefier. În timp ce Ponthieux sta lîngă el, citi textul mişcîndu-şi buzele în tăcere.

„Domnule judecător,

Aflînd de la Domnul Procuror al Republicii că aţi fost însărcinat cu instruirea tristului caz al asasinării prietenului meu Laurent Mansigny, îmi permit să vă adresez această scrisoare, ca o mărturie de care doresc să se ţină seama.

Laurent Mansigny era un om remarcabil, şi în activitatea sa bancară trecea drept una dintre tinerele speranţe ale lumii financiare. În plus, cultura sa era deosebit de originală. I-am fost profesor de ştiinţe politice iar inteligenţa sa vie şi pătrunzătoare, adecvată atît analizei cît şi sintezei, m-a uimit. Toată lumea îl asculta, atunci cînd îşi da el osteneala să vorbească, deşi era în stare să stea tăcut o seară întreagă, în cazul în care anturajul nu-i era pe plac. Înzestrat cu umor, independent, cîteodată distant cu semenii săi, era exigent şi în acelaşi timp binevoitor faţă de oamenii mărunţi...

Pot afirma, după cîte am reuşit să-mi dau seama, că niciodată succesele nu l-au făcut să fie înfumurat. Ştia «să-şi păstreze cumpătul», deşi era plin de fantezie. În rarele sale momente de destindere, îşi lăsa prietenii să înţeleagă că pregăteşte «o operă originală». Pentru ce a trebuit ca mizerabila sa consoartă să rupă firul acestei vieţi şi din ce impuls de josnică gelozie, cu siguranţă neîntemeiată ? Laurent Mansigny abia împlinise patruzeci şi cinci de ani.

Domnule judecător, atunci cînd o mînă criminală stinge flacăra unei vieţi încă tinere şi luminoase, ca aceea a lui Laurent, justiţia trebuie să-şi spună cuvîntul. Prietenii mei şi cu mine, care-l iubeam şi-l admiram pe Laurent Mansigny, contăm pe remarcabila dumneavoastră competenţă profesională pentru a întocmi, cu deplină severitate, dosasul acestei drame profund dezolante. Voi fi mulţumit să vă dovedesc, într-un viitor apropiat, recunoştinţa mea.

Primiţi... înaltă consideraţiune...“

Judecătorul Thirel îşi freca, gînditor, bărbia.

— Ei bine, Honoré, ce spui de asta ?

Dar grefierul refuză onoarea care i se făcuse.

— Eu, nimic. Dar dumneavoastră domnule judecător, dacă pot să-mi permit ?

— Cum să nu, poţi ! Mă gîndesc, prietene, că această scrisoare are pondere. Şi încep să cred că Mansigny era un Cineva ! „Mărturia“ în cauză, ca să folosesc termenul autorului scrisorii, va îngroşa acum colecţia panegiricelor pe care le-am primit mai înainte. Ei, drăcie ! Tare aş vrea totuşi să ştiu de ce această ciudată micuţă femeie şi-a omorît soţul ! Ne face cele mai ample mărturisiri, nu pretinde ca la primele ei depoziţii să fie asistată de un avocat, are aerul că ar spune totul, fixîndu-te cu cea mai limpede privire pe care am văzut-o vreodată. Este frumoasă fără să fie provocatoare, impresionantă fără lacrimi, convingătoare fără să joace teatru. Dar dacă reciteşti procesele verbale, în afara faptului că recunoaşte să fi făcut „bum-bum“ în direcţia soţului ei legitim, nu spune nimic, nu explică nimic, nici nu se sinchiseşte de noi. Şi acest Damiens ce rol afurisit o fi jucat, de fapt ? O, el — s-o recunoaştem — nu ne-a făcut nici un fel de greutăţi, la interogatoriu. L-ai ascultat : mai degrabă trebuia oprit. Dacă e să-l credem, Laurent Mansigny era un seducător de profesie dublat de un soi de călău. Îşi înşela soţia în dreapta şi-n stînga, străduindu-se s-o facă să sufere. Damiens ne-a dat multe detalii în privinţa asta dar nu găsim pe nimeni care să confirme ceea ce înşiră el. Şi ce valoare ar avea mărturia lui în faţa oricărui juriu ? Din moment ce partea civilă face caz de constatarea de adulter, el o să fie ţintuit la stîlpul infamiei ca amant al frumoasei noastre Carol ? Ei ? Nu voi oferi Camerei de punere sub acuzare decît ce-mi va fi adus la cunoştinţă, fir-ar să fie ! Desigur că aş putea să mă mulţumesc cu ceea ce am obţinut chiar şi pînă acum dar ceva îmi spune că acest mizerabil dosar este incomplet. Vezi dumneata, Honoré, e sigur că micul Le Hucheur nu va face faţă părţii civile, care l-a ales pe maestrul Rennenski ! Îl cunosc pe acest Rennenski : frumos, cu o mină sumbră, în vîrstă de patruzeci de ani, cu tîmple argintii ; ştie să jongleze de minune cu rezonanţa numelui lui, cu vocea sa catifelată şi cu răutatea sa înnăscută. Îi place să pledeze de partea acuzării, îi place să pedepsească. Este un adept al inchiziţiei, şi pe tînăra noastră ucigaşă o văd, mai degrabă, pornită prost...

Cu un aer absent, judecătorul ţinea scrisoarea ministrului între degetul mare şi arătător. O lăsă să-i cadă pe birou. Pe urmă spuse, schimbînd tonul şi pironindu-l pe Honoré cu privirea ochilor săi mici şi negri :

— În rest, această zdreanţă de hîrtie cade din punctul meu de vedere destul de prost în acest moment, ţinînd seama de situaţia în care mă aflu. M-am săturat pînă peste cap de felurite intervenţii. Nu ţi se pare că această epistolă ministerială reprezintă o micuţă capodoperă de şantaj care-mi ameninţă cariera ?

Sub părul alb, un surîs scrijeli atunci chipul trandafiriu al grefierului Ponthieux.

— Aţi ajuns la vorba mea, domnule judecător. Eu aveam deci dreptate : profesiunea noastră s-a dus pe copcă !

*

— 389 la avocat !

Dintr-o dată tăcerea se aşternu în sala atelierului. Carol, care se afla în cea de-a treia dimineaţă a detenţiunii sale, îşi ridică nasul din carte. Celelalte deţinute îşi întrerupseră lucrul şi o priveau cu un amestec de simpatie şi de curiozitate.

— Clănţăul tău, puicuţo ! E pentru tine... du-te !

— Poate se teme să nu fie violată !

— Nu faceţi pe tîmpitele, vedeţi bine că tot mai e pe juma' cu capul în nori...

Cea care vorbise era Juliette, mica prostituată roşcovană cu părul zbîrlit. Părea să se fi ataşat de Carol şi, cel puţin în ceea ce-o privea, fără nimic echivoc. Puţin cîte puţin, Carol îşi revenise din şocul suferit, ca urmare a primelor încercări pe care le trăise, dar era adeseori absentă, privea fix în gol şi nici n-auzea ce îi spuneau fetele. De două zile încoace, se încadrase în programul închisorii, care se desfăşura după un anumit tipic. Dimineaţă, deşteptarea la ora 6,30. Pe urmă, spălatul cu apă rece într-unul din cele două lavabouri ale secţiei, curăţirea closetelor şi celulelor ; la ora 7, atelierul. Carol, care nu fusese condamnată încă, nu era obligată să lucreze. Ea folosea această scutire pentru a citi. Biblioteca era sărăcă-

cioasă şi cărţile extrem de terfelite. Cît despre deţinute, sub supravegherea calmă şi tăcută a unei călugăriţe avînd puteri depline în atelier, ele nu făceau altceva decît să treacă sfori prin nişte etichete, cu o încetineală care provoca uimirea Carolei. „Nici măcar nu încearcă să le înveţe o meserie !“

La ora 7,30 supraveghetoarea aducea o cafea dezgustătoare, căreia puţin lapte cu bromură îi dădea o culoare nedefinită. Pe urmă deţinutele îşi reluau munca lor prostească, mărturie a stupidităţii seculare de care da dovadă administraţia penitenciarului. Puţin mai tîrziu, un subofiţer împărţea corespondenţa şi fetele pălăvrăgeau în jurul scrisorilor aşa cum ciripesc vrăbiile în jurul unui băligar proaspăt. La 11,30 dejunul : o supă transparentă, morcovi cu sare, praz fibros sau fasole atacată de gărgăriţe, fără unt, fără ulei, fără oţet ; o bucată mică de carne care era de nemestecat şi reuşea să fie, în acelaşi timp, tare şi fezandată. Totul li se da într-o singură gamelă, un talmeş-balmeş la care se mai adăuga nişte brînză mirosind a amoniac şi cireşe putrede. De fapt deţinutele aveau dreptul să cumpere de la cantină, în contul sumei de bani confiscate la intrarea în închisoare, produse aproape comestibile. Toate se petreceau în aşa fel în acest uluitor loc de parcă însăşi administraţia ar fi recunoscut calitatea mizerabilă a hranei care era distribuită : „Ştim prea bine că este de neconsumat. Cumpăraţi-vă altceva, dacă puteţi...“ Dealtfel, cantina în cauză era în acelaşi timp mediocră şi din cale-afară de costisitoare.

Între orele 12 şi 13 fetele puteau ieşi în curtea mizeră în care şobolanii porneau să se încaiere, încă din zori, ducînd cu corbii lupte aprige şi zgomotoase. „Vii să te bronzezi ?“ Pe urmă continuau să lucreze pînă la 18,30. Masa de seară o luau în atelier : supă chioară, mîncare de legume fără carne. La ora 19, deţinutele urcau, din nou, în celule. În mod reglementar, lumina se stingea la ora 21. Numai că, la pîlpîirea margarinei care, procurată legal de la cantină, ardea fără fitil într-o cutie de conserve, discuţiile continuau.

— Aşadar 389, va trebui să fii dusă pe sus ?

Carol se smulse din gîndurile ei, închise cartea şi se ridică. Supraveghetoarea, în bluză albastră, care o aştepta

era cunoscută printre deținute sub o poreclă : „Marmita“. Carol își aminti imediat de ea : era femeia herculeană care, în prima seară, o condusese pînă la celulă, odată cu Rosie și Juliette.

— Tot mai visezi cu ochii deschiși ?

Dar tonul cu care-i vorbise nu era răutăcios. Marmita scoase un fel de hîrîit, mai înainte de a-și lăsa mîna gălbejită, grea, pe umărul Carolei. Gura ei mare, cu dinți mărunți, albi și proeminenți, schiță o grimasă ce aducea a zîmbet. Și cele două femei părăsiră atelierul, una împingînd-o pe cealaltă.

— Mai întîi percheziția, spuse Marmita. Înainte de tribunal, înainte de avocat, după avocat... ăsta-i obiceiul !

Pe urmă coborî vocea, observînd-o pe Carol cu ochii ei ciudați :

— Dar, între noi fie vorba, o să fie bine. Ai să vezi...

Acestei femei rudimentare și puternice părea să-i fie mereu frică. „Aici tuturor le e frică !“ gîndi Carol. Uși, un culoar strîmt, pasarela, o scară. Multe gratii și asprul cînt al cheilor. Percheziția s-a rezumat la forma ei cea mai simplă. Carol n-a ridicat piciorul, tușind, și abia dacă a simțit, pe corpul ei gol, alunecînd privirea Marmitei. Puțin mai tîrziu se afla în „culoarul avocaților“, mărginit de celule în care erau amenajate vorbitoare.

Acolo o aștepta un bărbat tînăr, cu nasul puțin cîrn, cu ochii de un verde-cenușiu și cu o șuviță brună răvășită pe frunte. Înaintă prevenitor, îmbujorîndu-se.

— Doamna Mansigny ? Sînt avocatul Michel Le Hucheur, stagiar la Curtea...

Pe urmă se înclină în fața Marmitei, care păru încîntată.

— Omagiile mele, doamnă !

Supraveghetoarea deschise unul dintre vorbitoare și domnul Le Hucheur întră urmînd-o pe Carol. Ușa se închise în urma lor. Acest loc era acceptabil dar grozav de auster : pereții albi, spoiți cu var, o masă rustică din lemn de culoare închisă, tabu rete.

— Am fost numit apărătorul dumneavoastră din oficiu. Vă pot da vești bune în privința copiilor : vara dumneavoastră, doamna Niel, i-a luat la ea. Am trecut ieri pe-acolo. Desigur că cer cu surle și tobe să fiți alături de

ei. Dar aproape că s-au obișnuit cu noua lor existență. Totuși trebuie să vă spun...

Se opri brusc, contemplînd-o cu o expresie gînditoare. Carol îi prinse mîna :

— Haideți, vă rog, spuneți-mi !

— Ei bine, micii lor prieteni de la școală le-au adus ziarele în care se vorbea despre dumneavoastră. Le-au spus aproape totul. Dar copiii le-au strigat că sînt mincinoși, mai înainte de-a le smulge ziarele, pe care le-au rupt în mii de bucăți. Au privilegiul copilăriei, doamnă, refuză să creadă, resping ceea ce este evident ; și deocamdată este mai bine așa. Dealtfel, directoarea le-a interzis elevilor să abordeze acest subiect, amenințîndu-i cu eliminarea... Copiii dumneavoastră vă îmbrățișează, doamnă.

Carol îi puse o mie și una de întrebări, iar tînărul avocat îi răspunse cum se pricepu mai bine. Pe urmă îl însărcină să-i transmită verișoarei sale instrucțiuni precise, privitoare la condițiile de viață, de activitate și la felul în care copiii trebuie să-și petreacă timpul.

Le Hucheur începea s-o învăluie pe Carol cu privirile. Ea însăși îl găsea destul de plăcut cu ochii lui verzi, sfioși, vocea bărbătească și șuvița de păr răvășită. Părea foarte tînăr.

— Doamnă, aș vrea acum să vă spun ceva : nu sînt un avocat cu experiență dar am și început să-mi iubesc prea mult meseria pentru a nu face, pe cît voi fi în stare, tot ce-i omenește posibil. Nu vă cer decît o singură favoare : să-mi acordați deplina dumneavoastră încredere. Un avocat căruia nu i se spune totul e *dezarmat.*

Sublinie acest ultim cuvînt. Carol îl întrebă cu blîndețe :

— Cîți ani aveți ?

Tînărul se îmbujoră, ezită un moment și răspunse rostind cam prea accentuat cuvintele, ceea ce îl făcu să roșească și mai mult.

— Am douăzeci și cinci de ani !

Carol nu-și putu înăbuși un zîmbet.

— O, n-are importanță vîrsta, doamnă ! Dealtfel și dumneavoastră...

Ea surîse din nou, aplecîndu-și într-o parte capul cu extraordinară grație.

— Sînt și eu foarte tînără, desigur. N-am decît cu nouă ani mai mult decît dumneavoastră.

Michel Le Hucheur ridică din umeri. Pe urmă, îndepărtînd șuvița de păr care-i căzuse din nou pe frunte, adoptă cel mai serios ton.

— Povestiți-mi ce s-a întîmplat, doamnă. Avem tot timpul.

Carol clătină din cap :

— Ați citit fără îndoială gazetele, maestre. Eu nu vreau să le citesc. Cu toate acestea știu, de la fetele care sînt cu mine, că s-a scris aproape totul în privința... celor întîmplate.

Vocea Carolei se frînse.

— Aveți dreptate, doamnă. Dar nu asta aștept s-aud de la dumneavoastră. Ceea ce-mi va da posibilitatea să vă apăr nu va fi decît cunoașterea vieții dumneavoastră. A vieții dinainte.

„Iată că am ajuns iar aici ! gîndi Carol. Toți vor să-mi smulgă tainele..."

— Haideți ! O să fiu acum puțin mai dur, pentru a vă ajuta. Poate că nu știți că poliția vă suspectează de a vă fi ucis soțul, urmărind un singur scop : căsătoria cu amantul dumneavoastră, René Damiens. Lăsați-mă să termin ! Nu eu o spun : figurează în procesele-verbale întocmite de ofițerii poliției judiciare. Comisarul Manneville crede că este vorba de o dramă banală, avînd ca mobil gelozia. Cămașa de noapte „din material străveziu", găsită în baia din bulevardul Foch l-a traumatizat pe bietul comisar. Nu crede, în ruptul capului, că v-ar fi putut aparține. Dealtfel nici eu nu cred.

— De ce ?

— Uite-așa ! Nu vă pot imagina într-o cămășuță din dantelă neagră... Scuzați-mă !

Carol lăsă să-i scape caracteristicul ei rîs gutural, scurt, pe care Le Hucheur îl găsi adorabil.

— Te iert... Dar să vorbim serios : René Damiens n-are nici un amestec. N-a fost niciodată amantul meu...

— Și asta o cred.

— A, da ! Și de ce, mă rog ?

— Pentru că, pînă acum, nu mi-aţi cerut să vă spun ce mai face, în timp ce *el* mi-a şi telefonat de aproximativ şase ori.

„Cam tatonează terenul, gîndi Carol. Dar pentru un băiat de vîrsta lui este, oricum, destul de bun psiholog."

— Ştiţi dumneavoastră, doamnă, că unul dintre inspectorii de la P.J., un anume Comberat, a mers pînă acolo încît să emită ipoteza că Damiens este cel care l-ar fi ucis pe Laurent Mansigny şi că dumneavoastră îl acoperiţi în speranţa că veţi reuşi să scăpaţi la judecată mai uşor decît el ? Această ipoteză este ridicolă ; pe revolver s-au găsit, în mod indubitabil, amprentele dumneavoastră şi trebuie să vă spun că procurorul nici n-a reţinut această supoziţie. Dar mi-e foarte teamă că, pînă la urmă, o să fie hărţuit acest nenorocit de Damiens.

Carol căzu pe gînduri : „Da, i-adevărat, îşi spuse, după arestarea mea vream să-l văd pe René pentru că aveam nevoie de el ! De atunci nici n-am mai întrebat ce face..."

— Ascultaţi-mă cu atenţie, doamnă : nu l-am putut vedea singur pe judecătorul Thirel decît un sfert de oră. Este în acelaşi timp şiret ca o maimuţă şi curajos, sincer, cel puţin în măsura în care situaţia sa i-o îngăduie ! Şi iată că prima sa impresie despre dumneavoastră şi în privinţa dramei dumneavoastră este confuză. „Îmi lipseşte un element pentru a o putea înţelege pe această tînără femeie !" Reproduc ce-a spus el. Depoziţia dumneavoastră spontană i-a plăcut, deşi a rămas convins că umblaţi cu ascunzişuri. Altceva : părinţii soţului dumneavoastră s-au constituit parte civilă. Cred că sînt aşteptaţi astăzi sau mîine la Thirel, iar avocatul lor îmi este profund antipatic, un anume Joseph Rennenski, celebritate a baroului, lipsit de caracter dar plin de talent.

— Îl cunosc, spuse Carol. L-am văzut la şedinţa de conciliere.

— Doamnă, să fiţi pregătită, deoarece veţi fi convocată la judecător pentru o foarte serioasă confruntare. Este vorba de interogatoriile asupra fondului, care vor dura ore în şir şi cărora va trebui să le faceţi faţă. Dar o să vedeţi : Thirel nu-i un ins rău. Dealtfel voi fi şi eu acolo.

Văzînd atitudinea categorică a foarte tînărului său apărător, Carol își stăpîni un zîmbet care trecu neobservat. Le Hucheur era prea adîncit în gînduri şi preocupat de felul în care avea să-şi dirijeze, cu abilitate, propriul său interogatoriu.

— Doamnă, judecătorul are impresia că-i daţi explicaţii inexacte, că-i ascundeţi ceva. Mie trebuie să-mi spuneţi totul. Aşadar : *de ce v-aţi ucis soţul ?*

Tăcere.

— Nu vorbiţi acum cu judecătorul, doamnă. Sînt apărătorul dumneavoastră. Şi credeţi-mă, vă sînt de pe-acum prieten. Vă rog...

Tăcere.

— Doamnă, în prezent noi, poliţia, procurorul, judecătorul, partea civilă, eu însumi, întocmim un dosar : *dosarul dumneavoastră.* Încercaţi să vă transpuneţi în situaţia celor care vă vor decide soarta, la Curtea cu juri. Vor examina dosarul dumneavoastră, în toate detaliile, vor interoga martorii, vă vor răsuci pe frigare, pe dumneavoastră însevă. O să fie : rechizitoriul, pledoariile. Pe urmă veţi fi judecată de trei magistraţi şi de nouă juraţi, trași la sorţi de pe o listă... Toţi aceştia nu se vor gîndi decît la dumneavoastră, nu se vor ocupa decît de dumneavoastră, timp de trei-patru zile cît vor dura audierile... Se vor întreba. „*Pentru ce şi-a ucis soţul ?* Ce i-a făcut acest om?“ Dacă nu vom putea da acestor întrebări un răspuns care să aibă ponderea necesară, vă vor pedepsi într-un fel neîndurător... Mă urmăriți ?

— Da.

— De ce v-aţi ucis soţul ?

Carol suspină ; se aplecă în faţă şi răsuflarea ei dezmierda obrajii avocatului.

— De ce ? Doar am mărturisit poliţiştilor, judecătorului, Dumnezeu mai ştie cui !

— Am citit procesul-verbal al primului interogatoriu. Aţi consimţit să daţi declaraţii în absenţa unui avocat dar n-aţi spus nimic în legătură cu mobilurile. Ei, hai ! Nu este ucis un om numai pentru că nu-i bun educator. Nici chiar pentru că n-a lăsat să vi se încredinţeze copiii. Acestea sînt doar măsuri provizorii, doar o ştiţi... Ce naiba v-a făcut ?

Le Hucheur strigase articulînd aceste ultime cuvinte și Carol tresări. Răspunse :

— N-o să vă imaginaţi totuşi că după ce l-am ucis voi necinsti memoria tatălui copiilor mei dînd publicităţii jalnica noastră poveste ? Și totul numai pentru a merita indulgenţa a doisprezece oameni pe care nici nu-i cunosc !

Le Hucheur oftă. „Deci asta era ! pînă la urmă s-a decis să-mi spună...“

— Ei bine, zise, ne aflăm într-o situaţie în care nu putem face nimic, nici dumneavoastră și nici eu. Ziariștii se ocupă de pe-acum de acest caz. Ei născocesc situaţii care se aseamănă cu cele presupuse de poliţie. „Dreptul cetăţenilor de a fi informaţi“, asta-i ! Cît despre dezbaterile de la Curtea cu juri, știţi foarte bine că vor fi publice !

Carol își ridică visătoare capul, scuturîndu-şi şuviţele bretonului blond.

— Da, știu ! Nimeni nu se mai ocupă astăzi decît de scandaluri. Oh ! Îmi închipui tot ce vor spune şi pe ce ton... Dar, din moment ce-am mărturisit, ce-or mai fi vrînd de la mine ? Să organizez o conferinţă de presă ? Să vînd jurnalelor confidenţele mele intime în privinţa felului în care făceam dragoste cu Laurent, de exemplu ?

Carol nu striga. Vorbea calm, privindu-și în ochi avocatul.

— Publicul va fi oricum informat, doamnă. Ziariștii își vor face mai mult decît meseria. Judecătorii de asemenea. Poliţia la fel. Încă o dată : puneţi-vă în locul lor. Chiar și în zilele noastre, nu poţi ucide un bărbat aproape celebru, cu focuri de revolver, fără să atragi puţin atenţia. Eu am misiunea să vă apăr, să vă ajut. Trebuie să înfrunt poliţia, pe judecători, partea civilă. Mai trebuie să caut martori în favoarea dumneavoastră, pentru că împotriva dumneavoastră vor exista...

— Cum asta ? Eram singură cu Laurent, cînd...

— Vorbesc despre cei care vă vor lăuda bărbatul. O, ce de discursuri funebre vom avea de auzit ! Dacă-mi veţi face mărturisiri — avocatul este ca un fel de preot — atunci îmi voi putea face datoria. Ascultaţi-mă : tribunalele și publicul manifestă, în prezent, indulgenţă în cazul crimelor pasionale. Această faimoasă „cămășuţă de noapte“ a fost uitată de una dintre amantele soţului dumneavoastră.

Chiar dacă a fost prevăzător ca un şarpe, în viaţa lui particulară, tot vom ajunge să aflăm cîte ceva ! Mai avem şi depoziţiile lui René Damiens. Nu vor convinge poate juriul. Pe mine însă m-au convins ! În situaţia la care am ajuns, ce importanţă mai are dacă ne spuneţi tot adevărul, acest adevăr pe care-l ghicesc : soţul dumneavoastră vă înşela într-un fel jignitor şi adăuga trădărilor sale cruzimea minţii unui Malatesta [1], păstrînd proporţiile... Da sau nu ? Dacă mă veţi asculta, dacă acceptaţi să-i relataţi judecătorului elementele esenţiale pe care trebuie să le ştie, aş reuşi poate să fac să vi se acorde o libertate provizorie. Cu siguranţă că aş putea să vă obţin, în faţa Curţii cu juri, o pedapsă mai puţin aspră. Şi cine ar beneficia de toate acestea ? *Copiii dumneavoastră.*

Carol se închisese însă în taina ei care-i ţinea loc de adăpost. Se ascundea în această taină ca un soldat în tranşee, ca vulpea în vizuină, ca mortul în cripta sa. Alesese calea tăcerii pentru ca nimeni să nu poată profana memoria lui Laurent. „Am ucis un om primejdios, dar n-am ucis dragostea. E ceea ce-mi rămîne. Nimeni n-o să se atingă de tatăl copiilor mei.“ Încet dar sigur, în cele două zile de închisoare îşi alesese calea, ajungînd la concluzia că de-acum înainte ea va fi o povară şi că destinul ei urma să fie pecetluit. O povară chiar — şi mai ales — pentru copii, care nu vor putea să mai fie, în mod decent, „crescuţi“ de ucigaşa tatălui lor. „Vor afla, ştiu deja ; va trebui ca odată şi odată să dea la o parte blocajul de care vorbea tînărul avocat...“

— Copiii mei nu-mi mai aparţin. V-aş ruga ca, la rîndul dumneavoastră, să vă imaginaţi ceva : viaţa noastră în trei, mai tîrziu ; tăcerile sau plînsul pe ascuns în faţa fotografiei tatălui lor, care se află la ei în cameră şi pe care desigur că n-o să le-o iau niciodată... Contaţi pe consolarea pe care o aduce trecerea timpului, pe uitare ? Dar eu nu vreau ca ei să-şi uite tatăl şi nici eu să-mi uit soţul.

Abia atunci, dezorientat de acest ciudat dialog, care se rotea într-un cerc închis, Le Hucheur simţi toată povara inexperienţei lui apăsîndu-i umerii. În deruta sa, în-

[1] În traducere literală : „cap rău“. Poreclă dată seniorului Verucchio, originar din Rimini (1212—1312).

trezări o idee : „Vreau să mă duc la maestrul Sénard-Baliviére. El îmi v-a spune... Ce nătărău fără pereche şi ce incapabil sînt !“ Chipul sangvin, cutezător şi brăzdat de riduri sub părul încărunţit i se arătă pentru o clipă. Şi Michel Le Hucheur murmură : *„El îmi va spune !“*

— Poftim ? De cine vorbiţi ? întrebă Carol, intrigată.

— Nu, nimic ! Reflectam, doamnă. Scuzaţi-mă.

Luîndu-şi inima în dinţi, tînărul avocat îşi mai încercă, pentru o ultimă dată, norocul :

— N-aveţi dreptul să decideţi viitorul copiilor dumneavoastră în felul acesta. Ascultaţi-mă : *n-aveţi dreptul.* Din moment ce vă spun că vă vor...

Carol se ridică şi, la rîndul său, Le Hucheur. Venind foarte aproape de el, zise :

— Îmi pare rău, maestre, trebuie să mă credeţi. N-am ce să vă mai spun. Copiii nu vor mai putea trăi alături de mine. Vor fi crescuţi bine în casa verilor mei Niel, în care am deplină încredere... Cît despre mine, dacă aţi şti ce puţin îmi pasă de tot şi de toate...

Michel îi cuprinse umerii.

— Şi eu vă spun că n-aveţi dreptul. Cum ? Vreţi să rămînă copiii orfani nu numai de tată ci şi de mamă, prin propria dumneavoastră voinţă ? Se agăţau de mine ştiind că în curînd vă voi vedea...

— Tăceţi ! Fac ceea ce trebuie să fac. Dar, pentru Dumnezeu, tăceţi odată ! spuse Carol cu o altă voce, cu vocea sa albă de la interogatorii.

Îşi înclină capul spre avocat şi aproape că-şi ascunse faţa în umărul tînărului. Pe urmă începu să plîngă cu disperare, cutremurată de hohote convulsive. Plîngea de parcă toate lacrimile din lume şi-ar fi găsit izvorul în inima ei.

CAPITOLUL X

Judecătorul Thirel se interesa îndeaproape de „cazul Mansigny“, bucuros că Parchetul îi propusese să se ocupe de acest dosar care reprezenta pentru el o variaţie după veşnicele „escrocherii diverse“ şi alte scandaluri din lumea finanţelor. Dealtfel, nu-şi făcea iluzii : dosarul Mansigny punea o problemă anevoioasă. „Este chiar cazul tipic al falsei situaţii uşor-de-rezolvat“, îi spunea el grefierului. Ar fi vrut „să aprofundeze lucrurile“. Pentru a lăsa în seama poliţiei unele aspecte mai puţin importante, recursese la un anumit număr de comisii rogatorii. Dar îşi rezervase ceea ce el numea „partea leului“.

— Honoré, vor veni în după-amiaza asta părinţii lui Laurent Mansigny, însoţiţi de domnul Rennenski ?

— Da, domnule judecător... şi chiar acum aşteptaţi un gazetar.

— Ei, da ! Doamne, pe ăsta-l uitasem de tot. Ia să vedem... E vorba de un anume Louis Mannendorfer. Am auzit vorbindu-se despre el ; un reporter destul de valoros şi bine cotat. De ce astfel de indivizi simt nevoia să vorbească despre noi, vrute şi nevrute ? Unde naiba i-am pus articolul ? Iată-l...

Pentru a citi „editorialul“, Thirel adoptă tonul său de zile mari.

„In scandaloasa afacere a Societăţii franceze de Investiţii este acuzată, într-o măsură, şi Puterea politică. Acesteia nu-i va fi deloc greu să triumfe, tăinuind adevărul, cu complicitatea unui Parchet supus prin firea lucrurilor ordinelor sale şi a unui judecătoraş obscur însărcinat cu instruirea cazului, care n-are altceva de făcut decît să se plece şi a cărui carieră depinde doar de docilitatea sa. Este nevoie de foarte multă lume pentru a înăbuşi la Palatul de Justiţie, ca pe un prunc în leagăn, o afacere care,

cu toate acestea, ascunde una dintre cele mai mari escrocherii ale secolului".

Vocea lui Thirel deveni mai clară.

— Încă nu ţi-am citit aceste rînduri, Honoré ? Bine, iată c-am făcut-o acuma. Şi în plus tipul mai are tupeul să-mi ceară o întrevedere !

Cîteva minute mai tîrziu, un gardian îl introduse la judecător pe „domnul Louis Mannendorfer". Thirel văzu apărînd în faţa lui un vlăjgan în pulover bej cu guler răsfrînt, cu părul de un blond-pai, tuns scurt, cu surîs ştirb, cu ochi foarte îndepărtaţi bătînd în galben, care nu clipeau. Chipul său brut, ras, era împodobit în plin obraz cu un neg.

Thirel, care de felul său era foarte amabil, nu se mişcă de pe fotoliu şi nu-i întinse mîna.

— Aşezaţi-vă, domnule. Judecătoraşul obscur vă ascultă.

— Oh ! făcu gazetarul, adresînd judecătorului cel mai frumos surîs al său, în creneluri. Sper să nu fi dat prea multă importanţă foiţei mele ! Am vrut doar să atrag atenţia publicului asupra afacerii de la S.F.I... Asta-i tot.

— Asta-i tot, repetă cu voce gravă Thirel. Dar mi-aţi adus învinuirea de-a nu avea mare lucru de făcut şi de-a lăsa să fie înăbuşite cercetările cazului care mi-a fost încredinţat. Nu-i aşa ?

— Şi asta, scumpe domn...

— Ascultaţi-mă, îl întrerupse Thirel, m-aţi rugat să vă primesc. Aici îmi veţi spune : „Domnule judecător", aşa ca toată lumea, dacă nu vă deranjează prea rău.

— Desigur, se înţelege... Numai să ştiţi că eu căutam şi prilejul de a fi pus în temă, discutînd cu dumneavoastră. În ceea ce mă priveşte, n-am încercat să vă jignesc. Dealtfel, ca să spun drept, habar n-am de toate astea !

— Atunci, domnule, de ce naiba vă apucaţi să mai vorbiţi ?

— Pentru că asta-i Actualitatea ! Ce vreţi să vă spun eu ? Regina noastră e Actualitatea. Mai e nevoie să şi selectezi iar, dacă încerci să orientezi publicul, să-i reţii puţin atenţia, trebuie să ţinteşti cu grijă. Trîntesc articole mai mult sau mai puţin bune, de acord, dar în privinţa alegerii subiectelor se împlinesc zece ani de cînd nu m-am mai înşelat.

Vlăjganul avea o voce plăcută, o jovialitate comunicativă, o vulgaritate sănătoasă căreia francheţa îi dădea culoare. Thirel începea să se amuze.

— Unde vreţi s-ajungeţi ?

— Ei bine, miros eu că mecanismul juridic este ieşit din uz. Aşadar, domnule judecător, aş vrea să-mi bag nasul aici. Ceea ce-mi doresc este să depăşesc limitele unui cronicar judiciar, captivat de însăşi succesiunea faptelor diverse ce se perindă prin faţa instanţelor. V-o spun pe şleau, ca să nu încep prin a mă pierde în amănunte : Vreau să mă orientez, vreau să pătrund esenţialul şi vreau să se termine prin ducerea bătrînului mecanism la fiare vechi !

De astă dată judecătorul Thirel se lămuri. Intui că interlocutorul său era un ziarist autentic, animal preţios şi redutabil a cărui rasă este în zilele noastre pe cale de dispariţie.

— N-am, din păcate, prea mult timp să vă consacru, declară el. Vreau cu toate acestea să vă „orientez", aşa cum ziceţi, răspunzînd cum voi putea mai bine afirmaţiilor gratuite cuprinse în articolul dumneavoastră...

Un carnet minuscul, un creion aproape invizibil se materializaseră în mîna viguroasă, docilă, a jurnalistului.

— Îmi permiteţi să fac cîteva însemnări, domnule judecător ?

— Bineînţeles ! Doar pentru asta sînteţi aici. Primul răspuns : Am de lucru pînă peste cap, ca toţi colegii mei. E o mare lipsă de magistraţi în Franţa şi, dacă nu se ia seama, vom fi în curînd nişte condamnaţi la galere. Am şi ajuns să fim... Ştiţi dumneavoastră că un singur judecător trebuie să instruiască, în acelaşi timp, mai multe zeci de cazuri ? Că judecătorilor nu li se acordă niciodată decît jumătate din vacanţe ? Că lucrează douăsprezece ore pe zi ? Ceea ce facem în acest timp este pasionant, dacă-ţi iubeşti meseria aşa cum o iubesc eu, dar este şi extenuant, în cazul în care vrei să aprofundezi lucrurile. Aşadar dimineaţa : drumul pînă la birou, corespondenţa, clasarea dosarelor, expedierea comisiilor rogatorii ; supervizarea anchetelor întreprinse de poliţie ; redactarea diverselor mandate şi decizii ; convocarea avocaţilor la termenele stabilite ; respectarea riguroasă a nenumăratelor formalităţi reglementare, acţiunile devenind în caz contrar nule ;

numirea și controlul experților — n-ați avut niciodată de-a face cu experții noștri ? — comunicarea pieselor de la dosar : Parchetului, apărării, părții civile ; întocmirea răspunsurilor către Procuratură, care poate să intervină în orice moment al cercetării ; obligația de a redacta, la începutul fiecărui trimestru, două dări de seamă asupra tuturor cazurilor în cercetare : una destinată Camerei de punere sub acuzare și alta procurorului general ; fără să mai vorbim de situația specială privind inculpații aflați în detențiune provizorie... Iată cum îmi petrec diminețile, prietene, iar uneori și mai și !

După-amiază, între orele 14 și 20, judecătorul de instrucție are fixate audieri, primește inculpații și martorii, trece de la un caz la altul practicînd o dificilă gimnastică a minții pe care ar trebui s-o execuți tu însuți pentru a o aprecia la justa ei valoare, fiind fără încetare întrerupt de avocați, ofițeri de poliție, telefoane primite de la Parchet, mai știu și eu ? Iar seara, ca și la sfîrșitul săptămînii, ia dosarele cu el acasă. Oare vă ajung toate astea, tinere ? Nu mă plîng, dar vă autorizez să publicați că la Palatul de Justiție eu, Thirel, prestez munca a trei sau patru magistrați, care ar avea un program normal și care ar primi un salariu obișnuit. Bineînțeles că există și la noi leneși, ca pretutindeni. Dar, în profesia mea, eu nu reprezint o excepție. Rețineți că nu avem secretare steno-dactilografe, nici posturi telefonice directe și nici mijloacele materiale adecvate unui birou modern ; că singurul nostru colaborator direct este un grefier, prost remunerat, copleșit el însuși de numărul mare de lucrări și că încetineala de care se plîng cei care au de-a face cu justiția ne nemulțumește deopotrivă și pe noi...

— Asta e ! spuse simplu Mannendorfer.

Gazetarul făcuse numeroase însemnări în caiet. Thirel se aplecă spre el, sprijinindu-și mîinile de birou.

— Dacă vreți să aprofundați puțin lucrurile, atunci adresați-vă din partea mea consilierului Saint-Galaix. Este unul dintre cei doi președinți ai Curții cu juri din Paris. El lucrează la un proiect de reformă judiciară. O să vă spună că modul în care o ființă omenească este adusă în fața justiției mai păstrează, pînă în zilele noastre, ceva barbar și inexplicabil. Vă va mai spune că n-am intrat încă în era

legalității. Vă va spune și că magistrații francezi cunosc pe deplin această situație. În fine, dacă-l găsiți bine dispus și dacă nu-i veți pune întrebări stupide, o să vă mai spună că guvernele și parlamentele care s-au succedat în Franța de cincizeci de ani încoace și-au asumat, în privința carențelor sistemului juridic, responsabilități copleșitoare.

În ochii judecătorului Thirel mai persista puțină severitate cînd își privi interlocutorul.

— În privința Societății franceze de investiții și scandalului pe care l-a provocat, nu pot desigur ca, pentru dumneavoastră, să violez secretele instrucției. Dar voi putea, fără îndoială, să vă satisfac unele curiozități, clarificînd puțin cîteva din datele publicate în presă...

Gazetarul intră dintr-o dată în miezul problemei : puse întrebări esențiale și percutente, în ciuda lipsei sale de experiență în domeniul juridic. Și Thirel, cîntărind fiecare cuvînt, îi răspunse în felul cel mai clar posibil. Pe urmă judecătorul își privi ceasul și se ridică.

— Satisfăcut de interogatoriu ? întrebă el, și privirile îi scînteiară.

Mannendorfer își scărpină claia de păr.

— Domnule judecător, e de la sine înțeles că nu voi amesteca numele dumneavoastră în această anchetă. Aveți prea multe de dus în spinare, permiteți-mi să v-o spun, mult prea multe pentru ca un ziarist, demn de acest nume, să vă compromită ! Nu vă neliniștiți. Va mai trece destul timp pînă să ajung la capăt dar voi tăia în carne vie.

Thirel, care se aruncase cu capul înainte ca urmare a exasperărilor îngrămădite în timp, se simți foarte plăcut surprins.

— Domnule Mannendorfer, vă mulțumesc pentru bunele dumneavoastră intenții. Îmi mai rămîne doar să vă spun că într-adevăr „cariera“ mea depinde de Puterile despre care am vorbit. Numai că, în ceea ce privește umila mea persoană, n-am ținut niciodată seama de această dependență. Mai pot să vă spun, de asemenea, că înnoirile prevăzute în Cod ne-au eliberat parțial de Parchet, pe noi judecătorii. Doar că faptul nu are mai multă eficacitate ca o cauterizare pe un picior de lemn. Singura adevărată reformă ar consta în triplarea — pe puțin — a numărului de judecători. În așteptare, îmi asum zilnic responsabilități

copleşitoare, fără să cruţ altceva decît propria mea conştiinţă de magistrat...

— Şi veţi rămîne simplu judecător de instrucţie ! spuse Mannendorfer, ridicîndu-se în picioare, iar vocea sa era pătrunsă de respect.

★

Atunci cînd grefierul introduse în cabinet pe domnul şi doamna Mansigny, însoţiţi de maestrul Rennenski, Thirel întîlni privirea isteaţă a grefierului său.

Doamna Mansigny, mama lui Laurent, foarte bine îmbrăcată cu un taior negru, era o femeie măruntă, uscăţivă, subţire, cu trăsături pronunţate, părul alb, ochii duri şi trişti. Soţul ei, care arbora o cravată îndoliată, era de talie mijlocie, avea un frumos cap pleşuv ca al lui D'Annunzio, nasul coroiat, gura senzuală. Rennenski, avocatul lor, îşi purta mai semeţ ca oricînd părul negru dat pe spate şi argintat pe la tîmple. Se instalară lîngă biroul judecătorului suspinînd cu gravitate.

— Vă mulţumesc că aţi venit la mine, spuse judecătorul Thirel, şi vă prezint cele mai sincere condoleanţe. Doamnă, aveţi ceva de declarat în privinţa căsniciei fiului dumneavoastră, Laurent Mansigny ?

— Bineînţeles ! răspunse bătrîna doamnă îndoliată cu voce înăbuşită. Aş vrea mai întîi să vă spun, domnule judecător, în ce condiţii s-a căsătorit, cu această creatură, fiul meu...

— Draga mea, te rog ! spuse Mansigny.

Îşi privi soţul în tăcere. Apoi îşi întoarse din nou spre judecător figura osoasă dar bine cizelată, răvăşită de o amărăciune fără leac.

— Scuzaţi-mă, domnule judecător, Laurent...

Vocea i se frînse. Schiţă un gest spre soţul ei.

— Continuă tu, Léopold, te rog.

Chelul îşi drese vocea.

— Ei bine, spuse el cu o anumită solemnitate în glas, fosta noastră noră făcea parte dintr-o familie acceptabilă dar lipsită de anvergură şi de mijloace materiale. Tatăl ei avea o situaţie modestă la căile ferate. Foarte frumoasă, bine crescută, tipul caracteristic de falsă candidă — în

teatru cred că o astfel de femeie este numită „ingenuă perversă“ — fosta noastră noră s-a ţinut, pur şi simplu, după Laurent. Trebuie să spun că atracţia pe care el o exercita asupra femeilor i s-ar fi urcat la cap unui alt bărbat, mai puţin elevat din punct de vedere spiritual şi afectiv. N-o spun, credeţi-mă, pentru că este vorba de fiul meu... Dealtfel puteţi lua informaţii în privinţa lui. Nu mă tem că aş putea fi dezminţit.

Soţia sa aproba dînd din cap.

— Fosta noastră noră...

— În faţa legii ea continuă să fie nora dumneavoastră, spuse judecătorul Thirel, pe care aceşti oameni îl iritau în ciuda milei pe care o resimţea.

Craniul lui Mansigny se înclină.

— N-are nici o importanţă, nici o importanţă ! Ei bine, pentru a simplifica lucrurile s-o numim Carol, dacă doriţi. Cînd l-a cunoscut pe fiul meu, au trecut de-atunci cinci-sprezece ani, Carol era, chiar de pe-atunci, o mică intrigantă. L-a vrut pe Laurent şi a reuşit. Cum vă puteţi imagina, nici soţia mea şi nici eu n-am fost prea entuziasmaţi de această căsătorie ! Eu însumi administrez societăţi importante şi gîndesc — lăsînd de-o parte, se înţelege, orice snobism care astăzi ar fi ridicol şi depăşit — da, gîndesc că acele căsătorii care sînt potrivite din punct de vedere social dau cele mai bune rezultate. Laurent era strălucitor, n-aş ezita să spun : excepţional. Diplomele sale şi relaţiile mele i-au îngăduit să pătrundă în lumea bancară pe uşa din faţă. În acelaşi timp, n-a fost decît o simplă distracţie pentru el să-şi ia licenţa în litere şi cunoştea trei limbi...

Panegiricul se desfăşură aşa timp de mai bine de-o jumătate de ceas. Thirel considera această audiere ca fiind de-o importanţă capitală. Nevrînd să-i scape nimic şi impresionat de admiraţia aprinsă pe care cu greu şi-o puteau stăpîni aceşti părinţi ce-şi trăiau ultimii ani întreţinînd cumplitul cult al unicului lor fiu asasinat, îl obliga pe bietul Honoré să consemneze, aproape cuvînt cu cuvînt, orgolioasa şi jalnica lor mărturie. Apoi domnul şi doamna Mansigny ajunseră la acuzaţii mai degrabă confuze împotriva Carolei, care părea să devină ţinta unei uri dezlănţuite, împinsă pînă la paroxism.

— Ce-i reproşaţi mai exact, doamnă, nurorii dumneavoastră ? întrebă judecătorul după un moment de tăcere.

Doamna Mansigny închise ochii încercînd să se domine, să vorbească destul de calm pentru a fi convingătoare.

— Vă jur pe amintirea fiului meu Laurent că această creatură l-a făcut nefericit chiar de la începutul căsniciei lor.

Imperceptibilul tremur al vocii dădea acestei afirmaţii o ciudată solemnitate. Judecătorul se aplecă înainte pentru a-i repeta întrebarea.

— Doamnă, ce-i reproşaţi mai exact nurorii dumneavoastră ?

— Era faţă de el ca o lipitoare ! Oamenilor de felul lui Laurent nu le plac manifestările excesive. Îmi pare rău că n-aţi văzut-o pe Carol cu cincisprezece ani în urmă cramponîndu-se de logodnicul, apoi de soţul ei...

— Asta nu-i o vină, doamnă.

— Era exclusivistă, posesivă. Am observat-o bine : calmul ei aparent, supunerea de soţie ascundeau orgoliu şi ambiţie.

— N-o puteţi învinui că a fost calmă şi supusă, spuse cu răbdare judecătorul.

— Nu, fără îndoială. Dar ştiu că era geloasă din pricina dragostei pe care i-o purtau lui Laurent copiii.

— De unde ştiţi ?

Pentru cîteva secunde, bătrîna doamnă rămase deconcertată de întrebarea magistratului. Pe urmă îşi ridică mîna palidă pe care strălucea un rubin.

— O ştiu ! Mi-a spus-o Laurent. Mai ştiu că ea nu ne-a iubit niciodată. Nu-mi făcea, de exemplu, niciodată confidenţe...

— Carol Mansigny şi-a pierdut părinţii mai înainte de a se căsători, nu-i aşa ?

— Da ! Este exact.

— O chemaţi la dumneavoastră, doamnă, mergeaţi s-o vedeţi, îi arătaţi o anumită afecţiune maternă ?

— A nu, cum adică ?

Doamna Mansigny îşi muşcă buzele. Şi maşina lui Honoré continua să ţăcăne în tăcerea care se aşternuse.

— Faţă de copii, cum se comporta nora dumneavoastră ?

— Ei bine, se ocupa de ei, desigur. Se ocupa chiar prea mult ! Vă jur că încerca să-i îndepărteze de tatăl lor. Am auzit-o spunînd că Laurent exercita asupra copiilor o influenţă proastă... el, propriul lor părinte.

Pînă atunci, maestrul Rennenski nu intervenise : fremăta. Făcînd un gest semnificativ îşi deschise, cu un „clic“ discret, mapa din care scoase un dosar apreciabil ca volum.

— Dacă-mi permiteţi, scumpă doamnă, aş vrea să prezint cîteva documente domnului judecător.

Depuse pe biroul lui Thirel un anumit număr de scrisori adresate de Laurent părinţilor săi şi judecătorul le parcurse cu privirea. Una dintre ele îi atrase, in mod deosebit, atenţia şi o reţinu pentru a fi citită.

„Scumpii mei părinţi,

Sper că sănătatea voastră se menţine bună. Vă scriu de pe această plajă unde, începînd de-acum, vom petrece împreună cu copiii cincisprezece zile. Plată şi aurie, Dominique arată ca o mică «limbă de mare» aşezată pe un platou. Geoffroy începe să ştie cum se înoată craul altfel decît înghiţînd marea şi peştii. Carol nu-i părăseşte nici o clipă, şi meticulozitatea programului ei ne indispune întrucîtva pe toţi. Ce păcat că n-are capacitatea de a înţelege rostul vacanţelor, al trîndăviei, al înstelatei fantezii. Cu atît mai rău pentru mine, cu atît mai rău pentru noi. Îmi face mutre închipuindu-şi că aş cocheta cu tinerele fete şi femei din hotel, iar gelozia asta îmi strică toate concediile...“

— Vă mai pot arăta astfel de scrisori, spuse domnul Rennenski, vă pot arăta zece, vă pot arăta douăzeci. Acest om nu era fericit, domnule judecător. Şi dacă n-ar fi decît aceste epistole ale lui Laurent Mansigny ! Iată doar o mică selecţie de mărturii, alese dintr-o sumedenie de mesaje adresate domnului şi doamnei Mansigny, după asasinarea fiului lor. Veţi constata dumneavoastră înşivă că depăşesc pe departe nivelul unor simple condoleanţe. Această scrisoare, de pildă :

„De mult timp Laurent se plîngea de neînţelegerile sale conjugale. Soţia lui îl chinuia cu o gelozie morbidă care, ne spunea el, se baza de fapt atît pe inegalitatea dintre familii,

cît și pe succesele profesionale și mondene ale fiului dumneavoastră ; pe relațiile dealtfel onorabile pe care le întreținea, în mod inevitabil, cu multe femei, ca și pe afecțiunea foarte puternică a copiilor față de tatăl lor.

Și-apoi mai era acel prieten al Carolei, acel Damiens, de care fiul dumneavoastră ne vorbea adeseori : un soi de ratat. Prezența lui continuă îl exaspera pe Laurent. Este foarte probabil să fi fost ceva între Carol și Damiens. În orice caz vă pot asigura, cu toată buna-credință, că Laurent suferea din pricina acestei promiscuități..."

Domnul Rennenski făcu o pauză. După ce suspină, conchise cu frumoasa-i voce gravă :

— Aș putea desigur, domnule judecător, să vă remit și alte mărturii de același fel. Noi considerăm, clienții mei și eu însumi, cazul Mansigny ca lămurindu-se sub un aspect destul de sinistru. Am dori să știm, de exemplu, exact rolul pe care l-a jucat acest... Damiens în drama care s-a petrecut. În ceea ce ne privește, întrezărim o mizerabilă premeditare...

Rennenski avea un fel al său propriu de a tărăgăna anumite cuvinte : părea să înșire, în tăcere, puncte de suspensie. Dar între timp, în jurul judecătorului Thirel țesele faptelor și mobilurile se încîlceau. Judecătorul spuse atunci cu acel glas dîrz pe care știa să-l adopte de cîte ori îl stăpînea iritarea :

— Să vorbim deschis, maestre. Vă mulțumesc că ne-ați adus aceste declarații. Ne vor ajuta în ancheta pe care o întreprindem, fie chiar și prin insuficiența lor ; căci, permiteți-mi să remarc, toate provin fie de la însuși Laurent, fie de la prieteni care transmit afirmațiile lui Laurent. Pînă acum nu văd să existe mărturii, într-adevăr directe, care s-o implice pe Carol și conduita ei *de dinaintea* dramei.

Frumosul chip al lui Rennenski se îmbujoră, și avocatul nu se putu reține să nu schițeze cu brațele, în mod instinctiv, un gest care să producă efect.

— Domnule judecător, vom merge deci îndată și mai departe. Printre scrisorile pe care-mi permit să vi le las, pentru a figura la dosar, veți găsi cel puțin patru — dacă memoria nu mă înșală — în care se fac aluzii la acest René Damiens. Vom mai păstra altele care au un cuprins ase-

mănător. Şi mai deţinem ceva în plus : atunci cînd nora clienţilor mei a părăsit domiciliul conjugal luînd cu ea copiii s-a instalat în Cité Montespan, unde a fost vecină cu o oarecare doamnă Pasturel. Aceasta, din proprie iniţiativă, a scris doamnei şi domnului Mansigny pentru a relata vizitele nocturne ale lui Damiens, plîngîndu-se chiar de zgomotul pe care-l făcea cu mica sa maşină atunci cînd pleca dimineaţa devreme. O parte a dosarului se referă dealtfel la constatarea de adulter, ca urmare a descinderii poliţiei care, cu cîteva săptămîni înaintea crimei, a surprins-o pe Carol Mansigny împreună cu micul ei Damiens. Cité Montespan este un sat de sticlă : poliţia va strînge cu siguranţă şi alte mărturii interesante. În această situaţie, înţelegeţi, domnule judecător, *dorinţa noastră de a fi puse în lumină eventuala complicitate a acestui Damiens la comiterea crimei şi evidenta premeditare a asasinatului.*. Departe de noi gîndul de-a pretinde să vă indicăm, cît de cît, sensul anchetei în curs. Nu vrem nimic altceva decît să ajutăm justiţia, pe cît omeneşte ne va sta în putinţă...

— Vă mulţumesc, maestre, spuse judecătorul Thirel pe cel mai sec ton.

Léopold Mansigny, vădit satisfăcut de consilierul său, se adresă judecătorului pe care-l privea drept în faţă. Şi în timp ce vorbea, marcînd cuvintele prin mişcări ale capului său pleşuv, Thirel găsi că avea înfăţişarea unui vultur.

— Subscriu, domnule judecător, celor spuse puţin mai înainte de domnul Rennenski şi îmi permit să vă cer ca dorinţa exprimată de el, în numele nostru, să figureze clar în depoziţie.

Judecătorului Thirel nu-i plăcea să i se spună ce avea de făcut.

— Vor fi consemnate toate acestea, domnule, dacă vor fi exprimate chiar de dumneavoastră. Vă ascult.

Mansigny repetă, de bine de rău, spusele avocatului său, ajutat de acesta în alegerea mai precisă a cuvintelor. Între timp, judecătorul observa familia Mansigny cu o atenţie puţin ostenită dar pătrunzătoare. Reţinu că sub efectul pornirii lor duşmănoase cei doi îşi uitau suferinţa. Pe chipurile bătrîne şi ridate, ochii lor străluceau de-o pasiune care devenea tot atît de intensă ca şi bucuria.

*

Către sfîrșitul zilei, tînărul avocat Michel Le Hucheur bătea la ușa cabinetului de instrucție. Judecătorul îl primi, îl pofti să se așeze și se minună revăzînd acest chip tineresc de Gavroche [1] abia maturizat.

— Ei, cum merge ? întrebă judecătorul care se prăbuși oftînd în fotoliul său.

— Ați avut o zi lungă, nu-i așa, domnule judecător ?

— Da, destul ! Ai reușit să-ți vezi clienta ?

— Bineînțeles. Ieri... A plîns. Cred că, mai presus de orice, simțea nevoia să plîngă.

Thirel tuși ușor.

— Înțeleg. Dar fii atent : mi se pare că farmecă puțin pe toată lumea, cu aerul ei candid, bretonul scurt, ochii mari. Inclusiv pe bunul comisar Manneville.

Le Hucheur zîmbi, ridicînd din umeri.

— Domnule judecător, între noi fie vorba, care-i opinia dumneavoastră ?

Thirel, care se destinsese fără nici o reticență după trecerea acestei zile, redeveni stăpîn pe sine.

— N-am ajuns la nici o concluzie, tinere ! Ce-ți închipui ? Doar ai consultat dosarul, nu-i așa ? Ei bine, mai ai multe de văzut ! Părinții victimei și avocatul lor au fost aici, puțin mai înainte, pentru a face o primă depoziție și te asigur că nu și-au pierdut timpul. N-ai decît să revii peste două-trei zile. Lui Honoré i se vor face fotocopiile scurtei noastre ședințe. Sper, cel puțin. Toate mărturiile coincid, dragă maestre, și nu pot interveni cu nimic : constatare de adulter...

— Prezumție de adulter care rămîne foarte discutabilă, replică încet Le Hucheur, ridicîndu-și mîna.

— Dacă vrei. Dar eu n-aș fi atît de optimist ca dumneata. Și-apoi vin o grămadă de scrisori, procese-verbale ale interogatoriilor care converg în același sens, și clienta dumitale pare să fi comis cu premeditare, în mod deliberat, crima, cu sau fără micul ei prieten Damiens. Pentru moment, nu există nimic altceva în dosar în afara prezumțiilor potrivnice ei, dacă fac abstracție de depoziția favo-

[1] Tipul ștrengarului parizian, personaj creat de Victor Hugo în romanul *Mizerabilii* (1862).

rabilă clientei dumitale depusă de familia Niel, care le-a oferit un cămin copiilor. Bineînțeles că avem și declarațiile lui Damiens. Le știi : el era un obișnuit al casei Mansigny, ceea ce-i dă posibilitatea să-l atace pe Laurent în modul cel mai direct, mai categoric. Și ai notat desigur că merge pînă la a indica mai multe amante, sau așa-zise amante, ale lui Laurent, inclusiv o anume Laetitia pe care numitul Laurent a adus-o sub acoperișul său, fapt care ar fi determinat-o pe Carol să plece. Bun ! Din nefericire, René Damiens este singurul care ne furnizează aceste date. Și chiar dacă spune adevărul, cum am putea spera că adoratoarele lui Laurent Mansigny vor veni să-și mărturisească păcatele la bară ? Nu miza pe asta ! Desigur că vom face verificări de rutină. Dar toate acestea, din punct de vedere juridic, sînt ca și nimic.

— Și eu care tocmai venisem să vă întreb, domnule judecător, cînd am putea spera să fie pusă în libertate provizorie Carol, vreau să spun clienta mea, doamna Mansigny...

Judecătorul surîse în fața acestei naivități, a inexperienței, a extremei stîngăcii, care-i erau pe plac.

— Ei bine, pentru un prim secretar al Reuniunii avocaților stagiari găsesc că nu-ți drămuiești prea mult efectele. Nici nu poate fi vorba să acord ceva clientei dumitale. Îți închipui ce s-ar întîmpla ? Parchetul ar face imediat apel și ar cîștiga fără doar și poate. În afara faptului că nu-mi plac ucigașii, nici ucigașele, maestre, și nu apreciez deloc pe cei care-și fac dreptate singuri. Fie că au sau n-au breton !

Dintr-un salt, Le Hucheur fu lîngă biroul lui Thirel.

— Ah, domnule judecător, dumneavoastră cunoașteți acest caz mai bine ca oricine ! Și aveți prea multă experiență, prea multă onestitate pentru a vă lăsa indus în eroare de aparențe, fie ele chiar și zdrobitoare ! Clienta mea, o știți prea bine, a fost prinsă într-o capcană pregătită, din timp, de un om inteligent pe care-l iubea, care avea cu zece ani mai mult decît ea și care — dacă e să-l credem pe Damiens — trebuie să fi fost un tip îndeajuns de diabolic... După ce ai ascultat-o pe Carol o singură dată vorbind despre copiii ei, alcătuind planuri pentru viitorul

lor, sacrificîndu-se pe ea însăși, nu poți să mai concepi că ar fi fost capabilă de abila „premeditare" despre care se vorbește.

Le Hucheur se liniști. Se așează deîndată, își îndreptă cu un gest mașinal șuvița de păr, se îmbujoră și-l privi pe magistrat.

— Scuzați-mă, domnule judecător, dar știu că această femeie nu ne-a spus nici pe departe totul. Este absolut deznădăjduită. Apără memoria soțului ei. Nu vrea ca jurnalele... Iată, îngăduiți-mi să fac o afirmație categorică : dacă ați hotărî să fie chiar mîine pusă în libertate provizorie, sînt sigur că n-ar vrea să iasă din închisoare.

Se ridică, întinse mîna. Judecătorul Thirel îl privea încercînd să-l înțeleagă pe deplin.

— Haide, Le Hucheur, nu te mai ambala ! Cît despre opinia mea, să nu uiți niciodată ceea ce îți voi spune : pentru public un mort ca Laurent Mansigny nu este decît un cadavru oarecare. Pentru un polițist este o problemă de rezolvat. Dar pentru un judecător acest mort este, în primul rînd, un om viu care a fost ucis.

CAPITOLUL XI

Michel Le Hucheur era nemulţumit şi nu se simţea în apele lui. Telefonul sună strident şi tînărul avocat ridică receptorul cu aversiune.

— Ce este ?

— Sînt eu, Sophie, scumpule ! Aş vrea...

— Ascultă-mă, am de lucru. Nu ies în oraş. Nu stau de vorbă, pricepi ?

— Ticălosule ! spuse Sophie, cu vocea ei melodioasă. Şi mîine ai de lucru, nu ieşi în oraş, nu stai de vorbă ?

— Nu.

— Şi la noapte, cînd nu e nici măcar nevoie să vorbeşti, ce faci ? Cocoşei de hîrtie ?

Puse încet receptorul în furcă. Pe urmă se hotărî să se prefacă plecat. Se învîrtea prin cele două mici încăperi ale locuinţei sale ca un leu în cuşcă. Arunca priviri ostile spre biblioteca sa austeră care cuprindea culegeri de legi şi lucrări juridice defel remontante. Lîngă *Micul ghid pentru uzul juraţilor de la Curtea cu juri* de Chapon se afla *Procedura penală* de Stefani şi Levasseur, în timp ce *Statutul magistraţilor* îşi etala cele două tomuri de dimensiuni care dădeau de gîndit.

— La dracu ! bombănea Michel.

Filele răspîndite pe masă demonstrau că-şi terminase o teză năstruşnică despre „*Lacunele procedurii inchizitoriale în cercetarea crimelor comise în Franţa.*“ Împrăştie paginile cu un gest larg care-i plăcu, fiind totodată atent să nu risipească sau să rupă ceva.

Maestrul Le Hucheur, sub apăsarea vîrstei de douăzeci şi cinci de ani, nu se mai gîndea decît la clienta sa : Carol Mansigny, ucigaşă. Sufletul şi spiritul său se învîrteau în jurul ei, străduindu-se să nu se lase ispitit de imaginile care-i răsăreau în faţă. Carol cu braţele goale, îmbrăcată

în rochie de vară. Carol scuturîndu-şi bretonul blond. Carol privindu-l cu tandreţe, da, se poate spune tandreţe, pe avocatul trimis de destin, uitîndu-se la el printre zăbrelele genelor coborîte, vorbindu-i, plîngîndu-i pe umăr, surîzînd printre lacrimi, lăsîndu-l, în fine, îmbibat de parfumul şi de respiraţia ei. Carol, fără rochie — ombilicul Carolei, mică planetă necunoscută — pîntecele uşor bombat care trebuie să fie auriu, acoperit cu puf ca o piersică şi pe care, fără îndoială, n-o să-l vadă niciodată. Carol îmbrăcată iar, în grabă, de acelaşi spirit copleşit de ruşine care o dezbrăcase. Carol refuzînd să-şi acuze soţul mort. Carol sacrificîndu-se pentru copiii ei şi pentru memoria celui pe care tocmai îl ucisese. Carol, ai cărei sîni modulau rochia de vară, rochia verde şi bleu ce-i lăsa braţele dezgolite. Carol dezbrăcată de rochie...

— Dificultatea constă în a mă concentra.

Michel murmură acest adevăr emoţionat. Pe urmă îşi impuse ca, încetul cu încetul, să facă să dispară toate imaginile tulburătoare pentru a rămîne numai cauza pe care o avea de apărat. Regăsi pe loc sentimentul nepriceperii, al neputinţei sale. „Întrezăresc ceva şi nu sînt în stare nici să clarific situaţia şi nici să-mi impun punctul de vedere. Cu Thirel m-am comportat sub orice nivel. Thirel nu-i băiat rău, dar nu glumeşte ! Nu-i place să-ţi faci singur dreptate, nu-i place să curgă sînge şi nici s-audă de cadavre. «Domnule judecător, cunoaşteţi acest caz mai bine ca oricine ! Aveţi prea multă experienţă şi onestitate...» Puţin îmi pasă de onestitatea, de experienţa lui ! Judecătorul Thirel este la fel ca ceilalţi colegi ai săi : la el nu contează decît dosarele şi documentele pe care le cuprind. După toate astea vor urma nu ştiu peste cîte luni : Camera de punere sub acuzare, apoi audierile la Curtea cu juri : trei oameni echipaţi în roşu şi alţi nouă îmbrăcaţi fiecum ; două-trei zile pentru ca cei doisprezece să-mi judece clienta. Pare-se că Rennenski este de o răutate împinsă pînă la sadism. Ceea ce şi-ar dori ar fi s-o trimită la ghilotină. În lipsa acestui frumos eşafodaj va căuta să obţină zece sau cincisprezece ani de închisoare şi, dacă-i va obţine, se va bucura să ştie că încă o femeie de pe lumea asta va fi definitiv distrusă, întinată, stigmatizată !“

Își privea, cu ură, electrofonul super-stereo, divanul super-confortabil, micul său cuib de super-amoruri care-i părură deodată ridicole. „E limpede că fetele care vin aici nu sînt prea pretenţioase !“

— O voi salva pe Carol, chiar împotriva voinţei sale. Există în această conjunctură fapte esenţiale pe care judecătorul Thirel le ignoră sau le neglijează şi dacă las să-i scape, dacă o las pe Carol să tacă, nu le va şti niciodată.

Pe o măsuţă joasă o pudrieră emailată trona indecent, uitată de o vizitatoare de seară. Văzînd-o, Michel o azvîrli furios undeva prin cameră. Obiectul se izbi apoi de mica bibliotecă, umplînd de pudră *Statutul magistraţilor*.

— Iată faptele : o tînără femeie, în aparenţă blîndă şi bună, şi-a ucis soţul. Pare distrusă. Mărturiseşte. Jurnalele acaparează ştirea, desigur pentru că femeia pare blîndă şi pentru că este foarte frumoasă. Ziariştii noştri se dau în vînt după contraste. Şi iată că ajung cîteva săptămîni ca să se formeze un dosar zdrobitor, a cărui greutate nu constă atît din declaraţiile făcute de tînăra femeie, de vreme ce ea n-a negat niciodată comiterea actului fatal, ci mai ales din însumarea a nu ştiu cîte mărturii nefavorabile : „Era geloasă pe soţul ei“, „nu-i ajungea nici pînă la degetul cel mic“, „nu l-a făcut fericit pe acest om“, „căuta să-i îndepărteze pe copii de tatăl lor“, „copleşită de calităţile excepţionale ale soţului ei, a încercat să se răzbune, ucigîndu-l“, „în fond, n-a vrut niciodată să-şi accepte rolul de soţie iubitoare şi supusă“, „dealtfel îşi înşela soţul cu acel Damiens...“

Michel străbătea mica sa locuinţă, de-a lungul şi de-a latul, şi din timp în timp izbea pereţii. „Asupra bărbatului care-şi înşală soţia planează umbra măgulitoare a lui Don Juan, în timp ce, de cînd lumea, se aruncă în femeia adulteră cu pietre !“

Îşi întrerupse acest du-te-vino.

— Şi pe deasupra ea nici măcar nu l-a încornorat. Aşa-zisa constatare de adulter cu Damiens miroase a incompetenţă şi rea-credinţă. Ca şi cum o femeie tînără nu poate primi la ea un prieten fără să se culce cu el ! În faţa mai multor ipoteze, oamenii să se simtă oare îndemnaţi s-o aleagă pe cea mai rea ? Presupun ce-o să urmeze, din moment ce totul alunecă pe acest făgaş : o să mai curgă

puzderie de mărturii în favoarea lui Laurent provenind, de fapt, atît de la prima sa secretară cît și de la ultima lui metresă, de la factor ca și de la deputat, de la portar ca și de la președintele-director-general. Fără să mai pomenim nici de vecinele Carolei și nici de țațele din Cité Montespan care-și vor face o crudă plăcere din a o ținti la stîlpul infamiei. Tuturor acestora eu, jalnicul ei apărător, nu le pot opune, practic vorbind, nimica. Acum înțeleg ce ne spunea bătrînul Sénard-Balivière : în conformitate cu legile noastre, potrivit moravurilor noastre, femeia este prezumtiv inferioară și vinovată. Sîntem foarte bucuroși s-o punem sub acuzație ! Și în primul rînd, se asmut împotriva ei celelalte femei, întocmai ca găinile care cu ciocul îi dau păsării rănite lovitura de grație. Eu nici măcar nu pot să invoc viața desfrînată a lui Laurent Mansigny, cu toate că pînă la urmă Carol m-a lăsat să înțeleg că a înșelat-o pe toate drumurile. Dar oficial nu vrea să declare nimic. Nu-mi va furniza nici cea mai mică dovadă a nemulțumirilor ei conjugale, nu va face nici măcar o mărturisire patetică în fața juriului ! Dealtfel puțin îi pasă ! Vrea să cruțe memoria soțului ei. Cît despre depoziția lui Damiens, Thirel are dreptate : nu poate fi în nici un fel folosită. Ah, n-am nevoie de cine știe ce experiență pentru a-mi imagina cu ce ochi o vor privi pe Carol jurații !"

Încetul cu încetul Michel Le Hucheur se liniști, căutînd un fir conducător.

„Ceea ce va trebui să cunosc și să fac să fie cunoscută este viața intimă a acestui ticălos de Laurent. Am spus bine : „ticălos". Cum să numesc altfel un individ care se înverșunează în a despărți o mamă de copiii ei ? În primul rînd pe acest fapt o să pun accentul față de judecătorul Thirel. Pentru că am picat peste un judecător de instrucție cu suflet și nu vreau să pierd această șansă.

*

Cîteva ore mai tîrziu, se întîlnea cu René Damiens, pe care-l invitase să bea cu el un păhărel într-un bar din Faubourg Saint-Germain. Se uita la băiatul lung și slab, îi observa părul spălăcit, mărul lui Adam care se tot mișca și aspectul său ridicol de nefericit bard galic.

— Deci dumneavoastră o veţi apăra pe Carol ? spuse René, privindu-l insistent.

— Păreţi dezamăgit...

René își strîngea, între degetul mare și arătător, rădăcina osoasă a nasului.

— Ei bine nu, nu sînt dezamăgit, maestre, doar că... nu vă credeam atît de tînăr !

— N-aţi văzut-o încă pe Carol ?

— Nu. Ca un iditot, am făcut destul de tîrziu cererea, fiindcă am vrut să mă ocup mai întîi de copii... Ea a primit scrisorile mele ?

— Nu cred, spuse Le Hucheur, ridicînd din umeri : — Cum se poate ? am scris de îndată ce...

— Prietenii propun, închisoarea dispune. Scrieţi-i fără a uita să menţionaţi numărul matricol : 389. Altfel există riscul ca scrisorile dumneavoastră să fie aruncate la coşul de hîrtii. Le place să facă treaba asta, celor de acolo !

Pe dată, tînărul avocat zugrăvi pentru interlocutorul său un tablou real și dezolant al situaţiei.

Descrise calma tristeţe a Carolei, detașarea ei care-l neliniștea mai mult ca orice !

— Iată, acuma știţi tot ceea ce știu și eu ! Cred că în adîncul fiinţei ei Carol continuă să iubească viaţa. Cu un astfel de echilibru interior, ar fi trebuit să-și depășească starea depresivă. Dar gîndindu-mă mai bine am ajuns la concluzia că ceea ce o dezgustă este lumea de astăzi. O legislaţie care îngăduie ca un om abil să-și poată permite orice, o justiţie care consideră că n-are nimic să-și reproșeze tratîndu-i pe cei condamnaţi ca pe niște animale, în închisori care au fost transformate într-un infern metalic și în cloacă, o societate care nu știe încă să apere cele mai elementare drepturi ale femeii și această procesiune de oameni de treabă însetaţi de prefăcătorii.

— Pledaţi, maestre, spuse René fără să surîdă.

Michel rămase mut cîteva secunde. René Damiens îl privea cu simpatie.

— Dar cred că vedeți situaţia așa cum se prezintă de fapt. Carol este revoltată, în adîncul inimii ei.

Ezită o clipă.

— Aș fi vrut să vă vorbesc și despre Laurent Mansigny.

— Vă ascult, spuse repede Le Hucheur al cărui chip se îmbujoră.

René Damiens lăsă să-i scape un oftat.

— Nu-mi face prea multă plăcere, ştiţi... În fine ! L-am cunoscut foarte bine pe Laurent şi cred că vă pot spune cum era acest ticălos : un tip captivant, complex, periculos, pe care nu-l poţi descrie în cîteva cuvinte. Desigur, veţi crede că sînt în acelaşi timp judecător şi parte interesată, că nu rămîn obiectiv...

— Nu spun aşa ceva, declară Michel.

— ...Şi că mărturia mea nu valorează nimic, de vreme ce sînt îndrăgostit de Carol, îndrăgostit fără speranţe, v-o mărturisesc de la început. Pentru Carol n-am însemnat niciodată altceva decît o companie agreabilă, un fel de frate mai mic care declanşa în ea un inepuizabil simţ matern... Oh, nu trebuie să mă luaţi în rîs.

— Nu vă iau în rîs, spuse Michel.

— De toate acestea i-am vorbit şi judecătorului Thirel, care mi-a opus un chip de nepătruns. Ar fi inhibat chiar şi mărturisirile unei fecioare sau ale unui martir. Pe scurt, îl cunoşteam pe Laurent. Şi chiar el mi-a prezentat-o pe Carol. Eu sînt agent de asigurare ; îmi cîştig pîinea zilnică obţinînd contracte şi sînt convins că limbuţia mea l-a amuzat pe Laurent, pe lîngă care am fost dealtfel introdus de prieteni comuni. Vedeţi înlănţuirea ? Devenisem, într-un anumit fel, camaradul său. Apoi m-am îndrăgostit nebuneşte de Carol şi nu prea văd cum aş fi putut rămîne nepăsător. Permiteţi-mi să nu vă ofer detalii, ar fi prea urît ! Dar vă asigur că Laurent a încercat totul pentru a ne arunca, pe Carol şi pe mine, unul în braţele celuilalt. Asta-l amuza. În acelaşi timp se prefăcea gelos : inocent, cum vedeţi, ca un copil mare ! Din nefericire, Carol a rămas ireproşabilă. Sînt în măsură să pot face o astfel de afirmaţie...

Îl fixă cu privirea pe Michel Le Hucheur.

— O să vedeţi ce înseamnă să te ataşezi de Carol, scumpe maestre ! În orice caz, dacă mă întrebaţi care a fost cel mai inteligent tip pe care l-am cunoscut vreodată o să vă spun că era, fără îndoială, Laurent Mansigny. Realmente omul acela m-a uluit. Îşi dădea aceeaşi osteneală cu un băieţandru de soiul meu, cu o păpuşă de lux sau cu

un politician de vază. Laurent dorea, cu orice preţ, să cucerească şi vă asigur că reuşea. Cădeai cu atît mai uşor în mrejele lui cu cît se străduia să-ţi fie pe plac. Şi, de fapt, eu ce reprezentam pentru el ? Un fel de vînzător de aspiratoare. Altminteri îşi urmărea scopurile şi nu numai o singură persoană cu renume, indiferent de mediu, fie femeie fie bărbat, a trebuit să treacă prin experienţe amare. Nu oricine ar fi vrut putea să-i intre în graţii. Iar în privinţa femeilor, metodele sale se dovedeau uluitoare. Şi nu puteţi să vă imaginaţi în ce măsură profita ! Vorbitor talentat, bancher, poliglot, estet, mare senior al rafinamentului şi al eleganţei, totul era în avantajul său. Totul în afară de adevărata ambiţie. V-am spus-o : cu viaţa se juca împărăteşte, periculos. Vedeţi, maestre, tocmai aici am vrut s-ajung : Laurent Mansigny ar fi putut atinge orice nivel şi în domenii destul de diferite. Dar şi-a ales o altă cale : cruzimea. Lui Laurent îi plăcea să provoace suferinţa aşa cum altora le plac distracţiile ori bucuriile. Aveai întotdeauna impresia, cînd îl vedeai luînd un aer avid, că are sînge în vîrful limbii. Or, legile noastre care şchioapătă şi societatea noastră de aparenţe înşelătoare — e straniu dacă stai să te gîndeşti — pare să fie concepute tocmai pentru acest gen de fiare. Laurent ar fi fost capabil să pună la cale o colosală escrocherie bancară şi cred că pînă la urmă o şi făcea. Nu, desigur că nu de dragul banilor, ci de dragul minciunii ! Da, lui Laurent Mansigny îi plăcea să seducă şi să mintă. Era, în toate sensurile, un escroc.

— Ei bine, spuse Michel Le Hucheur surîzînd, izbiţi în plin.

— O, n-am terminat cu Laurent ! Dacă ar fi fost mai puţin lucidă, nu atît de perfect credincioasă, nu aşa de calmă, dacă n-ar fi avut această privire... această privire pe care nimic n-a putut-o schimba şi pe care amîndoi i-o ştim..., cred că Laurent nu s-ar fi dezlănţuit cu atîta înverşunare împotriva ei. *Ea l-a iubit*, numai Dumnezeu ştie cît l-a iubit, cu fiecare fibră a sa. Dar Laurent n-a putut s-o distrugă, n-a putut niciodată să spargă oglinda pe care i-o oferea ochii Carolei şi în care încă de mult timp el se reflecta sub adevărata lui înfăţişare. Cred că a ajuns s-o

urască și să facă în așa fel încît societatea însăși, în care vieţuiau amîndoi, să devină complicea urii sale.

René Damiens își netezea gînditor mustața de-un blond pal.

— Tocmai acest fapt — alianța dintre un escroc și o societate pe măsura lui — pînă la urmă a stîrnit dezgustul Carolei, pînă într-atît încît însăși starea ei de echilibru a impus moartea lui Laurent. Asta și chinuitoarea îndepărtare de copii. Laurent s-a străduit cincisprezece ani să-i distrugă echilibrul. El nu știa că oamenii calmi, împinși la capătul răbdării, sînt cîteodată cei mai periculoși. A murit pentru că n-a știut-o.

Michel Le Hucheur aproba, cu gravitate, dînd din cap. Intuia că René Damiens găsise în el singurul martor căruia putea să i se destăinuie în pustietatea sa. „Bietul băiat, m-a ales pe mine ca să se descarce !" gîndea el. Dar sosise timpul să părăsească speculațiile gratuite. Michel dorea să treacă la acțiune. „Pentru judecător puţină psihologie și pentru juraţi multe fapte exacte", obișnuia să repete fostul său conferențiar, bătrînul Sénard-Balivière.

— Ascultați-mă cu atenție, spuse Le Hucheur. Mai am înaintea mea cîteva luni disponibile pentru a-l ajuta pe judecătorul de instrucţie să întocmească dosarul. După aceea mă voi prezenta în fața juraţilor, la Curtea cu juri, și va trebui ca în două zile să-i conving. Dar n-am nimic în dosarul meu : zero ! Aproape toată lumea este împotriva clientei mele și s-a constituit contra ei o parte civilă implacabilă. Tocmai am aflat la tribunal, printr-o indiscreţie, că un ministru în funcţiune, prieten cu Laurent Mansigny, cere cu multă vehemenţă „cea mai promptă și severă judecată", așa încît cred că această afacere va ajunge la deznodămînt mai repede ca oricare alta. Trebuie deci să mă grăbesc și eu. Va fi necesar să se știe mult mai multe despre viaţa privată a lui Laurent ! Și „se spune" nu-mi va folosi la nimic. Am nevoie de dovezi solide și precise... Ia să vedem, ce puteţi face ca să mă ajutaţi ?

— Carol v-a destăinuit adevăratul motiv al retragerii ei în Cité Montespan ?

— Pe legea mea, nu, spuse Le Hucheur. Dar cunosc situaţia din propria dumneavoastră mărturie depusă la Thirel.

— În acest caz sînteţi informat că a plecat pentru a scăpa dintr-un cămin în care Laurent îşi instalase, de curînd, ultima sa amantă din timpul acela, o brunetă splendidă. La ei acasă, uite-aşa, în camera de oaspeţi. Oh, în faţa copiilor se ascundeau cu grijă. Dar Carol n-avea cum să nu-şi dea seama de propria sa nenorocire ! De două sau de trei ori am fost martorul, nu al unor scene amoroase, bineînţeles, dar al unor mici gesturi, semne din ochi şi aluzii străvezii.

Le Hucheur clătină din cap.

— Singurul inconvenient este, bietul meu Damiens, că aţi fost complicele aşa-zisului adulter comis de Carol, în Cité Montespan. Nu-mi veţi putea, în nici un caz, folosi ca martor. Parcă şi aud reacţia acuzării, şi nu vreau cu nici un chip să-i dau apă la moară !

René Damiens îşi încreţi fruntea.

— Nu văd, din nefericire, pe nimeni altcineva care să poată confirma că această secretară particulară era amanta lui Laurent. Mai sînt, desigur, copiii, care nu pot să-mi dau seama ce interpretare ar da faptelor. Oricum ar fi, tot n-aş vrea ca judecătorul de instrucţie să-i interogheze în această privinţă, şi Carol nu mi-ar ierta-o niciodată. Nu ne rămîne decît frumoasa brunetă, în persoană, dar grozav mă îndoiesc că o să ne ajute. De ce s-ar implica ea însăşi ? Pentru ochii noştri frumoşi ? Oricum îşi adora amantul-patron ; se vedea cît de colo. Şi iată cum acest afurisit de Laurent ştia să procedeze pentru a nu lăsa nici o urmă.

Se făcu tăcere.

Dintr-odată, Damiens se aplecă înainte.

— Aşteptaţi ! Ar fi poate o scrisoare...

Tînărul avocat tresări.

— O scrisoare ? O scrisoare de-a lui Laurent ? Adresată cui ?

Dar trecătorul entuziasm al lui René Damiens se şi potolise.

— Nu... nu merge. Mă gîndeam la o scrisoare pe care i-a expediat-o Carolei, în Cité Montespan. Mi-a citit-o ea într-o seară, îmi amintesc acum foarte bine. Laurent o numea „draga mea“, îi cerea „să revină la domiciliul conjugal cît mai repede“, îi spunea că „suferă îngrozitor din

cauza absenţei ei“, o asigura de dragostea ce-i poartă. Nu-i nimic ce ne-ar putea fi de folos, ba dimpotrivă !

— Văd, spuse suspinînd Michel.

Damiens își termină de băut whisky-ul, observîndu-l pe avocat.

Michel Le Hucheur părea copleşit de soartă. Şi pe urmă, brusc, figura sa juvenilă se lumină. Îşi potrivi cu un gest hotărît şuviţa de păr care-i cădea pe frunte şi în ochii lui cenuşii-verzui se aprinse o sclipire.

— Ascultaţi-mă, Damiens. Chiar acum m-am gîndit la ceva. Mai presus de toate, în nici o situaţie nu trebuie să disperi. Poate că e stupid dar cred că aţi putea să mă ajutaţi...

*

Carol nu se mai lăsa cuprinsă de mînie. Reuşea chiar, de cele mai multe ori, să-şi înăbuşe disperarea, aşa cum se aşază în fundul unui scrin anumite obiecte pentru a le regăsi mai apoi. Numai vara sa, Valérie Niel (care-i vorbea mult despre copii), René Damiens (reuşise pînă la urmă să obţină de la judecători autorizaţiile necesare) şi avocatul Le Hucheur veneau s-o viziteze. În prezenţa lor nu se simţea stînjenită, n-o încerca nici o ruşine din pricina stării în care se afla.

Încărcate de frămîntări şi de umilinţe, zilele petrecute la închisoare treceau ca valurile unei mărunte furtuni înspumate şi dezgustătoare. Într-o seară, o deţinută începuse să urle, zgîriind cu unghiile, însîngerîndu-şi mîinile de uşa celulei. Sau captivele se încăierau pe neaşteptate, pornind o sîngeroasă bătălie în timpul căreia toate loviturile erau permise. Şi peste fiecare dintre scenele acestui teatru amar, plutea atotstăpînitor mirosul de varză, de sudoare, de urină şi de şobolan mort.

Dar dominantele psihologice rămîneau aici moliciunea, lenevia şi frica, stări care se cultivă în puşcării ca plantele în ghivece. „Dacă n-ai intrat depravată în această închisoare ieşi depravată“, îi spuneau Carolei camaradele sale. Cele mai multe dintre supraveghetoare erau tot atît de laşe ca şi deţinutele : tremurînd pentru calificativul lor profesional şi pentru postul lor, periind directoarea şi pe

șefă, denunțîndu-și colegele, brutalizînd deținutele, confundînd răutatea cu interesele de stat, avînd grijă ca, pentru a se pune la adăpost, să se slujească atît de evanghelie cît și de sancțiunea disciplinară. Le alegeau să fie astfel, le formau astfel. Cît despre Marmita, cu sufletul ei de aur și ochii ei îndepărtați, ea era lipsită de viitor în meseria asta.

— Dacă măcar ar desființa vechile ziduri, vechile porți și vechile mirosuri — îi spunea Carolei tînărul avocat Le Hucheur — amenajînd peste tot închisori ultra-moderne, n-ar mai rămîne decît să se treacă la reforma esențială: schimbarea de sus și pînă jos a sistemului de formare și de recrutare a cadrelor din acest sector...

Carol evita pornirea de-a se lăsa cuprinsă de-o furie neputincioasă ; afronturile, jignirile stupide o lăsau nepăsătoare. Constatînd pasiunea ei pentru lectură, supraveghetoarea care se ocupa de bibilotecă refuza să-i dea cărțile cerute — cu toate că figurau pe listă — pretextînd, cu arțag, că fuseseră împrumutate, că erau deteriorate sau că se pierduseră. Dar, în mod evident, titlurile solicitate ar fi trebuit să se găsească acolo fără nici o greutate. Măruntul supliciu al refuzurilor se repeta zi de zi și Carol încetă să mai citească în atelier, dedicîndu-se muncii stupide a condamnatelor care manevrau etichete. „Într-o măsură e ca și cum ai tricota", gîndea ea, făcîndu-i plăcere să-și folosească mîinile atunci cînd se hotărî să mediteze.

Pentru Carol, meditația juca aici un rol important. „Geoffroy va împlini paisprezece ani pe 12 februarie, anul viitor. Michel Le Hucheur pretinde că pînă atunci nu voi fi judecată dar că poate o să fiu pusă în libertate provizorie. Nu-mi vine să cred. Ce se va întîmpla ? La început credeam că nu voi mai putea trăi alături de copiii mei din cauză că le-am ucis tatăl. Dar Valérie Niel, bietul René, avocatul meu, toată lumea pare să fie de acord în privința asta : copiii mă vor din toată inima. Dar cum să procedez ? Să le vorbesc despre tatăl lor, să nu le vorbesc niciodată, cu toate că prezența și spiritul lui Laurent ne impregnează viața, a mea și a copiilor ? Laurent, care nu se va lăsa nicicînd dat uitării, Laurent pe care nu-l voi uita niciodată ! Fotografiile lui au rămas acasă, ca și portretul pe care i l-a făcut Waroquier.

Știu că în ziua în care Geoffroy îmi va pretinde să-i relatez în ce fel a murit tatăl său — căci el mă va întreba mai întîi — eu o s-o fac : Dar nu voi spune nimic din ceea ce ar putea să-i întunece memoria. Și-atunci ? Se vor putea scurge cîțiva ani, în care fiecare dintre noi va evita subiectul tabu. Mai devreme sau mai tîrziu, copiii îmi vor pune întrebări și n-o să pot, n-o să vreau să mă eschivez. Pentru mine — chiar dacă ar fi numai pentru mine — vreau să-l păstrez pe Laurent. Nu vreau ca el să dispară..."

Rămînea calmă. Și cu toate acestea disperarea devenea cîteodată obsedantă, oricît ar fi căutat să se detașeze. Dar salvarea ei consta în posibilitatea de a se gîndi — așa cum fac toate femeile — la o mulțime de amănunte a căror însumare reprezintă culoarea și ponderea vieții !

„Mă întreb cum o fi scoțînd-o la capăt cu copiii, biata Valérie Niel. Geoffroy este atît de bun la franceză, îmi arăta întotdeauna compozițiile ! Avea nevoie să-l încurajez. Sînt sigură că nu va apela, în privința asta, la mătușa lui, în afara cazului că ea s-ar arăta mai dinainte dispusă, ceea ce cu siguranță nu va face. Cît despre matematică, socotesc că ea va ține și mai greu pasul. Pînă la urmă am reușit să înțeleg matematicile moderne dar a trebuit totuși să fac un mare efort. Dominique preferă să se descurce singură, exceptînd pregătirea lecțiilor. În privința ei sînt perfect liniștită. O să pună, cu de-a sila, cartea de geografie și vocabularul limbii engleze în mîinile resemnate ale mătușii Niel, pentru a-i enumera munții Pirinei sau ca să repete cu ea verbele neregulate. O s-o oblige pe această nefericită să-i lipească decupajele în „Caietul cu animale". O va sili să-i transcrie cu cerneală roșie figurile geometrice, fără să-i lase nici o portiță de scăpare. Și Valérie o va lua în serios. Fără să mai vorbesc de părul ei atît de lung, atît de frumos și așa greu de îngrijit, pe care biata Valérie va fi nevoită să-l descurce dimineața și seara. Fără să mai vorbim nici de așchiile, de spinii și de coșurile fetei — care are întotdeauna în rezervă un mare punct negru sau un mic panarițiu — și pe care mătușa Niel va trebui să-l extirpeze, să-l stoarcă sau să-l panseze cu grijă"...

— Cu grijă maternă ! spuse Carol cu glas scăzut, pentru a-și încheia gîndul.

Îl revedea în minte pe fiul ei Geoffroy, cu ochii săi limpezi, chipul de înger uşor bucălat, cu obrajii roz şi gura atît de minunat conturată încît toate misterele copilăriei se refugiaseră în zîmbetul lui. Treisprezece ani şi jumătate. Invenţii nostime („anti-pătratul alb“ lipit jos, în dreapta ecranului de la televizor, sau profilul mamei lui, decupat, pe care-l ţintuise pe uşa camerei sale cu recomandarea : „Duceţi-vă toţi s-o vedeţi pe Lulu astă seară la Folies-Bergère !“) ; un ascuţit simţ al mistificării (îşi „trăgea pe sfoară“ sora mai mică şi profesorii în toate felurile posibile şi imposibile...) ; un farmec nemaipomenit de care se folosea cu inocenţă dar şi cu o inconştientă şi tulburătoare siguranţă de sine. Părul de un blond-închis, cu şuviţe tivite de soare ; o voce care-i rămăsese feminină şi clară, fără asperităţi, atît de melodioasă încît îi mergea Carolei la inimă (da, inima mea îl ascultă), aşa că îl striga adeseori pe Geoffroy fără motiv, simţindu-se fericită să prindă din zbor aceste sunete („Poftim ?“ întreba Geoffroy. „Nu, nimic“, răspundea Carol şi acest „Poftim ?“ care străbătea casa o făcea pe Carol să simtă plenitudinea unui neobişnuit sentiment de bucurie). Da, Geoffroy, privirea lui, surîsul şi această voce de copilandru, încă neschimbată, această voce pe de-a întregul pură şi atît de fragilă, care-i era şi mai dragă ştiind că timpul n-o s-o cruţe.

Apoi în faţa ochilor Carolei reapărea brusc şi Dominique, fetiţa de unsprezece ani, fetiţa cu păr lung, care venea şi pleca înaripată ca un elf. Cîtă graţie în cel mai neînsemnat gest, în cel mai mic pas pe care-l făcea această viitoare femeie, în sinea căreia feminitatea răzbătea aşa cum răzbate cu ciocul un pui ieşind din ou. Şi cîtă varietate de aspecte poate imprima chiar acestei feminităţi absoluta inocenţă a copilăriei, care ştie totul şi care nu ştie nimic, acestui trup auriu în care au şi înmugurit sînii dar care rămîne protejat de copilărie ca de-o armură ! Cu toate acestea, încă de mult timp o maliţiozitate provocatoare se aprindea în ochii sălbatici şi strălucitori ai fetei — ochii tatălui ei — atunci cînd privea un bărbat, fără să ţină seama de ridurile şi de vîrsta acestuia, de frumuseţea sau urîţenia, de vulgaritatea ori de prestanţa lui. Dominique, viitoare femeie, deja femeie aureolată de un vis care nu voia să se

destrame, mișcîndu-se în zgomotul izvoarelor de mici bucurii care asaltează copilăria din zori și pînă-n seară, ba chiar și în timpul somnului cald al nopții. Dominique, cu nasul ei ușor turtit, cu surîs echivoc de faun ; Dominique pură ca o sălbăticiune, scuturîndu-și pletele lăsate pe umeri ; Dominique, stăpînită pînă în adîncuri de demonul dezordinii și, în același timp, străduindu-se să lipească — de preferință cu mîna altora — imagini decupate, Dumnezeu știe de unde, pentru faimosul ei „caiet cu animale“ plin de forme ciudate și de aripi întinse, de felurite coarne și de boturi, de coame aurii ca lanurile de grîu copt. Dominique, sinceră, șireată, distratră, silitoare, serviabilă și de-o irascibilitate frenetică stîrnită brusc, fără un motiv anume, cu zvîrliri năbădăioase și mlădierea mătăsoasă a unui pursînge.

CAPITOLUL XII

— Honoré, m-am săturat pînă peste cap !

— Vă înţeleg, domnule judecător, spuse grefierul fără să ridice capul.

Thirel se întinse ca un motan bătrîn.

— Istoria asta de la Societatea franceză de investiţii putea fi pasionantă ! Dar simt cum, puţin cîte puţin, îmi scapă tocmai esenţialul. De ce l-au lăsat pe unul dintre suspecţi, de la care puteam să scot cel mai mult, să fugă peste hotare ? De ce au încredinţat unui alt magistrat afacerea paralelă a Fondului de investiţii garantate ? De ce exercitarea activităţii juridice şi căutarea adevărului se izbesc, fără încetare, de intervenţii politice ? De ce trebuie — sub pretextul faimosului „secret al instrucţiei" — să mă fac, în faţa opiniei publice, complicele unui veritabil camuflaj al scandalului ? Şi de ce nu sînt lăsat să pun în discuţie cutare sau cutare personalitate care duhneşte, de la distanţă, a pucioasă ?

— Pentru că Sistemul e Sistem, spuse calm, grefierul.

Thirel se ridicase.

— Honoré, ai putut să-ţi dai seama că nu-mi neglijez din cauza asta nici afacerile în curs de desfăşurare. Şi Dumnezeu ştie că nu ne lipsesc tot felul de scandaluri. Cît despre afurisita noastră de Carol Mansigny, chiar dacă m-aş face că am uitat-o, îşi dau alţii osteneala să-mi reamintească mereu de ea.

Ridicîndu-şi capul încărunţit, grefierul spuse simplu :

— Această micuţă doamnă nu ne destăinuie prea mult.

Thirel clătină din cap.

— O, nu ! Ştii, Honoré, mi-ar plăcea să mă ocup o vreme numai de acest caz. Tînărul nostru avocat Le Hucheur este lipsit de cea mai elementară experienţă, dar tocmai stîngăcia sa e convingătoare. Şi nu putem trece cu vederea depoziţia lui Damiens. Pentru a şti tot ade-

vărul trebuie scormonit cu migală trecutul acestui Laurent Mansigny, pe care familia și prietenii săi aproape că ni-l prezintă ca pe un geniu dublat de un sfînt. Eu nu i-am aflat punctul vulnerabil. Manneville este un bun polițist — nu lasă niciodată să se întrevadă nimic din substratul ascuns al gîndirii lui — dar sînt sigur că nu vrea decît să mă ajute. Părinții victimei îl cam agasează, și eu înțeleg...

Tăcere.

— Mergeți la președintele Saint-Galaix, domnule judecător ?

— Chiar așa, Honoré... Spune-mi îmbătrînind nu devii puțin vrăjitor ?

— Ba da, domnule judecător.

Thirel isprăvi de aranjat cîteva dosare, fluierînd încet aria din Pisica neagră.

— Îmi pot permite să vă întreb ceva ? spuse Honoré.

— Bineînțeles !

— Aș vrea să știu : credeți că va vedea lumina zilei reforma judiciară la care lucrează președintele Saint-Galaix ? Că președintele Saint-Galaix, după ce se va fi pensionat, va lansa o campanie și va obține să-i fie prezentată lucrarea în fața Parlamentului, cu oarecare șanse de reușită ? Sau nu este decît jocul unui sfîrșit de carieră, un fel de himeră ?

Judecătorul Thirel își potrivi cravata.

— Honoré, am totală încredere în realismul și în curajul lui Saint-Galaix. Dar nu cred în onestitatea Puterii politice, cînd e vorba să-și restrîngă propriul imperiu, și am și mai puțină încredere în înțelepciunea Parlamentului.

*

Cîteva momente mai tîrziu, după nesfîrșite ocolișuri prin cochilia întortocheată a Palatului, judecătorul Thirel îl regăsi pe președintele Saint-Galaix în bîrlogul său, aflat în spatele sălii de deliberare a juraților.

— Pare-se că nu prea merg treburile, dragul meu ! spuse președintele după ce-i strînse mîna.

— Pe legea mea, nu !

Thirel făcu, în termeni amari și concișI, o rapidă prezentare a ceea ce el numea „întunecatul tablou al situa-

ției". Saint-Galaix îi oferi o țigară, și-o aprinse pe a sa și cei doi bărbați, instalați confortabil, se destinseră în atmosfera prieteniei de seară care se statornicise între ei.

— Iată ce-i, spuse Thirel închizîndu-și pe jumătate ochii negri și strălucitori, așa nu se mai poate ! Cabinetele de instrucție sînt aglomerate ca o vulgară circulație urbană, și situația devine din ce în ce mai gravă. O știi tot atît de bine ca mine, poate chiar și mai bine, dar astă-seară simt nevoia să mă descarc : dacă nu se multiplică numărul de magistrați, ne paște stagnarea definitivă. Ni se reproșează că-i pasăm poliției ceea ce este de competența noastră. Ce-i de făcut ? În privința mea, e simplu, am depășit de mult timp faza alertei ; îmi dau duhul sub povara dosarelor. Oh, știu că nu sînt singurul ! Și-atunci, în fapt, poliția ne uzurpă din ce în ce mai mult atribuțiunile. Practică, în stilul ei propriu, meseria noastră : interoghează cetățenii, îi constrînge, reține martorii la secțiile de poliție, face percheziții, totul cu deplina desconsiderare a libertății. Ca urmare, profesiunea noastră se devalorizează și se degradează văzînd cu ochii. Cît despre Parchet, acesta procedează exact ca noi. În lăudabila sa grijă de a ne mai degaja, încredințează poliției judiciare aceste anchete „oficioase", ceea ce în principiu este absolut ilegal dar prezintă avantajul de-a ne face să cîștigăm timp, lăsîndu-i pe ei să trieze, ca nouă să nu ne revină decît cazurile cu adevărat importante. La drept vorbind asta înseamnă dezordine, și astfel noi nu respectăm drepturile cetățenilor care în cele din urmă își dau seama de situație, cu atît mai mult cu cît întîrzierile ajung să fie cu adevărat scandaloase. Și vezi urmarea : sînt huiduite poliția și magistratura, *cînd de fapt nici una, nici cealaltă nu au nici o vină. Răspunzător* este Sistemul.

Atent și prietenos, Saint-Galaix fuma pufăind.

— Ai dreptate. Dar e și mai grav, Thirel. În umbră se află oameni avizi de putere care nu vor să țină seama nici de prestigiul, nici de procedeele magistraturii. De cîtva timp, sub privirile blajine ale cetățenilor, vedem cum în Franța — încetul cu încetul, Poliția acaparează justiția.

Thirel se simțea învăluit în calmul acestei încăperi intime și modeste care era impregnată de-o atmosferă de muncă.

— Deci, dragul meu președinte, nu mai crezi în frumoasa dumitale reformă ?

Saint-Galaix se mulțumi ca, în loc de răspuns, să apuce un dosar gros și să i-l întindă prietenului său.

— Cred, bineînțeles !

Președintele își închise ochii pe jumătate.

— Știi, principalele mele rubrici au și fost schițate. Hai, uite-te !

Deschise dosarul pe masa învechită care-i servea de birou, și amîndoi se aplecară asupra lui.

Thirel parcurgea cu privirea temele fiecărui capitol și, după obiceiul său, citea cu glas scăzut, murmurînd neîntrerupt.

— „Asigurarea independenței magistraturii și înființarea unei adevărate «puteri juridice» inexistente în actuala situație."

— „Numirea în fruntea sa nu a unui așa-zis «ministru de justiție», ci a unui magistrat suprem al Franței, inamovabil, asistat în activitatea pe care o desfășoară de consiliul suprem al magistraților."

— „Ameliorarea recrutării și pregătirii magistraților."

— „Creșterea substanțială a numărului lor."

— „Simplificarea inextricabilului labirint al procedurilor."

— „Consolidarea dreptului de apărare, prea adesеori desconsiderat sau periclitat, organizîndu-se mai judicios supravegherea în primele douăzeci și patru de ore, timp în care un justițiabil este cu desăvîrșire lăsat la discreția poliției, dezarmat, îngrozit, privat de cei care-l susțin și de asistența unui avocat."

— „Căutarea, mai corectă și mai activă a probelor provenind din exterior, în afara cercetării acuzatului, pentru a prelua ceea ce este mai bun din sistemul englezesc și pentru a abandona, în parte cel puțin, sinistrele metode folosite de o procedură absolut inchizitorială."

— „Renovarea, de la un capăt la altul, a penitenciarelor, ale căror clădiri sînt sechelele celei mai vechi barbarii. Să li se dea deținuților o ocupație conformă cu exigențele demnității umane ; să se facă deosebire între «criminalii întîmplători» și delicvenții nerecuperabili ; să

fie întreprinsă o schimbare esenţială în privinţa recrutării, instruirii şi formării mentalităţii gardienilor şi supraveghetorilor din acest sector. Să se ia deci toate măsurile pentru a evita actuala apariţie în serie a inadaptabililor şi a recidiviştilor.“

Saint-Galaix părea uşor intimidat, atitudine care nu i se potrivea.

— Nu este, se înţelege, decît o schemă ! spuse el. Dezvoltînd rubricile se va ajunge la prevederea mai multor dispoziţii noi, la care ştiu că aderi : întărirea independenţei judecătorului de instrucţie faţă de procuratură ; introducerea unui adevărat *Habeas corpus* [1] în chiar textul Legii constituţionale ; reglementări mai liberale în cazul detenţiunii preventive ; prescripţia secretului cercetărilor, care este astăzi perimat ; desfiinţarea tribunalelor excepţionale ; promovarea categorică a drepturilor femeii... Vezi dumneata, Thirel, legea trebuie aplicată de către cei în drept cu deplina respectare a libertăţii de gîndire şi a libertăţii de conştiinţă.

Saint-Galaix închise dosarul.

— Da, dragul meu, în deplină libertate ! Fără să mai simţi, în fiecare clipă, nevoia să deschizi multiplele umbrele ale codului sau să te pui la adăpost prin intermediul procedurii.

Thirel se reaşează în fotoliu. Oftă.

— Bun ! O să avem, cu siguranţă de discutat anumite puncte, în privinţa cărora vor exista divergenţe între noi. Dar, în mare, ştii foarte bine că sîntem de acord. Partea proastă e însă că nu mai am încredere. Şi nici dumneata nu ai mai multă decît mine...

— Cum asta ? spuse Saint-Galaix, arcuindu-şi sprîncenele.

— Ştii în ce fel califica, acum cîtva timp, un bătrîn magistrat, justiţia noastră ? „Un dispozitiv excesiv ornamentat, pretenţios, care scîrţîie, şchioapătă şi pe care societatea l-a construit pentru a asigura — de bine de rău — funcţiile juridice !“ E ceea ce spunea, în esenţă, chiar dacă nu garantez să fi reprodus cuvînt cu cuvînt. Ei bine, mi-ar

[1] Să ai trupul...“ (lat.) Denumeşte o lege a sistemului juridic englez prin care se dispune prezentarea în faţa instanţei a deţinutului în persoană, pentru a se constata validitatea sa corporală.

plăcea să-mi citezi un singur proiect de reformă judiciară profundă, serioasă, care să fi fost dezbătut în Parlament de la sfîrșitul războiului încoace... Inutil să te străduiești : n-o să găsești nici unul. Nu s-au discutat decît reforme de mică importanță. De ce ai vrea ca acum să fie altfel ? Nu vine Moș Crăciun pe coșul ăsta, dragul meu președinte ! De fapt, majoritatea colegilor noștri se alătură ei înșiși politicienilor, pentru a se crampona de Sistem. Cît despre cetățeanul obișnuit, chiar dacă i se atrage atenția, el are un nivel atît de ridicat în stupiditate, ignoranță, lene sau lașitate încît n-aștept nimic din partea lui.

Thirel făcu o pauză. Pe urmă, pentru a-și încheia spusele, luă o înfățișare misterioasă.

— *Nu ne rămîn decît tinerii !* Perfect. Căci acești indivizi adulmecă orice carențe ale aparatului juridic, așa cum încearcă să descopere și carențele Învățămîntului, considerat cu literă mare. Dar știi ce devin instituțiile de care tinerii din ziua de astăzi încep să se îndoiască.

Cei doi evocară, în tăcere, această perspectivă.

— Ascultă-mă, reluă Thirel, vînturăm din cînd în cînd în faptul serii marile noastre idei pentru a ne elibera de complexe și pentru a ne smulge din cotidian. Dar ceea ce ne pasionează — s-o mărturisim — sînt amănuntele profesiunii noastre. Tocmai îți închei cu bine ultima dumitale sesiune de dinaintea concediului. Eu însă îmi fac sînge rău gîndindu-mă că-mi las dosarele, timp de o lună, pe mîna unui înlocuitor. Uite, e vorba de fata aceea — despre care ai auzit, cu siguranță, vorbindu-se la Palat și ai citit în gazete — acea Carol Mansigny care și-a ucis pur și simplu soțul, bancher cunoscut, prieten intim cu un ministru în funcțiune și vedetă a întregului Paris...

Saint-Galaix ridică mîna, afectînd multă solemnitate.

— Nu-mi mai spune nimic. E un caz de care va trebui, poate, să mă ocup.

Thirel intră în joc :

— Posibil ! Dar liniștește-te : nu voi încălca regulile profesionale și mă voi rezuma doar la cîteva mici reflecții nevinovate. Apropo de această afacere Mansigny : primesc o grămadă de inși, poliția interoghează alte persoane, dosarul meu să umflă ca un burduf și totuși sînt sigur că

nu mi-am dus la bun sfîrșit cercetările. Oh, dacă aș vrea, ar fi foarte simplu să trag concluzii și să trec la o nouă tărășenie. Ucigașa mea și-a mărturisit crima, a mărturisit-o de la început, am vîrît-o în închisoare, ministrul, prieten cu soțul ei, cere răzbunare, Parchetul și Poliția judiciară s-au dezlănțuit, mărturiile în favoarea victimei abundă, maestrul Rennenski este avocatul părții civile și toată lumea pare de acord. Ni s-a pus sulița în coastă și a trebuit să ne dăm toată ostenceala. Puteam deci să închei foarte repede cazul pentru a-l trimite Camerei de punere sub acuzare la cîteva săptămîni după întoarcerea din concediu. Dar mai este și acest tînăr avocat Le Hucheur pe care-l cunoști...

— Le Hucheur, spuse Saint-Galaix, un stagiar ? L-am auzit pledînd la Curtea cu juri, în procesul lui Le Beignet...

Thirel își clătină capul cărunt.

— Da... E un băiat bun care pare să aibă stofă. Atît de impetuos, atît de onest, atît de stîngaci încît m-a impresionat. Pretinde că Laurent Mansigny, victima, era un ticălos, că-și înșela nevasta cu toate femeile disponibile etc. Ceea ce în fața juriului ar putea să prezinte lucrurile într-o altă lumină. Clienta lui însă refuză să se strecoare invocînd o dramă pasională pentru a nu întina memoria soțului ei. A acestui soț pe care totuși l-a curățat cu frumoasa-i mînă albă ! Le Hucheur are tupeul să insinueze că de fapt eu însumi îi împărtășesc părerea, fără a îndrăzni s-o spun, ceea ce aproape că-i adevărat... Dat naibii Le Hucheur ! Dar, vezi și dumneata, n-am timp să aprofundez cazul, să-l duc la capăt, așa cum aș dori. Ar fi necesare de trei ori atîtea interogatorii... Închipuiește-ți că acest caz al micuței doamne, cum zice grefierul meu, mă interesează mult mai mult decît banditii și escrocii care-mi asaltează în acest moment cabinetul ! E tînără și frumoasă, criminala mea. Îmi dau seama că n-a fost prea fericită. Ar fi meritat poate mai mult decît dreptatea pe care o împărțim noi și care nu-i altceva decît un fel de idol mumificat, neputincios și steril ca o femeie bătrînă.

— Exagerezi, spuse Saint-Galaix, care auzise destule în viața lui.

★

René Damiens își opri D.C.-ul în fața uneia dintre acele faleze locuite care fac onoare arhitecturii moderne. În holul geometric și sonor, un mare tabel indica mijlocul de a descoperi trogloditul pe care-l căutai. René citi pronunțînd încet : „Laetitia Matelli, scara A, coridor C, camera 12“. Se repezi într-un ascensor, care părea să icnească, urcă pînă la etajul VI, căută litera C, parcurse un coridor frumos și practic de un alb strălucitor, apăsă în fine pe soneria camerei cu numărul 12. Apăru o creatură cu trup splendid, cu chip delicat și ochi întunecați.

— Bună ziua, domnișoară. Sînt René Damiens. Nu știu dacă vă mai amintiți...

Nu-l văzuse prea des la familia Mansigny dar îl recunoscu imediat.

— Intrați.

. Vocea Laetitiei era lipsită de entuziasm. René privi în fugă încăperea de o dezolantă banalitate, pe care nu reușeau s-o facă mai plăcută nici frumoasele afișe fixate pe pereți și nici cele două-trei covoare indiene.

— Bănuiți despre ce aș vrea să vă vorbesc, domnișoară.

— Da, adică...

— Carol Mansigny este așadar în închisoare pentru asasinarea soțului ei. Am văzut-o alaltăieri. Închisoarea este cu adevărat abjectă. Carol nu vrea să spună nimic ce-ar putea pîngări memoria lui Laurent. În calitate de prieten al Carolei, credința mea este că numai dumneavoastră ați putea-o salva...

— Cine v-a trimis ?

René nu se putu stăpîni și roși ca o fecioară.

— Dar... nimeni, vă asigur !

Laetitia își scutură buclele brune.

— Minți foarte prost.

Tăcere.

— Ei bine, spuse René, v-am întîlnit de mai multe ori în bulevardul Foch, după ce ați venit să vă instalați la familia Mansigny. Nu vreau să merg pe ocolite : ați fost amanta lui Laurent, nu-i așa ?

Fata se ridică în picioare.

— Ieşi afară, spuse ea, fără să ridice tonul.

René se îmbujoră şi mai rău dar rămase nemişcat.

— Ascultă-mă, Laetitia. Sînt stîngaci, nu-mi dau seama pe ce cale ar trebui s-apuc pentru a face acest demers... delicat... şi mă transpun în situaţia dumitale, crede-mă ! Dar este vorba de libertatea Carolei.

Privirea întunecată a fetei se voală.

— Nu ţin deloc să te ajut ca s-o eliberezi pe ucigaşa lui Laurent.

René începu atunci să strige :

— Ucigaşă ? Spune mai bine : o femeie pe care ai împins-o la disperare prin prezenţa dumitale în căminul ei, prin concubinajul cu soţul ei, sub ochii ei, prin această provocare continuă pe care a îndurat-o atît cît a putut, mai înainte de-a fugi ca o ciumată !

— Ieşi afară ! Altfel telefonez la poliţie.

Deveni livid㠄 René îşi evalua înfrîngerea. Se ridică.

— Nu ştiu la ce nivel se găseşte la dumneata ceea ce îţi serveşte drept inimă. Dar e ceva ce-ţi pot spune, Laetitia : dacă n-o să vorbeşti la procesul Carolei Mansigny n-o să mai poţi niciodată dormi liniştită, nici n-o să te mai poţi privi vreodată în oglindă fără să vomiţi.

*

În atelierul închisorii, Carol, îndeletnicindu-se cu stupida mînuire a etichetelor albe şi verzi, singura treabă care i se propusese, rămînea întrucîtva izolată de camaradele sale, preferînd să se gîndească, să reflecteze. Discuţiile celorlalte deţinute îşi urmau cursul, fără ca ea să le ia în seamă. Doar din cînd în cînd cîte o vorbă, cîte o frază, rămînea agăţată undeva în mintea ei.

„Cantina e din ce în ce mai scîrboasă !“

„Cînd voi ieşi din închisoare îmi voi cumpăra o mică garnitură de la Galerii...“

„De cît timp nu te-ai mai dus la Palat ?“

„E mai curînd bine făcută noua asistentă ! Ar fi trebuit să...“

Prin faţa Carolei se perindau sculpturi imaginare : Dominique sub formă de sirenă, cu torsul gol, visătoare, contemplînd solzii din coada sa de peşte ; profilul lui Laurent conturîndu-se pe un medalion de marmură neagră ;

Geoffroy sub aspect de faun cu picioarele bifurcate ; un bust : Juliette cu copcile niţel descheiate. Sau asamblarea non-figurativă a acelor sfere şi bule al căror echilibru variază după starea de spirit. Carol îşi închipuia planuri de case, pe care reuşea să le proiecteze în minte, pînă în cele mai mici detalii : *vedea*, ca pe schiţa „albastră" a unui arhitect, o casă pe gustul ei, care se înălţa etaj cu etaj. „Acolo o bucătărie mare unde, mai tîrziu, voi agăţa pe pereţi farfurii de Rouen, pentru că vreau să fie una dintre cele mai frumoase încăperi ale locuinţei. Acolo un coridor. Aici sufrageria, biblioteca, salonul — cîte o scară de fiecare latură a parterului — la naiba cu avariţia !" Planul se forma şi se schimba : casa scării se înscria într-un volum perfect...

— *Neagra !*

Carol fu adusă brusc la realitate de acest cuvînt prins din zbor şi care era însoţit de un soi de larmă. Ascultă, lăsă deoparte lucrul, privi. Un zgomot surd străbătu acum atelierul, se împrăştie ca o undă printre femeile care lucrau. o atinse în treacăt pe călugăriţa neclintită ai cărei ochi cenuşii stăteau la pîndă. Din priviri, Carol îşi căută camarada, pe Juliette, mica prostituată roşcată cu nas de veveriţă. O văzu stînd chircită, lîngă uşă. Era foarte palidă şi nici măcar nu încerca să-şi şteargă lacrimile care-i curgeau de-a lungul obrajilor uşor supţi. Carol se grăbi s-o ridice.

— Ce ţi s-a întîmplat ?

Juliette îi răspunse cu vocea gîtuită :

— Rosie iese de la pretoriu ! O colegă care se dusese la latrină şi care tocmai s-a întors, a văzut-o. Ştiam c-o s-o încaseze dar vacile alea i-au ars cinşpe zile de carceră.

Repetă cu glas mai ridicat :

— Cinşpe zile, lepădăturile...

Discuţiile erau admise în atelier, cu condiţia să nu fie prea zgomotoase şi să n-aibă nimic subversiv. Dar un zumzet de stup în stare de alarmă se înălţa acum în atelier. Căci dacă deţinutele erau de cele mai multe ori egoiste, formînd mici bisericuţe, indiferente faţă de cele cu care nu erau intime, redeveneau de-o solidaritate aprigă atunci cînd era vorba de barbaria „negrei", adică a celulei obscure în care deţinutele erau tot timpul singure.

Puţin cîte puţin Juliette îşi veni în fire. Reîncepu să vorbească pe şoptite, aproape fără să-şi mişte buzele, aşa cum procedează deţinutele cu experienţă.

— Ştii, Rosie a ocărît-o pe subşefă din cauza mîncării. Două muşte şi un cărăbuş într-o supă, nu putea să nu i-o zică ! Trebuie să spun că Rosie se pomenise fără leţcaie, aşa şi eu, deci n-am putut merge la cantină o săptămînă întreagă. N-am îndrăznit să-ţi cerem. De cele mai multe ori parcă ai fi pe lumea ailaltă. Pe scurt, după asta ne-am descurcat. Dar vezi şi tu ce poate ieşi, cînd n-ai de ros decît de la cazan. Rosie ţine la tabieturile ei, nu merge la ea gamela spurcatei ăsteia de închisori ! Nu sîntem cerşetoare, ce naiba... Ba încă Rosie, după ce a ocărît-o pe subşefă, i-a făcut şi aşa semn cu mîna. Subşefei nu i-a căzut bine. Atunci Rosie s-a ales cu pretoriu...

— Pretoriu ? întrebă Carol.

— Aşa-i, tu eşti o începătoare, n-ai cum şti. Pretoriu este un soi de tribunal unde eşti singură în faţa grangurilor de la pîrnaie, o adevărată mică judecată „a casei". Cu limbariţa ei de pomină, că aşa-i e năravul, a fost vîrîtă la neagra. Nimic nu-i mai greu de îndurat ca asta !

Juliette înţepă o etichetă.

— Pe la neagra am trecut şi eu. O dată. Sînt gata să mă tîrîi, să ling, ca să nu mă mai duc acolo. Am poate aerul că sînt o adevărată puşcăriaşă fără pic de ruşine, da eu nu mă simt aşa grozavă ca Rosie. Mai întîi ţi se pune faimoasa „rochie de dimie", o ţoală neplăcută, din pînză groasă care-ţi zgîrîie trupul, îţi atîrnă pînă la glezne şi are mîneci enorme. Vîrîtă în asta, arăţi ca o călugăriţă rătăcită. Pă urmă te pomeneşti într-un fel de celulă foarte înaltă, aflată la parter, prost aerisită. Ai o ferestruică dar e atît de murdară încît nu vezi decît dalele. Nu primeşti poştă, nimeni cu care să vorbeşti ; nici o cărţulie, nici de lucru, douăzeci de minute de plimbare prin curte, da tot singură. Şi aş vrea să vezi zăvorul : n-ar avea scăpare nici un elefant. Şi nici un şoarece, dealtfel... Haleala e de zece ori mai infectă ca lăturile care ni se dau aici. Poţi crede ? Asta oficial. Şi încă te mai fac, din cînd în cînd, să sari peste cîte-o masă aşa, în glumă. Un animal ar plesni. Sînt fete care au crăpat... Uite-o pe călugăriţa de-aici care ne

privește în clipa asta. O cunosc eu : nici mai bună, nici mai rea ca altele. Dar știu că nu-i place neagra. De la șase și jumătate dimineața la cinci și jumătate seara ți se ia salteaua de paie și cuvertura. Atunci ai d-ales : sau te întinzi pe beton și ești sigură că te căptușești c-un reumatism — cunosc o pușcăriașă care, după ce a stat la neagra, s-a pricopsit pe toată viața cu o nevralgie facială și e oribilă — sau rămîi în picioare încercînd să faci cîțiva pași. Dar te trezești iute că te prind cîrceii. Pe scurt, un adevărat paradis. Iarna, nici un pic de căldură și n-ai decît o pătură. Eu cînd am ieșit de la neagra, unde n-am stat decît o săptămînă, abia dacă-mi mai recunoșteam camaradele. Pe lîngă pîrnaiele de azi, închisorile din evul mediu erau curate petreceri ! Iar dacă-ți trece prin minte că exagerez, n-ai decît să-ncerci... Și nici acuși n-o să mă crezi : pentru o tentativă de evadare din temniță *te poți alege cu trei luni petrecute la neagra.* După asta o să-ți spună că scumpa noastră Franță este o țară evoluată. Lui Rosie ar fi trebuit să-i dea opt sau zece zile. Adăugînd că a făcut mișto de subșefă — arătîndu-i uite așa cu cotul — se fac cinsprezece zile. Ai de ce s-o iei razna...

Juliette începu iar să plîngă. În jurul ei, roiul de femei continua să zumzăie de furie. Călugărița nu se clinti. Nu încă.

CAPITOLUL XIII

Tînărul avocat Le Hucheur își vîntura prin Paris ciuful rebel și pistruii. Hoinărea de-a lungul cheiului, în timp ce Sena sclipea în soare ca spinarea unui pește. În depărtare, pe fundalul cerului, pe fundalul de azur, catedrala Notre-Dame încerca parcă să se smulgă din parîme, tinzînd să se avînte în freamătul vîntului.

— Să se ducă ? Să nu se ducă ?

Le Hucheur stătea în cumpănă neștiind dacă era cazul să-l viziteze pe ilustrul și bătrînul avocat Sénard-Balivère, care fusese unul dintre maeștrii lui. „Pe Carol (n-o numea în sinea sa decît folosind prenumele) n-o pot lăsa în voia totalei mele lipse de experiență, imboldurilor, timidității mele și a altor neajunsuri ! Cît am putut fi de stupid față de judecătorul Thirel ! Singura mea idee bună : să-i acord încredere comisarului Manneville, al cărui raport figurează în partea introductivă a dosarului de instrucție, acestui Manneville care mi se pare un om cu suflet și cu rațiune. Eu, *a priori*, n-am nimic contra polițiștilor.

Le Hucheur își amintea anumite buclucuri studențești care puteau să se termine mai rău. Cu o grimasă, se gîndi și la unele manifestații care s-ar fi putut sfîrși cu mult mai bine. Dar activitatea polițiștilor, își da seama, devenea aproape cu neputință de exercitat într-o lume insolită, în care dispozițiile primite oscilau, atît de ciudat, de la cea mai pripită brutalitate la cea mai scandaloasă toleranță.

„Manneville nu mi-a făcut greutăți pentru a-mi furniza adresa pe care i-am cerut-o. Oamenii aceștia sînt foarte bine organizați. Laetitia Matelli. Fără îndoială o corsicană, în tot cazul o fiică a soarelui. Mansigny trebuie să-și fi ales amantele pe sprînceană ! Cred că am făcut bine trimițîndu-l pe René Damiens la fată. Păcat că tentativa lui a eșuat..."

Repetă visător : „Laetitia Matelli“. În sinea lui, el tot mai considera că tînăra femeie ar putea fi martora sa trăsnet. Şi din moment ce Damiens nu realizase nimic, hotărîrea era luată : o va vedea chiar el pe Laetitia, pentru a-i smulge mărturisiri... „Fără îndoială că toate acestea nu sînt tocmai reglementare, dar prea puţin îmi pasă. Dealtfel, nu văd de ce apărarea n-ar avea, cînd e voba de investigaţii, aceleaşi drepturi ca procuratura. Există o lacună în acest blestemat dosar, ceea ce tot repet pisîndu-l pe judecătorul Thirel ! Problema se limitează la a şti dacă noi sîntem puşi să aplicăm orbeşte legea sau să servim justiţia.

Cîteva ceasuri mai tîrziu, fu primit de domnul Sénard-Balivière. Acest maestru celebru accepta, la fel ca şi cei mai mulţi dintre avocaţi, să acorde o întrevedere imediat ce era soliciat de un confrate, fie el şi simplu stagiar. Le Hucheur, destul de emoţionat, cerceta vastul salon în care tocmai fusese introdus. Luxul în care trăia Sénard-Balivière era de foarte bun gust şi fusese dobîndit prin muncă. Dealtfel, nu făcea nici un secret din asta. Pe pereţi figurau cîţiva impresionişti care filtraseră cu osîrdie efectele solare. Sub patina vremurilor regeşti diversele mobile, stil Ludovic al XV-lea, luceau discret prin bronzuri şi marchetării. Fără a fi numeroase, bibelourile chinezeşti erau de bună calitate. Michel savura această ambianţă, care era pe gustul lui. Se aşezase pe marginea scaunului, cu mîinile pe genunchi, într-o atitudine pe care subit o găsi ridicolă. Prea tîrziu ! Deschizînd repede uşa, Sénard-Balivière intră cu mersul său sprinten, întinse amîndouă mîinile şi întrebă cu frumosul său glas grav :

— Ce mai faceţi ?

Le Hucheur sări în picioare. Îl salută pe maestru şi-l urmă într-un birou spaţios, tapisat cu ţesături închise la culoare, pe care-l găsi foarte auster : o masă masivă de mahon, fotolii stil Empire, bibliotecă. De-a lungul unui perete erau orînduite, într-un fel destul de bizar, mai multe busturi reprezentînd jurişti sau rectori celebri şi vădit preocupaţi : d'Aguesseau, Malesherbes, Monmerqué, Rollin. Şi două generaţii ale grupării lui Berryer [1], se alăturau

[1] *Antoine Berryer* (1790—1868), avocat şi orator legitimist, adversar al celui de-al doilea imperiu.

astfel, aliniaţi pe un singur rînd. Pare-se că nu știau de glumă.

— Aşadar, tinere ? Daţi-mi voie să vă scutesc de introducere. Sper că sînteţi perfect sănătos, eu de asemenea, Mulţumesc ! Vă ascult.

Michel Le Hucheur observa figura maestrului care exprima forţă, faţa colorată, ochii albaştri ale căror pleoape se alungeau spre tîmple cînd era furios sau cînd glumea, chipul sensibil şi aprins, virînd uşor spre roşu-violet, gura accentuată care ştia să pronunţe cuvintele dînd verbului, după loc şi după caz, o înaripare desăvîrşită sau o greutate strivitoare. Michel se simţi ca în frumoasele zile ale cursurilor de drept, fascinat de această sursă de elocvenţă, de misterul acestei voci care te purta mai spre înălţimi şi mai departe decît altele. Îşi luă inima în dinţi :

— Ei bine, maestre, am nevoie de dumneavoastră. Vă cer scuze... Permiteţi-mi să vă întreb : aţi auzit vorbindu-se despre cazul Mansigny ?

Urechile ascuţite şi păroase ale bătrînului avocat se înroşiră.

— Se înţelege ! Dar n-o să-mi spui... N-o să-mi spuneţi... Bine ! O să te tutuiesc, de acord ?

— De acord, răspunse Michel, înseninîndu-se.

— N-o să-mi spui că ţi s-a încredinţat cazul ?

— Ba da, maestre... Hm ! Da, maestre, sînt... la drept vorbind... apărător din oficiu !

— Ia te uită ? Frumoasa doamnă al cărei bărbat era bancher, dacă nu mă înşală memoria, n-a găsit printre relaţiile ei un cît de neînsemnat avocat ?

— Nu... de fapt pare ciudat. Dar veţi vedea : face parte din caracteristicile personajului...

— Ei bine, atunci pentru un debutant ai un noroc de încornorat ! Te-ascult.

Michel Le Hucheur se lansă într-un elogiu ditirambic la adresa clientei sale, improviză în onoarea ei o predică excesivă şi pe chipul său tînăr pistruii se accentuară. Vorbi despre frumuseţea Carolei, despre singurătatea Carolei, martiriul şi nevinovăţia Carolei. Se complăcu în a descrie „insuficienţele grave din dosarul de instrucţie“, „apatia judecătorului Thirel“, „atitudinea sa negativistă în faţa evidenţei“, „denegarea de dreptate care se punea la cale“.

Deplînse eșecul demersului făcut de René Damiens pe lîngă Laetitia, secretara-amantă (dar păstră tăcere în legătură cu hotărîrea de a stărui la rîndul său). Căpătînd mai mult curaj, ajunse să declare că domnul Rennenski, avocatul părții civile, este „un destul de mare ticălos", mai înainte de a conchide printr-o peroraţie care spulbera, ca pe un fir de pai, metodele și efectele procedurii inchizitoriale.

Domnul Sénard-Balivière știa să asculte. Își aplecă într-o parte capul sangvin cu păr cărunt tăiat foarte scurt și, de bucurie, își închise pe jumătate ochii. Cu toate că năvala tînărului său coleg îi încurcase programul, se ferea să-l întrerupă. „Nu s-a dus de rîpă meseria noastră !" gîndi el.

Le Hucheur tăcu pentru a-și mai trage sufletul și chiar atunci un valet intră discret pentru a anunța „din partea doamnei" că „invitații sosiseră și că se va servi masa".

Îl alungă cu un gest energic însoțit de un zîmbet. În locul său veni aproape imediat stăpîna casei, o frumoasă doamnă în vîrstă, cu păr violet, care dădea semne de nerăbdare. Michel se ridică, se repezi, îi sărută mîna care avea pielea uscată și bronzată.

— Gaspard, n-aș vrea să te deranjez în timp ce lucrezi dar musafirii sînt aici.

Vocea bătrînei doamne tremura ușor, melodios. La rîndul său, Senard-Balivière se ridică în picioare, își îmbrățișă soția și, cu delicateţe, o îndemnă să plece.

— Vin, vin ! Încearcă să-i faci să aibă răbdare. Dacă mai zăbovesc, așezați-vă la masă. O să le spui că e vorba de viață și de moarte.

Doamna Sénard-Balivière surîse și plecă.

— E minunată, spuse maestrul.

Își privi tînărul discipol cu severitate.

— Bine ! Ți-ai vărsat amarul. Te-am lăsat să vorbești. Am și început s-o îndrăgesc pe această Carol a dragostei. Cum s-ar fi putut altfel după ce te-am auzit vorbind ? Pe de altă parte, trebuie să te cred pe cuvînt. Sper că nu te-ai lăsat antrenat de entuziasmul tău și că ai cîntărit bine lucrurile mai înainte de a-ți stabili convingerile intime. Bagă de seamă că adeseori este nevoie ca noi avocații să cre-

dem, fără a avea cea mai mică dovadă dar părîndu-ne drepte și adevărate, afirmațiile celor pe care am acceptat să-i apărăm. Asemenea risc reprezintă chiar o parte din farmecul meseriei noastre. Bun ! Să sintetizăm puțin situația. Îmi spui că această clientă a ta a fost înșelată, umilită, persecutată în decursul anilor de către bărbatul ei, un om deosebit și deloc violent dar capabil de cruzime cerebrală, care a făcut în așa fel încît să nu lase nici o urmă a ticăloșiilor sale. În aleasa noastră societate burgheză asemenea caractere și astfel de comportamente în viața conjugală sînt mai răspîndite decît am crede. Ah ! De-aș putea eu, bătrîn avocat, să-mi scriu memoriile fără să violez secretul profesional !... Dar ascultă-mă : nu știu dacă ți-ai dat bine seama unde-i hiba. Iată : dosarul tău este gol ca balonul unui copil ! Clienta nu invocă nimic, ceea ce este o situație destul de obișnuită în împrejurări de acest fel. În plus, ea mărturisește tot ce vrei, după care dă crimei sale un fel de fals mobil intelectual, ceea ce e exact tipul de explicație ce poate să displacă unui juriu ! Toată lumea face depoziții care-i sînt defavorabile. Carol a ta nu cunoaște pe nimeni, n-are nici chiar o biată scrisoare cu care să probeze ceva. Și-mi mai spui că nici nu vrea să-și dezvăluie nefericirile conjugale pentru a nu întina memoria bărbatului ei ? Oare n-o fi o pornire de orgoliu pe care o împodobește cu o excesivă fidelitate ? Să arunci mănușa dar, chiar și după ce ai ajuns în poziție de apărare, să nu te recunoști încornorat...

Acest mod de-a vorbi, lipsit de menajamente, îi displăcu grozav lui Michel Le Hucheur care nu mai suporta acum să-i fie atins idolul. Tînărul avocat se arătă decis să se închidă într-o tăcere posacă. Între timp valetul, tăcut și dezolat, își făcu iar o scurtă apariție.

— În orice caz clienta, această Carol a inimii tale, te asigur că va fi total desființată dacă mai persistă în ineptiile ei. Vrea sau nu vrea să scape cît mai ușor ? Asta-i toată problema. Am cunoscut acuzați — și mai ales femei — care, în mod mai mult sau mai puțin conștient, doreau să se pedepsească...

Le Hucheur tresări nițel, deschise gura să vorbească dar, pînă la urmă, se hotărî să tacă.

— Cele spuse te-au pus totuși un pic pe gînduri, nu-i așa ? Bine. Orice ar fi, văd de pe acum ce capete vor face jurații cînd partea civilă le va citi constatarea de adulter contra clientei tale. Ea e cea care înșală, ea e cea care ucide... Bineînțeles că la audiere vei avea prilejul să pui în discuție constatarea, adresîndu-te ofițerilor de poliție care au făcut descinderea, dar impresia proastă va rămîne. Și Rennenski își cunoaște meseria. Dă-ți seama, micuțul meu, că în societatea noastră burgheză, pe oricare treaptă socială, *femeia nu și-a găsit adevăratul ei loc* nici în fața legii care e făcută de bărbați pentru bărbați, nici în fața cetățenilor conștienți și organizați care continuă să le claseze printre ființele inferioare. Despre un bărbat care-și înșală nevasta se spune că este „un băiat de viață“ sau „un armăsar de soi“. Dar cînd o soție își încornorează bărbatul, atunci e „o tîrîtură“ sau „o femeie de două parale“ ! În fața unui juriu obișnuit o ucigașă nu poate scăpa decît servind, cît mai fierbinte, o frumoasă dramă pasională, foarte patetică și foarte palpitantă. Nici vorbă de așa ceva în cazul nostru ! Această nefericită Carol se va mulțumi să le spună domniilor lor : „Pentru a-mi salva copiii de la o decădere spirituală, pur spirituală, le-am ucis tatăl“. Asta-i situația. Ei bine, nu ! Îți repet : dacă ea se menține pe această poziție cavalerească și dacă tu nu vei găsi o soluție (este îngăduit întotdeauna avocatului să-și salveze clienții chiar împotriva voinței lor, ceea ce am făcut și eu nu numai o dată, ce dracu !) atunci, băiete, o să încaseze maximum de pedeapsă.

Printre pleoapele întredeschise privirea bătrînului maestru strălucea albăstruie ca un ghețar. Căci Sénard-Balivière era furios. Puternic stăpînit de pasiune pentru profesiunea sa, simțea că turbează din cauza acestei nefericite Carol. Cum de-și permitea ea să zădărnicească, numai din încăpățînare, un caz atît de promițător ? Și în plus, maestrul încerca un sentiment de simpatie péntru avocățelul stagiar, cu ciuful său rebel, care-și iubea atît de mult clienta.

— Nu-ți spun nimic nou afirmînd că amanta-secretară rămîne unicul atu în mîinile tale. S-o lăsăm însă baltă din moment ce demersul a eșuat. Dealtfel sînt sigur că trimisul tău special — acest René nu mai știu cum — nu s-a des-

curcat cum trebuia ! Ar fi vrut să-i reuşească tentativa purtîndu-se dur. Parcă-l aud : „Datoria dumneavoastră“... „Dacă nu sînteţi cea mai josnică dintre lepădături...“

Sénard-Balivière se ridică, lovi cu mîna mahonul biroului.

— Iată ce-ţi propun : vino să iei masa de prînz aici poimîine şi adă-mi dosarul. Îl voi ţine la mine patruzeci şi opt de ore. Mă voi ocupa de acest caz împreună cu tine, dacă nu voi găsi ceva care să-mi displacă şi care ar fi putut să-ţi scape ţie. Te voi însoţi la judecătorul de instrucţie ori de cîte ori vei vrea. La Curtea cu juri voi fi alături de tine pentru a interveni în cursul dezbaterilor, dacă-mi vei îngădui...

Le Hucheur emise un soi de orăcăit :

— Cum, maestre, dumneavoastră...

— Da, da, eu... Dar ia aminte : *tu vei pleda.*

*

În închisoare, noaptea de vară era mai apăsătoare decît oriunde.

Lungită în patul ei, Carol nu dormea. Se gîndea. Cu trecerea timpului îşi regăsise o anumită linişte care-i risipea coşmarul. Dar acesta era calmul disperării, al unei disperări acceptate mai întîi ca un oaspete inevitabil şi pe care acum încerca s-o îndepărteze, cu tot ceea ce avea mai bun în sinea ei.

„Dacă n-ar fi mirosul de hazna, nici vocile stridente şi aspre ale supraveghetoarelor, nici răutatea asta răspîndită peste tot...

Mă doare stomacul. Şi totuşi cantina lor e foarte costisitoare. Dar orice ne dau *ele* e de proastă calitate, inclusiv hrana !

Cum să suporţi această mizerie fizică şi morală rămînînd intact ? *Să-mi văd copiii chiar şi o singură clipă !* Copiii sînt atît de luminoşi. Copiii au un miros plăcut. Îmi apropiam faţa de gura lor, atît de pură le este respiraţia. Miroase a cireşi şi a frunziş fraged, a flori de cîmp şi a fîn cosit. Dominique are corpul plămădit ca al unei micuţe nimfe a pădurilor, şi cu ce plăcere aş sculpta-o în marmură. De ce nu m-au lăsat *ele* să mă îndeletnicesc cu sculptura, sub supraveghere, cu toate controalele pe care

ele mi le-ar fi impus ? Ce le păsa ? Ghicesc aici o intenţie destructivă. Nu există pe lume semn de corupţie mai elocvent decît răutatea gratuită... Laurent... Nu cred să fie totuşi chiar atît de rele ca Laurent, pentru că el le-ar fi strivit cu inteligenţa şi cu intuiţia sa. Restrînsese la propriile interese limitele malignităţii sale. Răutatea lui aprigă şi răbdătoare în acelaşi timp, sadismul, incomparabila aptitudine de a distruge..."

În bezna celulei, Carol începu să regrete aşa de amar geniul rău şi profund admirat încît subit o gîtui spaima. „Dar, dacă am ajuns eu însămi anormală ?" Şi pe urmă, din adîncurile ei, o voce care nu-i aparţinea îşi impuse murmurul obsedant pe care Carol reuşise pînă atunci să-l reprime :

— De ce l-ai ucis ?

Repeta pentru ea însăşi aceleaşi argumente pe care le invocase în faţa celorlalţi atunci cînd îşi motiva crima. „Laurent reprezenta răul, o formă a răului complexă şi vie. I-a despărţit pe copii de propria lor mamă ! I-ar fi distrus aşa cum a vrut să mă distrugă pe mine, puţin cîte puţin, fără scăpare. I-ar fi destinat în mod irevocabil dezordinii, în toate sensurile. I-ar fi făcuţ să trăiască în ambianţa concubinajelor sale succesive, simţind satisfacţia de a tulbura apele pure. Nu puteam accepta aşa ceva. N-aveam dreptul !"

— *De ce l-ai ucis ?*

Carol îşi amintea, mai des decît ar fi dorit-o, chipul Laetitiei, secretara cu păr negru instalată în domiciliul ei conjugal şi care dormea în „camera de oaspeţi". Trăsăturile acestei fete erau delicate, avea o gură ca de copil şi ochii trişti. Faţă de Carol manifesta un respect sfios. Laurent îi spunea „dumneavoastră" fără să greşească vreodată. Se comporta cu ea aşa cum se cade să se poarte un stăpîn de viţă aleasă. Dar parfumul subtil al fetei plutea în jurul său, degajîndu-se din fiinţa lui şi din îmbrăcăminte. Într-o zi după cină, cînd secretara abia urcase în camera ei, Laurent se apropiase de Carol luînd cu un gest studiat, de pe haina lui de culoare deschisă, un superb fir de păr brun. Sub lumina lămpii, el examinase îndelung acel fir de abanos.

Copiii îşi iubeau tatăl. Geoffroy îl admira dincolo de orice limită iar Dominique se freca de el ca o pisică. Şi cu toate astea, niciodată ei nu manifestaseră faţă de Laurent acele efuziuni tainice pe care copilăria — nesigură în privinţa sentimentelor, precisă în alegeri — le acordă celor care o respectă. Tatăl lor îi fermeca, îi surprindea şi, mai mult încă, îi distra. Dar copiii se purtau cu el de parcă acasă ar fi fost un musafir privilegiat. „Laurent, matematician, literat, plin de îndrăzneală şi competenţă în profesiunea lui, strălucitor, dur şi profund în acelaşi timp ca un diamant. Laurent mincinos, himeric, plăsmuitor, în afara meseriei sale. Pentru mine era fascinant, aşa cum fascinantă a fost la început chiar şi perversitatea lui care-l investea, în ochii mei, cu o dimensiune nouă. Dar eu, care nu stăpîneam nici a zecea parte din calităţile lui, eram mai artistă decît el în dublu sens : al gustului şi creativităţii. O ştia şi, ca să se apere, s-a opus cu îndîrjire să sculptez...

Acest geniu precoce al finanţelor era mai degrabă, în profunzimea eului său, un soi de artist ratat ? În străfundurile fiecăruia există întotdeauna un beci umed, cu tavan scund, în care se află împrăştiate lucruri moarte şi şobolani foarte vii care să le mănînce. Laurent avea dealtfel un foarte pronunţat germene de nebunie..“

Juliette, care devenise de o nervozitate excesivă de cînd Rosie fusese pedepsită şi lipsea, începu să geamă prin somn. În celulă mirosea urît. Prin fereastra brăzdată de gratii, luna, care ieşise din nori, proiectă o clipă spectrul unei raze.

„I-am acceptat latura de perversitate, m-a desfătat chiar pînă la pierzanie. René nu ştie în ce hal m-am depravat. Nu-mi vine să cred că nu se vede. Şi totuşi, dacă n-ar fi fost decît asta...“

— *De ce l-ai ucis ?*

„Dacă n-ar fi fost decît asta, mi-aş fi asumat răspunderea : într-o zi aş fi spus «nu» ! M-aş fi smuls de lîngă Laurent, eliberată fizic şi moral. Şi aş fi reînceput să sculptez cu sau fără voia lui. Sau poate n-aş fi făcut nimic, n-aş fi spus nimic. Niciodată. Ori poate că el ar fi pus capăt mai întîi iubirii noastre fizice, singura care-mi mai rămăsese, de care nu mă săturasem încă, simplu, aşa cum ai trînti o uşă. Dar...

Dar oricum, Laurent reprezenta o primejdie pe care nu puteam s-o accept : distrugerea copiilor... O distrugere pur spirituală, altminteri, de care însuși Laurent fără îndoială că nu-și dădea seama. Distrugerea poate deveni un fel de funcție. De atîta timp Laurent se distra sfărîmînd suflete (așa cum unii copii, care dau de gîndit, se amuză torturîndu-și jucăriile) încît acest fel de-a fi îi intrase în sînge. Cred că atinsese limita. Fără mine, doar cu el, copiii ar fi fost iremediabil pierduți..."

— Nu, nu ! strigă Juliette, din celălalt capăt al celulei, fără să se trezească.

Prin întuneric, Carol își întinse oasele.

„N-am îmbătrînit încă. Pielea mea, figura, sînt tinere. Dar dacă privirea n-arată vîrsta de o mie de ani, e pentru că ochii unei ființe omenești nu-i exprimă în nici un fel adevărurile. Așa cum sînt, Laurent m-ar fi putut iubi încă mult timp, în felul lui. Un lucru e sigur : dacă aș fi continuat viața în comun aș fi fost pierdută. Instinctul de conservare, iată că există ! Instinctul de conservare poate acționa în afara noastră, peste limita de control a voinței ? Ah, bruna aceea parfumată, la mine acasă, luînd parte la mese în fiecare zi, cu ochii ei de oaie rîioasă. La douăzeci și patru de ani ajunsese lată în șolduri..."

Carol se sculă, găsi prin întunericul care se așternuse din nou mica lanternă deținută fraudulos, pe care o ținea ascunsă într-o spărtură a vechii sale saltele mucegăite, și se apropie de Juliette. Îndreptă spre tînăra prostituată o foarte slabă rază de lumină pe care o acoperi cu degetul. Despuiată în căldura umedă, fata își azvîrlise cuvertura iar trupul alb, cu multe aluniție și sîni foarte depărtați, se etala cu un fel de inocență. Schițînd un gest matern, Carol trase cuvertura peste ea. Apoi se aplecă. Și pentru că cealaltă dormea, făcu ceea ce nu mai făcuse niciodată pînă atunci : o sărută pe frunte.

„Ce se va întîmpla cu mine de acum înainte ? Măcar de mi-aș mai dori ceva pe lume ! Dacă ies din închisoare, copiii — care pînă acum nu și-au pierdut încrederea — nu mă vor mai putea suporta multă vreme. *Geoffroy, Dominique ! La masă !* Și care mîini le vor fi pregătit mîncarea ? Ale mele, acelea care le-au asasinat tatăl. După cum îi spuneam micului Le Hucheur, n-am nevoie de prea

multă imaginație pentru a evoca viitoarele scene de familie ! Să mă recăsătoresc, să le dau un alt tată ? N-am nici cel mai mic curaj, nici cea mai mică dorință. René, cu trupul său deșirat, mărul lui Adam atît de vizibil și pantalonii lui de velur. Dealtfel, ceea ce este posibil în anumite cazuri într-al nostru ar însemna o provocare. Și atunci, admițînd că *ei* m-ar elibera mai înainte ca Dominique să aibă părul încărunțit, să trăiesc alături de copii pînă cînd nu mă vor mai putea suporta ? Să le risc la întîmplare echilibrul, să mizez pe mai bine atunci cînd mereu mi se întîmplă tot ceea ce poate fi mai rău ? Dumnezeule! *Cîtă nevoie am de acești copii, de glasurile lor, de micuțele lor guri !*"

În timp ce murmura ultima frază se aprinse becul din tavanul celulei. Un ușor scîrțîit semnala deschiderea vizetei : rondul de control. „Rondul de noapte"; [1] gîndi Carol surîzînd amar. Așteptă să se stingă lumina pentru a se adînci din nou în gînduri. Juliette nu se trezise.

Iar am spus : *Dumnezeule !* Cum poate fi invocat atît de des ceva ce nu există. Sîntem turnați într-un același tipar ? Juliette mi-a spus că ea crede în Dumnezeu. Dumnezeul tîrfelor ? Dumnezeul bărbaților care-și distrug soțiile, încetul cu încetul ? Dumnezeul femeilor care ajung în stare să ucidă pe cei pe care-i iubesc ? Sau Dumnezeul copiilor a căror răsuflare este atît de pură ? Dar nu există Dumnezeu, și nimeni nu răspunde. Cel mai bine ar fi să stau cît mai mult timp posibil în închisoare, laolaltă cu paznicele și gamela, cu etichetele, cu tot putregaiul. Sau mai nimerit ar fi, de vreme ce tot nu mai pot să fiu nimănui de nici un folos, să mă suprim într-o bună zi la fel cum eu...

— *De ce l-ai ucis ?*

---

[1] Celebru tablou de Rembrandt (1606—1669).

PARTEA A TREIA

Dacă am ști, n-am mai judeca.

ANDRÉ MALRAUX

CAPITOLUL XIV

După şaisprezece luni de la uciderea soţului ei, în luna octombrie, Carol Mansigny se prezentă în faţa Curţii cu juri din Paris.

De cînd avusese loc drama şi pînă la judecarea procesului trecuse destul de mult timp dar, cu toate acestea, avocatul Le Hucheur afirma că durata fusese relativ scurtă. În închisoare, Carol suferise de foame, chiar dacă beneficiase de cantină ; mirosul de hazna, de urină şi de şoboʻlan mort o pătrunsese în întregime ; confecţionarea periilor şi a plaselor pentru cumpărături luase locul jocului cu etichete verzi şi albe ; trecuseră zile, anotimpuri ; în ţimpul unei nesfîrşite ierni suferise de frig în aceste locuri prost încălzite, în care nici o sobă nu funcţiona cum ar fi trebuit. Şi sufletul îi era îngheţat. Surghiunită din dimineţile ei luminoase şi din serile ei tihnite, căutînd în van cîteva vrăbii înfoiate pe ramura unui arbore răsucit, nici nu şi-a mai dat seama cînd a sosit primăvara. Pe urmă, odată cu căldura, în lunile iunie, iulie, august, *mirosul* închisorii devenise mai pătrunzător, mirosul care se clocea pe îndelete în lunile de vară, plesnind ca un ou stricat. Mai tîrziu, urmîndu-şi ciclul neîntrerupt, zilele se scurtară din nou, după-amiezele deveniră mai puţin călduroase, în timp ce altundeva, foarte departe, pădurile erau poleite cu aur, iar şi mai departe, toamna îşi scutura toţi trandafirii.

*

20 octombrie, orele 13 : Louis Mannendorfer intra în sala de audiere a Curţii cu juri din Paris, un vast dreptunghi somptuos şi de un gust cam îndoielnic. Gazetar celebru, Mannendorfer nu se ocupa de cronici judiciare. Dar interesul pe care îl manifesta faţă de problemele juridice îl determinase să urmărească vreo cîteva „frumoase procese provinciale". Aici venea însă pentru prima oară.

Tribuna presei era plasată în faţa boxei acuzaţilor, într-un spaţiu rezervat la care publicul, aflat îndărătul unei balustrade, nu avea acces. Mannendorfer vedea în stînga sa masa lungă a completului de judecată, destul de aproape vitrina cu obiecte constituind probe de culpabilitate, iar în imediata sa apropiere, izolată ca o insulă, bara martorilor.

Privirea gazetarului fu atrasă de un bust reprezentînd-o pe Marianne, [1] cu o înfăţişare destul de năzdrăvană, plasat pe peretele din fundul sălii într-un fel de nişă din lemn sculptat. Predominau aici stilul pompos şi stilul „Banca Franţei". Sala era bogat ornamentată cu muluri iar şase lustre monumentale atîrnau de plafon ca tot atîtea ameninţări. Mannendorfer nu putea să-şi desprindă privirea de pe o frescă bizară, care împodobea peretele din faţă şi care era binecunoscută obişnuiţilor Palatului de justiţie. Stînd în jilţul pe care de obicei îl ocupa regele în timpul şedinţelor festive ale Parlamentului [2], luminat de un cîmp azuriu şi cu crini aurii, simbol al monarhiei, regele-copil primea omagiul mamei sale, regina care, stînd îngenunchiată, îi oferea însemnele regalităţii.

În dreapta compoziţiei, pictorul realizase un triptic : Hristos pe cruce, Fecioara şi sfintele femei ; iar în stînga pictase, în manieră spaniolă, mercenari germani din secolul al XV-lea, în echipament cenuşiu, cu coapse viguroase şi forme răsucite, complicate. Un ogar alb mergea pe lîngă ei, mîndru şi superb, mai regal decît însuşi regele. Peste toate acestea se profila o coroană de aur în faţa căreia se înclina Europa. „Marianne are aerul că nu ştie pe ce lume se află", gîndea Mannendorfer.

Ora 13,15 : acuzata, Carol Mansigny, însoţită de gardieni în uniforme şi cu chipiu, purtînd revolvere la cingătoare, luă loc în boxă. Era palidă, slăbită, îmbrăcată într-un taior bej şi bluză de croială clasică. Întorcîndu-şi capul pentru a observa sala cu vădită curiozitate, îşi clătină bretonul. Şi Mannendorfer o găsi „extrem de emoţionantă şi simpatică !" În dreptul ei, puţin mai jos, pe o bancă, luă loc un tînăr avocat cu mişcări agere şi un ciuf

[1] Personificare a Republicii Franceze, simbol al libertăţii.

[2] Cea mai înaltă instanţă judecătorească din Franţa (Tribunal) de pînă la Revoluţia din 1789.

rebel, care părea să fie deghizat în roba-i neagră cu plastron alb și cu garnitură de hermină. Louis Mannendorfer nu-l știa. Imediat, un alt „om în negru" se așeză lîngă colegul său mai tînăr și de astă dată gazetarul avu o tresărire: „Doi avocați dintre care unul e însuși Sénard-Balivière ! Ei bine, ucigașa noastră nu-i fieștecine !" În partea rezervată publicului nu mai era nici un loc unde s-ar fi putut sta jos, și cei neinvitați se îngrămădeau în fundul sălii rămînînd în picioare.

Ora 13,25 : martorii își făcură cu discreție apariția, fiind și ei însoțiți de paznici în uniformă.

Ora 13,30 : avocatul părții civile, în persoana căruia Mannendorfer îl recunoscu pe maestrul Rennenschi ajuns celebru, își făcu intrarea însoțindu-și clienții, pe tatăl și pe mama lui Laurent Mansigny. Îi conduse pînă la locurile lor, care se aflau în fața completului de judecată, lîngă vitrina cu probe de culpabilitate. Le vorbea cu deosebit respect. Bătrîna pereche îi sorbea cuvintele.

Ora 13,35 : jurații intrară pe o altă ușă, gravi și tăcuți.

Ora 13,40 : răsună o sonerie însoțită de mîrîitul ciudat al aprodului :

— *Curtea !*

Și președintele Saint-Galaix, în robă roșie, urmat de cei doi asesori ai săi și de procuror, care purta un guler amplu de hermină, intră în sala de audiere cu pas vioi. Nici nu se așeză bine și spuse, cu glasul său puternic și răsunător.

— Acuzată, ridicați-vă !

Carol ascultă. Gazetarul îi admiră profilul delicat și grația mișcărilor...

— Numele dumneavoastră.

— Carol Mansigny, născută Rivon-Segrées.

— Profesiunea ?

— Sculptor.

La acest răspuns președintele fu ușor surprins. Pe urmă îi adresă celelalte întrebări obișnuite, la care Carol răspunse cu vocea ei clară.

— Așezați-vă, doamnă.

Mannendorfer observă licărind blînd ochii negri și calzi ai președintelui.

Ora 13,50 : greficrul, cu vocea sa monocordă, făcu apelul juraţilor care nu erau învoiţi sau scutiţi. Pe măsură ce fiecare dintre ei răspundea „prezent", un carton cu numele lor era introdus într-o urnă. După ce se îndeplini această scurtă formalitate, preşedintele luă urna, o clătină, o agită, o înclină şi extrase cartoanele, unul cîte unul, pentru a-i desemna pe cei nouă juraţi. Aceia care erau astfel numiţi se ridicau şi se apropiau cu paşi solemni de preşedinte.

Deodată se auzi : „*recuzat*". Era vocea implacabilă a domnului Sénard-Balivière. Cel care făcuse obiectul refuzului era bancher de profesie, şi Mannendorfer mai avusese ocazia să-l întîlnească. „Bătrînul avocat, gîndi Mannendorfer, îşi cunoaşte meseria. Laurent Mansigny era el însuşi un tînăr pontif al finanţelor şi maestrul Sénard-Balivière s-a temut de o supărătoare reacţie de solidaritate profesională." Pe urmă remarcă, nu fără să se simtă amuzat, un fenomen obişnuit : acest om care era sustras de la ocupaţiile sale şi care ar fi trebuit să se simtă mulţumit că nu mai trebuie să-şi irosească preţioasele sale după-amiezi la Palatul de justiţie luă, dimpotrivă, un aer profund jignit mai înainte de a se retrage...

Veni, în fine, rîndul unei femei destul de frumoase, cu părul grizonant, a cărei figură exprima o maiestoasă severitate. Tînărul apărător al Carolei, Michel Le Hucheur, se ridică avînd, fără nici o îndoială, intenţia s-o recuze. Cu un gest imperios, Sénard-Balivière îl determină să se reaşeze. Întorcîndu-se către preşedinte îşi înclină capul, indicînd astfel că apărarea o acceptă pe această persoană austeră, ca fiind ultima dintre cei nouă juraţi. Procurorul nu făcu uz de dreptul său la recuzare.

Preşedintele Saint-Galaix dădu citire atunci, în faţa juraţilor ridicaţi în picioare, textului consacrat, al cărui conţinut era pe placul sufletului său de catolic fervent, mai bine zis de practicant al cultului.

„Juraţi şi promiteţi *în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor* să analizaţi cu cea mai scrupuloasă atenţie învinuirile care îi vor fi aduse lui Caroline Rivon-Segrées, căsătorită Mansigny, să nu trădaţi nici interesele acuzatei, nici pe cele ale societăţii care o acuză ; să nu comunicaţi cu nimeni mai înainte de a vă formula decizia ; să nu vă lăsaţi in-

fluenţaţi de ură sau de răutate, de teamă sau de simpatie ; să decideţi ţinînd seama de învinuiri şi de argumentele apărării, în conformitate cu conştiinţa dumneavoastră, cu convingerile dumneavoastră intime — aşa cum se cade să procedeze un om onest, liber — şi să păstraţi secretul deliberărilor chiar după ce vă va expira împuternicirea."

Fiecare dintre juraţi depuse jurămîntul. Şi preşedintele declară : „Juriul definitiv constituit". Mannendorfer, care-şi netezea părul galben-pai cu un gest familiar, găsi că ceremonia era de-o solemnitate cu totul neobişnuită.

Apoi grefierul citi lista martorilor convocaţi de procuratură, de partea civilă şi de apărare, iar vocea lui era cavernoasă ca a unui preot care ar fi pomenit morţii din parohie.

După ce răspunseră la apel, martorii se retraseră în încăperea care le era rezervată. Louis Mannendorfer o observa pe acuzată, a cărei privire limpede era tot timpul îndreptată spre instanţa de judecată, fixîndu-i pe cei trei bărbaţi în robe roşii, pe cei opt bărbaţi în haine civile şi pe femeia cu păr cărunt care aveau să-i decidă, în curînd, soarta.

— Acuzată, spuse preşedintele, fiţi atentă la ceea ce veţi auzi imediat...

Şi grefierul, cu un glas mai monoton ca oricînd, citi actul de acuzare, mai exact relatarea faptelor. Avea aerul că ţine un discurs moralizator.

— Inculpata, în cutare zi, la cutare oră, a telefonat comisarului principal Manneville...

Carol urmărea această „prezentare pe tarabă". Ochii ei reflectau un fel de uimire. Pentru prima oară avea aerul că-şi dă seama de proporţiile nenorocirii sale ; pentru prima oară părea să se vadă pe sine, aşa cum era aici : ţintuită *la stîlpul infamiei,* expusă în toată goliciunea întrebărilor instanţei, privirilor mulţimii, curiozităţii gazetarilor, aici în această sală, unde domnea o atît de grea aşteptare. *„Mai mult decît goală,* gîndea Mannendorfer, despuiată de secretele feminităţii ei, de mobilurile ei intime, de demnitatea sa de om. Mult mai rău decît goală : *jupuită de corp şi de suflet."* Şi îşi mai spunea : „Această femeie pare să aibă tot ceea ce trebuie pentru a i se smulge din

adîncuri, în această incintă şi în faţa publicului, *maximum de suferinţă posibilă...*"

Grefierul termină de citit fără să fi schimbat tonul :

„Această crimă a fost comisă cu sînge rece. Nu s-au constatat la inculpată anomalii mintale de natură psihopatică ce ar fi putut determina comiterea crimei.

— Acuzată, ridicaţi-vă ! Staţi în dreptul microfonului.

Preşedintele Saint-Galaix vorbea categoric dar cu compasiune. Atunci cînd Carol se ridică, se stîrni o agitaţie în publicul îngrămădit în sala de audiere. Căci chiar silueta Carolei, fragilitatea care se oferea privirilor, profilul supt, *aura* de puritate, acel colorit de un *blond aparte* dezlănţuia, în mod irezistibil, cele două instincte predominante în rîndurile mulţimii : sadismul şi mila.

— Aţi rămas de timpuriu orfană de tată şi de mamă, îi spuse Saint-Galaix Carolei. Tatăl dumneavoastră, funcţionar la căile ferate din Paris, a murit cînd nu aveaţi decît doisprezece ani. Aţi fost crescută de mama dumneavoastră pe care aţi pierdut-o la optsprezece ani. Datorită bunăvoinţei unui unchi aţi terminat, între timp, învăţămîntul secundar. Apoi aţi urmat, vreme de doi ani, cursurile Şcolii de la Luvru. Şi într-o situaţie, şi în cealaltă se pare că v-aţi bucurat de preţuirea profesorilor şi a colegilor. Cît despre unchiul care v-a ajutat, el a fost un sculptor de valoare, dacă nu de renume ; de timpuriu, a început să vă înveţe arta sa pentru care, de foarte tînără, v-aţi dezvăluit aptitudinile. Cu ocazia unei expoziţii deschise la Paris, acest unchi v-a îngăduit să participaţi cu cîteva lucrări realizate de dumneavoastră pe care le-aţi expus alături de creaţiile sale. Aveaţi pe atunci nouăsprezece ani : criticii v-au remarcat şi v-au adus laude. Într-o zi, în expoziţie aţi întîlnit un admirator care era cu zece ani mai în vîrstă : Laurent Mansigny, absolvent al Ştiinţelor politice şi licenţiat în litere, tînăr strălucit care lucra la o bancă. Foarte curînd pare-se că Laurent a început să se intereseze mai mult de persoana decît de talentul dumneavoastră...

Preşedintele făcu o pauză. Pierdută, Carol gîndea : „*Dar ce le pasă lor de toate astea ?*"

— Doamnă, în cazul în care mă înşel, nu ezitaţi să mă întrerupeţi, să rectificaţi...

Carol tăcea fixîndu-şi privirea asupra magistratului, îmbrăcat în robă roşie, care o interpela şi care-i dezvăluia viaţa.

— La rîndul dumneavoastră, sensibilă la farmecul lui Laurent Mansigny, care avea reputaţia unui băiat de viitor, captivant, comunicativ, fantezist şi în acelaşi timp capabil de un efort susţinut în activitatea sa, v-aţi îndrăgostit de el. Şi Laurent v-a luat în căsătorie şase luni mai tîrziu. Prietenii care vă ştiu pe amîndoi din perioada de atunci confirmă că reprezentaţi înşişi imaginea cuplului ideal.

Saint-Galaix îşi continuă relatarea. Carol vedea desfăşurîndu-se momentele esenţiale din viaţa ei, revăzute şi corectate de reprezentanţii justiţiei umane. Preşedintele aminti strălucitoarea carieră a lui Laurent Mansigny. Îl arătă oscilînd între activitatea politică şi cea financiară, într-un moment de răscruce din existenţa sa. Îl descrise, preluîndu-i trăsăturile de caracter din anumite piese aflate la dosar : scrisori şi mărturii ale prietenilor lui Laurent. Vorbi de copii, de grija pe care o manifesta Carol pentru educarea lor. Pe urmă ajunse la climatul de certuri şi de tensiune care, încetul cu încetul, se instaurase în căminul lor.

— Începînd din ce moment, aproximativ cam de la ce dată, lucrurile au început să meargă prost ?

Carol, pe care închisoarea o sleise din punct de vedere fizic, nu găsi puterea să răspundă. Hăituită, gîndi : „Nu se poate ! Ce-o să mă mai întrebe ? În faţa tuturor... Oare ispăşirea unei greşeli n-ajunge ? Mai trebuie să ne şi dezghiocăm, în public, ca nucile ?“

O încerca un fel de ameţeală şi, ca să nu se prăbuşească, se cramponă de balustradă.

— Aşezaţi-vă, doamnă, spuse imediat Saint-Galaix cu blîndeţe. Odihniţi-vă o clipă. Ştim că aceste şedinţe pot să pună la încercare...

Un fel de freamăt surd străbătu mulţimea. Carol, care se lăsase istovită pe bancă, sprijinindu-şi faţa în mîini, redeveni stăpînă pe sine cît putu mai repede. Şi preşedintele repetă întrebarea. De data aceasta Carol vorbi mai tare şi vocea ei răsună în sala vastă, clară ca o trompetă de argint.

— Laurent nu putea fi niciodată, mai mult timp, constant. Avea calităţi... excepţionale... fantezie... un grăunte de nebunie, poate... o pătimaşă nevoie de schimbare, ca şi cum s-ar fi răzbunat în viaţa personală de cerinţele unei prea mari punctualităţi pe care i-o impunea meseria.

Dialogul dintre preşedinte şi Carol deveni mai rapid, mai personal şi din ce în ce mai viu.

— Precizaţi-vă gîndurile ! Considerăm că este important. Ce înţelegeţi printr-o „nevoie pătimaşă de schimbare“ ?

— Ceea ce am spus, domnule preşedinte.

— Precizaţi ! Era vorba, după dumneavoastră, de o simplă schimbare de viaţă, de program sau de-o schimbare... de parteneră ?

Carol îşi acoperi faţa cu mîinile. După o clipă, îşi îndreptă spre Saint-Galaix chipul slăbit care redevenise calm şi privirea ei atît de limpede.

— Nici o femeie nu l-ar fi putut satisface în mod absolut pe Laurent.

— Pe scurt, vă înşela ?

— Nu pot răspunde la accastă întrebare.

— Şi din motive temeinice ! spuse atunci încet Rennenski.

Preşedintele Saint-Galaix îşi încruntă sprîncenele şi chipul său, cu trăsături regulate, se aprinse.

— Vă rog, maestre ! Veţi avea numaidecît ocazia să puneţi întrebări acuzatei !

Întreruperea părţii civile fusese total nepotrivită. Dar preşedintele dori să se arate îngăduitor pentru a fi cu inima împăcată. Adăugă :

— Pot să vă cer, totuşi, să vă clarificaţi gîndurile ?

Încet, solemn, Rennenski se ridică în picioare. Vorbi punînd în valoare fiecare silabă.

— Vreau să spun că această femeie care şi-a ucis soţul insinuează — aţi auzit-o chiar acum — că el o înşela, în timp ce este absolut incapabilă să prezinte cel mai neînsemnat început de dovadă ! Mai vreau să adaug că o astfel de atitudine care se rezumă la a întina cu pete mărunte memoria celui ucis în mod laş îmi repugnă, nici nu pot spune în ce măsură !

Un nou murmur străbătu mulţimea. Avocatul schimbă o privire plină de satisfacţie cu tatăl şi mama lui Laurent.

Dar imediat maestrul Sénard-Balivière ceru cuvintul.

— Domnule preşedinte, ţin să protestez cu toată energia împotriva aserţiunii confratelui meu ! Partea civilă nu poate în nici un fel prezuma probele pe care le vom prezenta sau nu le vom prezenta ! Ele depind de mărturiile care urmează. După studierea aprofundată a dosarului, în ceea ce mă priveşte, rămîn convis că Laurent Mansigny a înşelat-o în mod ruşinos pe *această*...

Spunînd „această", avocatul o arătă cu un gest pe Carol, care sta în boxa ei, palidă şi dreaptă, în timp ce soarele îşi cernea razele peste părul ei blond.

— Şi deoarece confratelui meu nu-i place să fie întinaţi oamenii, îmi formulez aici speranţa că-şi va alege cu atenţie cuvintele, cu mult mai multă atenţie în ceasurile care vor urma, fiind vorba, iată, de femeia pe care o vedeţi, a cărei viaţă n-a fost fericită şi care şi-a petrecut pînă acum şaisprezece luni în închisoare alături de vagaboande şi prostituate !

Mai înainte de a se aşeza din nou, bătrînul chip ridat al lui Sénard-Balivière viră spre roşu iar ochii săi albaştri deveniră glaciali. Adăugă, nu fără a-l privi fix pe Rennenski !

— Ceea ce îmi repugnă mie — şi nici nu pot să spun în ce măsură — este să jigneşti, în orice chip, pe cel lovit de soartă.

Izbucniră aplauze în rîndurile publicului, imediat reprimate de preşedinte care izbi cu mîna în masă.

— Linişte ! Domnilor avocaţi al părţii civile şi al apărării, vă rog să vă moderaţi tonul. Şi vă mulţumesc cu anticipaţie.

Pe urmă, întorcîndu-se spre Carol, Saint-Galaix dădu pentru prima oară semne de nerăbdare.

— N-aţi răspuns întrebării mele ! V-am întrebat de cînd lucrurile n-au mai mers aşa bine ca la început în căsnicia dumneavoastră. Şi aştept să-mi răspundeţi.

— Am fost fericită cîteva luni. Apoi...

— Ce s-a întîmplat ?

— Laurent s-a îndepărtat de mine. Nu-mi mai împărtășea emoțiile lui, nici gîndurile. Cred că asta a fost, s-a înstrăinat.

— Atît de repede ? Chiar înainte de împlinirea unui an de la căsătorie ?

— Da, domnule președinte.

— N-a fost pricinuită această ciudată și rapida... neînțelegere și de unele nepotriviri... fizice ?

— Oh, nu !

Președintele se aplecă în față.

— Vreți să spuneți că au continuat să existe afinități de ordin fizic între dumneavoastră ?

— Da !

— Au persistat tot timpul ?

— Da !

Președintele făcu o pauză mai înainte de a declara pe un ton ceremonios care nu-i era firesc :

— Doamnă, ceea ce vă întreb este desigur penibil dar de-o importanță capitală pentru stabilirea adevărului. În dosar figurează depoziții și chiar schimburi de scrisori între soțul dumneavoastră și părinții săi care ar putea să demonstreze că pînă la urmă Laurent Mansigny s-a simțit plictisit de... pretențiile dumneavoastră.

Sub efectul șocului Carol își închise pentru o clipă ochii, îi redeschise, examină cu o privire uimitor de îndepărtată sala de audiere, mulțimea, gazetarii, judecătorul și pe jurați, apoi lîngă tribuna presei, pe procurorul care urmărea dezbaterile cu ochii întredeschiși, atent sub gulerul său de hermină ca un bătrîn vultur sub penele-i albe.

— Am fost îndrăgostită de soțul meu pînă... pînă la sfîrșit. Am mai spus-o judecătorului, comisarului. Nu vreau să fiu acuzatoarea sa. *Dar jur că niciodată nu i-am pretins nimic, în nici o privință, exceptînd problemele care priveau educația copiilor.* Niciodată. Pe orice alt plan, inclusiv al relațiilor intime, l-am lăsat să facă din mine ceea ce a vrut...

Maestrul Rennenski se ridică.

— Credeți, doamnă, că Laurent Mansigny ar fi vrut să moară ?

— Maestre, spuse aspru Saint-Galaix, vă repet că veți avea imediat cuvîntul !

— Aș putea să-l cer acum, domnule președinte, pentru a atrage atenția juriului asupra unei piese importante care figurează la dosar...

Rennenski se exprima cu extremă curtoazie. Și Saint-Galaix acceptă atunci, pentru a doua oară în aceeași zi, ceea ce nu acceptase în cinci ani de cînd prezida Curtea cu juri : consimți să-l lase să intervină în dezbateri întrerupîndu-și propriul său interogatoriu.

— Maestre Rennenski, aveți cuvîntul.

— Vă mulțumesc. Aș vrea să vă citesc o scrisoare a lui Laurent Mansigny. Mi se pare că răspunde, cu destulă exactitate, întrebărilor care au fost formulate cu puțin timp mai înainte, aducînd unele lămuriri de care toți avem mare nevoie în urma încîlcitelor explicații ale acuzatei ! „*Dragii mei părinți*... (trec peste amănunte... Așa!) *De ieri, Carol îmi face mutre pe motiv că mi-am petrecut o parte din seară cu o prietenă din copilărie, dealtfel căsătorită legal. Am toate motivele s-o respect pe această veche prietenă, ceea ce știe și Carol. Asta n-o împiedică să se uite la mine cu ochii ei limpezi, chipul rămînîndu-i calm, așa cum virtutea ar contempla însuși viciul năvălind din infern. Ah, fără îndoială, Carol are calități dar mă obosește cu reproșurile ei mute, cu asiduitatea, pasiunea ei morbidă, exigențele de tot soiul. Nici un soț n-ar suporta...*“

Le Hucheur se ridică în picioare și, printr-un semn, președintele îl autorizează să răspundă.

— Dați-mi voie, spuse tînărul avocat, să subliniez în fața dumneavoastră, caracterul destul de trivial al acestei scurte scrisori. Figurează într-adevăr la dosar, cu numărul 110. Să revenim la termeni. Dacă e să luăm în considerație data, acest bilețel oribil a fost scris după cinci ani de la căsătoria lui Laurent cu Carol. Acest domn s-a plictisit puțin cam prea repede de foarte tînăra sa soție pe care, cu cinci ani mai înainte, o urmărea cu asiduitate. Nu găsiți ?

Președintele ridică mîna pentru a da cuvîntul avocatului părții civile, care-l ceruse cu promptitudine.

— Este nevoie să reamintesc preatînărului meu coleg, respectul elementar pe care îl datorează unui mort ? spuse Joseph Rennenski cu voce aspră.

— Şi mai este nevoie ca eu să vă reamintesc respectul elementar datorat unei femei care se află aici, în faţa dumneavoastră ?

Dar Le Hucheur se linişti imediat. Şi la gestul ferm al preşedintelui, Rennenski consimţi să se aşeze.

— Maestre Le Hucheur, vă rugăm să terminaţi ceea ce aveţi de spus.

— Ei bine, reluă potolit Michel, să examinăm împreună scrisoarea. Despre ce ne vorbeşte, de fapt ? Descrie „chipul calm", „ochii limpezi" ai acuzatei. Se plînge de „reproşurile ei mute". Ar fi trebuit, pentru ca Laurent să se simtă mulţumit, ca atunci cînd îi făcea curte unei alte femei, Carol să înceapă să zbiere ? Dacă sînteţi de acord, să revenim la termenii folosiţi la urmă. Care sînt acuzaţiile aduse de acest ciudat soţ ? Ei bine, se referă la asiduitatea soţiei sale, iar asta după cinci ani de căsnicie ! Şi despre ce soţie este vorba ? De aceasta pe care o vedeţi în faţa dumneavoastră ! În sală se află cu siguranţă bărbaţi pe care i-ar putea surprinde o asemenea comportare în viaţa conjugală. Cît despre conţinutul şi forma în care a fost compusă această scrisoare, mi se par destul de nedemne pentru a mai fi nevoie să insist. E vorba de o fiinţă vie pe care o judecaţi, doamnă şi domnilor juraţi. Celor morţi, chiar lor, nu le datoraţi decît adevărul.

În sala de audiere se aşternu o tăcere penibilă şi prelungită. Părinţii victimei persistau în atitudinea lor impasibilă. Domnul Mansigny se mulţumea să-şi clatine din cînd în cînd capul chel. Dar chipul bătrîn al doamnei Mansigny, pe care suferinţa lăsase urme, părea să se fi alungit acum sub efectul mîniei.

— Să continuăm, vă rog, spuse preşedintele adresîndu-se Carolei. Aţi afirmat puţin mai înainte că vă supuneaţi voinţei soţului dumneavoastră, exceptînd situaţia copiilor. Ce-aţi vrut să înţelegeţi prin asta ?

Carol nu ezită nici o clipă :

— Laurent nu respecta nici o ordine. Nici în viaţa sa şi nici cînd era vorba de viaţa pe care o impunea celorlalţi. Cedam, în ceea ce mă priveşte, tuturor fanteziilor sale. Pot chiar să spun : tuturor nebuniilor sale. Dacă-mi veţi cere şi alte amănunte în privinţa asta, nu voi răs-

punde. Am comis o crimă şi-mi merit pedeapsa. Dar mai sînt încă o fiinţă omenească, o *femeie*, şi indiferent de ceea ce mi s-ar putea întîmpla n-o să dau pe faţă viaţa mea intimă.

Carol spusese ceea ce gîndea cu voce egală, dintr-o suflare, pe nepregătite. În sinea sa nu mai putea să-şi domine indignarea şi emoţia provocată de acest exhibiţionism forţat. În zadar maestrul Sénard-Balivière, susţinîndu-l pe Le Hucheur, o păvăţuise. Pentru moment, ar fi preferat zece ani de închisoare acestor dezvăluiri publice.

Adăugă cu vocea ei proaspătă şi simplă, schimbată de un imbold :

— Nu vreau să pară că-mi dau prea multă importanţă. Ştiu bine că nu înseamnă cine ştie ce biata mea poveste...

— Moartea unui om reprezintă, în ochii noştri, ceva cît se poate de important, replică imediat cu severitate preşedintele.

— Înţeleg, spuse Carol cu voce mai slabă, lăsînd capul în jos. Şi aş da orice pentru ca...

— Haide ! spuse Saint-Galaix a cărui privire redevenea binevoitoare.

— Pentru a nu fi tras...

Carol mai adăugă cîteva cuvinte care o condamnau şi care răsunau ciudat în sala imensă.

— *N-ar fi trebuit să trag. Iubea atît de mult viaţa.*

Se făcu deplină linişte. Pe urmă interogatoriul continuă. Hotărît să nu mai tolereze nici cea mai mică întrerupere, preşedintele reluă, cu acelaşi calm prevenitor, relatarea vieţii Carolei, nu fără a pune întrebări care să ducă la limpezirea situaţiei. Carol dădu răspunsuri clare în legătură cu educaţia copiilor, Geoffroy şi Dominique, despre relaţiile pe care le întreţineau cu tatăl lor, relativ la lupta dusă de ea, cu bune rezultate, pentru a-şi apropia copiii şi pentru a combate ideile fanteziste nutrite de Laurent în ceea ce-i privea, ca şi pentru a le asigura un minimum de ordine şi de linişte. Îi răspunse cît putu mai bine preşedintelui, care cunoştea dosarul în cele mai mici detalii şi care nu trecea nimic cu vederea comportîndu-se în acelaşi timp politicos şi blînd. Cînd sosi momentul să descrie amănunţit cum se desfăşurase drama, Carol se prăbuşi ; imediat

însă își redobîndi stăpînirea de sine, ajungînd fără să se mai piardă la capătul teribilei destăinuiri. Dar nu consimți să invoce decît două motive ale crimei : cruzimea cerebrală a lui Laurent și salvarea copiilor.

— Dacă ar fi uciși oamenii sub pretextul că nu sînt buni educatori n-ar mai rămîne nimeni în tot Parisul ! îi spuse cu vioiciune președintele, repetînd în felul său remarca pe care o făcuse judecătorul de instrucție.

Carol nu răspunse. Insuficiența mobilurilor declarate săreau în ochi tuturor, și Sénard-Balivière lupta contra pornirii de a se lua cu mîinile de cap ! Cît despre Michel Le Hucheur, el aprecia, urmărind expresia juraților, efectul dezastruos produs de ceea ce bătrînul maestru numea „atitudinea nesăbuită a Carolei". Existau cu toate acestea două excepții : așezat în partea dreaptă a principalului asesor, primul jurat — un bărbat de cincizeci de ani, masiv, care avea pe suprafața nasului mici protuberanțe — n-o slăbea din ochi pe Carol ; făcuse însemnări atunci cînd Michel se avîntase în critica scrisorii și alte însemnări cînd Carol își exprimase refuzul de a calomnia memoria soțului ei. Cealaltă excepție fericită era femeia-jurat. Părea că urmărește dezbaterile fără a pierde un singur cuvînt și, în timp ce ea o observa pe Carol, Michel surprinse de mai multe ori o expresie de simpatie luminînd chipul calm al acestei femei. Așa că, schimbîndu-și starea de spirit, se simți îndemnat să se aplece spre Sénard-Balivière și să-i șoptească la ureche :

— Ați avut dreptate să n-o recuzați.

Sénard-Balivière înțelese imediat. Îi făcu cu ochiul tînărului său coleg murmurînd :

— Ba bine că nu !

Președintele, care terminase de luat interogatoriul Carolei, întrebă dacă aveau întrebări de pus acuzatei. Rennenski se ridică și se întoarse spre Carol.

— Nu vreți să ne spuneți deschis dacă soțul dumneavoastră vă înșela sau nu ? De vreme ce am ajuns unde-am ajuns, de ce să nu ne mărturisiți tot adevărul, nouă care sîntem aici pentru a se face lumină și dreptate.

— Mi-am ucis soțul dar vreau să-i respect memoria.

— Vorbe, spuse atunci Rennenski.

Și Sénard-Balivière, mereu atent, ceru cuvîntul.

— Am o lungă experienţă în materie de audieri la Curtea cu juri. Niciodată însă n-am auzit ca vreun alt confrate să fi manifestat o asemenea îndîrjire de prost gust, asemenea violenţă îndreptată sistematic împotriva unui acuzat, bărbat sau femeie. Iar noi sîntem departe, foarte departe de a fi făcut totală lumină în privinţa actului fatal comis de inculpată. Consider că, cel puţin în cursul acestor dezbateri şi pentru a nu coborî prea mult nivelul lor, s-ar fi impus un minimum de respect faţă de Carol Mansigny. N-am venit aici decît pentru a-mi ajuta tînărul coleg care va pleda singur. Dar un anumit ton al părţii civile mi se pare *indecent*. O vedeţi pe această femeie stînd în picioare în faţa noastră, slăbită, istovită dureros de cele şaisprezece luni petrecute în închisoare. Şi nu este o figură retorică, dragul meu coleg ! A, permiteţi-mi această paranteză, doamnă şi domnilor juraţi : aş fi vrut că dumneavoastră să fi vizitat, de la un capăt la altul, fie şi numai o singură dată, închisoarea în care a stat această femeie ; să vă fi impregnat de mirosul oribil pe care-l emană ; să fi înţeles ce poate să însemne promiscuitatea; să cunoaşteţi, într-un cuvînt, barbaria sistemului penitenciar pe care l-a suportat mai mult de un an acuzata. În curînd, doamnă şi domnilor, acestei fiinţe va trebui să-i cumpăniţi pedeapsa sau absolvirea de pedeapsă, după cum veţi aprecia. Mai reţineţi că femeia aflată în faţa dumneavoastră şi pe care ne-am asumat sarcina s-o apărăm nu ne ajută nici un pic pe noi avocaţii. „*Vorbe !*“ i-a strigat, pe moment, confratele meu, reprezentantul părţii civile, ca şi cum i-ar fi scuipat în obraz ! Cu toate acestea vedeţi bine că, în loc să se apere, ea protejează memoria cuiva. Cu siguranţă că e lipsită de abilitate şi poate chiar puţin puerilă, ţinînd seama de ceea ce vor dezvălui aceste audieri. *Dar atitudinea ei este*, în orice caz, *generoasă*, dragul meu confrate, şi acest fapt ajunge pentru a o situa mai presus de sarcasmele dumneavoastră !

Sénard-Balivière se întoarse, pentru o clipă spre Carol. Emoţia îi răvăşise bătrînul chip mobil şi sensibil, îi coloră faţa şi-i îmblînzi albastrul privirii. Vocea lui, fără a fi nevoie s-o forţeze vreodată, străbătea pînă în fundul sălii şi pînă în substraturile cele mai obscure ale nepăsării omeneşti. Dar el ştia foarte bine că şocul pe care îl pro-

dusese nu putea să aibă multă vreme efect asupra juraților, magistraților, gazetarilor și nu era de natură să impună punctul de vedere al apărării. *Însăși tăcerea Carolei era pe cale s-o piardă.*

Saint-Galaix nu crezu că e cazul să refuze „dreptul de a răspunde“ pe care-l revendica avocatul părții civile.

Maestrul Rennenski se ridică deci, nepăsător ca o fiară și frumos ca însuși simbolul ispășirii. „Individul ăsta este diavolul în persoană“ ! șopti o mică jurnalistă de la rubrica judiciară care, stînd alături de Louis Mannendorfer, fremăta de admirație...

— Am penibila impresie spuse pe îndelete Rennenski, că apărarea adoptă poziția acuzatei : amînă fără motiv dezbaterile. Cu talentul său obișnuit, pe care astăzi îl stăpînește cu mai puțină iscusință, ilustrul meu confrate se crede, cu siguranță, ajuns în faza pledoariei. Nu m-a somat el, în mod foarte serios, să acord acuzatei — acestei femei care bravează instanța de-o bună bucată de vreme — toate semnele respectului care i se pare că l-ar merita ? Nu, nu mă voi lăsa impresionat de acest soi de... cum să spun... de invitație la galanterie ! Refuz să mă rătăcesc printre nuanțele dumneavoastră salonarde. Pentru că eu, dragul meu confrate, nu încerc să transform o vulgară ucigașă într-o eroină a lui Corneille. Mă aflu aici pentru a-i asista, în durerea lor, pe tatăl și pe mama unui fiu unic și preaiubit pe care această femeie l-a ucis. Dar acuzata, ați constatat-o dumneavoastră înșivă, refuză să răspundă invocînd nu știu ce inviolabilitate a vieții sale private. Viața dumneavoastră însă și-a pierdut caracterul privat, doamnă, de cînd asasinarea soțului dumneavoastră a făcut-o publică. Existența dumneavoastră ne aparține de cînd ați dispus de a sa — de cînd l-ați ucis, cu sînge rece, pe Laurent Mansigny — vă amintiți : *pe el care iubea atît de mult viața...*

Sénard-Balivière vru să se ridice pentru a mai răspunde. Președintele îl opri. Un fel de strigăt scurt se făcu auzit din partea unde era vitrina cu probe de culpabilitate și Saint-Galaix se aplecă într-acolo : era doamna Mansigny, cu chipul împietrit și părul alb, care abia își înăbușise un hohot de plîns.

*

Începînd de la ora 16, martorii defilară prin fața barei, ceea ce făcea parte din ciudatul spectacol al Curții cu juri, ca vînturarea capelor într-o coridă. Ei își declinau identitatea, declarau dacă o cunosc sau nu pe acuzată, dacă nu erau rude apropiate sau mai îndepărtate, dacă fuseseră sau nu în slujba ei. Pe urmă jurau : „*să vorbească fără ură și fără teamă, să spună adevărul și numai adevărul*“. În fața tribunalului, se desfășura comedia umană. Cutare martor vorbea cu glas șovăielnic avînd chiar reacțiile unui vinovat prins în flagrant delict. Un orișicine, încîntat că se află acolo, nu accepta să-i fie minimalizată ziua sa de glorie ; instalat la bară ca lîngă tejgheaua unei cîrciumi familiare, atacîndu-i rînd pe rînd pe avocați, pe jurați și chiar pe magistrați, perora simțindu-se ofensat atunci cînd președintele se arăta lipsit de curtoazie readucîndu-l pe făgașul esențial al dezbaterilor. Iar un altul, agresiv, părea să se răfuiască personal cu *femeia* pe seama Carolei, împroșcînd-o cu foc, flăcări și fum...

Printre primii martori chemați figurau : expertul în balistică iar după el medicul legist, cel ce-i făcuse lui Laurent autopsia. În fața Carolei, care-și acoperi fața cu mîinile, acesta, un artist al meseriei sale, descrise traiectoria gloanțelor și amănunțit „fractura deschisă a umărului“, „leziunile foarte grave de la plămîni“ și „abdomenul perforat“. Curînd se făcu nevăzut, spre ușurarea tuturor.

Psihiatra, care-i urmă, fu o apariție scurtă dar cu totul remarcabilă.

— Doamnă, o întrebă președintele, ați examinat-o pe acuzată ?

— Da... de două ori !

— Puteți rezuma constatările pe care le-ați făcut ?

— Domnule președinte, ne aflăm în fața unui subiect care depășește cu mult ceea ce am putea numi „nivel mediu“, în privința inteligenței, a energiei și stăpînirii de sine. Cultura sa artistică și literară este vastă. Gîndește coerent. Nu minte, nu se contrazice. N-ar minți decît determinată de constrîngeri care vizează violarea secretelor sale intime. N-am reușit s-o determin să-mi facă nici o confidență privitoare la eventualele infidelități ale soțului

ei. Dar declară în mod categoric că nu l-a înșelat niciodată. Mi-a vorbit, fără violență sau ură, despre capcanele pe care soțul ei i le-ar fi întins, urmărind să-i smulgă pe copii de lîngă ea. Să mai adaug că am crezut-o pe această femeie, că am crezut tot ceea ce mi-a spus ?

— Doamnă, zise amabil președintele, afirmațiile dumneavoastră sînt grave și prea categorice...

Dar doctorița, o femeie durdulie cu părul tuns scurt, chip de păpușă și ochi miopi, nu se lăsă intimidată.

— Domnule președinte, nu vorbesc decît în calitate de psihiatră, doctor în medicină. Experiența mea, din păcate, nu datează de azi de ieri. Nu cred că în urma unei examinări atente o femeie cum este Carol Mansigny m-ar putea induce în eroare. Am ținut deci să declar că răspunsurile ei aveau rezonanța sincerității, așa cum le-au interceptat urechile mele de specialist. O repet. Cînd nu vrea să răspundă nu scapă prin tangență, nu umblă pe căi ocolite. Nu ! Ci declară în mod deschis că nu vrea să răspundă. Are conștiința vinovăției sale — n-ar dori, cu nici un preț, să scape de pedeapsa pe care crede c-o merită — nu se gîndește decît la copii. Mai ales pentru ei Carol Mansigny n-admite să fie atinsă memoria soțului său. Din punct de vedere medical, inclusiv în privința problemelor specifice femeilor, acuzata se bucură de o sănătate bună. Supusă testelor reacționează normal. Nu este de semnalat nici un element nevrotic. *O consider pe deplin responsabilă de acțiunile sale.* Îmi permit să adaug — de astă dată în calitate de femeie — că ea a fost profund afectată, fizic și moral, de promiscuitățile aberante și de sordidul regim al închisorii pe care le-a îndurat timp de șaisprezece luni și despre care lucrul cel mai puțin grav care s-ar putea spune...

Psihiatra, vădit emoționată, își lăsă fraza în suspensie.

— N-aveți de pus întrebări martorei ? vorbi președintele. Doamnă și domnilor juriați ? Domnule procuror ? Domnilor avocați ai părții civile și apărării ?

Maestrul Rennenski se ridică și se întoarse către psihiatra care rămăsese la bară.

— Doamnă, n-ați făcut acum altceva decît să înlocuiți, și domnul președinte v-a atras atenția, un raport de expert cu un elogiu adus acuzatei, la care ați adăugat atacul îm-

potriva actualului sistem penitenciar. De acord ! Știu și eu ce se petrece în închisori și, pentru a nu fi închis, încep prin a respecta viața aproapelui meu. Acestea fiind zise, reţin din ciudatul dumneavoastră discurs un singur element precis : recunoașteți că este pe deplin responsabilă criminala, Carol Mansigny.

— Este exact. Aţi înţeles bine, maestre, răspunse cu voce calmă psihiatra.

— Atunci, spuse Rennenski, cer instanţei să binevoiască a lua act de această deplină responsabilitate...

Martorul următor nu era altul decît comisarul Manneville.

— Dumneavoastră personal aţi vorbit la telefon cu acuzata atunci cînd a anunţat poliţia despre drama care a avut loc ?

— Da, domnule președinte.

Comisarul purta un costum corect, gri, fără pete ; își tunsese părul de un blond-aprins. La bară, stînd în picioare în fața instanţei, părea mai impozant ca oricînd. Descrise cu inteligență și concizie locul unde Laurent fusese ucis; pătrunse în detaliile primelor constatări și relaţiilor cu tehnicienii, poliţia judiciară, parchetul. Pe urmă relată amănunţit discuţiile purtate cu ucigașa. Nu omise cîtuși de puţin „cămășuța de noapte“ neagră, străvezie, descoperită de Carol în sala de baie a lui Laurent. La întrebările precise ale președintelui răspunse fără nici o rezervă, exprimîndu-și convingerea că obiectul nu aparţinuse Carolei. Nu putu spune nimic nou referitor la motivele care determinaseră comiterea crimei. Adăugă totuși :

— După afirmaţiile acuzatei, atunci cînd își implorase soţul să-i redea pe micuţii Geoffroy și Dominique, Laurent Mansigny s-a mulţumit să rîdă. Refuzul și luarea ei în rîs a determinat... .

— Da, spuse președintele. Asta confirmă ceea ce acuzata avea să declare mai tîrziu judecătorului de instrucţie... Carol Mansigny a încercat, în cursul declaraţiilor, să disimuleze o parte din adevăr ?

— Nu... Ba da, domnule președinte, o dată ! O singură dată : răspunzînd unei întrebări directe a afirmat mai întîi, fără să ezite, că faimoasa cămăşuţă nu-i aparţine.

Puţin mai tîrziu avea să-mi spună exact contrariu, că aceasta îi aparţinea, adăugînd chiar că nu dăduse dovadă de prea mult bun-gust cumpărînd-o. Convingerea mea intimă este că prima versiune corespunde adevărului.

— De ce ?

— Pentru că a fost o replică promptă, necontrolată, iată de ce ! Dealtfel, chiar în faţa mea acuzata a lăsat din mîini cămăşuţa cu vădit dezgust, aruncînd-o pe dalele din baie...

— Fie, spuse preşedintele. Dar dacă această... cămaşă de noapte nu-i aparţinea acuzatei ar fi trebuit să aparţină, în mod indubitabil, altei femei care să fi fost în relaţii intime cu victima. Or, cercetările n-au dus la nimic probant în această direcţie... Să trecem mai departe şi să revenim la arma cu care a fost comisă crima. Este vorba de un revolver de opt milimetri, şase gloanţe, cu butoiaş. Aţi găsit pe el amprentele acuzatei. Expertul în balistică ne-a furnizat, la rîndul său, informaţii cu privire la datele tehnice ale crimei. După constatările făcute de dumneavoastră, acuzata putea să folosească singură această armă ?

— Desigur. Amprentele sînt ale ei. Şi mîna sa dreaptă purta, în momentele care au urmat dramei, semnele şocului produs de armă. Carol Mansigny n-a vrut să-mi spună de la cine deţinea revolverul ; n-a declarat-o, nici pe-atît, ofiţerilor de la P. J. Dar numitul René Damiens, prietenul acuzatei, n-a căutat să se eschiveze recunoscînd că el însuşi a determinat-o pe Carol Mansigny să păstreze acest revolver în locuinţa din Cité Montespan. El a invocat motivul că în vilă nu era decît ea singură cu copiii şi că mai multe spargeri fuseseră comise în cartier, de doi-trei ani încoace ; ceea ce este adevărat. Am verificat. Pe de altă parte, alibiul numitului René Damiens nu poate fi pus la îndoială.

Clătinînd din cap, preşedintele întrebă :

— Acuzata v-a mărturisit ceva în legătură cu o eventuală premeditare ?

— Da, mi-a spus că ducîndu-se să dejuneze cu soţul ei nu luase încă nici o hotărîre.

— Luase, cu toate acestea una : de-a lua cu ea revolverul !

— Dar nu și de a-l folosi împotriva victimei, după cîte mi-a declarat de la început, domnule președinte. Și ținînd seama de spontaneitatea mărturisirilor ei, nu văd nici un motiv...

Președintele schiță un gest de întrerupere.

— Vom mai vedea. Vă mulțumesc. Nimeni n-are de pus întrebări, martorului ?

Sénard-Balivière se și ridicase în picioare.

— Maestre, aveți cuvîntul.

De pe banca sa din tribuna rezervată presei, Louis Mannendorfer reținu tonul mai mult decît politicos, aproape condescendent, pe care-l folosea președintele cînd se adresa ilustrului avocat...

— Domnule președinte, spuse Sénard-Balivière, consider mărturia domnului comisar principal Manneville esențială și, după cum mi s-a părut, tot atît de concludentă ca și depoziția psihiatrei care l-a precedat la bară. Deși nu știau nimic despre acuzată mai înainte de a fi avut loc drama, amîndoi cred în lealitatea, sinceritatea și nefericirea ei. În declarațiile sale domnul comisar Manneville se bazează pe o vastă experiență de polițist. Iar el afirmă categoric : *primo* — că acuzata nu l-a mințit decît o singură dată, *secundo* — că această minciună se referea la o cămășuță neagră, din material ultra-subțire, găsită în prezența comisarului în baia din locuința soțului ei pe care-l părăsise de mai multe luni. Vedeți dumneavoastră, doamnă și domnilor jurați, aș vrea să vă atrag atenția : clienta mea aplică ceea ce aș numi „sistemul ei de a trece sub tăcere“, de îndată ce este în joc reputația victimei. Pornind de-aici, se poate înțelege tot ceea ce privește acest caz, care pare la început atît de încîlcit. Am mai cunoscut astfel de situații — nu des, o dată sau de două ori — în decursul unei foarte lungi cariere ! Și vă spun : *Atenție !* Această generozitate, chiar dacă vi se pare că aparține unor vremi trecute, nu trebuie să se întoarcă împotriva Carolei Mansigny. Vă implor, doamnă și domnilor juraţi, să țineți cont de acest lucru ! Și vă cer acuma să nu vă limitați doar la mărturisirile clientei mele. Această femeie spune adevărul, dar nu tot adevărul. Ea minte prin omisiune ! Nu minte decît pentru o cauză bună, sau pentru ceea ce crede ea că ar fi astfel. Fapt este că — și cuvintele mele pot să

sune ciudat în gura unui apărător — ea încearcă să vă înșele pentru a nu lăsa pradă fiarelor memoria soțului ei ; a acestui Laurent, care a persecutat-o, care i-a furat copiii, pe care l-a ucis, pe care l-a iubit ! Situația poate părea bizară celor neobișnuiți cu acest lăcaș. Fără îndoială însă că pentru noi, oamenii legii care am îmbătrînit la bară, ea se prezintă mai puțin complicată. Dar vă atrag atenția : mai rămîn încă de ascultat multe mărturii. Și problema cămășuței negre — vreau să spun, pentru a mă exprima clar, a eventualei amante pe care Laurent Mansigny o primea în domiciliul său conjugal — va mai fi pusă pe tapet !

Cînd vechiul său maestru se așeză, Michel Le Hucheur îi strînse cu putere brațul în semn de recunoștință și de bucurie. Îl vedea făcînd însemnări pe primul jurat, al cărui nas cu mici protuberanțe se colorase. Și chipul femeii-jurat cîștigase în receptivitate tocmai ceea ce pierduse din calmul ei maiestuos.

Între timp, Rennenski se ridicase și el. Îl cîntări cîteva secunde pe comisarul Manneville, care se afla la bară.

— Aș vrea să ne întoarcem, spuse el în sfîrșit, la problema premeditării. Nu mi se pare să fi fost rezolvată.

— O s-o reluăm cînd va fi audiat René Damiens, răspunse președintele. Dar putem să abordăm chiar acum această problemă, care este de fapt capitală, dacă doriți.

Rennenski încuviință din cap și se întoarse spre Carol.

— Doamnă, i-ați declarat comisarului Manneville că nu luaseți nici o hotărîre ducîndu-vă la soțul dumneavoastră cu revolverul...

— Da, maestre.

— Ei bine, aș vrea o explicație în această privință... Domnule comisar, acuzata n-a făcut nici o precizare în legătură cu hotărîrea ei de a ucide ?

— Nu.

— Mă miră că această problemă... capitală, după cum a spus chiar domnul președinte, n-a reținut mai mult atenția anchetatorilor...

— Ar fi trebuit, pentru a merge mai departe, să-i scotocim măruntaiele și sufletul ceea ce n-ar putea face nici unul dintre noi, îi replică răspicat Manneville.

Rennenski își temperă tonul.

— Vă rog să nu considerați spusele mele ca reprezentînd o cît de neînsemnată critică la adresa dumneavoastră personal. Mi se pare că trebuie să ne dăm toată osteneala pentru a face aici deplină lumină. În ceea ce mă privește, am datoria să spun că în comiterea acestei crime premeditarea este evidentă și că trebuie considerată ca atare. Ei, da ! Ar fi prea simplu : „*Am luat cu mine revolverul dar nu mă decisesem încă*“. Iată ce pretinde această femeie pe care o veți judeca. Oricare acuzat poate spune asta. Landru putea zice : „Am atras la mine pe cutare persoană, am aprins un foc infernal sub cazan, este adevărat, dar nu luasem încă nici o hotărîre !“ Nu trebuie să judecăm decît faptele, nu să facem speculații în legătură cu intențiile, așa cum foarte bine a precizat, puțin mai înainte, comisarul. Și atunci ? Atunci, în cazul Carolei Mansigny, *premeditarea este evidentă*. Ia să vedem : acuzata își părăsește soțul, îi ia copiii, îl înșală cu numitul Damiens, intentează proces de divorț ; la conciliere, judecătorul condamnă în toate privințele purtarea ei, încredințîndu-i lui Laurent supravegherea și întreținerea micului Geoffroy și a micuței Dominique. Să-mi fie îngăduit ca, în trecere, să subliniez înțelepciunea judecătorului.. Profund rănită, Carol Mansigny își ia revolverul, revolverul pe care Damiens, același Damiens — ca din întîmplare ! — i l-a dat. Vom examina numaidecît rolul, destul de dubios, al acestui „mic prieten“. Carol va lua deci masa la soțul ei, care o primește, așa cum a fost primit fiul risipitor. Laurent — reiese din dosar — n-a încetat niciodată să-i acorde infidelei, ingratei sale soții iertarea și posibilitatea de a reveni în căminul conjugal. Nu-i de conceput cum ar fi putut proceda un soț, în situația sa, mai nobil și mai elegant ! Pentru a-l recompensa, Carol acceptă pîinea și vinul acestui om, apoi îl ucide. Sînt femei care seamănă cu Iuda...

Rennenski făcu o pauză mai înainte de a conchide scandînd cuvintele : .

— Faptul că o femeie necredincioasă își pune în poșetă revolverul pe care i l-a împrumutat amantul, că merge astfel înarmată să ia masa cu soțul ei și că-l ucide

pe acesta poartă în cod și în fața legii un nume. Și dacă acest nume nu este PREMEDITARE, vă întreb ce reprezintă verbul a premedita !

Mannendorfer se uita la președinte. Saint-Galaix părea nemulțumit de întorsătura dezbaterilor. „Fără îndoială, gîndea gazetarul, ar trebui clarificată problema și atenuată această ambianță de încordare. Este vădit că publicul se află sub tensiune ; la fel și partea civilă, apărarea, jurații. Nu-i prea văd pe asesori și pe procuror păstrînd ordinea în rîndurile vechilor combatanți. Și dacă președintele îi va lăsa pe avocați să se sfîșie pentru orice și pentru nimic, vom mai fi aici și peste o săptămînă ! Dealtfel, spectacolul merită osteneala ! Pînă la urmă Rennenski și Sénard- Balivière se vor încăiera cu adevărat. Fără să mai vorbim de tinerelul care și-a ieșit din fire !“

Între timp Sénard-Balivière se ridicase. Președintele vru să-l oprească.

— N-am decît un singur cuvînt de spus, domnule președinte !

— Fie. Și vă rog, maestre : fiți scurt.

— De acord. Nu voi face concurență inepuizabilei elocvențe a confratelui meu, reprezentantul părții civile. Dar pentru că vorbește cu atîta noblețe de îndatoririle sale, îmi permit să le invoc pe ale noastre. În consecință, nu avem dreptul să nu ripostăm împotriva afirmațiilor făcute cu puțin mai înainte. Nu putem fi de acord cu descrierea, în același timp sumară și fantezistă, a felului în care s-ar fi desfășurat drama, fapt pe care-l vom analiza cu de-amănuntul la momentul potrivit, nici cu afirmația, pe care o recuzăm categoric, potrivit căreia Damiens ar fi fost amantul Carolei, și, în fine, nici cu teza premeditării pe care confratele meu caută s-o impună juriului. Imaginația reprezintă o frumoasă calitate care nu-și are însă locul în incinta unui tribunal...

— Ei bine, unicul „cuvînt“ pe care-l aveați de spus, maestre, nu s-o fi simțit prea singur ! remarcă fără nici o răutate Saint-Galaix. Vom continua deci audierea martorilor. Chemați-l la bară pe domnul René Damiens, vă rog!

René înaintă, depuse jurămîntul. Apoi își răsuci silueta deșirată spre Carol pentru a-i zîmbi. Mustața blondă îi era tunsă cu dichis.

— Aţi împrumutat sau aţi dat acuzatei, cu două luni înaintea dramei, revolverul care a fost depus îndărătul geamului acestei vitrine ? Îl recunoaşteţi ?

— Da, domnule preşedinte.

René Damiens dădu toate explicaţiile în legătură cu provenienţa armei, afirmă că nu poseda permis şi expuse motivele care l-au determinat să lase în mîinile Carolei revolverul. Evocă zilele petrecute la sfîrşit de săptămînă în vila din Cité Montespan. Declară, cu o voce care vibra de indignare şi sinceritate, că n-a fost pentru Carol decît un prieten credincios şi devotat. „Nu sînt amantul ei, îmi dau cuvîntul de onoare."

Întoarse capul spre acuzată pentru a adăuga cu o amărăciune care răsuna ciudat :

— E foarte simplu : *Carol n-a iubit nici un alt bărbat în afara soţului ei.*

Preşedintele îl observă o clipă, mai înainte de a-i pune întrebarea pe care Mannendorfer o aştepta.

— Carol Mansigny nu v-a spus niciodată nimic din care să reiasă intenţia sa de a ucide ?

— Nu. Nimic.

— Relataţi-ne ce s-a petrecut în ziua în care aţi fost surprins în Cité Montespan, la Carol Mansigny, de poliţiştii care au făcut descinderea.

Mînia aprinse din nou pometii proeminenţi ai băiatului. El arătă felul în care se introduseseră poliţiştii, spuse fără rezerve tot ceea ce gîndea despre interpretările abuzive legate de prezenţa sa în vilă, adăugînd că „procedeele de acest fel dezonorează pe cei care le practică !" La care preşedintele îi ceru să se rezume la fapte.

— N-aveţi de pus întrebări martorului ?

Maestrul Rennenski se ridică de parcă ar fi fost împins de un resort şi preşedintele oftă.

— Aş vrea, spuse avocatul, să dau citire constatării de adulter care a fost întocmită de poliţie, după vizita matinală despre care tocmai s-a vorbit. Documentul figurează în dosar cu numărul 23.

Citi deci textul, cu voce tare, pronunţînd desluşit frazele şi nescutindu-i pe juraţi de nici un cuvînt. Pe urmă se aşeză şi chipul său exprima o vădită satisfacţie.

Dar Le Hucheur ceru cuvîntul.

— Îndrăzniți, dragul meu coleg, să numiți acest petec de hîrtie „o constatare de adulter“ ? De fapt ce s-a întîmplat ? René Damiens este, în Cité Montespan, singurul prieten al Carolei. Își petrece sfîrșitul de săptămînă la ea. Am avut grijă să vizitez acest loc : ei bine, locuința este neîncăpătoare, de tip vechi și prea puțin practică. La parter, un mic vestiar, o cameră de zi, o bucătărie, două camere care dau dintr-una într-alta și o singură baie. La primul etaj : două camere și o încăpere mai mare, care era folosită ca odaie de studiu pentru copii. Ceea ce știm în această privință ne face să credem că, fără doar și poate, n-au existat relații fizice între Carol și René Damiens. Amîndoi au persistat cu *tenacitate* în această versiune. Polițiștii au găsit în baie, alături de lenjeria Carolei, un slip bărbătesc. Unde era să-și facă toaleta René Damiens ? Nu există în vilă decît o singură cameră de baie. Și dacă și-a uitat slipul, o greșeală de neatenție ar reprezenta, ea singură, prezumția de adulter ? Polițiștii au constatat că cele două odăi fuseseră folosite și cele două paturi erau desfăcute. Au așteptat la ușă puțin cam prea mult, după părerea lor. Ne pare rău pentru ei, dar ce dovedește asta ? Au notat că Damiens era în pijama și Carol în halat. În ce ținută ar fi trebuit să se prezinte — vă întreb — la ora 6 dimineața ? În rochie de seară și în smoching ? Mi s-a întîmplat adesea să-mi petrec noaptea în micul apartament al bunicii mele. Dacă polițiștii ar fi sunat, la ora 6 dimineața, ar fi trebuit să aștepte mult și bine la ușă ; ne-ar fi găsit pe mine și pe ea în rufărie de noapte ; s-ar fi putut întîmpla să-mi descopere slipul în singura cameră de baie. Și cu toate acestea declar aici că nu m-am culcat niciodată cu bunica mea !

În mod vădit președintele ezita între zîmbet și dojană. Alese prima alternativă. Sénard-Balivière își ridică degetul mare arătîndu-și deplina satisfacție. Și toată sala izbucni într-un rîs nestăpînit, așa cum se întîmplă la Curtea cu juri de îndată ce destinderea ia locul unei prea puternice încordări.

★

Martorii continuară să defileze pînă la ora opt seara. Cei citați de partea civilă, destul de numeroși, lăudau

meritele și virtuțile lui Laurent Mansigny. Lăsînd să se înțeleagă că nu fusese fericit în căsnicie, îl prezentau ca pe un bun colaborator, bun șef, părinte atent, soț tandru, pe cît de fidel pe atît de generos. Și acest ansamblu de elogii, înălțate de inși atît de diferiți, devenea copleșitor pentru Carol pe măsură ce orele se scurgeau. În seara aceea nu era acuzată numai Carol : învinuită era chiar *femeia* — ale cărei drepturi rămîneau vagi și ale cărei îndatoriri erau precise, atît în fața legii cît și a societății — femeia care era pusă sub acuzație cu o satisfacție răutăcioasă, ca și cum ar fi trebuit să se împlinească un străvechi blestem.

Rennenski nu mai intervenea ; nici nu era nevoie. Le Hucheur părea foarte neliniștit, fiind dealtfel prea lipsit de experiență pentru a-și disimula starea de spirit. Cît despre maestrul Sénard-Balivière, el se mulțumea să stînjenească din cînd în cînd cîte un martor, lansîndu-i întrebări cu două tăișuri...

Imitată și de o altă vecină din Cité Montespan, cetățeanca Pasturel își distila veninul adunat contra Carolei, dînd asigurări că „programul ei era ciudat și că avea obiceiuri ciudate". Tot puritanismul burghez, toată ipocrizia socială incitau această ființă cu sînge cald, cu inimă rece, a cărei mărturisire Rennenski se străduia s-o pună în valoare. Dar momentul vesel al serii a fost prezentat de portăreasa din bulevardul Foch care avusese „discuții" cu familia Mansigny. Deținea informații nefavorabile în privința lor „de la o vînzătoare angajată la *Jeanne et Jeannette,* unde Doamna se ducea adeseori și care știa multe despre acest soi rău !" Ce știa ? A fost cu neputință s-o determine pe martoră să precizeze. Dar portăreasa dezlănțuită declară pînă la urmă că îi punea pe Laurent și pe Carol „în aceeași oală"...

— Ei bine, scor egal, spuse *mezzo voce* Sénard-Balivière spre marele haz al gazetarilor.

La urmă fu ascultată însăși mama lui Laurent Mansigny. Moment greu pentru Carol, neliniștitor pentru Le Hucheur, penibil pentru toată lumea. Doamna Mansigny, îmbrăcată în taior negru, cu părul său alb, avea o ținută foarte demnă. Chipul ei, pe care pielea era lipită de oase,

reflecta un amestec de iremediabilă amărăciune, tandreţe maternă şi ură.

Această mamă vorbea despre fiul ei în termeni simpli, direcţi, exacţi şi drăgăstoşi. Îi aduse elogii necondiţionate şi nelimitate, care în cazul ei erau firești. De data aceasta nu-şi pierdu cumpătul. Vocea îi rămînea fermă, abia marcată de vibraţia armonioasă a vîrstei ei. Refuzase să-şi depună mărturia stînd jos şi rămăsese foarte dreaptă în faţa barei, înălţîndu-şi profilul ascuţit : veche zeitate a răzbunării care cerea dreptate. În cele şaisprezece luni de suferinţă neîntreruptă, învăţase să se domine. Tonul era potrivit şi cuvintele alese fără îndurare. Rennenski ştiuse să-l înlocuiască pe preşedintele Saint-Galaix determinînd acest suflet însîngerat să reverse totul, mergînd pînă la extrema limită a urii sale. Se aşternuse o asemenea tăcere în cuprinsul vastei săli încît creionul unui ziarist căzînd pe podea făcu un zgomot ce păru de-a dreptul scandalos. Juraţii îşi ţineau respiraţia. Dar cînd Sénard-Balivière se ridică, la rîndul său, pentru a se adresa bătrînei doamne, un murmur prelung străbătu mulţimea ca freamătul lanurilor înaintea furtunii.

— Doamnă, spuse maestrul, particip la durerea dumneavoastră. Particip din tot sufletul. Eu însumi mi-am pierdut un fiu care avea vîrsta fiului dumneavoastră. Am învăţat deci să îndur fără a-mi manifesta durerea, să-mi. văd soţia îndurerată fără s-o pot alina. Pierderea unui copil este o suferinţă care nu se vindecă.

Dar noi sîntem aici, doamnă, pentru a judeca o fiinţă vie : *pe aceasta*. Îmi imaginez care sînt sentimentele pe care le încercaţi faţă de ea. Dar ştiţi şi dumneavoastră : justiţia nu-şi propune niciodată ca scop o pedeapsă care să însemne perceperea unui tarif. Pentru a sancţiona un anumit delict, ea urmăreşte să pună în balanţă toate împrejurările care au contribuit la comiterea lui. Mîine, cu ocazia depunerii unor mărturii, mă tem că vă voi face să suferiţi. Dar dacă dumneavoastră aveţi dreptul să pretindeţi o răzbunare, noi avem datoria să obţinem dreptatea. Ascultîndu-vă însă am observat, cu profund regret, că nu-i acordaţi nici un merit Carolei, nora dumneavoastră : după cum prezentaţi situaţia, ea n-ar fi fost în toată viaţa ei nici

mamă bună, nici soție bună, nici fiică bună ; n-ar fi avut niciodată decît sentimente meschine, n-ar fi acționat niciodată decît sub impulsul unor motive destul de josnice. Noi, care nu sîntem orbiți de aceeași justificată disperare, considerăm că este o imagine neconformă cu realitatea. Carol nu seamănă, în nici un fel, făpturii descrise mai înainte de dumneavoastră în culori atît de negre, cu aceea pe care pretindeți că o știți. Îmi permit, cu tot respectul, să v-o spun. Și nu cred, doamnă — martor îmi este Dumnezeu — că o nedreaptă și prea grea condamnare v-ar alina, oricît de puțin, suferința...

Doamna Mansigny, cu distincția sa de bătrînă doamnă uscătivă, se întoarse către celebrul avocat pe care nu-l învrednicise cu nici o privire în timp ce el îi vorbise.

— Maestre, cîți copii aveți ?

— Nu mi-a mai rămas decît unul.

Vocea doamnei Mansigny căpătă atunci un ton deosebit. Se înălță ușoară, aeriană, trecînd prin vasta sală ca un cîntec al vîntului printre trestii.

— Ei bine, maestre, așteptați ca el să fie asasinat de propria sa soție, după ce va fi încercat să-i fure copiii. Așteptați să vă găsiți în fața ucigașei lui, care continuă să trăiască ! Veți vedea, veți vedea ce mai înseamnă cuvîntul justiție. Și veți înțelege, poate !...

În fine, vocea ei bătrînească hîrîi :

— Veți înțelege atunci că nu mi-a mai rămas nimic altceva.

CAPITOLUL XV

Pentru nimic în lume Louis Mannendorfer n-ar fi vrut să piardă cea de-a doua zi a procesului Mansigny de la Curtea cu juri. Tocmai își terminase masa de prînz, la bufetul Palatului de Justiție cînd, zărindu-i pe Sénard-Balivière și pe Le Hucheur, în robele lor cu plastron, făcu în așa fel încît să le fie prezentat, urmărind să se întrețină cu ei cîteva minute.

— După opinia dumneavoastră, întrebă cu francheță, cum se prezintă situația ?

— Rău, spuse bătrînul maestru, care acordase întotdeauna atenție jurnaliștilor. Cît se poate de rău. I-am hărțuit cît am putut ieri, dar nu sîntem nici noi vrăjitori ! Nu ne-a stat deloc în putință, chiar și cu două-trei incidente în cursul audierii, să contracarăm teribila defilare a martorilor care a marcat sfîrșitul zilei. Și mai ales n-am putut umple golul creat de clienta noastră care nu spune nimic în privința aventurilor galante ale soțului ei. Fără îndoială că Rennenski n-a fost prea abil în cursul dezbaterilor și am încercat să exploatăm excesele sale verbale. Dar pledează întotdeauna excelent și nu-mi fac nici o iluzie...

— Ce gîndiți dumneavoastră despre cazul în sine, în privința fondului ? Îmi dau seama că sînt indiscret...

— Da, domnule, spuse Sénard-Balivière cu minunata lui voce gravă, sînteți indiscret. Dar cu toate acestea, vă voi răspunde, pentru că vă numiți Louis Mannendorfer și pentru că sînt, de zece ani, cititorul asiduu al reportajelor dumneavoastră ! Cît despre fond — vă vorbesc atît în numele meu cît și al tînărului meu prieten Le Hucheur — convingerea noastră intimă a fost stabilită : Laurent Mansigny era un ticălos, cum nu se mai află ! El *a urzit în jurul soției sale, pe care începuse s-o urască de la o vreme, o capcană complicată și adîncă în care ea s-a lăsat prinsă.*

Dacă avem puţin noroc, dezbaterile vă vor dezvălui adevărul. Dacă nu vom avea, o să vedeţi cum se va înfăptui o mare nedreptate în umbra simbolicei Marianne !

*

Perindarea martorilor continuă în după-amiaza celei de-a doua zi, luminată de un soare tomnatic şi domol. Carol părea absentă. Era clar că n-asculta nici elogiile funebre, acele proslăviri care se înălţau în memoria soţului ei, nici criticile tăioase, atacuri mai mult sau mai puţin directe şi insinuări care o vizau, toate venind din partea unor persoane pe care abia dacă le cunoscuse sau pe care nu le văzuse niciodată. Unul dintre martori merse pînă acolo încît să afirme că i-a surprins pe Carol şi pe Damiens „într-o postură care nu lăsa loc nici unui dubiu". Strîns cu uşa de către apărare, pînă la urmă retractă. „Domnule, sînteţi un calomniator şi un sperjur", îi strigă Michel Le Hucheur. Dar impresia favorabilă produsă de această împrejurare se risipi foarte repede, de îndată ce alţi prieteni ai familiei Mansigny susţinură valoarea profesională şi umană a lui Laurent şi cînd bătrîna doamnă Mansigny se ridică pentru a mulţumi, unuia dintre ei, cu un tremur în voce.

Procurorul interveni, cerînd prietenilor lui Laurent să-şi completeze declaraţiile. Încet-încet se contura imaginea unei Carol adulteră, calculată şi prefăcută care premeditase crima pentru a-şi reface viaţa cu amantul iubit în taină...

Temîndu-se de dezastru, Sénard-Balivière interveni, în mai multe rînduri, şi schiţă — de cîte ori i se oferi prilejul — un portret al Carolei cu totul diferit. Dar Rennenski făcea noi eforturi pentru a o compromite. Pe urmă, cutare martor îngroşa pe loc rîndurile celor care doreau s-o zdrobească pe Carol, şi Laurent, deşi asasinat, continua să-şi proiecteze umbra pe chipurile bătrîne ale mamei şi tatălui său, care aşteptau acolo copleşiţi de ură şi amărăciune.

Louis Mannendorfer se gîndea la spectacolul Curţii cu juri şi-l găsea extraordinar. „Acest preşedinte uman şi în acelaşi timp categoric, care dirijează şi descurcă dezbaterile

cu dezinvoltura unui virtuos, asesorii tăcuți, juraţii care nu au dreptul să-şi manifeste opinia, această femeie-jurat, cu părul cărunt, care ar putea să pozeze pentru o efigie a justiţiei omeneşti. Şi apoi publicul fremătînd, perindarea martorilor, ziariştii mai mult sau mai puţin blazaţi, paznicii şi grefierii impasibili. Da, ce mai teatru şi ce spectacol ; brutal ca o coridă, ritual ca o ceremonie liturgică, uzat ca un film vechi şi sîngerînd ca însăşi viaţa !“

În timp ce asculta mai mult decît distrat spusele personajului care perora la bară, un individ mărunt, veninos şi furibund ca o cobră sub capişonul ei, Mannendorfer căuta să-şi clarifice propriile sentimente. Cunoştea teribila farsă a tribunalelor corecţionale. „Aşadar de ce, gîndea el, justiţia pare să se fi refugiat la Curtea cu juri ca în ultimul său templu ? Fără îndoială, din pricina acestor simpli juraţi, traşi la sorţi şi lipsiţi de orice experienţă. Nici o intervenţie şi nici o presiune nu sînt posibile ! Şi nici un apel împotriva deciziei acestui tribunal care hotărăşte, în mod absolut, viaţa sau moartea, achitarea sau condamnarea. Nu poţi să nu te minunezi !“

La bară, martorul încheiase ce avea de spus. Îşi trase înapoi limba şi se duse ca o reptilă imediat după ce a muşcat.

Atunci veni rîndul unei secretare-dactilografe, care fusese citată de partea civilă. Era frumoasă, brună cu ochi albaştri. „Cam prea frumoasă“, gîndi Mannendorfer cu plăcere şi neîncredere. Se numea Florence şi-şi spuse prenumele tărăgănînd silabele într-un fel languros. Depoziţia ei fu discretă, tămîiată de laude emoţionante la adresa „domnului Mansigny“.

„Salariaţii de la bancă ţineau mult la el. A fost dealtfel la început delegatul personalului. Era un patron exigent dar uman şi bun. Moartea lui ne-a tulburat pe toţi...“

Frumoasa Florence îşi ştergea uşor, cu vîrful degetelor, albastrul ochilor ei care se aburise.

Saint-Galaix întrebă dacă nimeni n-avea de pus întrebări şi Sénard-Balivière se ridică.

— Domnişoară, ştiţi unde locuia şeful dumneavoastră ?

— Da, maestre. M-am dus de mai multe ori la locu-

inţa domnului Mansigny din bulevardul Foch, pentru lucrări urgente...

— Ce fel de lucrări ?

Florence roşi, aparent fără nici un motiv.

— Dar... asta n-are...

— Ce fel de lucrări ? întrebă din nou Sénard-Balivière, şi glasul său dur o făcu pe martoră să tresară.

— Nu-mi amintesc... Cred că erau scrisori...

— Pe la ce ore vă duceaţi astfel în bulevardul Foch ?

Rennenski se ridică brusc dar preşedintele, printr-un gest, îl determină să tacă.

— Răspundeţi, domnişoară, spuse magistratul.

— Ei bine... Nu-mi aduc aminte... cred că era...

Sénard-Balivière se întoarse spre Carol.

— Doamnă, o cunoaşteţi pe martora, aici prezentă ?

Răspunsul fu clar şi categoric :

— Nu, maestre.

Bătrînul avocat, stabilind o legătură între dialoguri, o interpelă pe Florence.

— N-o cunoaşteţi pe acuzată ?

— Dar... nu, maestre. Eu...

— Aţi fost deci, în bulevardul Foch, în zilele şi la orele cînd nu se afla acolo.

— Da. Dar Laurent... Vreau să spun...

Urmă o tăcere.

— Chiar aşa aţi spus : *Laurent ?* întrebă Sénard-Balivière privind-o pe tînără drept în ochi.

Ea îşi plecă fruntea fără să răspundă.

— Domnişoară, vorbi atunci Rennenski cu un glas cît se poate de firesc, nu vă lăsaţi intimidată. Oare nu este ceva obişnuit printre secretare ca într-o întreprindere, aşa cum este banca unde lucraţi, să folosiţi prenumele atunci cînd vorbiţi despre patronul dumneavoastră ? N-ar semăna cumva cu felul în care soldaţii mareşalului de Lattre [1] îl numeau între ei „Jean“ ?

Sénard-Balivière schiţă un gest de mînie şi chipul său ridat se aprinse. Vru să intervină. Dar Florence izbutise să recupereze o bună parte din aplombul ei.

[1] *Jean de Lattre de Tassigny* (1889—1952), mareşal al Franţei.

— Este exact, maestre. Aşa vorbeam toate...

Îşi întoarse capul spre Sénard-Balivière, în timp ce privirea îi deveni batjocoritoare.

— Sper, maestre, să nu vedeţi nimic rău în asta.

— Sînt persoane care văd răul peste tot ! spuse Rennenski aşezîndu-se.

Sénard-Balivière încercă să ia atitudine, adresîndu-se juraţilor.

— Am sentimentul pe care fără îndoială îl împărtăşiţi şi dumneavoastră — că am asistat chiar acum la o salvare a situaţiei *in extremis*. Poate că folosiţi prenumele patronului, *între dumneavoastră*, domnişoară. Dar aici nu sînteţi într-un birou de dactilografe. Sîntem la Curtea cu juri, în faţa instanţei şi aţi jurat să spuneţi adevărul. Nu voi insista mai mult, mulţumindu-mă să subliniez cu tărie, pe de-o parte, că numele „Laurent“ a înflorit prea uşor pe buzele dumneavoastră şi, pe de altă parte, că v-aţi dus de mai multe ori în apartamentul din bulevardul Foch, unde locuia *Laurent*, atunci cînd soţia sa nu era acasă. Şi am luat notă.

Se aşează, la rîndul său, nu mai înainte de a-şi încrucişa privirea cu primul jurat. Cît despre femeia cu păr grizonant, ea n-o scăpa din ochi pe Florence.

*

Atunci cînd bătrînul domn Mansigny fu la rîndul său audiat, mulţimea se stîrni agitîndu-şi tentaculele sensibile şi nervoase ca ale unei anemone-de-mare. Tatăl lui Laurent, mic de statură, oferea privirii lui Mannendorfer profilul distins şi chelia. Gura bătrînului era apoasă şi privirea rece. Vorbea încet, cu o voce lipsită de timbru, năpădită de-o tristeţe îngheţată.

— Fiul meu *(felul în care pronunţa cele două cuvinte, deopotrivă dramatic şi posesiv, nu putea să lase nepăsător nici un juriu)* avea în faţa lui perspectiva celui mai strălucit viitor. N-am avut alt copil şi acesta... Pe scurt, noi n-am fost de acord cu mariajul său şi certitudinea mea este că niciodată fosta noastră noră — vreau să spun Carol — nu l-a făcut fericit. Eu...

Se întoarse brusc spre boxa acuzaţilor şi, privind-o în faţă pe Carol, îi strigă :

— Dar de ce ai făcut asta, nenorocito ? Nu ţi-a ajuns că l-ai dezamăgit, că l-ai înşelat, că l-ai părăsit ? Ce-ţi mai trebuia în plus ? Viaţa lui ? Dar de ce ? Vreau să-mi spui de ce...

Zdruncinată de interminabila tragicomedie care se desfăşura în jurul ei, Carol izbucni în hohote de plîns. Nu se putea opri, gîfîia ; şi aceeaşi exclamaţie i se revărsa ca sîngele din gură : „o*h*, o*h*, o*h*, o*h* !“ Era prea mult. Tensiunea dintre acest părinte lovit de moarte şi această femeie rănită, care timp de două zile fusese azvîrlită de icicolo ca o minge, devenise prea puternică. De acum înainte fiecare dintre spectatori şi fiecare dintre actori încerca sentimentul trăirii în exces, al scufundării acestei drame în zonele disperării şi insuportabilului. Spectacolul îşi depăşise limitele.

— Nu mai aveţi nevoie de mine, domnule preşedinte ? vocea stinsă a bătrînului pronunţa cuvintele cu greu.

Preşedintele nici nu mai întrebă „dacă avea cineva de pus întrebări“. Fără să mai spună nimic, domnul Mansigny se aşează lîngă soţia sa care, în tăcere, îl prinse de mînă. Şi bătrîna pereche rămase astfel într-o lume în care nimeni nu mai putea să-i regăsească, nici să-i atingă, nici să-i liniştească.

*

Se mai perindară încă vreo cîţiva martori. Ei se raliară admiratorilor victimei, cu excepţia doamnei Niel şi a profesorilor de la şcoala unde învăţau Dominique şi Geoffroy. Cît despre servitorii lui Laurent, laconici şi discreţi, ei nu contribuiră cu nimic la stabilirea adevărului.

Pe urmă preşedintele ceru să fie chemată „domnişoara Laetitia Matelli“.

Sénard-Balivière şi Le Hucheur schimbară o scurtă privire neliniştită. Mai înainte de a depune jurămîntul, bruneta care se prezentă la bară îşi declină numele, prenumele şi calitatea. Părea neliniştită şi crispată.

— Eraţi secretara particulară a lui Laurent Mansigny în perioada în care a avut loc drama ?

— Da, domnule preşedinte.

— Nu făceaţi parte din personalul băncii domnului Mansigny ?

— Nu.

— Cu cît timp mai înainte a recurs la serviciile dumneavoastră ?

— Cu şase luni, aproximativ...

— Cum v-a... angajat ?

— Prin intermediul unor prieteni.

— Explicaţi-mi mai amănunţit. Este important.

Laetitia se arătă încurcată. Trăsăturile delicate, părul întunecat, ochii negri pe care oboseala sau îngrijorarea îi încercănase exprimau, în acelaşi timp, blîndeţe şi pasiune.

„Ei drăcie ! gîndi Mannendorfer, ca un cunoscător ce era şi a cărui urîţenie nu-i înfrînase niciodată elanurile. Iată o secretară pe care aş angaja-o fără să am nevoie de nici un certificat !“

Laetitia Matelli tăcu un anumit timp înainte de a-i răspunde preşedintelui, cu un glas cam nesigur în care putea fi perceput accentul unor regiuni însorite.

— Într-o seară eram într-un mic cabaret unde mă dusese un camarad. Domnul Mansigny lua şi el masa acolo cu nişte prieteni englezi, clienţi de-ai băncii sale, cred. Camaradul meu şi domnul Mansigny se cunoşteau puţin. Am făcut masă comună. Iată...

— Nu înţeleg prea bine, spuse calm preşedintele. Întîlnirea cu o persoană frumoasă într-un cabaret nu duce prea des la angajarea sa ca secretară particulară !

— Ei bine, da ! replică Laetitia, care prinsese puţin curaj. Exact aşa s-au petrecut lucrurile.

— Bun... Şi în ce consta munca dumneavoastră ?

— Primeam şi băteam la maşină corespondenţa particulară, clasam arhiva personală a domnului Mansigny, îi stabileam întrevederile care nu erau strict profesionale...

— Înţeleg. Dar din moment ce nu făceaţi parte din personalul băncii pe care o conducea, unde vă exercitaţi activitatea ?

— Eu... am lucrat mai întîi în incinta altei întreprinderi pe care o patrona. Pe urmă la el acasă.

— Cum găsea timpul necesar să vă folosească serviciile din plin de vreme ce îşi petrecea nouă-zece ore pe zi la birou ?

— Oh ! Nu-şi petrecea zece ore pe zi la birou, nici gînd ! răspunse Laetitia. Domnul Mansigny avea obiceiul să spună că numai imbecilii muncesc atîta. El nu era dispus să consacre afacerilor sale mai mult de cîteva ore zilnic. Mai zicea că Talleyrand...

— Bun ! spuse prompt preşedintele. Aş vrea să vă pun o întrebare dificilă, penibilă, şi vă rog să-mi răspundeţi fără ocolişuri şi fără să uitaţi jurămîntul pe care l-aţi depus, puţin mai înainte, în faţa Curţii. Anumite mărturii lasă să se înţeleagă că au existat între dumneavoastră şi Laurent Mansigny relaţii intime. Aşa este, domnişoară ?

Un nou schimb de priviri între Michel Le Hucheur şi Sénard-Balivière. Mannendorfer îi observă o clipă : parcă şi unul şi celălalt ar fi fost cu sufletul la gură.

— *Nu-i adevărat,* spuse în fine Laetitia Matelli, cu voce atît de stinsă încît preşedintele îi ceru să repete răspunsul.

— Nu lăsaţi ochii în jos, domnişoară. Vreţi să vă uitaţi la mine, vă rog... Vă voi adresa o întrebare importantă : este adevărat că, într-o perioadă care a precedat drama, v-aţi instalat în apartamentul familiei Mansigny, din bulevardul Foch, luînd masa împreună cu ei şi dormind în camera de oaspeţi ?

— Da...

— De ce acest... aranjament, mai degrabă bizar şi care — permiteţi-mi să v-o spun — putea s-o indispună pe soţia şefului dumneavoastră ?

Laetitia îşi scutură părul negru. Nu-l slăbea din ochi pe preşedinte, la care se uita ca fascinată.

— Nu ştiu. Domnul Mansigny mi-a cerut-o. Nu-mi rămînea nimic de făcut decît să-l ascult...

— În activitatea dumneavoastră, fie ! Dar în viaţa dumneavoastră particulară nimeni nu putea să vă constrîngă să faceţi altceva decît ceea ce doreaţi !

— Mi-am spus că... în fine, cred că mi s-a părut mai simplu să fiu cît mai aproape de locul unde-mi desfăşuram activitatea, domnule preşedinte.

— Și familia dumneavoastră ?

— Părinții mei locuiesc la Ajaccio. Sînt singură la părinți !

Apoi adăugă, nu fără o anumită nuanță de sfidare.

— Și majoră !

— Cît timp ați rămas în bulevardul Foch, mai înainte de plecarea doamnei Mansigny ?

Laetitia se gîndi puțin.

— Vreo zece zile, cred.

— *Trei săptămîni și două zile,* preciză Carol cu voce calmă și clară.

Laetitia se întoarse brusc spre ea, schițînd un zîmbet sfios.

— Eu... poate... aveți desigur dreptate, doamnă.

Președintele adoptă atunci un ton grav, aproape solemn, care contrasta cu obișnuita lui vioiciune.

— Laetitia Matelli, vă rog ca încă o dată să-mi răspundeți la o întrebare al cărei răspuns poate duce, după cum estimează instanța, la elucidarea unor probleme capitale : *n-a fost niciodată nimic, nici cea mai neînsemnată legătură între domnul Mansigny și dumneavoastră ?* Precizez că dacă veți considera de datoria dumneavoastră să retractați afirmația anterioară nu vi se va aplica nici o sancțiune...

Laetitia își întoarse spre Saint-Galaix ochii întunecați pe care îi năpădise subit panica. Avea privirea înnebunită a unui cal care se îneacă.

— Eu... Nu, v-am mai spus-o. Nimic. Nu a... niciodată, nimic... între el și mine... niciodată.

Din nou tăcere prelungită. În fine, președintele Saint-Galaix, își aplecă ochii asupra hîrtiilor sale. Fără să-și manifeste vreun sentiment, spuse cu o voce neutră :

— Nu sînt întrebări de pus martorei ?

Și atunci, cel care se ridică în picioare fu Michel Le Hucheur.

— Domnișoară, ce reprezintă pentru dumneavoastră un jurămînt ?

Laetitia își înclină capul, de parcă ar fi fost tras în jos de greutatea părului ei. Nu răspunse nimic.

— Vă rog, la rîndul meu, să mă priviți în față, domnișoară, spuse Le Hucheur. Aveți douăzeci și trei de ani. Eu am douăzeci și cinci. Pot înțelege ce se petrece în su-

fletul dumneavoastră. Dar cunoaşteţi miza dramei care se desfăşoară aici ! Libertatea unei fiinţe omeneşti. Şi această fiinţă este o mamă pe care copiii ei o aşteaptă. V-o pot spune în cunoştinţă de cauză : i-am văzut ieri pe cei doi copii, Geoffroy de paisprezece ani şi Dominique de doisprezece ani. *De şaisprezece luni sînt lipsiţi de mama lor.* Îi duc din tot sufletul dorul, vă dau cuvîntul meu de onoare, şi ştiind că urma s-o văd, au alergat după mine pînă în stradă strigîndu-şi toată marea lor iubire, pe care trebuia să i-o împărtăşesc. Aceşti copii spun în numai cîteva cuvinte atît de mult, atunci cînd sînt lipsiţi de mama lor, dar nu există nici o carte destul de cuprinzătoare pentru a exprima fie şi numai jumătate din ceea ce simt ! *Nu vă cer să spuneţi decît adevărul, nimic altceva decît adevărul.* Dar am sentimentul că nu l-aţi spus... .

— Maestre Le Hucheur, vorbi preşedintele, aveţi dreptul să puneţi întrebări martorei. Puteţi, fără îndoială, să amintiţi implicaţiile cazului care face obiectul dezbaterilor. Puteţi cere, în mod imperios, să fie spus adevărul. Dar nu uitaţi nici un moment că nimeni aici nu este autorizat să exercite presiuni asupra martorului, nici să-l intimideze şi, mai ales, n-are dreptul să-i sugereze răspunsurile !

Michel se înclină.

— Îmi dau prea bine seama, domnule preşedinte.

Dar cum Rennenski se ridicase, Saint-Galaix îi dădu cuvîntul.

— Doamnă, domnilor juraţi, asistaţi la o încercare disperată a apărării de a determina martora să-şi retracteze declaraţiile ! Protestez cu îndîrjire faţă de asemenea procedee...

— Tocmai am pus lucrurile la punct şi cît se poate de clar ! declară Saint-Galaix pe un ton sec.

— Am luat notă şi vă mulţumim, domnule preşedinte, spuse Rennenski. Aş vrea să adresez martorei o întrebare sau două. Domnişoară, după cîte aţi putut constata, domnul Laurent Mansigny era apreciat de colaboratorii săi, de micii funcţionari, de exemplu ?

— Da, desigur maestre.

— Cît timp aţi continuat să mai locuiţi la familia Mansigny după ce a plecat Carol ?

— Am părăsit bulevardul Foch a doua zi după plecarea doamnei Mansigny. Domnul Mansigny n-a considerat convenabil ca...

— Vă mulţumesc, domnişoară, spuse Joseph Rennenski aşezîndu-se.

Michel Le Hucheur rămăsese în picioare arătînd, în acest fel, că el însuşi mai avea întrebări de pus.

— Laetitia Matelli, spuse el cu blîndeţe, răspundeţi-mi. *A existat o legătură intimă între dumneavoastră şi Laurent Mansigny ?*

Surveni atunci un fapt neobişnuit : fără să spună o vorbă, tînăra fată îl privi pe Michel, iar ochii ei negri se umplură de lacrimi. Şi tăcerea aceasta, în care privirea ei dăinuia aşa la nesfîrşit, persista chinuitoare, se amplifica şi cuprindea enorma sală în care nimeni nu mai cuteza nici să vorbească, nici să se mişte. Mannendorfer observa scena : Carol încremenită, palidă şi încordată ; preşedintele aplecat puţin înainte ; procurorul urmărind ceea ce se petrece cu privirea sa de om care văzuse multe ; juraţii mai atenţi ca niciodată ; Michel Le Hucheur, în picioare, cu faţa spre Laetitia, şi Sénard-Balivière, stînd jos, examinîndu-şi propriile mîini încleştate ca nişte vietăţi ; părinţii victimei ale căror chipuri se brăzdau mai adînc ; Rennenski, în fine, cu figura înăsprită ca a unui alergător la locul de pornire aşteptînd semnalul. Această persistenţă a unei tăceri şi a unei priviri depăşea limitele permise, era împinsă pînă la imposibil şi pînă la absurd. Întreaga sală părea vrăjită.

— *Eram de mai multe luni amanta lui Laurent,* spuse în fine Laetitia Matelli, cu voce egală, fără să-i piardă din ochi pe Le Hucheur şi fără să se ostenească să-şi mai şteargă lacrimile care începuseră să-i curgă pe obraji.

Apoi fu văzută cramponîndu-se de bară, ţinîndu-se de ea cu amîndouă mîinile, din răsputeri, aşa cum un alpinist cuprins de ameţeală s-ar fi prins de ultimul său punct de sprijin.

Preşedintele tuşi, rupînd vraja.

— Repetaţi ceea ce aţi spus mai înainte, vă rog.

— Eram de mai multe luni amanta lui Laurent... Vreau să spun : la data cînd doamna Mansigny a părăsit bulevardul Foch luînd cu ea copiii...

— Bine ! spuse preşedintele, cu o voce pe atît de netulburată, de firească, pe cît era posibil. Relataţi-ne, domnişoară... Cum a început legătura dintre dumneavoastră şi Laurent Mansigny ?

— Din momentul... în care m-a întîlnit la cabaret... Laurent nu mi-a mai dat pace. Scrisori, trandafiri, telefoane, invitaţii... Eu ştiam că este însurat pentru că mi-a spus-o din prima seară. Şi n-aş fi vrut... Dar nu i-am putut rezista. Dealtfel cine ar fi putut ?

Făcu o mişcare cu mîna.

— Era... însăşi întruchiparea farmecului ! Lucram ca vînzătoare într-un magazin de lux. M-a smuls mai întîi, acesta este cuvîntul... pentru a mă instala într-un mic apartament din strada Taitbout, nu departe de biroul lui... Pînă la urmă... m-a înrobit cu totul ! Eram obiectul lui. Eu... nu mai trăiam prin mine însămi. Îi aşteptam telefoanele cu atîta ardoare încît nu mai îndrăzneam nici să părăsesc apartamentul pentru... După trei sau patru săptămîni, nu mai ştiu, a început să mă caute mai rar... Invoca tot felul de motive, fără să-şi dea cît de cît osteneala ca explicaţiile lui să fie convingătoare sau măcar verosimile... Pe urmă a revenit la mine. Aş fi făcut *orice* pentru a-l păstra, orice ! Mi-a spus : dacă vrei să rămîn cu tine...

Laetitia nu mai plîngea. Vorbea cu o voce înăbuşită care slăbea la sfîrşitul fiecărei fraze, şi ceea ce spunea lăsa impresia că-i solicită infinite eforturi. Din cînd în cînd era vădit că se silea să-şi recapete suflul, strădanie care făcea să i se taie respiraţia mai rău, fără îndoială, decît dacă ar fi urcat cea mai interminabilă dintre scări. Era ca o personificare a deznădejdii care nu mai aşteaptă nimic, nici de la oameni, nici de la Dumnezeu.

— Mi-a spus : Dacă vrei să mă păstrezi, vino să stai la mine în bulevardul Foch. Vei găsi acolo mica mea familie, pe Carol, soţia mea, şi cei doi copii. Vreau să vii pentru că...

— Nu vă grăbiţi, domnişoară. Odihniţi-vă. Curtea, dacă doriţi, admite să staţi jos.

Făcu un semn de refuz, fără a mai fi în stare să mulţumească.

— *Vreau să vii tu pentru* că *vreau* ca *ea să plece.*

Laetitia tăcu. Se sprijini cu amîndouă mîinile desfăcute de bară. Apoi conchise :

— Așa... Am venit. Ea a plecat cu copiii. Și după ce ea a plecat, Laurent m-a gonit. Nu l-am mai revăzut. Niciodată.

Privirea președintelui era plină de atenție și de bunăvoință.

— Era deci atît de crud ?

— *Laurent era cruzimea însăși.* Și-a... torturat moralmente soția atît timp cît m-am aflat în bulevardul Foch... evitînd cea mai mică imprudență în fața prietenilor și a copiilor dar etalînd legătura noastră în fața, sub ochii Carolei, de îndată ce eram împreună numai noi trei... zi de zi... Și mai apoi pe mine, cînd am încetat să-i mai fiu de folos, m-a alungat așa cum a alungat pe atîtea altele. M-am interesat la prieteni comuni, căci tot ceea ce-l privea pe el mă privea. Cu inimile se juca la întîmplare, așa cum se joacă la ruletă. Știam prea bine că deveneam josnică acceptînd să locuiesc în bulevardul Foch dar el o dorea. Cred că aș fi...

Președintele nu încercă să afle ce ar fi fost în stare Laetitia să facă. Dar îi puse o întrebare care-i sta pe buze :

— Vă mulțumesc pentru sinceritatea dumneavoastră, domnișoară. Am mai vrea să știm însă de ce ați refuzat la început — cu puțin mai înainte ca și în timpul cercetărilor — să recunoașteți legătura pe care ați întreținut-o și să ne spuneți adevărul.

— Pentru că era secretul meu.

Încă traumatizată de ceea ce abia mărturisise, Laetitia Matelli adăugă, aruncînd o privire vagă și rătăcită spre publicul din sală :

— *Toate femeile de aici mă vor înțelege.*

Președintele Saint-Galaix o examină o clipă. Pe urmă se hotărî să nu mai continue.

— Nu mai sînt alte întrebări de pus martorei ? Domnișoară, vă mulțumesc. Și vă rog să rămîneți la dispoziția Curții.

Laetitia fu văzută părăsind bara, scoțînd din buzunarul taiorului ei un plic pe care-l întinse președintelui mai înainte de a se îndrepta spre fundul sălii...

Plicul nu era lipit. Saint-Galaix scoase o scrisoare pe care o citi mai întîi încet.

Apoi, președintele își înălță glasul și, în tăcerea apăsătoare, declară :

— Domnișoara Laetitia Matelli ne-a înmînat, chiar acum, un document de mare importanță. Este o scrisoare pe care i-a trimis-o Laurent Mansigny, cu cîteva săptămîni înaintea dramei. Iat-o :

„Iubito, îmi promiseseși că vei veni să te instalezi la mine în bulevardul Foch, ieri, luni. O anunțasem pe Carol, care dealtfel nu mi-a răspuns, așa cum obișnuiește acum să procedeze de cîte ori vrea să mă stingherească. O privire intensă, limpede, și tăcere ; acestea sînt, de la o vreme, reacțiile preaiubitei mele Carol. Fără ca ea însăși să fie conștientă, este puternică și nu trebuie s-o subestimez. Din fericire, nu știe nici să prevadă nici să acționeze. Laetitia, vreau să vii și totul să se desfășoare așa cum am hotărît : făcînd-o martora iubirii noastre, Carol va trebui să plece și voi putea să mă dedic, în fine, ție...

Dar fii sigură : nu voi suporta să dai înapoi pentru a doua oară. Vino să te instalezi aici acasă, poimîine, joi, altfel între mine și tine totul s-a sfîrșit ; pentru că în acest caz voi avea dovada că m-ai mințit și că nu mă iubești !“

O tăcere profundă urmă acestei lecturi. După cîteva clipe întreaga sală începu să fiarbă, fiind imediat chemată la ordine de președintele Saint-Galaix. Michel Le Hucheur îl apucase de braț pe Sénard-Balivière și îl strîngea cu toată puterea. În boxa ei, Carol părea gata să leșine.

— N-aveți de pus întrebări martorei ?

Sénard-Balivière folosi cel mai grav ton al frumoasei sale voci :

— Nu, domnule președinte. *Această scrisoare spune* ***îndeajuns.***

Saint-Galaix se întoarse spre tatăl și mama lui Laurent, îl chemă pe aprod să le ducă scrisoarea și îi rugă să constate dacă era scrisă ori nu de mîna fiului lor. Bătrînul cuplu citi de două ori acest document. Și domnul Mansigny, posomorît, distrus, afirmă cu voce tremurătoare că era vorba, „fără nici *o* îndoială, de scrisul și de semnătura lui Laurent !“

Atunci, președintele se ridică pentru a anunța suspendarea ședinței...

Procurorul îl urmă în biroul lui. Preocupat, obosit, se prăvăli cu toată greutatea într-unul din fotoliile stil „Empire".

— Ei bine, spuse el, cum apreciați cazul ?

El și președintele Saint-Galaix se cunoșteau de mult și nu-i îndepărtase faptul că unul dintre ei activa în cadrul Procuraturii.

— După mine, situația se prezintă total schimbată, răspunse simplu Saint-Galaix, ștergîndu-și fruntea.

Procurorul se ghemui în el însuși : bătrînă pasăre puternică și zgribulită.

— Dacă n-ar fi fost decît depoziția fetei, v-aș fi cerut o anchetă suplimentară...

— Și nu puteam decît să accept ! replică Saint-Galaix. *Acum, însă avem scrisoarea lui Laurent.* Dealtfel, nu mă surprinde. Astfel de oameni simt, mai devreme sau mai tîrziu, nevoia să scrie. Cu toate acestea n-a lipsit mult ca fata să nu vorbească la bară ; și cred că lucrurile au atîrnat de-un fir de păr. În fine ! Carol Mansigny a și făcut șaisprezece luni de închisoare... Mai doriți o anchetă suplimentară ?

— Pe legea mea, nu ! răspunse celălalt oftînd.

*

Cum era de așteptat din partea sa, pledoaria susținută de maestrul Joseph Rennenski împotriva Carolei a fost neîndurătoare.

— *Această femeie a ucis.* Știu prea bine : Laurent Mansigny avea o amantă cu care ar fi vrut să-și înlocuiască soția legitimă. Apărarea vă va vorbi, de asemenea, despre urzirea unui complot împotriva Carolei, de o capcană machiavelică etc. ! Nu vă lăsați induși în eroare : Laurent — și nenumăratele scrisori, mărturii, depoziții v-au arătat-o fără nici o ambiguitate — da, Laurent era un om exasperat, care nu mai putea să suporte ! „Nici un bărbat n-ar rezista", scria părinților săi. Și cine ar îndrăzni să insinueze că e vorba aici de prefăcătorie ? Într-o scrisoare adresată unui tată și unei mame ? Nici gînd ! Este sufle-

tul unui om care vorbeşte, care se eliberează, care explodează ! Adevărul, iată-l : prin pretenţiile ei isterice, prin scenele neîntrerupte pe care i le făcea, prin gelozia sa morbidă manifestată în toate privinţele, Carol a făcut ca viaţa lui Laurent să devină un infern. Laurent, de acord, nu era un sfînt ! Nu, era un bărbat încă tînăr, foarte sensibil, crunt dezamăgit, iritat pe deasupra — mai mulţi martori v-au spus-o — de prezenţa mult prea stăruitoare în propriul său cămin a acestui tînăr, René Damiens, care pare-se că-i plăcea atît de mult Carolei !

Să vorbim puţin, cu voia dumneavoastră, despre acest Damiens. În viaţa Carolei Mansigny pe cine vedem apărînd, în prim plan, după ce a fugit de la domiciliul conjugal şi a luat cu ea copiii ca o hoaţă ? Pe René Damiens ! Şi cine face obiectul constatării de adulter, document care v-a fost citit, atunci cînd poliţia a surprins-o, în Cité Mantespan, pe Carol într-o companie galantă ? Damiens. Şi cine a furnizat arma cu care a fost comisă crima ? Iar Damiens, mereu Damiens ! Toate acestea n-ajung ca să prezinte, în faţa ochilor dumneavoastră, deosebit de suspecte relaţiile dintre Carol şi René ? Gîndiţi-vă ! Pentru că astfel veţi putea reconstitui adevărata faţă a lui Laurent Mansigny, aceea a unui om abandonat, trădat..."

Pe această temă, Rennenski dovedi o vervă inepuizabilă. El rezumă numeroasele mărturii care-l proslăveau pe Laurent. Vorbi mult timp : aborda cîte un subiect, îl abandona, îl relua, în aşa fel încît anumiţi juraţi clipeau din ochi ca păsările de noapte surprinse de fascicolele de lumină ale unui far. Pe urmă avocatul părţii civile îşi continuă peroraţia, descriind într-o versiune proprie, impresionantă, înfiorătoare, felul în care fusese comisă crima, imaginînd o victimă rănită care se clătina, implora, mai înainte ca necruţătorul revolver al Carolei să-i dea lovitura de graţie. „O femeie poate să aibă trăsături pure, un chip luminos şi în acelaşi timp un suflet diabolic. Să goleşti astfel încărcătorul, glonţ după glonţ, împuşcînd un soţ, cu trupul acoperit de răni şi care se împleticeşte în faţa ta ! Oh, asta nu poate să fie fapta unei femei copleşite de soartă, disperate, distruse... Nu, asta este acţiunea implacabilă şi gîndită a unei fiinţe voluntare ce şi-a premeditat fapta şi a dus-o la îndeplinire cu sînge rece. Ucigaşa, pe

care o aveţi în faţa dumneavoastră, s-a stabilit că este perfect sănătoasă, avînd un echilibru mintal mult peste nivelul mediu şi fiind pe *deplin responsabilă de faptele sale.* Ştiţi acuma ce disimulează privirea sa limpede şi calmul înşelător. Martorii v-au spus-o *şi părinţii victimei sînt aici lîngă dumneavoastră.* Doamna Mansigny are şaptezeci şi cinci de ani, domnul Mansigny şaptezeci şi opt, şi v-o declar, cu toată cuviincioasa mea milă : această bătrînă pereche, pierzîndu-şi unicul fiu, nu mai are astăzi nici măcar forţa de a plînge. Ah, doamnă Mansigny, ne-aţi făcut să înţelegem ieri şi în felul cel mai impresionant cu putinţă : pedeapsa pe care o cereţi astăzi, în nenorocirea dumneavoastră, această dreptate pe care v-o datorăm este, de acum înainte, tot ceea ce v-a mai rămas pe lume..."

*

Rechizitoriul procurorului fu scurt. Vorbind, bătrînul n-o scăpa din ochi pe Carol, al cărei chip era acum şi mai brăzdat. Dar ea, care părea să se fi detaşat, nu-i aruncă nici o privire magistratului cu guler de hermină, care o acuza şi care îşi îndeplinea misiunea îmbinînd, într-un fel foarte personal, moderaţia cu fermitatea. Procurorul conchise, după ce prezentă cazul cu multă abilitate :

— În ceea ce mă priveşte, voi fi indulgent. *În acelaşi timp însă, nu trebuie să uităm că viaţa omului este extrem de depreciată în zilele noastre.* Se ucide şi nu se ispăşeşte vina ! Această femeie are toate justificările pe care, mai înainte, le-am subliniat. Dar ea s-a răzbunat întrerupînd firul unei vieţi care pentru mulţi era preţioasă şi mai ales pentru părinţii săi. Aceştia, lipsiţi de unicul lor fiu, vor fi condamnaţi să îmbătrînească de acum înainte singuri. Să nu uitaţi ! Pentru crima comisă, vă cer condamnarea Carolei Mansigny la închisoare, de la cinci pînă la opt ani.

*

Michel Le Hucheur care luă la urmă cuvîntul, conform dreptului imprescriptibil al apărării, îşi începu pledoaria cu o voce puţin tremurătoare. Sénard-Balivière n-a găsit de cuviinţă să-i mai dea decît aceste cîteva sfaturi :

„Vei vorbi după cum îţi va dicta conştiinţa, ţinînd seama de faptele care vin în sprijinul apărării şi pe care le vei sublinia cu tărie. Cum Laetitia a făcut mărturisirile pe care le-am dorit, dă-i drumul : cere achitarea ! Dealtfel, n-ai s-o obţii. În orice caz nu-l lăsa pe Rennenski să deruteze juriul. Şi mai ales *nu lungi vorba !*

După o scurtă expunere a cazului, rezumîndu-se la certitudini şi azvîrlind peste bord tot ceea ce nu i se părea probant, declarînd că nu dorea să urmeze exemplul „confratelui său, avocatul părţii civile, cu relatările sale imaginare şi romanţioase ca nişte scene din film“, Le Hucheur atacă direct problemele esenţiale. Aşa cum se întîmplă în cazul oratorilor înnăscuţi, timiditatea i se risipi foarte repede ; faptul că alături de el se afla celebrul Sénard-Balivière nu numai că nu-l inhiba dar reprezenta chiar un ciudat stimulent. Şi, în continuare, pledoaria sa fu însufleţită de un adevărat val de elocvenţă. Îl prezentă pe Laurent sub adevăratul său chip, aşa cum apăruse în lumina celei de-a doua zi ; izbuti s-o zugrăvească pe Carol în contururi clare, obiective ; căută şi descoperi în ea *mama,* care supravieţuise „soţiei trădate, amăgite, atrase în capcană“.

„Căci, în fine, doamnă şi domnilor juraţi, dacă nu trebuie, desigur, să-i uităm pe părinţii victimei pe care în nenorocirea lor îi compătimim din toată inima, de ce se vorbeşte atît de puţin despre copii ? Nu au şi ei drepturi ? Carol Mansigny este, repet, o mamă în cea mai minunată accepţie a cuvîntului ! Aţi ascultat mărturiile familiei Niel, cele ale unor profesori cu care au învăţat micul Geoffroy şi micuţa Dominique, mai înainte şi după ce a avut loc drama. *Aceşti copii vorbesc fără încetare de mama lor,* de care nu se pot lipsi fără urmări dintre cele mai grave. Absenţa Carolei, care durează de şaisprezece luni, are asupra lui Geoffroy şi Dominique *efecte traumatizante !* Să nu ne sperie cuvintele : copiii cunosc totuşi, în esenţă, tragedia care le-a devastat căminul. Dar cine oare s-a ocupat de ei, de cînd s-au născut ? Numai Carol. Pentru Geoffroy şi Dominique tatăl nu era decît un vizitator captivant. Dealtfel, doamna Niel a putut să vă declare, ceea ce v-o repet eu însumi angajîndu-mi propria onoare :

copiii simt, mai mult ca oricînd, nevoia de a fi alături de mama lor. Mărturisesc că, în ceea ce mă priveşte, nu mi-ar plăcea să-mi asum un timp prea îndelungat răspunderea de a le refuza prezenţa sa de neînlocuit...“

Michel Le Hucheur combătu în continuare, cu aprindere, faimoasa constatare de adulter ; luă apărarea lui René Damiens ; înfieră „acuzaţiile lipsite de temei şi desconsiderarea nemotivată“. Pe urmă, pentru a încheia, aminti mărturiile făcute de Laetitia Matelli şi trase, pornind de la acest fapt, cea mai bună dintre concluziile sale : „Ştiu bine că există libertatea cuvîntului, doamnă şi domnilor juraţi. Dar cum de-a putut cineva îndrăzni să vi-l descrie pe Laurent ca pe un om «exasperat, victima gelozie morbide a soţiei sale» ? În scrisorile care v-au fost prezentate, gravele învinuiri aduse Carolei se referă la tăcerea acestei femei, la claritatea privirii sale. Cine este oare tras pe sfoară ? Cînd însă se pune în discuţie viaţa particulară a lui Laurent Mansigny, atunci lucrurile se schimbă. Am auzit-o pe bruna Florence, cu ochii albaştri, dactilografă care lua Curtea cu juri drept un birou de secretare de bancă, numindu-şi la început patronul cu formula ceremonioasă «domnul Mansigny», mai înainte ca, luînd-o gura pe dinainte, să folosească numele mic. După care se bîlbîie, se zăpăceşte, lasă ochii în jos. Iată ce numesc o prezumţie serioasă ! Prezumţie pe care tocmai au confirmat-o, printr-o adevărată lovitură de teatru, mărturiile unei alte «secretare», Laetitia Matelli, care declară că a fost amanta lui Laurent, instalată de el în căminul familiei Mansigny. Nu mai e nici măcar nevoie să insist. Este prea evident, prea grav ! Şi cum putea Laurent să sfideze astfel respectul cel mai elementar pe care îl datora propriilor săi copii, carne din carnea lui ? Vă închipuiţi ce a fost nevoită să îndure Carol Mansigny *timp de douăzeci şi trei de zile ?* Vă imaginaţi de cîtă josnicie sufletească este nevoie pentru a juca teatru în faţa tuturor, în afara propriei soţii pe care dorea s-o ţină la curent cu toate amănuntele nefericirii ei. Şi pentru ce ? Ca să plece ! Doamnă, domnilor, nu eu v-o spun. A spus-o Laurent într-o scrisoare pe care părinţii săi au recunoscut-o, puţin mai înainte, ca fiind autentică.' Şi-atunci cînd, în fine,

Carol pleacă, asmute pe urmele ei poliţiştii unei agenţii particulare : falsă constatare de adulter. Aşa am spus, falsă ! Toate aparenţele sînt împotriva Carolei : la şedinţa de conciliere judecătorul îi aplică o sancţiune gravă, şi acestei mame îi sînt smulşi copiii..."

Le Hucheur îşi şterse fruntea şi răsuflă puţin. Vocea îi deveni gravă, contrastînd cu ciuful rebel şi cu aspectul său tineresc.

— Între timp Laurent a gonit-o pe Laetitia şi cercul s-a închis. Aş vrea într-adevăr să ştiu din ce aluat trebuie să fie plămădit cineva pentru a urzi un astfel de plan şi pentru a-l executa cu abilitate, punct cu punct, fără nici o ezitare, fără nici o eroare, îngrămădind aşa în joacă victimă peste victimă.

Brusc, glasul lui Le Hucheur deveni mai puternic.

— Şi pentru a-şi satisface din plin, ce fel de sumbră bucurie, ce plăcere solitară, vă întreb ? Şi vă mai întreb : oare această femeie n-a plătit îndeajuns ? Cincisprezece ani de viaţă nefericită împreună cu el, o ştiţi ! Pe urmă insuportabilul concubinaj şi, mai apoi, în sfîrşit, drama. Ca după toate astea, adăugîndu-se anilor pentru totdeauna pierduţi ai tinereţii ei, să fie silită să-şi mai petreacă încă şaisprezece luni în această cavernă a decăderii şi viciului, denumită penitenciar ! Vă întreb iar : nu credeţi că această femeie a plătit pînă acum prea mult ?

*

Retras în Camera de consiliu, juriul delibera de mai bine de-o oră. Se făcuse şapte şi jumătate seara şi nimeni nu părăsise sala de audieri, nici măcar un gazetar blazat. Vastul lăcaş fremăta de şuşoteli.

Mannendorfer se întreţinea cu avocaţii Carolei.

— Michel a înduioşat inimile juraţilor, dacă or fi avînd aşa ceva, îi spunea cu glas scăzut Sénard-Balivière. Eram siguri că aşteptarea noastră va fi lungă ; nu-i semn rău. Dar nu se ştie niciodată ! Dacă o vor trimite pe Carol la închisoarea Centrală — cu o condamnare pentru crimă de şase ani, să zicem — este pierdută iar copiii de asemenea ! Şi daţi-vă seama : Laetitia n-ar fi mărturisit nici-

odată, nici n-ar fi arătat scrisoarea fără acest dat naibii de Michel Le Hucheur, căci el şi numai el a determinat-o să mărturisească, ducîndu-se la ea acasă s-o zguduie, demers pe care, teoretic vorbind, n-ar fi trebuit să-l facă în calitatea sa de avocat ! Asta ar fi intrat în obligaţia poliţiei şi a judecătorului...

*

În camera de consiliu, preşedintele Saint-Galaix era tracasat de juraţi agresivi care nu reuşeau să cadă de acord. Pe poziţia indulgenţilor se situaseră bărbatul în vîrstă de circa cincizeci de ani care avea pe nas protuberanţe şi femeia cu păr cărunt. Dar ei se aflau faţă în faţă cu trei alţi membri ai juriului, care înclinau spre o extremă severitate. Micul discurs pe care-l rostise la început preşedintele şi sfaturile magistraţilor-asesori, exprimate cu moderaţie, nu reuşiseră să potolească spiritele.

— Aşadar nu găsiţi, zise primul jurat, că într-adevăr această biată micuţă femeie a înghiţit destule în viaţă ? Vreţi să mai adăugaţi ceva ? Ce-aţi mai dori ? Să fie condamnată pe veci ?

Principalul său adversar, un bărbat bine îmbrăcat, cu privirea îngheţată, replică fără să ezite nici un pic.

— De ce nu ? Şaisprezece luni de închisoare pentru uciderea soţului ei, nu, nu-i destul de scump plătit ! Ba nici pe departe. Ar însemna prea multă indulgenţă şi, dacă oricare femeie şi-ar putea ucide soţul oricînd i s-ar năzări, şi s-ar alege cu felicitări din partea Curţii, n-am mai fi nicăieri în siguranţă...

Iar unul dintre cei doi camarazi ai săi — un bărbat gras de-o falsă jovialitate care se mîndrea că lucrează în domeniul alimentaţiei publice — făcu imediat front comun :

— Eu aş vota pentru zece sau cincisprezece ani de închisoare...

Saint-Galaix interveni cu fermitate pentru a calma juriul.

— N-am ajuns încă să vorbim despre pedeapsă. Îmi permit să readuc în discuţie cele trei întrebări care ne sînt puse. Primo : „*Caroline Rivon-Segrées, căsătorită Man-*

signy, s-a făcut vinovată — mai exact în departamentul Senei şi înainte de trecerea a zece ani — de provocarea voluntară a morţii lui Mansigny Laurent, soţul ei ?“

La această întrebare s-a răspuns, în unanimitate, „da“. Secundo : *„Menţionata omucidere voluntară, mai sus specificată, a fost comisă cu premeditare ?“* Tertio : *„Există circumstanţe atenuante în favoarea acuzatei ?“* Avem de răspuns la aceste ultime două întrebări şi cred că...

Femeia-jurat interveni cu vocea ei calmă :

— Cea de-a doua întrebare, ce se referă la premeditare, mi se pare de o importanţă capitală. Eu spun că n-a existat premeditare. Închipuiţi-vă un Laurent care, în loc s-o ameninţe şi s-o ia în zeflemea, s-ar fi lăsat înduioşat măcar o clipă : *Carol n-ar fi tras niciodată.* O privim, trăim de două zile alături de ea. Eu ca femeie afirm că, din tot sufletul ei, Carol dorea chiar să şi uite că ar fi existat revolverul.

— Atunci de ce a tras ?

— Pentru că s-a simţit pierdută... prinsă în capcană... s-a văzut lipsită de copiii ei sau condamnată la alţi ani de sclavie. Dacă Laurent n-ar fi înaintat spre ea, dacă ar fi luat în serios ameninţările Carolei...

— Dacă, dacă, dacă ! replică omul cel gras ridicînd greoi din umeri.

— Ei bine, propun să punem la vot cea de-a doua întrebare ! spuse preşedintele.

*

Trei mărunţi gazetari, din presa judiciară, se pisiceau pe lîngă procurorul general care revenise pentru o clipă în sala de audieri.

Bătrînul le răspundea cu bunăvoinţă şi aceste scurte dialoguri făceau parte dintr-un ritual la care el ţinea foarte mult. Michel Le Hucheur îşi rodea unghiile...

În încăperea învecinată cu sala vastă, acolo unde clienta sa era ţinută sub pază în aşteptarea reluării şedinţei, Sénard-Balivière discută pe şoptite cu Carol.

— Gîndiţi-vă numai la copiii dumneavoastră ! spunea bătrînul maestru. V-au simţit atît de dureros lipsa încît niciodată nu se vor gîndi la altceva în afara bucuriei de a

vă avea alături ! Copiii sînt fiinţe posesive. Cît despre imaginile lugubre, ele se vor risipi din faţa lor ca umbrele la soare.

★

— La cea de-a doua întrebare, spuse preşedintele Saint-Galaix, după ce desfăcu buletinele scoase din urnă, avem şapte voturi pentru premeditare şi cinci voturi contra. Vă repet că pentru orice hotărîre defavorabilă acuzatei este necesară o majoritate precumpănitoare de opt voturi. Deci premeditarea cade.

★

Pe la ora opt seara în sala, de audieri răsună clopoţelul, pe urmă mîrîitul aprodului.

— Curtea !

Mannendorfer îl auzi ca prin vis pe preşedinte care da citire sentinţei Curţii cu juri. Nu percepu, în mod clar, decît sfîrşitul :

„...o condamnă pe acuzată la cinci ani de închisoare, aplicîndu-i-se prevederile articolului 734 din Codul de procedură penală. Dacă într-un interval de cinci ani, începînd cu ziua de astăzi...“

Louis Mannendorfer clătină din cap, încercînd să pătrundă întreaga semnificaţie a cuvintelor pe care le auzise chiar atunci. Însă toate dubiile sale se risipiră cînd observă în ce fel se manifestau Le Hucheur şi Sénard-Balivière, care-şi cuprinseseră unul altuia umerii mai înainte de a se întoarce spre Carol pentru a o felicita şi a o îmbrăţişa.

— Cinci ani cu suspendare ! *Sînteţi liberă, vă veţi revedea chiar astă-seară copiii !* strigă Michel Le Hucheur.

Foarte palidă, Carol nu spunea nimic. Toate privirile din sală se îndreptară spre ea. La cuvîntul „liberă“ nu reacţionă în nici un fel. Dar cînd Le Hucheur îi aminti de „copii“, o expresie de mare duioşie lumină, ca licărirea unei raze, chipul ei încremenit. Stătea acolo în picioare, ascultîndu-şi avocaţii, fixîndu-i cu ochii ei limpezi năpăditi de lacrimi. Şi-n încordarea cîtorva secunde privirile celor din sală nu se desprinseră de pe faţa ei imobilă. Pe

urmă, brusc, Carol păru copleşită şi-şi acoperi faţa cu mîinile.

Puţin mai tîrziu mulţimea aplaudă, vag încîntată de propria sa generozitate. Şi abia dacă-i mai observă cineva pe părinţii lui Laurent Mansigny, care se îndreptau spre ieşire, cu spinările încovoiate, istoviţi de parcă bătrînele lor picioare n-ar mai fi vrut să-i poarte.

CUPRINS

Prefață 5
Partea întîi 13
Partea a doua 109
Partea a treia 199

Lei